

**Beneficjenci Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2
Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w Małopolsce
– realizacja projektów systemowych oraz innych zadań pomocy
społecznej**

Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej 2010
Raport z badań ankietowych

Kraków, maj 2010 r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej oddaje w Państwa ręce niniejszy raport. Jest on wynikiem kolejnych badań zrealizowanych w związku z obowiązkiem sporządzania bilansu potrzeb w zakresie pomocy społecznej nałożonym na Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej zapisami „Zasad przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013” (wytycznych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego) oraz artykułu 21 pkt. 8 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Raport powstał na podstawie informacji przekazanych przez ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie oraz miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich województwa małopolskiego.

*Zespół
Małopolskiego Obserwatorium Polityki Społecznej*

SPIS TREŚCI:

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW	3
WPROWADZENIE	4
WNIOSKI	7
POZYTYWNE TENDENCJE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ PO KL – WYBRANE OBSZARY	21
REKOMENDACJE	26
SZCZEGÓŁOWA ANALIZA BADAŃ	37
CZĘŚĆ I	37
I. Wymogi merytoryczne i organizacyjne warunkujące uczestnictwo w projekcie systemowym w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL	37
II. Zakres realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL	52
Narzędzia realizacji projektu	52
Programy aktywności lokalnej	52
Programy integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych	54
Instrumenty aktywnej integracji	55
Partnerstwa	67
Wskaźniki monitoringu Priorytetu VII PO KL	69
III. Doświadczenia realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL	73
IV. Ocena i rekomendacje dla projektu szkoleniowego ROPS: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej”	91
CZĘŚĆ II	123
I. Programy celowe	123
II. Gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną	134
III. Specjalistyczne poradnictwo	139
IV. Działania na rzecz osób mających trudności z integracją ze środowiskiem	143
V. Współpraca z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań pomocy społecznej	145
VI. Kadra pomocy społecznej	155
VII. Środki finansowe na realizację zadań pomocy społecznej	162
SPIS WYKRESÓW	172
SPIS MAP	176
SPIS TABEL	176

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW

CIS	centrum integracji społecznej
DPS	dom pomocy społecznej
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
IP	Instytucja Pośrednicząca Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 - 2013 w Województwie Małopolskim (Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego)
IW	Instytucja Wdrażająca Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007 - 2013 w Województwie Małopolskim (Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie)
KIS	Klub Integracji Społecznej
KPA	Kodeks Postępowania Administracyjnego
MOPS	miejski ośrodek pomocy społecznej powiatu grodzkiego
MPiPS	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
OAD	ośrodek adopcyjno - opiekuńczy
OPS	ośrodek pomocy społecznej
PAL	program aktywności lokalnej
PCPR	powiatowe centrum pomocy rodzinie
PEAD	Europejski Program Pomocy Żywnościowej (Programme Europeen d'Aide aux Demunis – franc.)
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO KL (Program)	Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007 - 2013
POW	placówka opiekuńczo - wychowawcza
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
„Zasady ...”	„Zasady przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”

WPROWADZENIE

Założenia:

Niniejsze opracowanie zostało sporządzone na podstawie cyklicznego badania przeprowadzonego przez Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej, projekt realizowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki „Promocja integracji społecznej”. Corocznie badanie skupia się wokół dwóch podstawowych celów:

- I. Dostarczanie informacji wspierających efektywne wykorzystanie środków unijnych.

Badanie pełni funkcję wsparcia informacyjnego Instytucji Wdrażającej w kontekście projektów systemowych pomocy społecznej z obszaru aktywnej integracji oraz Instytucji Pośredniczącej w przygotowaniu dokumentu regulującego zasady efektywnego wydatkowania środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 - 2013 (PO KL), a w nim regionalnego Priorytetu VII: Promocja Integracji Społecznej, Poddziałania 7.1.1. „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej” oraz 7.1.2 „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie”.

Opracowanie – poprzez diagnozę potrzeb szkoleniowych pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej województwa małopolskiego – ma stanowić również podstawę realizacji szkoleniowego projektu systemowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” (Priorytet VII, Poddziałanie 7.1.3 PO KL – „Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej”) służącego szkoleniu pracowników jednostek pomocy i integracji społecznej województwa małopolskiego w zakresie rozwoju form aktywnej integracji i rozwoju pracy socjalnej oraz poprawy systemów zarządzania tymi jednostkami.

- II. Bilansowanie potrzeb pomocy społecznej.

Badanie ma na celu diagnozę realizacji ustawowych zadań pomocy społecznej przez gminy i powiaty województwa małopolskiego, określenie występujących barier oraz identyfikację kierunków zmian – faktycznych i pożądanych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w regionie.

W związku różnymi instytucjami będącymi adresatami raportu opracowanie podzielono na dwie części. Pierwsza z nich adresowana jest przede wszystkim do Instytucji Pośredniczącej, Instytucji Wdrażającej oraz ROPS w Krakowie w kontekście projektu: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” i dotyczy zagadnień istotnych przede wszystkim dla wdrażania Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w Małopolsce. Natomiast druga część opracowania adresowana jest głównie do służb wojewody w celu informacyjnego wspierania zadania administracji rządowej, jakim jest ocena efektywności pomocy społecznej w regionie. Przy czym obie części raportu identyfikują zaplecze niezbędne do realizacji zadań, których dotyczą, sposób ich prowadzenia oraz określają przeszkody utrudniające ich prawidłowe wypełnianie, czy wręcz podejmowanie w ogóle.

Uwagi metodologiczne:

- Badaniem objęto wszystkie podstawowe gminne i powiatowe jednostki pomocy społecznej w Małopolsce – 179 ośrodków pomocy społecznej, 19 powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz 3 miejskie ośrodki pomocy społecznej miast na prawach powiatów. Sondaż został zrealizowany za pomocą ankiety rozsyłanej. W styczniu 2010 roku skierowano kwestionariusze ankiet drogą pocztową oraz mailową do w/w jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w województwie. Łącznie badaniem objęto 201 jednostek pomocy społecznej w regionie.
- Narzędzie badawcze zostało przygotowane w oparciu o ubiegłoroczny kwestionariusz, ze względu na cykliczny charakter badania. Modyfikacja narzędzia polegała głównie na dostosowaniu pytań dotyczących poruszanych kwestii do bieżącej sytuacji i skategoryzowaniu większości pytań otwartych. Ten drugi zabieg był możliwy, gdyż w ubiegłorocznym badaniu po raz pierwszy wzięły udział wszystkie jednostki pomocy społecznej, do których kierowane jest badanie (201), a wypowiedzi respondentów były bardzo wyczerpujące. Mimo, iż kwestionariusz ankiety zawierał w większości pytania zamknięte, przy wielu zagadnieniach pozostawiano możliwość poszerzenia kafeterii poprzez wpisywanie własnych opinii w kategorii „inne”, by uwzględnić wszystkie możliwe odpowiedzi.
- Cykliczny charakter „Bilansu potrzeb w zakresie pomocy społecznej” oraz powtarzalność pytań ankiety umożliwiły także dokonanie porównań pomiędzy latami w poszczególnych obszarach tematycznych.
- Projekt narzędzia badawczego został skonsultowany z zespołem projektu Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej”, dla którego badanie stanowić ma podstawę realizacji.
- Aby osiągnąć założone cele badawcze w kwestionariuszu ankiety poruszono następującą problematykę:
 - I.** Strategie rozwiązywania problemów społecznych
 - II.** Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) – realizacja
 - III.** System profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną
 - IV.** Programy celowe
 - V.** Współpraca z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań pomocy społecznej
 - VI.** Środki finansowe na realizację zadań pomocy społecznej
 - VII.** Kadra pomocy społecznej
 - VIII.** Potrzeby szkoleniowe

Przedstawione wyżej działy tematyczne kwestionariusza ankiety identyfikowały kolejno:

- posiadanie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, końcowy rok obowiązywania tych dokumentów oraz działania jakie są podejmowane w przypadku zakończenia okresu obowiązywania strategii rozwiązywania problemów społecznych lub braku tego dokumentu;
- sposób organizacji projektu systemowego w ramach aktywnej integracji, a także podstawowe trudności oraz doświadczenia w tym obszarze;
- preferowane narzędzia aktywnej integracji (programy aktywności lokalnej oraz programy integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych - w przypadków powiatów) i stosowane w nich instrumenty;

- wdrażanie programów celowych i systemów profilaktycznych;
- zasięg i jakość współdziałania z trzecim sektorem przy realizacji ustawowych zadań;
- poziom zabezpieczenia środków finansowych na realizację świadczeń;
- liczebność kadry obsługującej realizowane zadania i potrzeby w zakresie zatrudnienia dodatkowych pracowników;
- potrzeby edukacyjne pracowników.

Zagadnienia zawarte w kwestionariuszu ankiety były wspólne dla wszystkich ankietowanych jednostek pomocy społecznej. Jednak szczegółowe kwestie zawarte w pytaniach były zróżnicowane w zależności od specyfiki zadań realizowanych przez dany typ jednostki. Ankietę dla gmin i powiatów różni też Dział III, który w kwestionariuszu adresowanym do jednostek gminnych dotyczy „Systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną”, a w ankietach powiatowych „Specjalistycznego poradnictwa i organizacji opieki w rodzinach zastępczych”. Z kolei ankietę skierowaną do powiatów grodzkich (Kraków, Nowy Sącz, Tarnów) uwzględnia fakt realizacji przez nie zarówno zadań gminnych, jak i powiatowych. Reasumując narzędzie zastosowane do gminnych i powiatowych jednostek pomocy społecznej (ops, pcpr, mops) to trzy wersje narzędzia badawczego, dostosowane do specyfiki zadań realizowanych przez jednostki objęte badaniem.

- Miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, mające znaczny wpływ na całościowy obraz sytuacji i wartości średnie, w przedstawionej w dalszej części opracowania szczegółowej analizie danych, traktowane były specyficznie. W zestawieniach opisujących zadania gminne figurują one w grupie gmin, w zestawieniach traktujących o zadaniach powiatowych zestawiane są z powiatami. Ponadto wszędzie tam, gdzie to było możliwe, dane dotyczące tych jednostek prezentowane były odrębnie.
- Pytania ankiety dotyczyły zarówno roku zamkniętego tj. 2009, jak i roku bieżącego tj. 2010 (wybrane obszary) oraz szacunków na lata realizacji kolejnej „tury” projektów systemowych gminnych i powiatowych jednostek pomocy społecznej w Małopolsce (do 2012 r.).
- W związku ze 100% zwrotem ankiet analizę wyników przeprowadzono w oparciu o dane ze wszystkich małopolskich ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie i miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich.
- Nie wszystkie dane nadesłane przez ankietowane jednostki miały tę samą jakość, gdyż nie zawsze jednostki odpowiadały na każde pytanie ankiety. Szczegółowe dane dotyczące ilości jednostek, które odpowiadały na poszczególne pytania ankiety zawarte są w dalszej części opracowania, w kolejno analizowanych kwestiach.

WNIOSKI

Cykliczne badanie „Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej 2010” przeprowadzone w styczniu i lutym 2010 roku przez Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej wśród wszystkich ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie w regionie (łącznie 201 jednostek) dało bardzo bogaty materiał badawczy. Analiza danych zgromadzonych w trakcie realizacji badania prowadzi do sformułowania wielu wniosków i rekomendacji. Zostały one podzielone na dwie części, analogicznie do przedstawionych we wprowadzeniu dwóch głównych celów badania.

CZĘŚĆ I

Pierwsza część badania skupiała się wokół zagadnień związanych z realizacją Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz realizacją projektu systemowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej służącego „podnoszeniu kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej” (Poddziałanie 7.1.3). Wypływające z tej części badania wnioski są istotne dla wsparcia realizacji PO KL w obszarze Priorytetu VII „Promocja integracji społecznej” i kształtują się następująco:

- I. W zdecydowanej większości jednostek pomocy społecznej (w 198 na 201 jednostek) obowiązują strategie rozwiązywania problemów społecznych. Jednostki realizujące projekty systemowe w Poddziałaniach 7.1.1 i 7.1.2 Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki nie mają więc trudności ze spełnieniem wymogu merytorycznego uczestnictwa w Programie dotyczącego posiadania aktualnej lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Jedynie 3 gminy nie posiadają obecnie takiego dokumentu, przy czym dwie z nich deklarują, iż do końca 2010 roku przyjmą uchwałę Rady Gminy stosowy dokument.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki ma trwać do 2013 roku. Z tego względu ważne jest monitorowanie obowiązywania strategii lokalnych w jednostkach realizujących projekty systemowe z Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2. Z przeprowadzonego w tym roku badania wynika, iż w trakcie wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (2007 - 2013) część gmin i powiatów będzie zmuszona przyjąć kolejną strategię rozwiązywania problemów społecznych, gdyż okres obowiązywania poprzedniej zakończy się przed zakończeniem realizacji Programu. Dotyczy to łącznie 43 jednostek (40 gmin, 2 powiatów ziemskich i 1 powiatu grodzkiego), w których obowiązywanie lokalnych strategii zakończy się przed 2013 rokiem. W 2010 r. zakończy się obowiązywanie 23 lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych (w tym 21 gmin oraz 1 powiatu grodzkiego i 1 powiatu ziemskiego). W 13 gminach i jednym powiecie ziemskim trwają już prace nad powstaniem kolejnego dokumentu, przy czym w 11 gminach i jednym powiecie ziemskim – według deklaracji przedstawicieli tych jednostek – zakończą się one przed końcem 2010 r. Natomiast w 7 gminach i w jednym powiecie grodzkim w trakcie realizacji badania nie rozpoczęto jeszcze działań mających na celu przyjęcie dokumentu strategicznego na kolejne lata. W tych jednostkach, podobnie jak w tych, w których lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych zakończą się w 2011 r. (dotyczy to 6 gmin) wskazany jest ciągły monitoring działań podejmowanych w celu opracowania kolejnego dokumentu strategicznego tak, aby brak aktualnej strategii rozwiązywania problemów społecznych nie stał się barierą w realizacji projektów systemowych w kolejnych latach.

II. Udział jednostek pomocy społecznej w projektach systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest także warunkowany spełnianiem przez nie wymogów organizacyjnych dotyczących zatrudnienia odpowiednich pracowników. Zdiagnozowana w badaniu sytuacja jest następująca:

- wymogi organizacyjne stawiane beneficjentom Poddziałania 7.1.1, tj. jednostkom realizującym zadania gminne (ośrodkom pomocy społecznej i miejskim ośrodkom pomocy społecznej powiatów grodzkich), dotyczące zatrudniania pracowników socjalnych w proporcji: 1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej niż 3 takich pracowników w jednostce spełnia obecnie 71 ops i jeden mops powiatu grodzkiego. Jednak do końca 2010 r. spełnią go (jak deklarują) łącznie 132 jednostki z 182 funkcjonujących w Małopolsce, tj. 72,5% (w tym 129 ops i wszystkie trzy mops powiatów grodzkich). Niestety ciągle jeszcze 50 z 182 jednostek gminnych (27,5%) po 2010 roku może nie spełniać tego wymogu organizacyjnego.

W porównaniu z rokiem ubiegłym można zauważyć poprawę sytuacji ops i mops powiatów grodzkich w tym zakresie. O ile w 2009 r. 65 jednostek gminnych spełniało dwa elementy wymogu organizacyjnego, o tyle w 2010 r. już 72 jednostki sprostały wymogom PO KL, a kolejnych 60 ośrodków pomocy społecznej deklaruje ich wypełnienie do końca 2010 r.

Mimo poprawy sytuacji w tym zakresie ciągle duża część gminnych jednostek pomocy społecznej po 2010 r. może nie spełniać omawianego wymogu. Wydaje się zatem zasadnym ciągłe doskonalenie rozwiązań prowadzących do zmiany tej niekorzystnej sytuacji. Choć kryterium organizacyjne wymagane w Programie spełni do końca 2010 r. większość jednostek gminnych, wciąż jednak niski poziom zatrudnienia pracowników socjalnych w województwie małopolskim może być barierą w realizacji projektów systemowych z obszaru aktywnej integracji, a tym samym w osiągnięciu celów Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki;

- wymóg organizacyjny będący warunkiem udziału jednostek realizujących zadania powiatowe (powiatowych centrów pomocy rodzinie i miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich) w projektach systemowych PO KL Poddziałania 7.1.2 dotyczący zatrudniania co najmniej jednego doradcy do spraw osób niepełnosprawnych w jednostce, jest obecnie spełniany przez 16 z 19 powiatowych centrów pomocy rodzinie. Dodatkowo 3 jednostki powiatów ziemskich i 2 z 3 mops powiatów grodzkich zadeklarowały, iż do końca 2010 r. zatrudnią takiego specjalistę. Problem ze spełnianiem tego wymogu organizacyjnego po 2010 r. będzie miał jedynie jeden mops powiatu grodzkiego.

Porównując obecnie zdiagnozowaną sytuację w tym zakresie z poprzednimi latami można zauważyć znaczną poprawę – w roku 2008 w żadnej jednostce powiatowej w regionie nie zatrudniano takich specjalistów, a w roku 2010 już 16 jednostek powiatowych zatrudnia doradcę do spraw osób niepełnosprawnych, kolejne 5 spełnią ten wymóg do końca 2010 r.

III. Niezależnie od sposobu realizacji zadań w ramach projektów systemowych z Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, oprócz wymogów (merytorycznego i organizacyjnego) w „Zasadach przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013” wskazuje się na konieczność spełnienia dodatkowo jeszcze jednego warunku. Dotyczy on formalnej współpracy pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej, a właściwymi terytorialnie urzędami pracy. W trakcie realizacji badania umowy pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej a właściwymi

terytorialnie urzędami pracy obowiązywały łącznie w 67 gminach (tj. 36,8%), a deklarację podpisania tego rodzaju umowy złożyły w badaniu 54 jednostki (tj. 29,7%), przy czym jedynie w 35 jednostkach gminnych nastąpi to w 2010 r. Zwraca uwagę fakt, iż w niektórych powiatach prawie wszystkie ośrodki pomocy społecznej podpisały porozumienia z powiatowym urzędem pracy (w chrzanowskim, krakowskim, limanowskim, nowosądeckim, oświęcimskim i wadowickim), a w innych ani jeden ośrodek nie ma podpisanego jeszcze stosownego porozumienia (w dąbrowskim, miechowskim, myślenickim, nowotarskim, tarnowskim, tatrzańskim i wielickim).

Niepokojący jest fakt, iż mimo konieczności zawierania porozumień ośrodków pomocy społecznej i z powiatowymi urzędami pracy, nadal 58 jednostek gminnych (31,9%) nie planuje w najbliższym czasie formalnego usankcjonowania współpracy z właściwymi terytorialnie urzędami pracy. Wydaje się, iż postulat podnoszony w poprzednim badaniu (w 2009 r.) jest nadal aktualny. Aby zachęcać jednostki gminne do współpracy z właściwymi terytorialnie urzędami pracy zasadnym jest szerokie promowanie płynących z niej korzyści (np. poprzez organizowanie wspólnych spotkań obu typów jednostek, promocję dobrych praktyk). Tym bardziej, że formalne porozumienie pomiędzy tymi jednostkami może pomóc w skutecznym wdrażaniu form aktywnej integracji oraz w rozwiązywaniu różnych problemów, a zwłaszcza związanych z „nakładaniem się” wsparcia kierowanego przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe urzędy pracy do beneficjentów ostatecznych. Dodatkowo należy promować zawiązywanie współpracy na dłuższy okres niż dotychczas (często porozumienia roczne), np. na czas trwania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (do 2013 r.).

IV. Możliwe w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki narzędzia rozwoju aktywnej integracji są stosowane przez beneficjentów projektów systemowych z różnym natężeniem. Powszechnie stosowanym narzędziem jest kontrakt socjalny. Pozostałe dwa narzędzia nie są już tak szeroko stosowane przez jednostki pomocy społecznej w ramach realizacji projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:

- program aktywności lokalnej w 2009 r. – narzędzie to było zastosowane jedynie w 19 jednostkach pomocy społecznej (tj. 10,9%, w tym 17 ośrodkach pomocy społecznej i 2 powiatowych centrach pomocy rodzinie). Programy te były najczęściej kierowane do całej społeczności, a podejmowane przedsięwzięcia w ramach realizacji programu aktywności lokalnej miały charakter imprez integracyjnych i debat społecznych, a także działań mających na celu zwiększenie aktywności lokalnej, czy przeciwdziałanie przemocy i alkoholizmowi;
- program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych realizowany był w 2009 r. przez 8 jednostek (tj. 36,4%, w tym 7 powiatowych centrów pomocy rodzinie i 1 miejski ośrodek pomocy społecznej powiatu grodzkiego) z 22 mogących go stosować w ramach Poddziałania 7.1.2. W ramach tego programu najczęściej prowadzono poradnictwo prawne i psychologiczne oraz oferowano usługi doradcy zawodowego i programy terapeutyczne. Prowadzono także zajęcia w warsztatach terapii zajęciowej podnoszące umiejętności zawodowe osób niepełnosprawnych. Od poprzedniego badania jedynie nieznacznie wzrosła liczba jednostek realizujących program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, mimo iż większość jednostek powiatowych uzupełniło braki w zatrudnieniu doradców do spraw osób niepełnosprawnych.

W dalszym ciągu postulat wskazany w poprzednim badaniu jest jednak aktualny. Należy zachęcić przedstawicieli jednostek powiatowych do pogłębiania wiedzy dotyczącej narzędzi realizacji projektu dostępnych w ramach rozwoju form aktywnej integracji, a jednocześnie poszerzyć i wzmocnić działania promujące i pokazujące korzyści, jakie mogą być efektem ich stosowania.

V. W ramach realizacji kontraktów socjalnych, programów aktywności lokalnej oraz programów integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich realizujące projekty systemowe z Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, stosują i finansują różne instrumenty o charakterze aktywizującym:

- instrumenty aktywizacji zawodowej stosowały w 2009 r. w ramach projektów systemowych 154 jednostki pomocy społecznej (tj. 88,5%, w tym: 135 ops, 16 pcpr i 3 mops). Wśród działań skierowanych do beneficjentów ostatecznych w ramach instrumentów aktywizacji zawodowej wszystkie trzy typy jednostek pomocy społecznej wskazywały, iż najczęściej stosowanym działaniem było umożliwienie korzystania z usług doradcy zawodowego. Pozostałe rodzaje przedsięwzięć należących do grupy instrumentów aktywizacji zawodowej stosowane były dość rzadko;
- instrumenty aktywizacji edukacyjnej prowadziło w 2009 r. 156 jednostek (tj. 89,7%, w tym: 136 ops, 17 pcpr i 3 mops). Ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie najczęściej dawały możliwość uczestnictwa w zajęciach mających na celu zdobycie nowych kompetencji i umiejętności zawodowych przez beneficjentów ostatecznych. Natomiast wszystkie trzy miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich umożliwiły beneficjentom ostatecznym uczestniczenie w zajęciach podnoszących kluczowe kompetencje o charakterze zawodowym;
- instrumenty aktywizacji społecznej były one realizowane w 2009 r. przez wszystkie jednostki uczestniczące w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2. W ramach tych instrumentów jednostki pomocy społecznej najczęściej organizowały i finansowały treningi kompetencji i umiejętności społecznych. Jeżeli chodzi o inne działania mieszczące się w ramach instrumentów aktywizacji społecznej były one już dużo rzadziej stosowane, zarówno przez jednostki gminne, jak i powiatowe;
- instrumenty aktywizacji zdrowotnej są najmniej powszechnie wykorzystywane w jednostkach pomocy społecznej realizujących projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2. Po ten rodzaj aktywizacji sięgnęło w 2009 r. jedynie 100 jednostek (57,5%, w tym: 86 ops, 12 pcpr i 2 z 3 mops). Wybór rodzajów tych instrumentów był uwarunkowany rodzajem pomocy, jaką świadczą jednostki pomocy społecznej. W ośrodkach pomocy społecznej najbardziej powszechnym działaniem było kierowanie i finansowanie badań profilaktycznych w związku z możliwością podjęcia zatrudnienia, a w powiatowe centra pomocy rodzinie najczęściej finansowały część kosztów turnusów rehabilitacyjnych, kosztów zespołów ćwiczeń fizycznych usprawniających psychoruchowo lub zajęć rehabilitacyjnych, zgodnie z potrzebami osób niepełnosprawnych.

VI. Porównując docelowe wartości wskaźników monitorowania dla Priorytetu VII, Działania 7.1 PO KL w Małopolsce z dotychczas osiągniętymi i planowanymi na lata 2010 - 2012 przez beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 można przypuszczać, iż realizacja wartości założonych na cały okres wdrażania PO KL w regionie może być zagrożona. Bowiem w świetle danych z badania widać, że w ostatnim możliwym okresie realizacji projektów systemowych z Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 (tj. w latach 2013 - 2014) należałoby objąć wsparciem 16 110 beneficjentów ostatecznych, co stanowi 45% planowanych do objęcia wsparciem w całym okresie wdrażania PO KL w Małopolsce, w tym z terenów wiejskich aż 15 106 osób, tj. 57%.

Sytuacja w zakresie poziomu realizacji kolejnego wskaźnika monitoringu PO KL tj. „liczby klientów instytucji pomocy społecznej objętych kontraktami socjalnymi w ramach realizowanych projektów” wydaje się być korzystniejsza. Liczba pozostałych do zawarcia kontraktów socjalnych w ramach projektów realizowanych w latach 2013 - 2014 powinna wynieść 6 864, tj. 28% z liczby planowanych dla Małopolski ogółem.

VII. Realizacja projektów partnerskich w ramach PO KL nie jest powszechna. W latach 2010 – 2012 będzie realizowanych zaledwie 8 partnerstw, w których łącznie uczestniczyć będą 22 jednostki pomocy społecznej (tj. 11,6%. w tym: 20 ops, 1 pcp, 1 mops). W porównaniu z rokiem poprzednim obecnie będzie realizowane o 1 partnerstwo mniej niż w 2009 r. i będą w nich uczestniczyć 2 jednostki mniej. Z kontynuacji projektu partnerskiego w następnych latach zrezygnowało w tym roku 8 jednostek pomocy społecznej. Z drugiej strony na lata 2010 - 2012 sześć nowych jednostek pojęło w 2010 r. realizację projektu wspólnie z innymi.

Jednocześnie warto podkreślić, iż uczestnicy projektów partnerskich doceniają taki sposób realizacji PO KL, nie tylko ze względu na dodatkową premię za partnerstwo w realizacji projektu systemowego, ale przede wszystkim ze względu na zwiększenie efektywności działań w realizowanym projekcie, lepsze skoordynowanie procedur organizacyjnych, łatwiejszy dostęp do instytucji i specjalistów, których brak w małych gminach, bogate doświadczenie lidera, czy możliwość wymiany doświadczeń i pozytywne doświadczenia z lat poprzednich.

Wydaje się, iż oprócz konieczności przybliżania metod pracy w partnerstwie, aby przekonać jednostki do zawierania współpracy partnerskiej w ramach projektów systemowych należy promować dobre praktyki, które pojawiły się w trakcie dotychczasowej realizacji projektów systemowych w PO KL.

VIII. Beneficjenci Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 w trzecim roku realizacji projektów systemowych dostrzegają pozytywne aspekty rozwoju form aktywnej integracji. Jednostki pomocy społecznej uważają, iż realizacja projektu systemowego w 2009 r. pozwoliła na integrację społeczną oraz poszerzenie kompetencji społecznych i zawodowych beneficjentów ostatecznych, ale i pozyskanie nowych umiejętności i wiedzy przez pracowników jednostek. Przedstawiciele jednostek gminnych i powiatowych podnoszą też, iż udział w projekcie był dla samych beneficjentów ostatecznych pozytywnym doświadczeniem. Efekty w postaci pozytywnej zmiany u klientów jednostek pomocy społecznych były częściej wymieniane jako korzyści projektu niż zatrudnianie dodatkowych pracowników, czy możliwość dofinansowania jednostki.

IX. Oprócz pozytywnych aspektów wdrażania Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki realizatorzy projektów systemowych ciągle jeszcze napotykają przeszkody. Wśród

negatywnych doświadczeń związanych z realizacją PO KL w 2009 r. wszystkie jednostki pomocy społecznej najczęściej wymieniały nadmiernie rozbudowaną dokumentację związaną z realizacją projektu, a ośrodki pomocy społecznej dodatkowo zbyt skomplikowaną sprawozdawczość z realizacji projektu. Dla większości jednostek pomocy społecznej duży problem stanowiły również inne aspekty związane z prowadzeniem projektu: zmiany zasad i procedur w trakcie realizacji projektu systemowego, czy opóźnienia w przekazywaniu środków na jego realizację.

Badania pokazują, iż mimo dwuletniego okresu realizacji projektów nie tracą na znaczeniu problemy, jakie pojawiły się na początku wdrażania PO KL. Należy więc próbować je ograniczyć, gdyż powtarzające się i niesłabnące trudności, jakie towarzyszą realizacji projektu mogą grozić rezygnacją z dalszego uczestnictwa w Programie niektórych jednostek.

Należy odnotować także, iż część przedstawicieli jednostek zarówno gminnych, jak i powiatowych zwracała uwagę na innego rodzaju problemy – związane z rekrutacją beneficjentów ostatecznych, czy też ich rezygnacją w trakcie realizacji projektu.

Zwraca uwagę fakt, iż o ile na ograniczanie części problemów z pierwszej grupy może mieć pewien wpływ Instytucja Zarządzająca, Instytucja Pośrednicząca i Instytucja Wdrażająca, o tyle te ostatnie mogą być zredukowane jedynie przez samych realizatorów projektów. Mając na celu wzmocnienie ich pozycji w zmaganiach z problemami, które mogą być zagrożeniem dla przebiegu i finalnego efektu Programu, należałoby zachęcać pracowników jednostek realizujących projekty systemowe do pogłębiania wiedzy i wyposażania się w techniki pracy w zakresie pozyskiwania i utrzymywania w projekcie beneficjentów ostatecznych.

- X.** Wskazane wyżej działania są tym bardziej niezbędne, że pozyskiwanie beneficjentów ostatecznych staje się coraz trudniejsze. Potwierdzeniem tej tezy są przyczyny wymieniane przez przedstawicieli jednostek pomocy społecznej, które uniemożliwiają ich klientom uczestniczenie w projekcie. Badanie dowodzi, iż podstawowe przyczyny odmawiania przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym uczestnictwa w projekcie tkwią w ich mentalności – z jednej strony nie mają oni motywacji do zmian w swoim życiu, a z drugiej nie wierzą w możliwość zatrudnienia po zakończeniu uczestnictwa w projekcie, a dodatkowo często bywają uzależnieni od systemu pomocy społecznej. Oprócz przyczyn tkwiących w psychice osób wykluczonych społecznie przedstawiciele jednostek pomocy społecznej wskazują na inne, obiektywne ograniczenia tych osób, jak: opieka nad osobami zależnymi, praca w gospodarstwie rolnym, zły stan zdrowia, czy trudności związane z dojazdem. Jednocześnie jest jeszcze jedna grupa barier, które powodują nieprzystępowanie do projektu systemowego klientów pomocy społecznej. Można wśród nich wymienić: obawę przed utratą statusu osoby bezrobotnej, ubezpieczenia w KRUS, udział w innym projekcie, czy brak wiedzy o korzyściach z uczestnictwa w projekcie. Wydaje się, iż na ograniczanie tej grupy przeszkód mogą mieć wpływ pracownicy realizujący projekty systemowe, o ile będą wyposażeni w odpowiednią wiedzę i umiejętności racjonalnego argumentowania korzyści płynących z uczestnictwa w projekcie i prostowania nieprawdziwych, stereotypowych schematów myślenia.

- XI.** Jednostki pomocy społecznej rozpoczęły realizację projektów systemowych w 2008 r. Było to dla nich dość duże wyzwanie. Jak wynika z poprzednich badań „Bilans potrzeb pomocy społecznej” większość z nich nie miała doświadczeń z funduszami unijnymi z lat 2004 – 2006, ani też z zakresu wdrażania projektów wykorzystujących środki zewnętrzne innych niż programy rządowe. Jednak rok 2010 jest już trzecim rokiem wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w Małopolsce i jednostki pomocy społecznej nabyły już sporo doświadczeń. Dowodem na to jest wzrost wiedzy o Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki wśród pracowników jednostek pomocy społecznej

w każdym z zakresów (średnio o 0,6 punktu na sześciostopniowej skali w porównaniu z rokiem 2009, a o 1,1 w porównaniu z 2008 r.), o które pytano w badaniu (założenia Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, dokumenty i procedury w nim obowiązujące, umiejętności zarządzania projektami oraz instytucje koordynujące Program). Od 2008 r. największy wzrost poziomu wiedzy o Programie wśród pracowników jednostek pomocy społecznej nastąpił w zakresie umiejętności zarządzania projektem (o 1,7 punktu procentowego na sześciostopniowej skali).

XII. Jednostki realizujące projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 w większości (podobnie jak w poprzednich latach) podjęły się samodzielnego napisania wniosków aplikacyjnych, a następnie koordynowania projektów. Wydaje się, iż dotychczasowe doświadczenia w realizacji projektów, a także działania projektu „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” wyposażyły pracowników jednostek pomocy społecznej w odpowiednią wiedzę, co jest dużą wartością wdrażania PO KL, gdyż zdobyte umiejętności będą wykorzystane nie tylko w ramach realizacji projektu systemowego, ale także po jego zakończeniu, czy przy realizacji innych zadań. Jednak należy zwrócić uwagę – porównując sposób opracowywania wniosków o dofinansowanie projektów systemowych w poprzednich latach i na kolejne (2010 - 2012) – iż wzrósł odsetek jednostek korzystających ze wsparcia zewnętrznych firm bądź osób przy przygotowywaniu wniosku o dofinansowanie projektu systemowego (choć ciągle jest to jedynie ok. 1/7 realizatorów projektów systemowych). Może to jednak wynikać po części z faktu, iż z roku na rok przybywa nowych jednostek, które przystępują do Programu. Dodatkowo w 2010 r. przed jednostkami realizującymi projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 pojawiło się duże wyzwanie. Musiały one zaprojektować działania w projekcie nie na rok, jak dotychczas, lecz na trzy lata. Mogło to spowodować, iż małe ośrodki (głównie dotyczy to ops) zdecydowały się skorzystać z pomocy doświadczonych firm czy osób zewnętrznych. Potwierdzeniem takiej tezy jest fakt, że wzrasta odsetek jednostek, w których koordynatorem projektu jest pracownik jednostki.

XIII. Badanie dowodzi, iż większość jednostek pomocy społecznej (129, tj. 64,2%, w tym: 113 ops, 14 pcpr i 2 mops) uznała wysokość alokacji środków na projekty na lata 2010 – 2012 za wystarczającą. Jest jednak grupa 17 jednostek (tj. 8,4%, w tym 14 ops i 3 pcpr), dla której przyznane dofinansowanie nie jest wystarczające na realizację trzyletniego projektu, gdyż – jak argumentują – przyznana kwota dofinansowania uniemożliwi realizowanie wszystkich potrzebnych działań na rzecz wsparcia osób potrzebujących pomocy oraz ograniczy ilość beneficjentów ostatecznych, których można objąć wsparciem. Dodatkowo jednostki gminne z tej grupy podnoszą, iż ograniczone środki nie pozwolą na zatrudnienie odpowiedniej ilości pracowników do realizacji projektu.

Należy dodać, iż dla 9 ośrodków pomocy społecznej (4,5% wszystkich jednostek pomocy społecznej) przyznane środki są zbyt wysokie, gdyż – jak argumentują – wydatki, które są niezbędne do realizowania założonych w projekcie działań będą mniejsze niż przyznana alokacja. Jednocześnie ośrodki napotykają na trudności z pozyskaniem tylu beneficjentów ostatecznych, aby wydatkować przyznaną kwotę. Poza tym większa wysokość dofinansowania oznacza konieczność zwiększenia wkładu własnego do projektu systemowego, na co możliwości finansowe ośrodka są niewystarczające.

Porównując oceny dotyczące wysokości przyznanego dofinansowania w ramach podziału środków na projekty systemowe w 2009 r. i na lata 2010 – 2012 można odnotować porównywalny poziom zadowolenia z wysokości alokacji w poprzednim roku i na następne lata. Należy dodać, iż wśród 30 jednostek, które w roku 2009 uznały przyznane środki za niewystarczające, alokację na lata

2010 – 2012 jako wystarczającą ocenia 17 ops, 3 pcpr i 1 mops, pięć ops i jeden pcpr nadal ocenia ją jako zbyt niską, natomiast 3 ops nie potrafiły jej ocenić.

XIV. Przy realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jednostki pomocy społecznej korzystają z różnorodnego wsparcia informacyjnego. Jak wynika z badania głównym źródłem informacji dla większości jednostek pomocy społecznej w Małopolsce jest (jak w latach poprzednich) doradztwo i szkolenia projektu Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej”. Podobnie często wymienianym przez badane jednostki sposobem zdobywania informacji jest wymiana doświadczeń z innymi pracownikami jednostek pomocy społecznej. Wydaje się, iż ważnym forum umożliwiającym wymianę poglądów, na którym spotykają się pracownicy pomocy społecznej Małopolski są także szkolenia organizowane przez projekt szkoleniowy ROPS w Krakowie.

Innymi równie często wymienianymi przez respondentów źródłami wsparcia informacyjnego przy realizacji projektów systemowych są porady i konsultacje: opiekuna projektu i innych przedstawicieli Instytucji Wdrażającej – Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

XV. Beneficjentom Podziałania 7.1.1 i 7.1.2 oferowana jest przez różne instytucje cała gama szkoleń. Jednak zdecydowanie najczęściej wybieraną przez jednostki pomocy społecznej instytucją szkolącą ich pracowników był projekt ROPS w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej”.

Jeżeli chodzi o formy szkoleniowe, na które jest największe zapotrzebowanie wśród realizatorów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2, to generalnie są to, podobnie jak rok wcześniej, szkolenia. Natomiast doradztwo (na które jest również duże zapotrzebowanie) jest bardziej cenione przez ośrodki pomocy społecznej niż powiatowe centra pomocy rodzinie. Świadczyć to może o dużej potrzebie rozwiązywania indywidualnych problemów pracowników ops, jakie napotykają w trakcie realizacji projektów. Z kolei warsztaty są bardziej pożądaną formą szkolenia dla jednostek powiatowych niż gminnych.

Aby wyjść naprzeciw oczekiwaniom jednostek pomocy społecznej należy prowadzić doskonalenie zawodowe ich pracowników poprzez preferowane formy szkoleń, a także ciągle wzmacniać funkcję doradczą projektu szkoleniowego ROPS.

XVI. Wśród tematyki szkoleń rekomendowanych dla projektu Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” największym zainteresowaniem respondentów cieszy się tematyka związana z pracą socjalną oraz przepisami prawa. Natomiast najmniejsze zainteresowanie dotyczy szkoleń związanych z tematyką partnerstw i obsługą komputera. Wśród preferowanych tematów szkoleń:

- Największe zainteresowanie przedstawiciele wszystkich badanych typów jednostek pomocy społecznej wykazali w zakresie pogłębiania wiedzy o narzędziach pracy socjalnej. Dla ośrodków pomocy społecznej i miejskich ośrodków powiatów grodzkich najbardziej pożądanymi szkoleniami są: praca socjalna z rodziną wieloprotblemową, problematyka przemocy i praca z trudnym klientem. Powiatowe centra pomocy rodzinie deklarują zaś chęć poszerzania swojej wiedzy głównie w zakresie rodzicielstwa zastępczego. Dodatkowo ponad połowa jednostek gminnych i powiatowych (ziemskich, jak i grodzkich) chciałoby pogłębiać problematykę stresu i wypalenia zawodowego w pracy socjalnej.

- Podobny poziom zainteresowania dotyczy szkoleń z zakresu aktywnej integracji. Pracownicy wszystkich typów jednostek deklarują chęć szkolenia się głównie w zakresie kontraktu socjalnego, czy programów indywidualnych (usamodzielniania, czy integracji). Połowa przedstawicieli badanych jednostek deklaruje chęć pogłębiania wiedzy na temat programu aktywności lokalnej oraz instrumentów aktywnej integracji. Dodatkowo powiatowe centra pomocy rodzinie i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, ze względu na specyfikę działalności odczuwają potrzebę szkoleń swoich pracowników w zakresie programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.
- Niezmiernie duże zainteresowanie jednostek pomocy społecznej dotyczy tematyki zmian w przepisach prawa. Najczęściej są to zmiany w ustawie: o pomocy społecznej (głównie ops), o zamówieniach publicznych i finansach publicznych. Niewątpliwie wpływ ma zapotrzebowanie szkoleniowe dotyczące tych ostatnich tematów ma realizacja projektów systemowych, w których szczególnie koniecznie jest stosowanie tego rodzaju przepisów prawa.
- Jeżeli chodzi o kwestie związane z zarządzaniem w projekcie, to przedstawiciele jednostek pomocy społecznej mają ogromne zapotrzebowanie – podobnie jak przed rokiem – na szkolenia dotyczące rozliczania projektu. Połowa jednostek gminnych i powiatowych była zainteresowana szkoleniami w zakresie metod zarządzania w projekcie. W szkoleniach z zakresu rekrutacji beneficjentów ostatecznych chce uczestniczyć także prawie połowa jednostek. Natomiast szkolenia poszerzające wiedzę związaną z planowaniem w projekcie i jego promocją zainteresowały zdecydowanie mniej z nich.
- Przedstawiciele jednostek pomocy społecznej deklarują ciągle potrzebę szkoleń z zagadnień związanych z zarządzaniem jednostką, głównie z zakresu finansów i księgowości.
- Szkoleniami przybliżającymi tematykę realizacji działań partnerskich zainteresowana jest ponad połowa uczestników badań. Porównując obecne zainteresowanie tematyką partnerstw z tym, jakie miało miejsce w 2009 r. – mimo, iż zakres tematyczny tego obszaru był nieco odmienny – można zauważyć pozytywną zmianę. Połowa jednostek pomocy społecznej widzi potrzebę poszerzania wiedzy swoich pracowników w tym zakresie. Być może dotychczasowe pozytywne doświadczenie ops, które realizują projekty partnerskie zachęciły inne jednostki do poznawania tych zagadnień.
- Poziom zainteresowania szkoleniami z obsługi komputerów nie jest wysoki (podobnie jak w poprzednim badaniu – 2009 r.) i głównie dotyczy obsługi branżowych systemów informatycznych, np. POMOST, czy HELIOS. Jest też ciągle zainteresowanie (choć tylko w części jednostek) szkoleniami związanymi z obsługą programów komputerowych.
- Przedstawiciele badanych jednostek pomocy społecznej wykazali też duże zainteresowanie szkoleniami z zakresu metodologii pracy z różnymi grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym. W badaniu przeprowadzonym w 2010 r. największe zapotrzebowanie jednostek pomocy społecznej dotyczy tych samych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym co przed rokiem. Największe zapotrzebowanie dotyczy szkoleń doskonalących pracę z osobami: będącymi ofiarami przemocy w rodzinie, bezradnymi w sprawach opiekuńczo –

wychowawczych, uzależnionymi od alkoholu. Oczywiście na taki obraz zapotrzebowania szkoleniowego duży wpływ mają głosy jednostek gminnych. Natomiast powiatowe centra pomocy społecznej, ze względu na specyfikę swojej działalności, kładą nacisk na doskonalenie pracy z nieco innymi grupami społecznymi. Pcpwr wskazywały głównie na potrzebę szkoleń z metod pracy z: młodzieżą opuszczającą całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze, osobami niepełnosprawnymi, dziećmi i młodzieżą pozbawionymi opieki rodzicielskiej, osobami bezradnymi w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i osobami będącymi w sytuacji kryzysowej. Natomiast trzy miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, z racji tego, iż realizują zadania gminne i powiatowe deklarują potrzebę szkoleń właściwie w obszarze pracy ze wszystkimi grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym.

CZĘŚĆ II

II część badania dotyczyła realizacji dotychczasowych, ustawowych zadań pomocy społecznej przez gminy i powiaty województwa małopolskiego. Wnioski i rekomendacje dotyczące tych zagadnień kształtują się następująco:

- I. Większość jednostek pomocy społecznej (155, tj. 77,1%) realizowała w 2009 r., podobnie jak w 2008 r., programy rządowe na swoim terenie. Należy zaznaczyć, iż w programach tych uczestniczyły wszystkie trzy miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich oraz większość ośrodków pomocy społecznej (145 jednostek). Najrzadziej programy rządowe były realizowane w powiatowych centrach pomocy rodzinie (7 jednostek). Najpowszechniej realizowany program rządowy to wieloletni program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

Programy osłonowe, wynikające z rozeznanych lokalnych potrzeb, nie są one tak samo powszechne jak programy rządowe. Takie programy realizowały w 2009 r. jedynie 24 jednostki (11,9%), w tym 14 ops, 9 pcpr i 1 mops powiatów grodzkich. Łącznie realizowano 44 programy osłonowe. W ośrodkach pomocy społecznej realizowano 21 programów, w miejskich ośrodkach pomocy społecznej powiatów grodzkich – 8 (w tym 5 programów pomocy dziecku i rodzinie i trzy inne programy), natomiast w powiatowych centrach pomocy rodzinie 15 programów osłonowych (w tym 7 programów pomocy dziecku i rodzinie oraz 8 innych projektów).

Porównując dane pochodzące z 2009 r. i 2010 r. można zauważyć zmniejszenie się ilości realizowanych programów osłonowych. Dotyczy to ośrodków pomocy społecznej i miejskich ośrodków pomocy społecznej miast na prawach powiatów. Wśród jednostek gminnych ubywało 11 programów osłonowych, a wśród mops powiatów grodzkich – 1 program. Natomiast przybyły 3 takie programy w pcpr. Warto jednak zaznaczyć, iż projekty systemowe realizowane w ramach PO KL spełniają funkcję omawianych programów.

Wśród przeszkód w realizacji programów osłonowych badane jednostki najczęściej wymieniały ograniczone środki finansowe i braki kadrowe. Dużo mniejszą przeszkodą, jak pokazuje analiza, był brak doświadczenia pracowników jednostek w realizacji takich projektów, brak zainteresowania klientów udziałem w programie, trudności we współpracy międzyinstytucjonalnej, czy trudności z rozpoznawaniem problemów społeczności lokalnej. Niepokojącym jest jednak, iż 10 jednostek (tj. 6,2%, w tym: 9 ops i 1 pcpr) nie widzi potrzeby realizowania programów osłonowych wynikających z rozeznanych lokalnych potrzeb. W celu upowszechniania potrzeby realizacji programów osłonowych wynikających z rozeznanych potrzeb wydaje się być koniecznym

wskazywanie nieodzowności realizowania takich inicjatyw jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w regionie wśród zarządzających jednostkami.

- II.** Większość gmin (133 ops, tj. 74,3%) i wszystkie trzy małopolskie miasta na prawach powiatu, tj. w Kraków, Nowym Sącz i Tarnów w 2009 r. posiadały system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Natomiast system nie funkcjonuje łącznie w 44 jednostkach gminnych (44 ops, tj. 24,6%). Należy dodać, iż porównując funkcjonowanie systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną diagnozowane w kolejnych latach można odnotować (w latach 2007 - 2009) stały wzrost liczby gmin, w których jest taki system budowany.

W ramach budowy systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną jednostki gminne podejmują interdyscyplinarną współpracę z różnymi instytucjami, np. z kuratorami sądowymi, policją, szkołą lub między instytucjami pomocy społecznej. Połowa ops i dwa mops powiatów grodzkich organizuje zajęcia sportowe i rekreacyjne. Innym typem działań jest prowadzenie różnych programów: najczęściej profilaktycznych, rzadziej edukacyjnych, a najrzadziej – terapeutycznych. Część ośrodków pomocy społecznej w ramach budowy omawianego systemu tworzy i prowadzi różnego rodzaju placówki.

Należy odnotować, iż jedynie co piąty ośrodek pomocy społecznej i jeden miejski ośrodek pomocy społecznej z miasta na prawach powiatu koordynuje działania instytucji pomocowych w zakresie systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną na swoim terenie.

W trakcie tworzenia i wdrażania tego systemu badane jednostki pomocy społecznej napotykały wiele problemów. Z badania wynika, że głównymi barierami był brak środków na realizację zadań związanych z tworzeniem i funkcjonowaniem systemu. Podnoszono także rozproszenie i indywidualizację działań instytucji, brak infrastruktury socjalnej, problemy w koordynowaniu działań instytucji oraz słaby przepływ informacji i trudności związane ze współpracą między poszczególnymi instytucjami. Dla części przedstawicieli jednostek gminnych przeszkodę w sprawnym funkcjonowaniu omawianego systemu stanowią niespójne przepisy prawne oraz ciągle zmieniające się zapisy wielu ustaw.

Aby wspierać jednostki gminne we wdrażaniu systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną na swoim terenie wydaje się koniecznym umożliwienie doskonalenia się pracowników instytucji mogących współtworzyć system we wzajemnej współpracy, jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w województwie małopolskim. Tym bardziej, iż już obecnie część z nich wykazało zainteresowanie szkoleniami związanymi z budowaniem partnerstw lokalnych (łącznie 28 jednostek pomocy społecznej, tj. 14,0%, w tym: 22 ops, 4 pcpr i 2 mops).

- III.** Obowiązek realizacji zadania własnego powiatów polegającego na świadczeniu dla mieszkańców specjalistycznego poradnictwa (prawnego, psychologicznego i rodzinnego) generalnie jest wypełniany przez małopolskie powiaty. 16 powiatów ziemskich i wszystkie grodzkie prowadzą wszystkie trzy rodzaje specjalistycznego poradnictwa, a jedynie trzy powiaty ziemskie nie świadczą jednego jego rodzaju (w dwóch powiatach brakuje wsparcia dla mieszkańców polegającego na funkcjonowaniu poradnictwa prawnego, natomiast w trzecim – poradnictwa rodzinnego).

W roku 2010 poziom świadczenia poradnictwa specjalistycznego w Małopolsce wrócił do stanu z 2008 r., po pewnym załamaniu w 2009 r. Jedynie trzy powiaty ziemskie świadczą dwa rodzaje

poradnictwa, podczas gdy rok wcześniej było takich jednostek 5, a jeden powiat ziemski oferował jedynie jeden rodzaj poradnictwa.

IV. Większość powiatowych centrów pomocy rodzinie (15 z 19 pcp) realizuje zadanie ustawowe polegające na pomocy osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem.

Należy zauważyć, iż w jednym centrum w ramach realizacji omawianego zadania likwiduje się bariery architektoniczne, co może wskazywać na pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem z powodu niepełnosprawności. Pozostałe powiatowe centra pomocy rodzinie realizują zadanie ustawowe dość jednostronnie. Pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem kierowana jest w przeważającej większości do młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo - wychowawcze i rodziny zastępcze. Realizacja tego zadania to głównie działania związane z: prowadzeniem pracy socjalnej i organizowaniem poradnictwa dla osób wymagających takiego wsparcia, udzielaniem pomocy finansowej na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki i na zagospodarowanie w formie rzeczowej oraz pomocą w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych (najczęściej w formie mieszkań chronionych).

W porównaniu z poprzednimi latami należy zauważyć, iż część jednostek powiatowych opisując podejmowane w 2009 r. działania w ramach realizacji tego zadania wskazywało, iż są one elementem realizacji kompleksowego wsparcia w ramach projektów systemowych z Poddziałania 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Wydaje się, iż należy promować tworzenie systemowych rozwiązań w zakresie pomocy osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem, a jednocześnie wspierać szkoleniowo jednostki pomocy społecznej w zakresie tworzenia kompleksowych programów pomocy takim osobom, jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w regionie. Należy wskazywać także, iż oprócz młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo - wychowawcze i rodziny zastępcze istnieją inne grupy potrzebujące wsparcia w integracji ze środowiskiem.

V. Prawie 3/4 małopolskich jednostek pomocy społecznej (143 jednostki) współpracowało w 2009 r. z organizacjami pozarządowymi. Należy jednak zauważyć, iż stosunkowo najmniej jednostek współpracujących z organizacjami pozarządowymi wywodzi się grupy jednostek gminnych. W porównaniu z rokiem 2008 można zauważyć jednak wzrost odsetka jednostek gminnych, które taką współpracę podjęły w 2009 r.

Jednak zlecanie organizacjom pozarządowym zadań z zakresu pomocy społecznej ma węższy zasięg niż ogólna współpraca z nimi. Jedynie nieco więcej niż co czwarta jednostka pomocy społecznej (57 jednostek, tj. 28,4%) podejmowała w roku 2009 r. takie działania. Należy jednak dodać, iż tak mały odsetek jednostek pomocy społecznej zlecających zadania ze swojego obszaru organizacjom pozarządowym dotyczy głównie ośrodków pomocy społecznej. Wśród zadań z zakresu pomocy społecznej zleczanych organizacjom pozarządowym najczęściej znajdują się: prowadzenie różnego rodzaju placówek, świadczenie usług opiekuńczych oraz wydawanie posiłków osobom potrzebującym.

Jednak współpraca z organizacjami pozarządowymi nie zawsze ma formalny charakter. Taki rodzaj współpracy z III sektorem podjęło w 2009 r. 111 jednostek pomocy społecznej (55,2%). Współdziałanie, o którym mowa polega głównie na wzajemnym informowaniu się o osobach potrzebujących wsparcia, współorganizowaniu pomocy rzeczowej i dożywianiu osób potrzebujących.

Istniejący stopień współdziałania z III sektorem nie pozwala na stwierdzenie, iż administracja publiczna prowadząca działalność w sferze pomocy społecznej wykorzystuje w pełni możliwe formy współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Współpraca jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi nie zawsze jest bezproblemowa. Przeszkody utrudniające sprawne współdziałanie z III sektorem są zróżnicowane. Każda z trzech grup badanych jednostek kładzie nacisk na trochę inne problemy. Jednak generalnie najczęściej wskazywanymi barierami są: mała ilość takich organizacji działających na terenie gminy lub ich brak, a także ograniczenia finansowe jednostki, brak zainteresowania współpracą ze strony organizacji oraz niespełnianie wymogów prawnych, czy proceduralnych stawianych podmiotom realizującym zadania publiczne.

Aby wzmocnić współpracę jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań ustawowych wydaje się celowe ciągle wskazywanie konieczności prowadzenia takiej współpracy i korzyści z niej płynących. Zasadne byłoby także organizowanie szkoleń, zarówno dla jednostek pomocy społecznej, przybliżając tematykę współpracy z podmiotami III sektora, jak i dla istniejących organizacji pozarządowych, umożliwiając im profesjonalizację.

- VI.** Zatrudnienie w jednostkach pomocy społecznej jest dość zróżnicowane. Największe zasoby kadrowe są w dyspozycji w miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich (na koniec 2009 r. odpowiednio: 89, 107 i 644 pracowników). Natomiast jednostki powiatów ziemskich i jednostki gminne dysponują znacznie mniejszą ilością pracowników. W pierwszych pracowało w 2009 r. średnio 15 osób (najmniej 7 pracowników), a w drugich – 14 pracowników (najczęściej od 6 do 10 pracowników). Zróżnicowanie wielkości jednostek szczególnie widoczne jest w gminach. Ciągle bowiem są jeszcze w Małopolsce ośrodki pomocy społecznej, w których zatrudnia się jedynie trzech pracowników, a z drugiej strony funkcjonują także duże jednostki, zatrudniające powyżej 40 pracowników. Jednak w porównaniu z rokiem 2008 w 2009 r. można zauważyć pozytywną tendencję. Chociaż średnia liczba pracowników zatrudnionych w jednostkach jest ciągle taka sama, to zmalała liczba jednostek zatrudniających najmniejszą liczbę pracowników. Mimo, iż w porównaniu potrzebami zadeklarowanymi w badaniu z 2009 r. można zauważyć spadek potrzeb w zakresie zatrudnienia dodatkowych pracowników, ciągle jeszcze występują spore niedobory kadrowe. Do realizacji bieżących zadań brakuje bardzo wielu specjalistów. Największe niedobory dotyczą pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej, a psychologów i terapeutów w powiatowych centrach pomocy rodzinie. Należy dodać, iż w jednostkach pomocy społecznej zatrudnia się w większości kobiety. W ośrodkach pomocy społecznej stanowią one blisko 89% kadry, w powiatowych centrach pomocy rodzinie – prawie 88%, a w miejskich ośrodkach powiatów grodzkich – ponad 84%.

- VII.** Analiza środków finansowych na realizację świadczeń, jakie jednostki pomocy społecznej miały do dyspozycji w 2009 r. w swoich budżetach wskazuje, że:

- Większość jednostek gminnych w 2009 r. miało w swoich budżetach zapewnione w pełni środki na zadania z zakresu pomocy społecznej. Nie wszystkie jednak zadania gmin (własne i zlecone) były w takim samym stopniu zabezpieczone finansowo:
 - prawie wszystkie ośrodki pomocy społecznej oraz dwa z trzech funkcjonujących w Małopolsce miejskich ośrodków pomocy społecznej miały zabezpieczone w pełni środki w budżecie roku 2009 na: zapewnianie posiłku, w tym także na dożywianie dzieci, wypłacanie zasiłków stałych oraz na opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne (zadania

własne o charakterze obowiązkowym), a także na wypłacanie zasiłków specjalnych celowych (zadanie własne o charakterze fakultatywnym);

- większość ops i wszystkie trzy mops powiatów grodzkich posiadały w 2009 r. wystarczające środki w budżetach na: wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego oraz zapewnianie niezbędnego ubrania (zadania własne o charakterze obowiązkowym);
 - ponad połowa ops i wszystkie mops miast na prawach powiatów miały w pełni zabezpieczone środki finansowe w budżecie w 2009 r. na organizowanie usług opiekuńczych (w tym usług specjalistycznych) z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz sprawianie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym (zadania własne o charakterze obowiązkowym).
- Najczęstsze braki środków finansowych w budżetach gmin dotyczyły następujących zadań: wypłacanie zasiłków okresowych i celowych oraz ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w domu pomocy społecznej (zadania własne o charakterze obowiązkowym).
- Nie wszystkie świadczenia były realizowane w 2009 r. przez jednostki gminne. Najwięcej ośrodków pomocy społecznej i wszystkie mops miast na prawach powiatów nie przyznawały w 2009 r. zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego, będącego zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym. Połowa jednostek gminnych nie realizowała zaś innych zadań własnych o charakterze obowiązkowym:
- opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką ojcem lub rodzeństwem,
 - wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń (na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ) i udzielanie schronienia.

Jednostki gminne (większość ops i wszystkie mops powiatów grodzkich) nie udzielały także w 2009 r. pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze (zadanie własne gminy o charakterze fakultatywnym), a także świadczeń w formie zasiłków celowych, udzielania schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom oraz nie organizowały i nie świadczyły specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (zadania zlecone gminom przez administrację rządową).

- Wszystkie trzy jednostki powiatów grodzkich i prawie wszystkie jednostki powiatów ziemskich realizują świadczenia będące zadaniami własnymi powiatu. Na wypłacanie świadczeń związanych z realizacją zadań własnych powiatu o charakterze zarówno obowiązkowym, jak i fakultatywnym były też zabezpieczone środki w budżetach powiatów ziemskich i grodzkich w 2009 r. w 100%.
- Większość powiatowych centrów pomocy rodzinie i wszystkie miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich nie zrealizowały w 2009 r. zadania zleconego jednostkom powiatowym przez administrację rządową, jakim jest opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne za uchodźców.

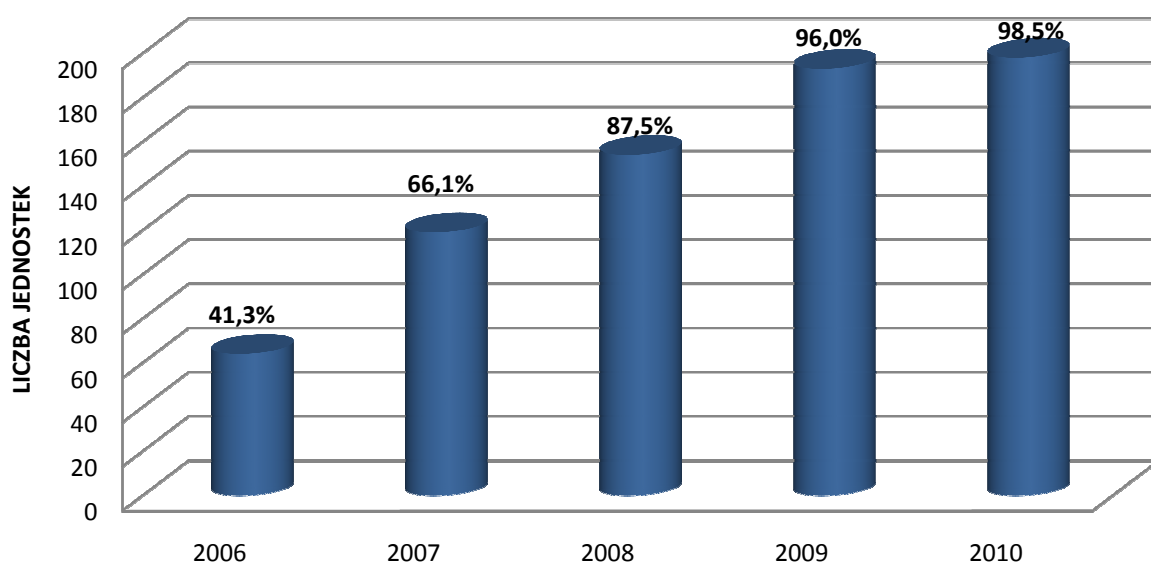
POZYTYWNE TENDENCJE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ PO KL – WYBRANE OBSZARY

I. Strategie rozwiązywania problemów społecznych:

Z roku na rok przybywało w regionie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych. Największy postęp w tym zakresie odnotowano w latach 2008 i 2009, a więc w pierwszych latach realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, co wpłynęło na likwidację zagrożeń związanych z dostępem do uczestnictwa w Programie beneficjentów Poddziałania 7.1. i 7.1.2.

Obecnie jednostki realizujące projekty systemowe w Poddziałaniach 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki nie mają trudności ze spełnieniem merytorycznego wymogu uczestnictwa w Programie dotyczącego posiadania aktualnej lokalnej strategii (gminnej lub powiatowej) rozwiązywania problemów społecznych.

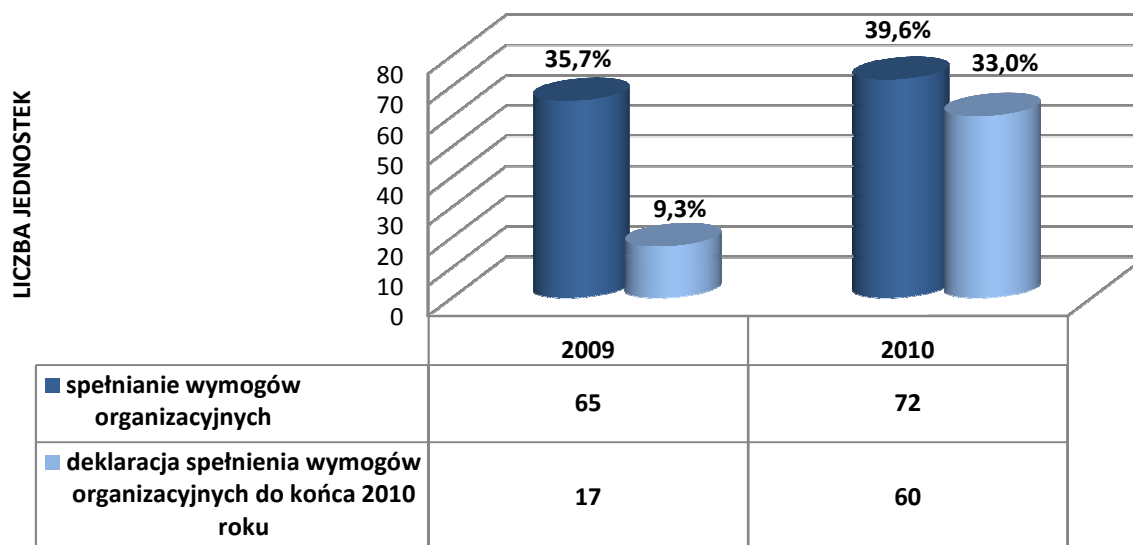
Wykres 1: Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2006 - 2010

II. Poziom zatrudnienia pracowników socjalnych – gminy:

Można zauważyć poprawę sytuacji w zakresie poziomu zatrudnienia pracowników socjalnych w gminnych jednostkach pomocy społecznej. Od rozpoczęcia realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. PO KL zwiększyła się liczba jednostek gminnych, w których poziom zatrudnienia tych specjalistów spełnia wymóg organizacyjny Programu, będący realizacją istniejącego od dawna obowiązku ustawowego w tym zakresie, czyli zatrudniającego jednego pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej niż trzech pracowników socjalnych w ośrodku.

Wykres 2: 1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej niż trzech pracowników socjalnych w ośrodku – ogółem (ops, mops) w latach 2009 – 2010.

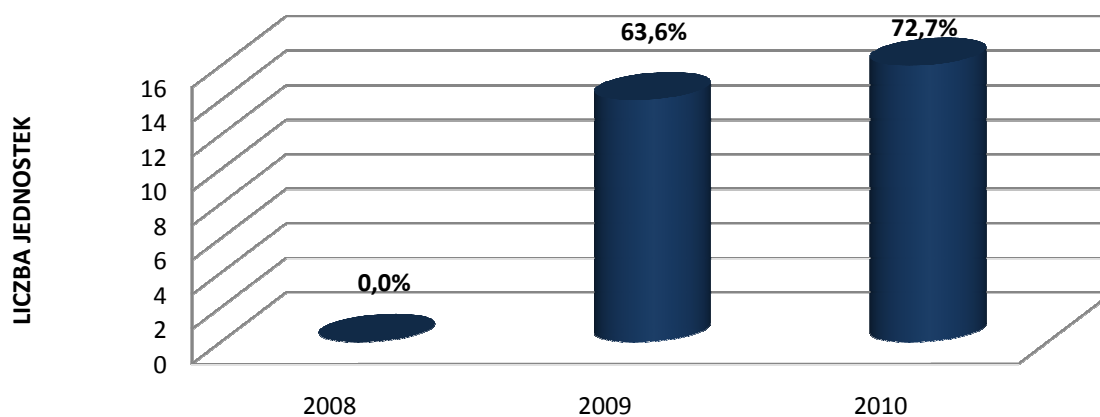

Znacznie więcej jednostek, dzięki środkom Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, deklaruje też, iż wymóg ten będzie spełniony do końca 2010 roku, kiedy to mija termin realizacji tego wymogu uczestnictwa w Programie, opisany w „Zasadach realizacji projektów...”.

III. Zatrudnianie doradców ds. osób niepełnosprawnych – powiaty:

Nastąpiła znaczna poprawa sytuacji w zakresie zatrudniania doradców do spraw osób niepełnosprawnych w powiatowych centrach pomocy rodzinie. Na początku realizacji Programu jednostki powiatowe nie zatrudniały specjalistów na takich stanowiskach w ogóle, natomiast w 2010 r. już 16 powiatowych centrów pomocy rodzinie (z 19 funkcjonujących w regionie) spełnia ten wymóg uczestnictwa w Programie. Dodatkowo w zasadzie wszystkie pozostałe jednostki (zarówno powiatowe centra pomocy rodzinie, jak i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich) deklarują spełnienie tego wymogu do końca 2010 roku, co tym samym zabezpiecza możliwość kontynuacji powiatowych projektów realizowanych w ramach Programu.

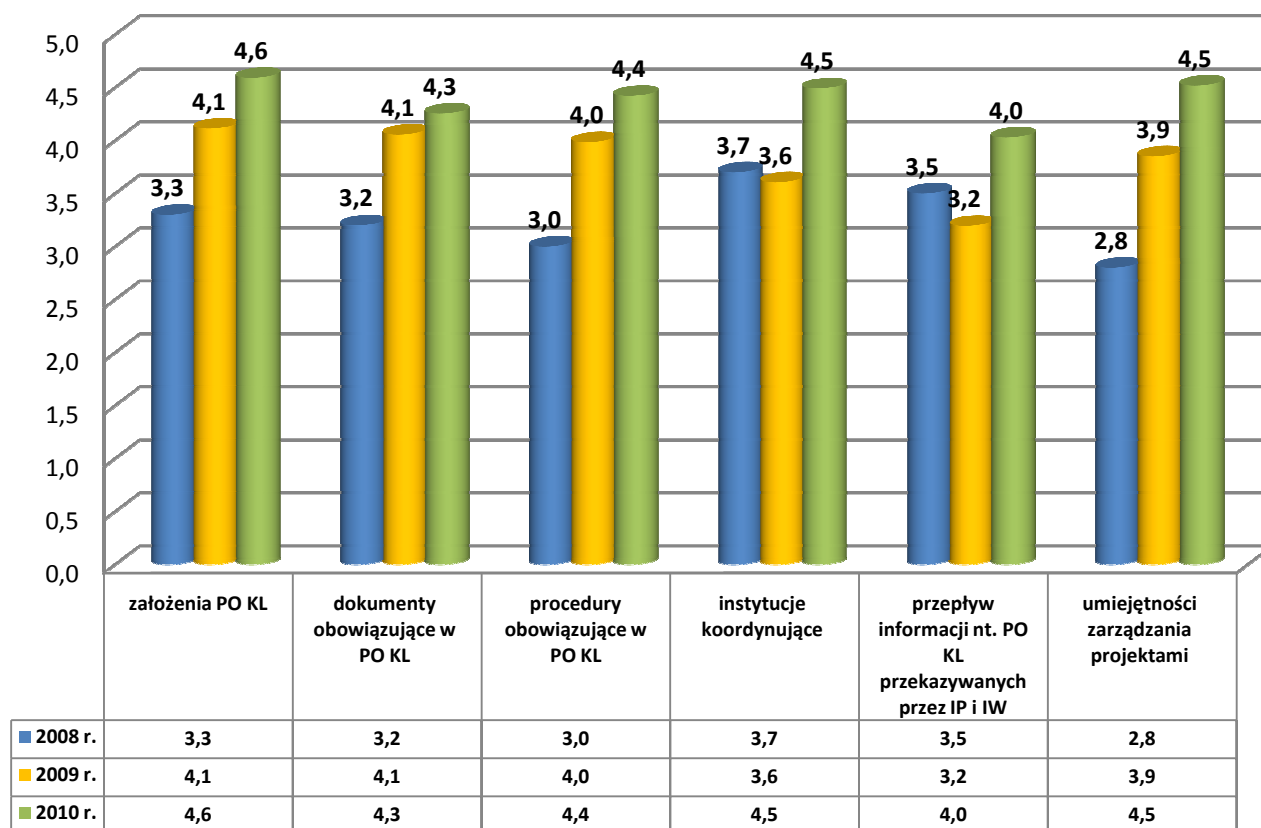
Wykres 3: 1 doradca ds. osób niepełnosprawnych – ogółem (pcpr, mops) w latach 2008 – 2010

IV. Ocena wiedzy na temat Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:

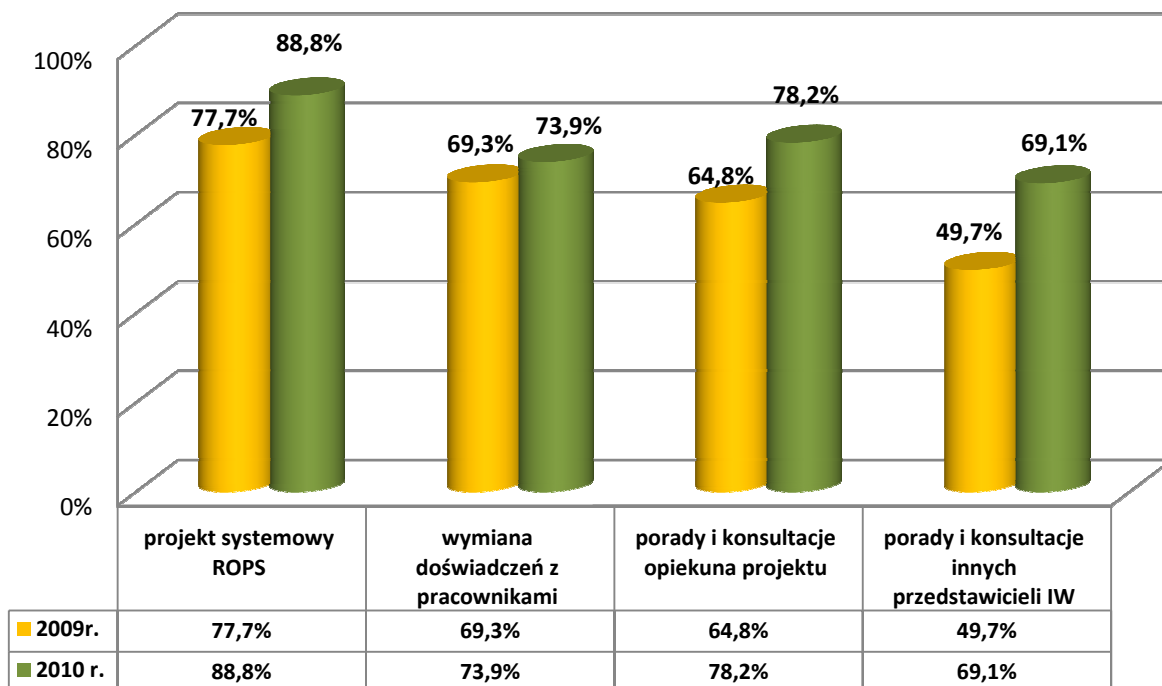
Zauważalny jest wzrost wiedzy o Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki (średnio o 0,6 punktu na sześciostopniowej skali w porównaniu z rokiem 2009, a o 1,1 w porównaniu z 2008 r.). Od początku realizacji Programu (tj. od 2008 r.) największy wzrost poziomu wiedzy nastąpił w obszarze umiejętności zarządzania projektem (o 1,7 punktu procentowego na sześciostopniowej skali).

Wykres 4: Ocena wiedzy na temat Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – ogółem (pcpr, mops) w latach 2008 – 2010.

Znaczny wpływ na podniesienie poziomu wiedzy o Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki miały działania projektu szkoleniowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej”, realizowanego w ramach Poddziałania 7.1.3 PO KL. Jest on najczęściej (corocznie) wymieniany, jako główne źródło wsparcia informacyjnego. Ponadto pomiędzy rokiem 2009 i 2010 zyskał on dodatkowo na znaczeniu w kontekście wsparcia informacyjnego w opinii beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL. Dużą rolę (coraz większą) odgrywają także konsultacje przedstawicieli Instytucji Wdrażającej (Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie), zwłaszcza opiekunów projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2.

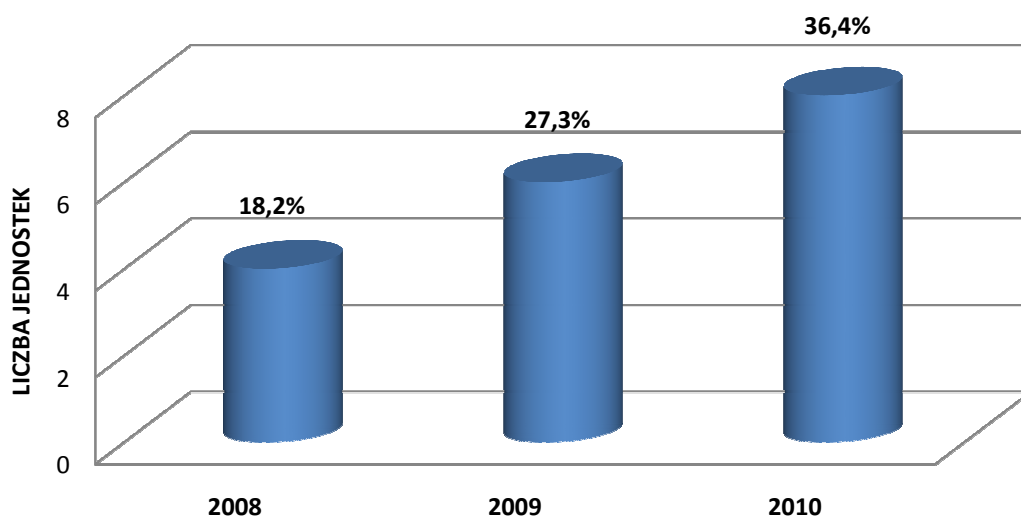
Wykres 5: Najczęściej wykorzystywane źródła wsparcia informacyjnego – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2009 – 2010

V. Programy integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych

Od początku realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki można zauważyć rozwój powiatowych jednostek pomocy społecznej (powiatowych centrów pomocy rodzinie i miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich) w zakresie stosowania ważnego narzędzia realizacji projektu, jakim jest program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Z roku na rok zwiększa się ilość tych programów wśród mogących go realizować beneficjentów Poddziałania 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

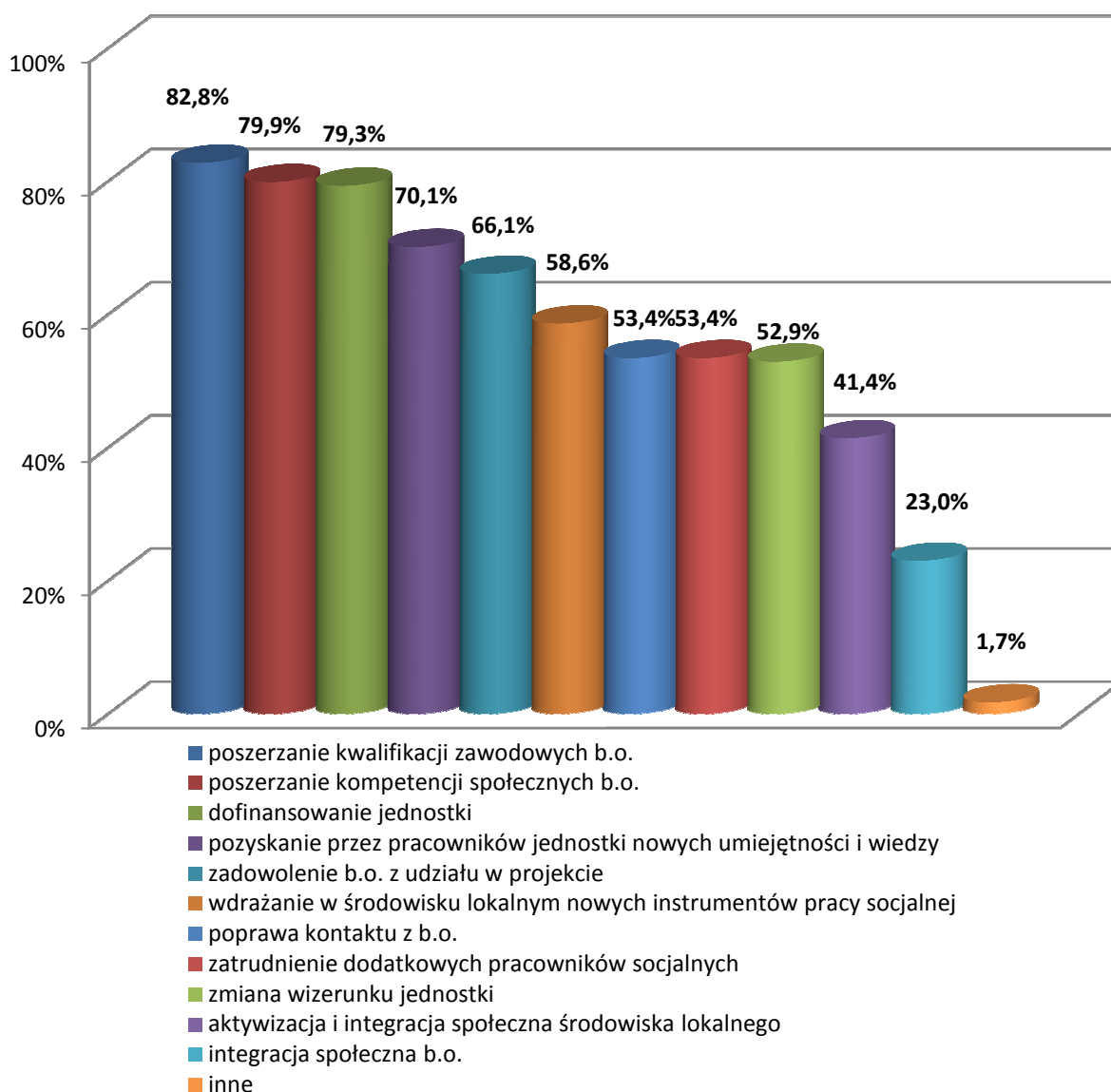
Wykres 6: Programy integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych – ogółem (pcpr, mops) w latach 2008 – 2010.

VI. Pozytywne doświadczenia realizacji PO KL

Beneficjenci Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w toku realizacji Programu dostrzegają wiele pozytywnych aspektów realizacji projektów w obszarze rozwoju form aktywnej integracji, co jest zjawiskiem godnym odnotowania wobec wielu początkowych obaw towarzyszących przystępowaniu do PO KL. Realizacja projektów systemowych – w opinii badanych – podnosi poziom integracji społecznej oraz poszerza kompetencje społeczne i zawodowe beneficjentów ostatecznych, ale i pozwala na pozyskanie nowych umiejętności i wiedzy przez pracowników jednostek pomocy społecznej. Warto zauważyć, iż efekty w postaci pozytywnej zmiany u klientów jednostek pomocy społecznej były częściej wymieniane, jako korzyści projektu niż zatrudnianie dodatkowych pracowników, czy możliwość dofinansowania jednostki.

Wykres 7: Pozytywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2009 r. – ogółem (ops, pcpr, mops)

REKOMENDACJE

WYKAZ ADRESATÓW REKOMENDACJI:

Instytucja Pośrednicząca	–	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Polityki Regionalnej
Instytucja Wdrażająca	–	Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
Instytucja Zarządzająca	–	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
MUW w Krakowie	–	Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie
Obserwatorium PS	–	Projekt systemowy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie: Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I realizowany w ramach Poddziałania 7.2.1: Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki
Projekt szkoleniowy ROPS	–	Projekt systemowy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” realizowany w ramach Poddziałania 7.1.3: Podnoszenie Kwalifikacji Kadr Pomocy Społecznej Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki
Regionalne Ośrodki EFS	–	sieć placówek powstałych, aby rozwijać kompetencje potencjalnych projektodawców związane z wykorzystaniem szansy, jaką oferuje Europejski Fundusz Społeczny. Ułatwiają zainteresowanym osobom i instytucjom dostęp do informacji o możliwościach wykorzystania środków z EFS i fachowo wspierają potencjalnych projektodawców w trakcie przygotowywania projektów
ROPS	–	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

LP	Wnioski	Rekomendacje	Adresaci
CZĘŚĆ I			
1	<p>Wymóg merytoryczny dla beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – posiadanie aktualnej strategii rozwiązywania problemów społecznych:</p> <p>W trakcie wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (2007 - 2013) część gmin i powiatów (43 jednostki) będzie zmuszona przyjąć kolejną strategię rozwiązywania problemów społecznych, gdyż okres obowiązywania poprzedniej zakończy się przed zakończeniem realizacji Programu. W 2011 r. zakończy się obowiązywanie 6 lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, a w 2010 r. - 23. W większości jednostek w tej ostatniej grupie trwają prace nad powstaniem kolejnego dokumentu i zakończą się one przed końcem bieżącego roku. Problem może stanowić sytuacja w 8 jednostkach, którym dokument strategiczny skończy się z końcem 2010 r., a na początku roku 2010 nie rozpoczęto jeszcze działań mających na celu przyjęcie dokumentu strategicznego na kolejne lata.</p>	<p>Wskazany jest dalszy monitoring działań jednostek po to, aby brak aktualnej strategii rozwiązywania problemów społecznych nie stał się barierą w realizacji projektów systemowych w kolejnych latach. Monitoring w najbliższym czasie powinien dotyczyć jednostek, w których okres obowiązywania strategii rozwiązywania problemów społecznych zakończy się przed zakończeniem realizacji Programu, zwłaszcza tych 8 jednostek, którym zakończy się w 2010 r. i nie podjęły dotąd prac nad powstaniem nowego dokumentu oraz 6 kolejnych jednostek, którym okres obowiązywania strategii zakończy się w 2011 roku.</p>	<p>Obserwatorium PS: Badanie „Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej 2011” Projekt szkoleniowy ROPS Instytucja Wdrażająca</p>
2	<p>Wymóg organizacyjny dla beneficjentów Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – zatrudnianie pracowników socjalnych w proporcji: 1 na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej niż 3 pracowników socjalnych w jednostce:</p> <p>Po 2010 roku ciągle jeszcze co najmniej 50 z 182 jednostek gminnych (27,5%) nie będzie spełniało</p>	<p>Niezbędne jest monitorowanie zatrudniania pracowników socjalnych w gminnych ośrodkach pomocy społecznej zgodnie z wymogami ustawowymi i wytycznymi Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz doskonalenie rozwiązań prowadzących do zmiany niekorzystnej sytuacji w tym zakresie.</p> <p>W dalszym ciągu konieczne jest propagowanie potrzeby zatrudnienia w ośrodkach pomocy społecznej</p>	<p>MUW w Krakowie Instytucja Wdrażająca Obserwatorium PS: Badanie „Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej 2011” Projekt szkoleniowy ROPS Instytucja Wdrażająca</p>

	wymogu organizacyjnego.	<p>dotychczasowych pracowników socjalnych wśród wójtów, burmistrzów i prezydentów.</p> <p>Coraz pilniejsze staje się też rozważenie przedłużenia terminu wywiązania się z wymogu organizacyjnego beneficjentów Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, a przez co umożliwienie realizowania projektów systemowych po 2010 r. jednostkom nie spełniającym tego wymogu.</p>	Instytucja Zarządzająca z inicjatywy Instytucji Pośredniczącej
3	<p>Porozumienia pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej a właściwymi terytorialnie urzędami pracy w ramach realizacji projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <p>Porozumienia funkcjonują w 67 gminach (tj. 36,8%), a deklarację podpisania tego rodzaju umowy złożyły w ankiecie 54 jednostki (tj. 29,7%), przy czym jedynie w 35 jednostkach gminnych nastąpi to w 2010 r. Niepokojącym jest, iż 58 jednostek gminnych (31,9%) nie planuje w najbliższym czasie formalnego usankcjonowania współpracy z właściwymi terytorialnie urzędami pracy, mimo wskazań Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zawartych w „Zasadach przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”.</p>	<p>Zasadne jest dalsze promowanie korzyści płynących z formalnych porozumień pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej a właściwymi terytorialnie urzędami pracy poprzez organizowanie wspólnych spotkań i warsztatów z udziałem potencjalnych partnerów, których celem będzie wypracowanie skutecznych mechanizmów współpracy oraz promocja dobrych praktyk w tym zakresie i rozwijanie partnerstwa. Dodatkowo należy promować zawiązywanie współpracy na dłuższy okres niż dotychczas, np. na czas trwania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (do 2013 r.).</p> <p>Niezbędnym jest monitorowanie spełniania wymogu formalnej współpracy pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej a właściwymi terytorialnie urzędami pracy.</p> <p>Ponownie postuluje się rozważenie wprowadzenia wymogu formalnej współpracy pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej, a właściwymi terytorialnie urzędami pracy nie tylko w Poddziałaniu 7.1.1 – w ramach realizacji</p>	<p>Projekt szkoleniowy ROPS przy współpracy z Instytucją Wdrażającą i Regionalnymi Ośrodkami EFS</p> <p>Obserwatorium PS: Badanie „Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej 2011”</p> <p>Projekt szkoleniowy ROPS Instytucja Pośrednicząca Instytucja Wdrażająca</p> <p>Instytucja Zarządzająca z inicjatywy Instytucji Pośredniczącej</p>

		instrumentów aktywnej integracji, ale także w Poddziałaniu 6.1.3 - w ramach realizacji instrumentów i usług służących poprawie zdolności do zatrudnienia oraz podnoszeniu poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych.	
4	<p>Wskaźniki monitoringu Działania 7.1 PO KL:</p> <p>Osiągnięcie założonych wartości wskaźników monitorowania dla Priorytetu VII, Działania 7.1 PO KL w Małopolsce może być zagrożone, gdyż w ostatnim możliwym okresie realizacji projektów systemowych z Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 (tj. w latach 2013 - 2014) należałoby objąć wsparciem ok. 16 110 beneficjentów ostatecznych, co stanowi 45% planowanych do objęcia wsparciem w całym okresie wdrażania PO KL w Małopolsce, w tym z terenów wiejskich aż ok. 15 106 osób, tj. 57%.</p> <p>Sytuacja w zakresie poziomu realizacji kolejnego wskaźnika monitoringu PO KL dotyczącego kontraktów socjalnych wydaje się być korzystniejsza. Liczba pozostałych do zawarcia kontraktów socjalnych w ramach projektów realizowanych w latach 2013 - 2014 powinna wynieść ok. 6 864, tj. 28% z liczby planowanych dla Małopolski ogółem.</p>	<p>Aby osiągnąć wartości wskaźników monitoringu na koniec realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki niezbędne jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie szkoleniowe wyposażające w umiejętności pozyskiwania i utrzymania w projektach beneficjentów ostatecznych; – monitorowanie wskaźników osiągniętych przez beneficjentów Działania 7.1.; – debata na temat ewentualnej korekty wartości docelowej wskaźników. 	<p>Projekt szkoleniowy ROPS</p> <p>Instytucja Pośrednicząca</p> <p>Instytucja Wdrażająca Instytucja Pośrednicząca ROPS</p>
5	<p>Narzędzia aktywnej integracji w ramach realizacji projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <p>Większość jednostek pomocy społecznej ciągle nie wykorzystuje w pełni narzędzi aktywnej integracji</p>	<p>Aby rozpowszechnić stosowanie narzędzi aktywnej integracji należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zintensyfikować działania promujące narzędzia aktywnej integracji poprzez pokazywanie realnych korzyści wynikających z ich wdrażania, przede 	<p>Instytucja Wdrażająca Projekt szkoleniowy ROPS</p>

	<p>(oprócz podstawowego - kontraktu socjalnego):</p> <ul style="list-style-type: none"> – program aktywności lokalnej realizowany jest jedynie przez 19 realizatorów projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 (10,9%); – program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych jest wdrażany w 8 jednostkach powiatowych, które mogą go zastosować w ramach Poddziałania 7.1.2 (36,4%). 	<p>wszystkim przez prezentację dobrych praktyk;</p> <ul style="list-style-type: none"> – dalszy rozwój szkoleń i doradztwa w tym zakresie dla beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. 	<p>Projekt szkoleniowy ROPS</p>
6	<p>Instrumenty aktywnej integracji w ramach realizacji projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <p>Realizujący projekty systemowe wdrażali w 2009 r. najczęściej trzy ich rodzaje (oprócz 8 jednostek, w tym 7 ops i 1 pcpr). Instrumenty aktywizacji społecznej były w 2009 r. wykorzystywane przez wszystkie jednostki. Nieco rzadziej instrumenty aktywizacji zawodowej i edukacyjnej, najrzadziej zaś – instrumenty aktywizacji zdrowotnej.</p>	<p>Zasadne wydaje się – dla prawidłowej realizacji projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL:</p> <ul style="list-style-type: none"> – monitorowanie wykorzystywania instrumentów, zwłaszcza w ramach wdrażania programu aktywności lokalnej z uwagi na zmianę w „Zasadach przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013” – zwiększono konieczność wykorzystania instrumentów aktywnej integracji z trzech do czterech; – prowadzenie dalszego rozwoju edukacji i doradztwa w zakresie instrumentów aktywnej integracji celem wykorzystywania przez realizatorów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 większej ilości dostępnych rodzajów instrumentów w poszczególnych narzędziach realizacji projektu. 	<p>Obserwatorium PS: Badanie „Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej 2011” Projekt szkoleniowy ROPS Instytucja Wdrażająca</p> <p>Projekt szkoleniowy ROPS</p>
7	<p>Prowadzenie projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w partnerstwie:</p>	<p>W celu dalszego aktywizowania realizatorów projektów systemowych do współpracy partnerskiej w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL niezbędne jest:</p>	

	<p>Realizacja projektów systemowych w partnerstwie ciągle nie jest rozpowszechniona w województwie małopolskim. W kolejnym okresie wdrażania PO KL (2010 – 2012) będzie prowadzonych jedynie 8 takich partnerstw, w których łącznie uczestniczyć będą 22 jednostki pomocy społecznej (tj. 11,6%. w tym: 20 ops, 1 pcpr, 1 mops).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ciągle promowanie projektów partnerskich, np. poprzez prezentowanie dobrych praktyk, które pojawiły się w trakcie dotychczasowej realizacji projektów systemowych w PO KL; – kontynuacja przybliżania metod pracy w partnerstwie – jako istotnego działania z punktu widzenia osiągnięcia celów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. 	<p>Instytucja Pośrednicząca Instytucja Wdrażająca Projekt szkoleniowy ROPS</p> <p>Projekt szkoleniowy ROPS</p>
8	<p>Negatywne doświadczenia beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <p>Mimo dwuletniego okresu realizacji projektów nie tracą na znaczeniu problemy, jakie pojawiły się na początku wdrażania PO KL:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozbudowana dokumentacja związana z realizacją projektu, – zbyt skomplikowana sprawozdawczość z realizacji projektu (głównie ops), – zmiany zasad i procedur w trakcie realizacji projektu systemowego, – opóźnienia w przekazywaniu środków na realizację projektu. <p>Przedstawiciele jednostek zarówno gminnych, jak i powiatowych zwracali uwagę na problemy związane z rekrutacją beneficjentów ostatecznych, czy też ich rezygnacją w trakcie realizacji projektu.</p>	<p>Aby usprawnić pracę beneficjentom Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, a jednocześnie zapobiegać rezygnacji jednostek z uczestnictwa w Programie należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – próbować ograniczyć powtarzające się i niesłabnące trudności, jakie towarzyszą realizacji projektu. Wydaje się być zasadne rozważenie ubiegłorocznej rekomendacji dotyczącej organizowania skutecznego i szybkiego przekazu bieżących informacji od instytucji koordynujących Program do beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (np. e-mailing) dotyczącego zmian w zasadach realizacji projektu wraz z informacją o zakresie konieczności stosowania ich przez jednostki. <p>Mając na celu wyposażenie realizatorów projektów systemowych w wiedzę ważną dla przebiegu i finalnego efektu Programu należy zachęcać przedstawicieli tych jednostek do pogłębiania wiedzy i wyposażania się w techniki pracy w zakresie pozyskiwania i utrzymywania w projekcie beneficjentów ostatecznych.</p>	<p>Projekt szkoleniowy ROPS Instytucja Pośrednicząca Instytucja Wdrażająca</p> <p>Instytucja Wdrażająca Projekt szkoleniowy ROPS</p>

9	<p>Przyczyny nieprzystępowania osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do projektów systemowych w Poddziałaniu 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przyczyny związane z przyzwyczajeniami potencjalnych beneficjentów ostatecznych: brak motywacji do zmian w swoim życiu, brak wiary w możliwość zatrudnienia po zakończeniu uczestnictwa w projekcie oraz uzależnienie od systemu pomocy społecznej; – przyczyny związane z stereotypami w myśleniu potencjalnych beneficjentów ostatecznych: obawa przed utratą statusu osoby bezrobotnej, czy ubezpieczenia w KRUS oraz brak wiedzy o korzyściach z uczestnictwa w projekcie; – przyczyny związane z obiektywnymi ograniczeniami potencjalnych beneficjentów ostatecznych: opieka nad osobami zależnymi, praca w gospodarstwie rolnym, zły stan zdrowia, czy trudności związane z dojazdem. 	<p>Aby wspomóc realizatorów projektów systemowych z Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prowadzić szkolenia w zakresie pozyskiwania i utrzymywania w projekcie beneficjentów ostatecznych; – zachęcać realizatorów projektów systemowych do stosowania metod ułatwiających potencjalnym beneficjentom ostatecznym uczestnictwo w projekcie w ramach instrumentów aktywnej integracji przewidzianych w „Zasadach przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”. 	<p>Projekt szkoleniowy ROPS</p> <p>Instytucja Wdrażająca Projekt szkoleniowy ROPS</p>
10	<p>Środki alokowane dla beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 17 jednostek realizujących projekty systemowe Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (tj. 8,4%, w tym 14 ops i 3 pcp) ocenia 	<p>Należy monitorować wydatkowanie środków w trakcie realizacji projektów w latach 2010 – 2012, aby przy projektowaniu alokacji na następny okres mieć możliwość zdecydowania, czy warto brać pod uwagę indywidualne rozpatrywanie przypadków, w których beneficjenci Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu</p>	<p>Instytucja Wdrażająca</p>

	<p>alokację przyznaną na realizację trzyletniego projektu systemowego jako zbyt niską;</p> <ul style="list-style-type: none"> – 9 ośrodków pomocy społecznej (4,5% wszystkich jednostek pomocy społecznej realizujących projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2) uznało przyznane środki są zbyt wysokie. 	<p>Operacyjnego Kapitał Ludzki zgłaszają potrzeby podwyższenia lub zmniejszenia alokacji, aby jak najlepiej zagospodarować środki Europejskiego Funduszu Społecznego.</p>	
11	<p>Formy szkoleniowe preferowane przez beneficjentów projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <p>Największe zapotrzebowanie wśród realizatorów projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2, dotyczy, podobnie jak rok wcześniej, szkoleń i doradztwa. Doradztwo jest bardziej cenione przez ośrodki pomocy społecznej, a warsztaty są bardziej pożądaną formą szkolenia przez powiatowe centra pomocy rodzinie.</p>	<p>Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki należy w dalszym ciągu prowadzić szkolenie i doskonalenie zawodowe pracowników jednostek pomocy społecznej poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – organizowanie szkoleń w preferowanych przez jednostki pomocy społecznej formach; – wzmacnianie funkcji doradczej projektu szkoleniowego ROPS. 	<p>Projekt szkoleniowy ROPS</p> <p>Projekt szkoleniowy ROPS</p>
12	<p>Potrzeby szkoleniowe beneficjentów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <p>Największym zainteresowaniem respondentów cieszy się tematyka związana z pracą socjalną oraz przepisami prawa. Natomiast najmniejsze zainteresowane szkoleniami związane jest z tematyką partnerstw i obsługą komputera.</p>	<p>Dla wspierania beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w rozwoju form aktywnej integracji i doskonaleniu pracy socjalnej zleca się ciągle:</p> <ul style="list-style-type: none"> – reagowanie na potrzeby szkoleniowe beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. – podejmowanie działań promocyjnych dotyczących szkoleń, które są istotne dla wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki mimo, iż zapotrzebowania na te szkolenia nie jest zbyt wysokie (np. partnerstwa). 	<p>Projekt szkoleniowy ROPS</p> <p>Projekt szkoleniowy ROPS</p>

CZĘŚĆ II			
13	<p>Realizacja programów celowych:</p> <p>Większość jednostek pomocy społecznych (155 jednostek, tj. 77,1%) realizowało w 2009 r., podobnie jak w 2008 r., programy rządowe na swoim terenie. Programy osłonowe, wynikające z rozeznaczonych lokalnych potrzeb, nie są tak samo powszechne jak programy rządowe. Takie programy realizowały w 2009 r. jedynie 24 jednostki (11,9%), w tym 14 ops, 9 pcpr i 1 mops powiatu grodzkiego. Łącznie realizowano 44 programy osłonowe. W ośrodkach pomocy społecznej realizowano 21 programów, w miejskich ośrodkach pomocy społecznej powiatów grodzkich – 8 (w tym 5 programów pomocy dziecku i rodzinie i trzy inne programy), natomiast w powiatowych centrach pomocy rodzinie 15 programów osłonowych (w tym 7 programów pomocy dziecku i rodzinie oraz 8 innych projektów).</p>	<p>W celu upowszechniania potrzeby realizacji programów celowych wynikających z rozeznaczonych potrzeb należy ciągle:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazywać nieodzowność realizowania programów celowych, jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w regionie; – umożliwiać doskonalenie się potencjalnym realizatorom w zakresie zasad planowania i wdrażania projektów, jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w województwie małopolskim. 	<p>MUW w Krakowie</p> <p>Projekt szkoleniowy ROPS</p>
14	<p>Realizacja gminnych systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną:</p> <p>Większość gmin (133 ops, tj. 74,3%) i wszystkie trzy małopolskie miasta na prawach powiatu, w 2009 r. posiadały system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Natomiast system nie funkcjonuje łącznie w 44 jednostkach gminnych (44 ops, tj. 24,6%). Należy odnotować (w latach 2007 - 2009) stały wzrost liczby gmin, w których jest taki system budowany (według deklaracji badanych).</p> <p>Głównymi barierami tworzenia i wdrażania tego systemu był brak środków na realizację takich zadań. Podnoszono</p>	<p>Aby wesprzeć tworzenie gminnych systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną należy kontynuować:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazywanie potrzeby realizacji gminnych systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną; – umożliwianie doskonalenia zawodowego pracownikom instytucji mogących współtworzyć system (w obszarze wzajemnej współpracy) w celu bardziej efektywnej i kompleksowej pomocy osobom potrzebującym, jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w województwie małopolskim; 	<p>MUW w Krakowie</p> <p>Projekt szkoleniowy ROPS</p>

	<p>także rozproszenie i indywidualizację działań instytucji, problemy w koordynowaniu działań instytucji oraz słaby przepływ informacji i trudności związane ze współpracą między poszczególnymi instytucjami oraz brak infrastruktury socjalnej. Dla części przedstawicieli jednostek gminnych przeszkodę w sprawnym funkcjonowaniu omawianego systemu stanowią niespójne przepisy prawne oraz ciągle zmieniające się zapisy wielu ustaw.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wspieranie szkoleniowe jednostek pomocy społecznej w zakresie budowania lokalnych partnerstw mających tworzyć gminne systemy profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną, tym bardziej, że już obecnie część z nich wykazało takie zainteresowanie. 	Projekt szkoleniowy ROPS
15	<p>Pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem:</p> <p>Większość powiatowych centrów pomocy rodzinie (15 z 19 pcpr) realizuje zadanie ustawowe polegające na pomocy osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem. Pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem oferowana przez jednostki powiatowe wydaje się być działaniem jednokierunkowym, adresowanym do wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych.</p> <p>Dodatkowo część jednostek powiatowych wskazywała, iż działania także są elementem realizacji kompleksowego wsparcia w ramach projektów systemowych z Poddziałania 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki</p>	<p>Aby upowszechnić oferowanie kompleksowego wsparcia osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem należy ciągle:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazywać potrzebę tworzenia systemowych rozwiązań w zakresie pomocy osobom mającym takie problemy; – wspierać szkoleniowo jednostki pomocy społecznej w zakresie tworzenia kompleksowych programów pomocy osobom mającym trudności w integracji (w tym w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki), jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w regionie. 	<p>MUW w Krakowie</p> <p>Projekt szkoleniowy ROPS</p>
16	<p>Współpraca jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi:</p> <p>O ile współpraca jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi jest dość powszechna, o tyle zlecenie im realizacji zadań z zakresu pomocy</p>	<p>W celu wzmocnienia współpracy jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań ustawowych konieczne wydaje się ciągle:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazywanie potrzeby prowadzenia współpracy jednostek pomocy społecznej z organizacjami 	<p>MUW w Krakowie</p> <p>Projekt szkoleniowy ROPS</p>

	<p>społecznej ma dużo węższy zasięg.</p> <p>Istniejący stopień współdziałania z III sektorem nie pozwala na stwierdzenie, iż administracja publiczna prowadząca działalność w sferze pomocy społecznej wykorzystuje w pełni możliwe formy współpracy z organizacjami pozarządowymi.</p>	<p>pozarządowymi, zwłaszcza przez prezentowanie dobrych praktyk;</p> <ul style="list-style-type: none"> – szkolenie jednostek pomocy społecznej w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi; – wspieranie szkoleniowe istniejących organizacji pozarządowych umożliwiając im profesjonalizację. 	<p>Projekt szkoleniowy ROPS</p> <p>Projekt szkoleniowy ROPS</p>
--	---	---	---

SZCZEGÓŁOWA ANALIZA BADAŃ

CZĘŚĆ I

I. Wymogi merytoryczne i organizacyjne warunkujące uczestnictwo w projekcie systemowym w ramach Podziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL

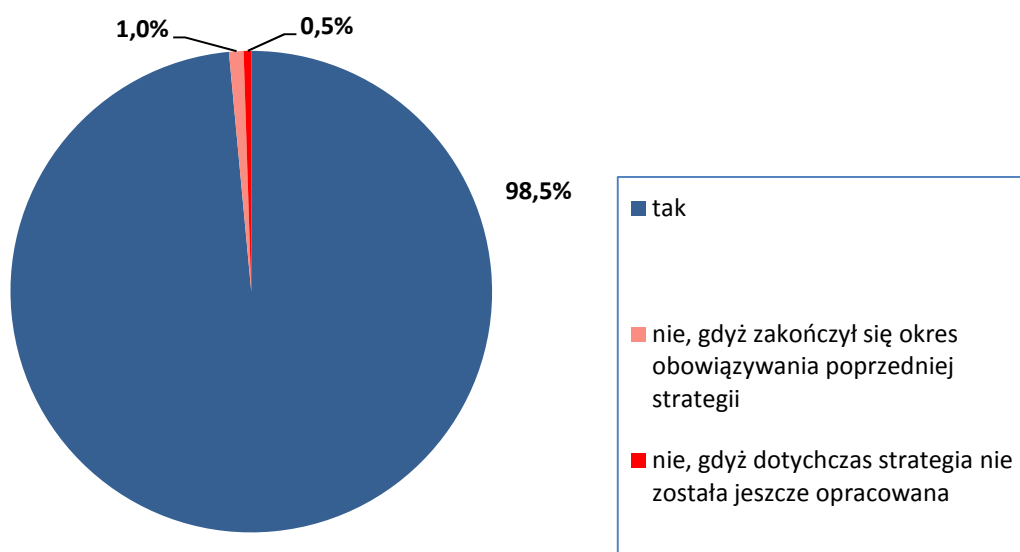
Priorytet VII „Promocja integracji społecznej” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013 w ramach Poddziałania 7.1.1. („Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej”) oraz 7.1.2 („Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie”) jest kierowany do następujących beneficjentów systemowych: ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie. Warunkiem uczestnictwa wymienionych jednostek w projektach jest spełnienie określonych wymogów: merytorycznego, organizacyjnych oraz finansowego. Jeżeli chodzi o ostatni warunek, to jest nim zapewnienie wkładu własnego w wymaganej wysokości. Wkład własny w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie może pochodzić ze środków budżetu jednostek samorządu terytorialnego przeznaczanych na zadania własne, w ramach których finansowane jest wsparcie adresowane do uczestników projektów. Raport nie obejmuje tej tematyki. Pozostałe dwa warunki uczestnictwa w Programie zostały poddane analizie.

Wymóg merytoryczny

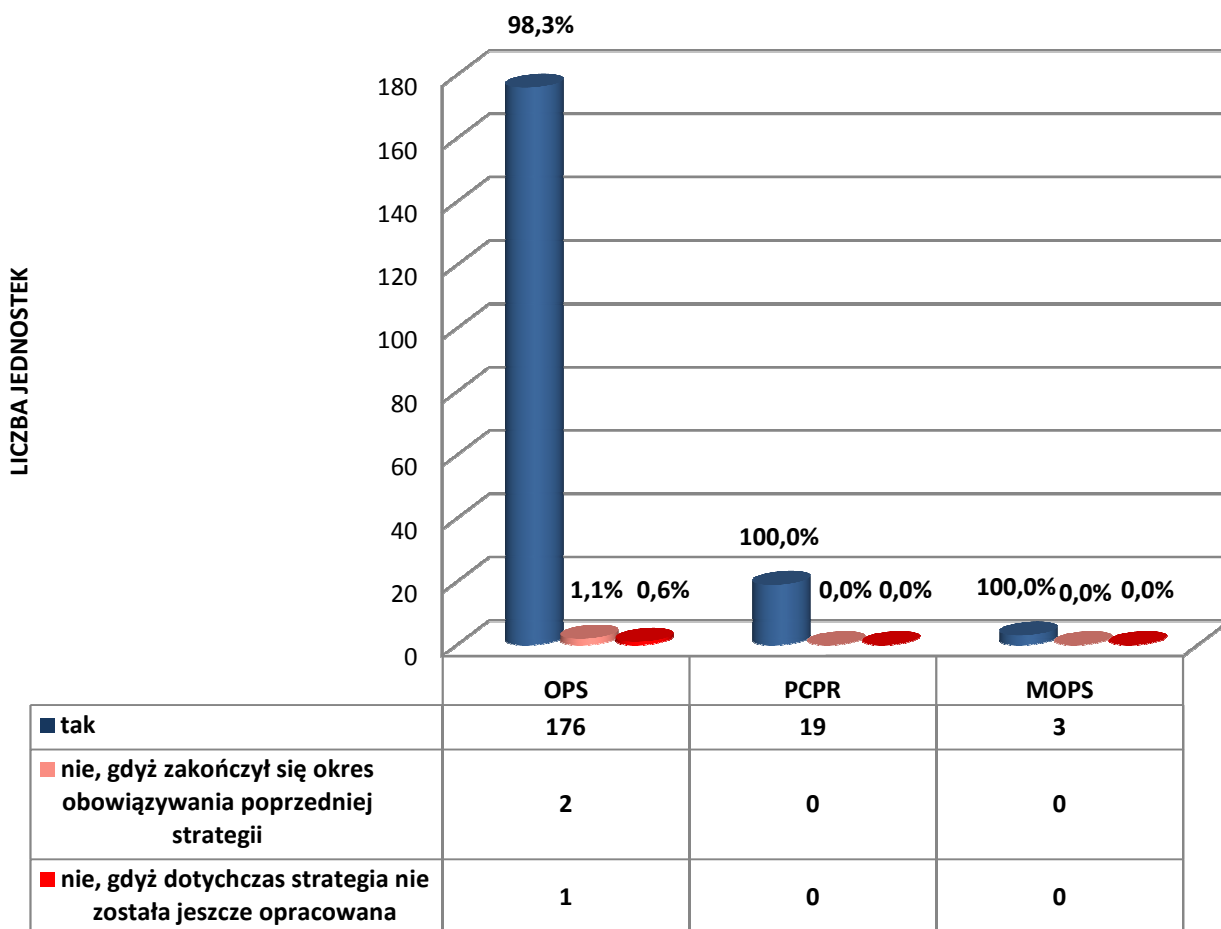
Warunkiem udziału w projekcie systemowym w ramach Podziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest posiadanie dokumentu programowego – powiatowej, bądź gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Jak wynika z badania zdecydowana większość jednostek pomocy społecznej (beneficjentów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 w Priorytecie VII PO KL) w 2010 roku spełnia warunek merytoryczny uczestnictwa Programie, gdyż na 201 podstawowych jednostek pomocy społecznej działających w Małopolsce funkcjonuje 198 lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych (co stanowi łącznie 98,5%). Takie dokumenty posiadają wszystkie powiaty (zarówno ziemskie, jak i grodzkie) oraz 176 gmin (ze 179 funkcjonujących w regionie). Jedynie trzy gminy obecnie nie posiadają strategii rozwiązywania problemów społecznych, przy czym w dwóch zakończył się okres obowiązywania poprzedniej strategii, w jednej gminie ciągle jeszcze taki dokument nie powstał.

WYKRES 8: Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych – ogółem (ops, pcpr, mops)

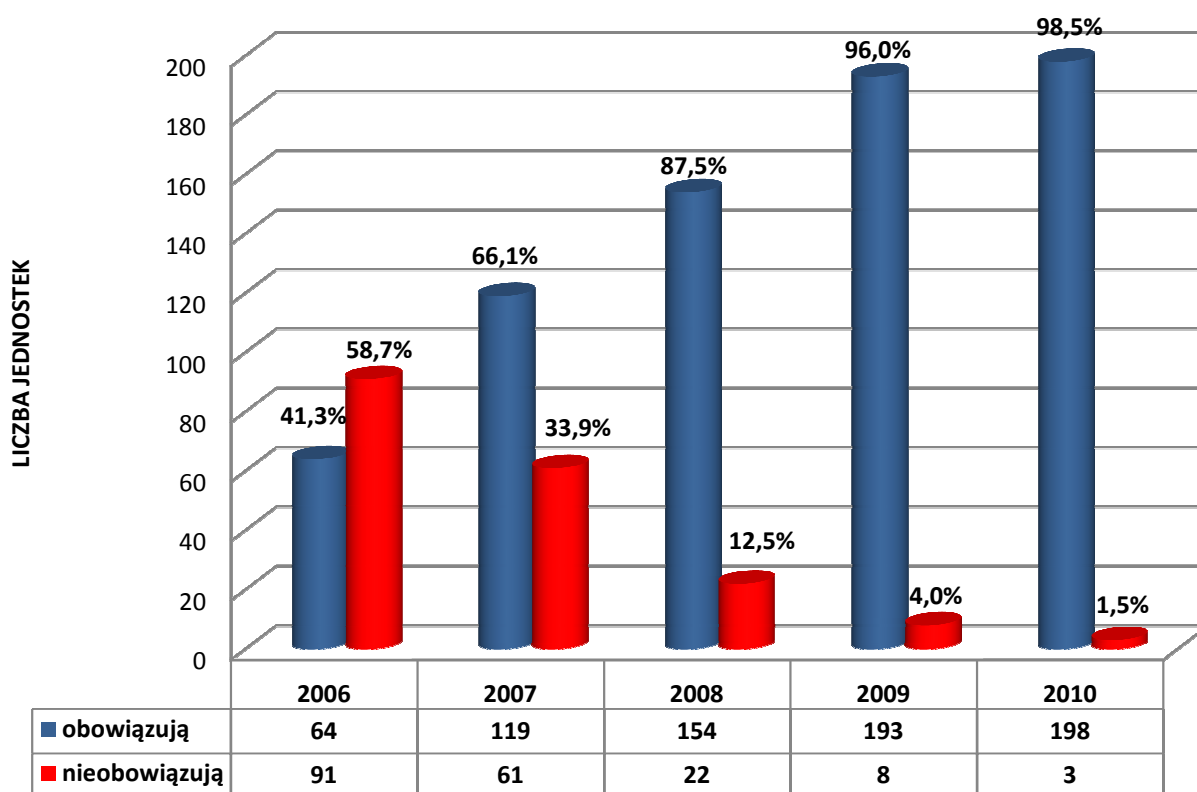
WYKRES 9: Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych – w podziale na ops, pcpr, mops

Należy dodać, iż dwie gminy (w tym jedna nieposiadająca ciągle strategii rozwiązywania problemów społecznych i jedna, w której zakończył się czas jej obowiązywania) deklarowały w ankiecie przyjęcie stosownego dokumentu uchwałą Rady Gminy do końca 2010 r. Respondenci z tych jednostek zapewnili, iż obecnie trwają już prace nad ostatecznym tekstem dokumentu strategicznego. W trzeciej gminie, w której okres obowiązywania dokumentu strategicznego zakończył się w 2009 r. nie podjęto i nie zadeklarowano podjęcia działań zmierzających do przyjęcia strategii w 2010 roku.

Z porównania badań przeprowadzonych w 2010 r. i w latach poprzednich wynika, że z roku na rok przybywa lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych w regionie. W roku bieżącym (2010), podobnie jak rok wcześniej, wszystkie powiaty ziemskie posiadają aktualne opracowania strategiczne. Dla porównania w 2008 r. w 4 z nich brakowało takiego dokumentu. Jeżeli chodzi o jednostki gminne to, mimo iż we wcześniejszych badaniach (2006 – 2008) nie uczestniczyły wszystkie ops można zauważyć, iż już w 2009 roku, w porównaniu do lat ubiegłych, znacząco zwiększyła się liczba gmin (o 39 jednostek) posiadających omawiany dokument strategiczny. W 2010 przybyło kolejnych 5 strategii. Jeżeli chodzi o powiaty grodzkie, to wszystkie te jednostki posiadały programowe dokumenty już w 2008 r.

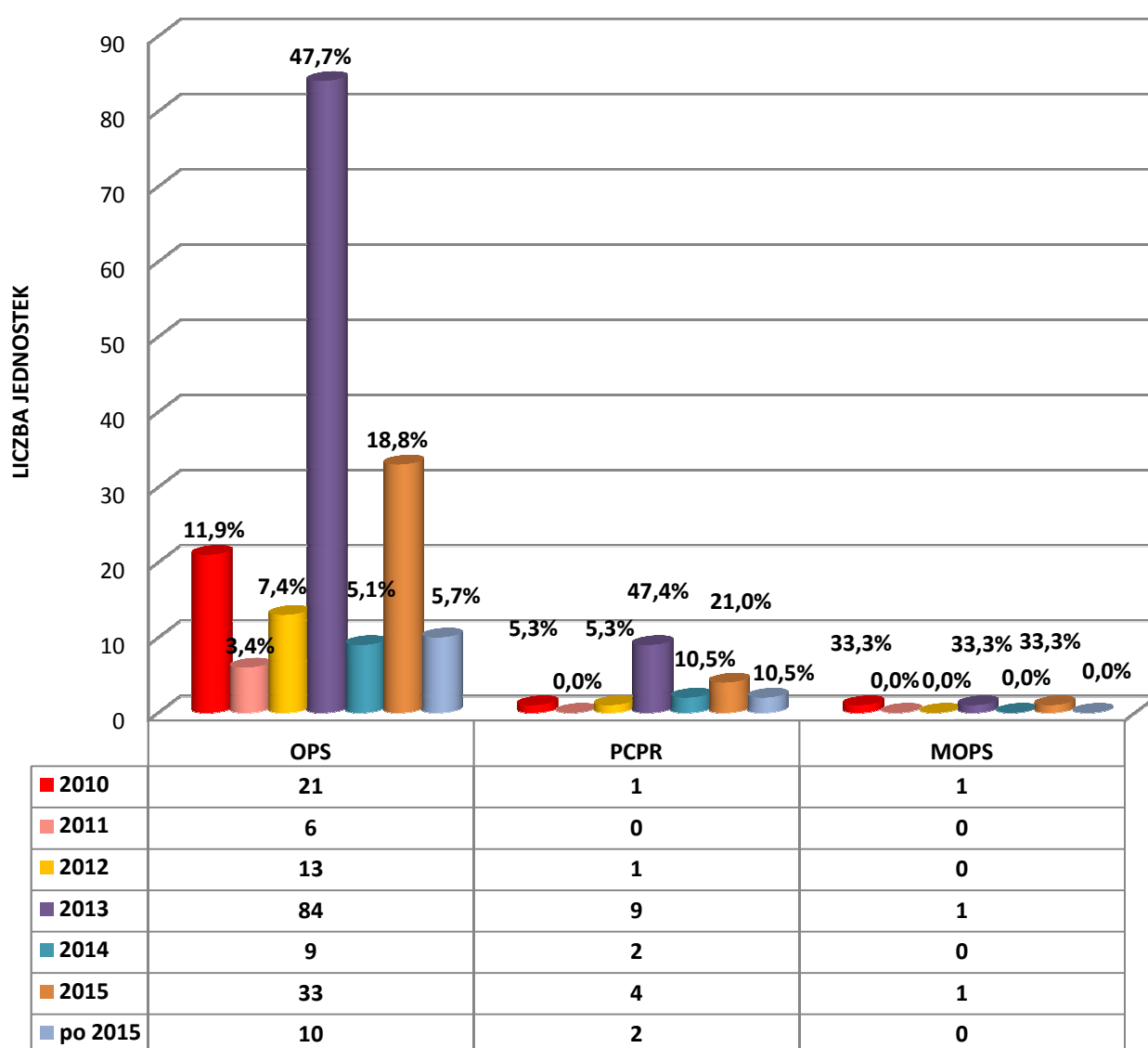
WYKRES 10: Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2006 - 2010¹

¹ W 2006 r. w badaniu wzięło udział 155 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, w 2007 r. w badaniu wzięło udział 180 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, w 2008 r. w badaniu wzięło udział 176 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (w tym 154 ops, 19 pcpr i 3 mops). W 2009 r. i w 2010 r. w badaniu uczestniczyły wszystkie jednostki (201) funkcjonujące w Małopolsce (w tym 179 ops, 19 pcpr i 3 mops).

Z badania wynika, iż w większości jednostek gminnych i powiatowych nie będzie potrzeby przyjmowania kolejnej strategii rozwiązywania problemów społecznych w trakcie realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, gdyż okres obowiązywania większości z tych dokumentów obejmuje rok 2013 lub nawet późniejsze lata (155, tj. 78,3%)². Warto jednak zwrócić uwagę, iż w ostatnim roku obowiązywania Programu (2013) zakończy się okres obowiązywania aż 84 strategii gminnych oraz 10 powiatowych (9 powiatów ziemskich i jedna powiatu grodzkiego), czyli łącznie 94 strategii, co stanowi 47,5%. W 2014 r. przestanie obowiązywać kolejnych 11 lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych (w 9 gminach i w 2 powiatach ziemskich), a w 2015 r. – 38 dokumentów strategicznych, w tym 33 gminnych, 4 powiatów ziemskich i 1 powiatu grodzkiego.

WYKRES 11: Końcowy rok obowiązywania strategii rozwiązywania problemów społecznych – w podziale na ops, pcp, mops

² Analizę przeprowadzono wśród 198 jednostek posiadających strategię rozwiązywania problemów społecznych

W latach 2010 - 2012 przestaną obowiązywać dokumenty strategiczne w 43 jednostkach lokalnych (tj. w 40 gminach, w 2 powiatach ziemskich i w 1 powiecie grodzkim).

Dla prawidłowej realizacji Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki ważne jest monitorowanie spełniania wymogów Programu w trakcie jego realizacji i diagnozowanie ewentualnych problemów w tym zakresie. Dlatego też w badaniu zapytano przedstawicieli jednostek lokalnych, których strategie zakończą się w 2010 r. o to, czy podjęto działania zmierzające do opracowania kolejnego dokumentu strategicznego. Dotyczy to 23 jednostek, w tym 21 gmin oraz 1 powiatu grodzkiego i 1 powiatu ziemskiego.

Okazuje się, iż w 13 z 21 jednostek gminnych³ i w jednym powiecie ziemskim, w których strategie rozwiązywania problemów społecznych przestaną obowiązywać z końcem 2010 r., trwają już prace nad powstaniem kolejnego dokumentu. Zakończą się one w bieżącym roku (2010) w 11 gminach i w jednym powiecie ziemskim. Natomiast 7 gmin i jeden powiat grodzki, w których strategia rozwiązywania problemów społecznych zakończy się w 2010 r. nie rozpoczęły jeszcze działań w kierunku opracowania kolejnego dokumentu.

Analizując stan zaawansowania prac nad powstaniem kolejnego dokumentu strategicznego 13 gmin⁴ i 1 powiatu ziemskiego (jednostek, które zadeklarowały rozpoczęcie prac na wypracowaniu kolejnej strategii) można zauważyć, iż w 5 gminach i w jednym powiecie ziemskim w trakcie realizacji badania prowadzone były jedynie działania przygotowawcze poprzedzające budowanie strategii. W kolejnych gminach prace były już bardziej zaawansowane:

- w dwóch gminach powołany został zespół roboczy do pracy na strategią;
- w trzech jednostkach gminnych przeprowadzona została diagnoza sytuacji społecznej w gminie;
- w jednej gminie trwają prace nad ostatecznym tekstem dokumentu.

Wymogi organizacyjne

W trakcie realizowania projektów systemowych ramach w Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki beneficjenci powinni także spełniać do 31 grudnia 2010 r., oprócz merytorycznego, wymogi organizacyjne:

- I. ośrodki pomocy społecznej i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, czyli jednostki realizujące projekty systemowe w ramach Podziałania 7.1.1. powinny zatrudniać pracowników socjalnych w proporcji: co najmniej 1 na 2 000 mieszkańców gminy i nie mniej niż trzech takich specjalistów w jednostce;
- II. powiatowe centra pomocy rodzinie i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, czyli jednostki realizujące projekty systemowe w ramach Podziałania 7.1.2 obowiązane są zatrudniać co najmniej jednego pracownika na stanowisku: doradca ds. osób niepełnosprawnych.

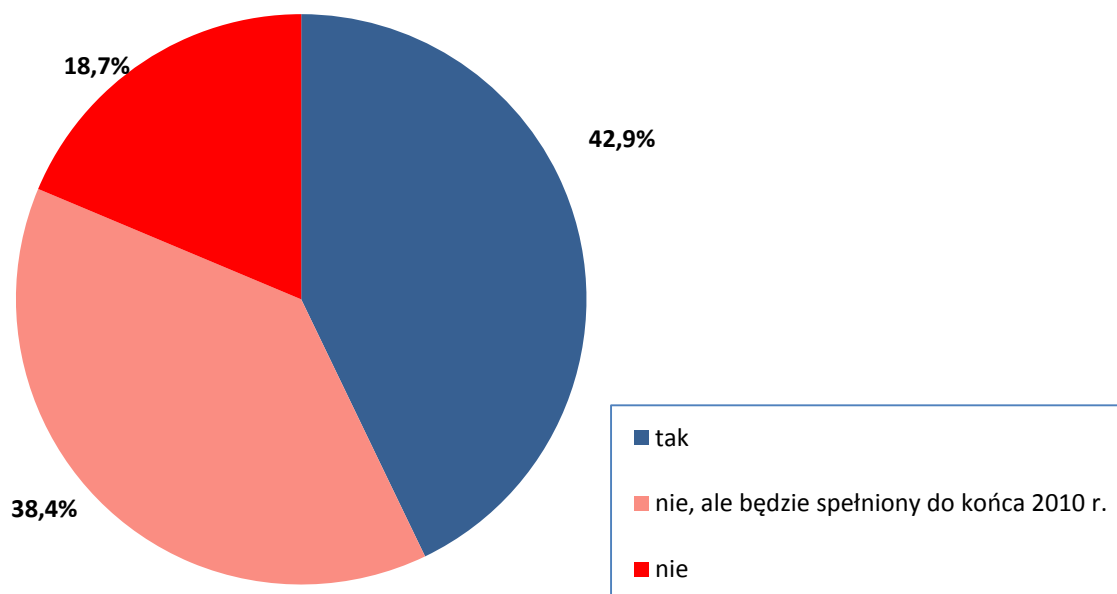
³ Z 21 ops, w których strategia rozwiązywania problemów społecznych zakończy się w 2010 r., jeden ops nie udzielił odpowiedzi na pytanie o zaawansowanie prac nad nową strategią rozwiązywania problemów społecznych

⁴ Z 13 ops, które zadeklarowały rozpoczęcie prac nad wypracowaniem kolejnego dokumentu strategicznego, gdyż istniejący przestanie obowiązywać po 2010 r. dwa ops nie udzieliły odpowiedzi dotyczącej stanu ich zaawansowania

Ad I.

Na wymóg, który dotyczy jednostek gminnych składają się dwa elementy. Jeżeli chodzi o pierwszy z nich – zatrudnianie co najmniej jednego pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców gminy – to jego spełnienie zadeklarowało 78 ze 182 jednostek funkcjonujących w Małopolsce (tj. 42,9%), w tym 77 gmin i jeden z trzech powiatów grodzkich. Natomiast aż w 104 ops (57,1%), w tym w dwóch mops powiatów grodzkich nie zatrudniono do tej pory odpowiedniej ilości takich specjalistów. Należy dodać, iż 70 jednostek (tj. 38,4%), w tym 68 gmin i 2 powiaty grodzkie zadeklarowało w ankiecie, iż spełnią ów wymóg do końca 2010 roku. Natomiast problem z zatrudnianiem pracowników socjalnych w odpowiedniej proporcji do liczby mieszkańców gminy istnieje ciągle w 34 gminach. Wśród nich 26 jednostek realizuje projekt systemowy PO KL⁵ i zgodnie z zapisami „Zasad ...” do końca 2010 r. – aby projekt kontynuować – zatrudnienie w tych ops powinno spełniać omawiane proporcje. Niepokoi fakt, iż w grupie tej 14 jednostek, mimo iż zatrudniono tam dodatkowych pracowników socjalnych w ramach projektu systemowego PO KL, nadal nie spełnia wymogu dotyczącego proporcji zatrudniania pracowników socjalnych w stosunku do liczby mieszkańców. Dodatkowo w 6 ops zamierza się zatrudnić do końca 2010 r. nowych pracowników socjalnych, jednak mimo to nie będą spełniały one omawianego wymogu.

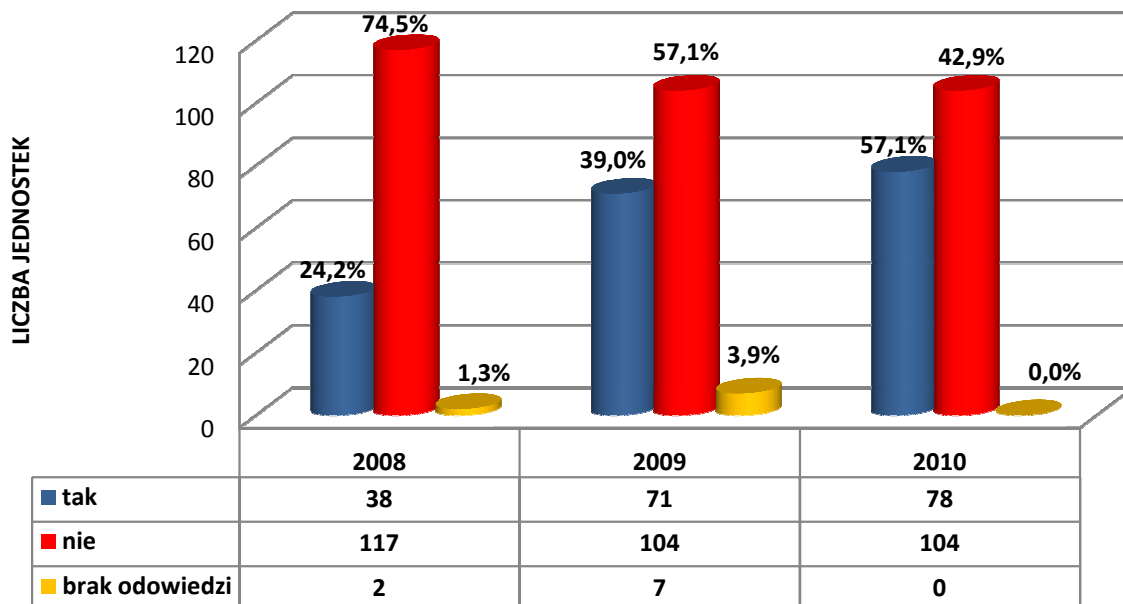
WYKRES 12: Wymóg organizacyjny - 1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców - ogółem (ops, mops)

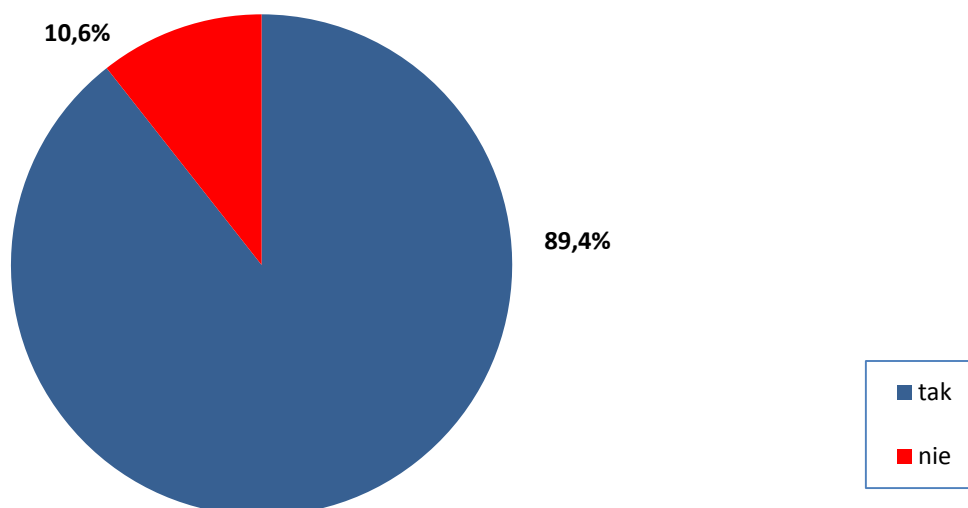
⁵ Po zakończeniu etapu zbierania danych 3 gminy przystąpiły do realizacji projektu systemowego w ramach Poddziałania 7.1.1 PO KL, w ankiecie zadeklarowały jednak, iż nie będą uczestniczyły w Programie i tak zostały zakwalifikowane do analizy. Wśród tych gmin dwie nie spełniają wymogu dotyczącego zatrudniania pracowników w proporcji: 1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców gminy (i nie deklarują jego spełnienia do końca 2010 r.).

Analizując wyniki badań z 2010 r. i lat poprzednich zwraca uwagę ciągła poprawa sytuacji w zakresie zatrudniania pracowników socjalnych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców⁶. Jednak w stosunku do roku ubiegłego nie jest ona już tak znacząca. Ciągłe około połowa ops nie zatrudnia tych specjalistów w wymaganej proporcji.

WYKRES 13: Wymóg organizacyjny - 1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców - ogółem (ops, mops) w latach 2008 – 2010

WYKRES 14: Wymóg organizacyjny - przynajmniej 3 pracowników socjalnych zatrudnionych w jednostce – ops

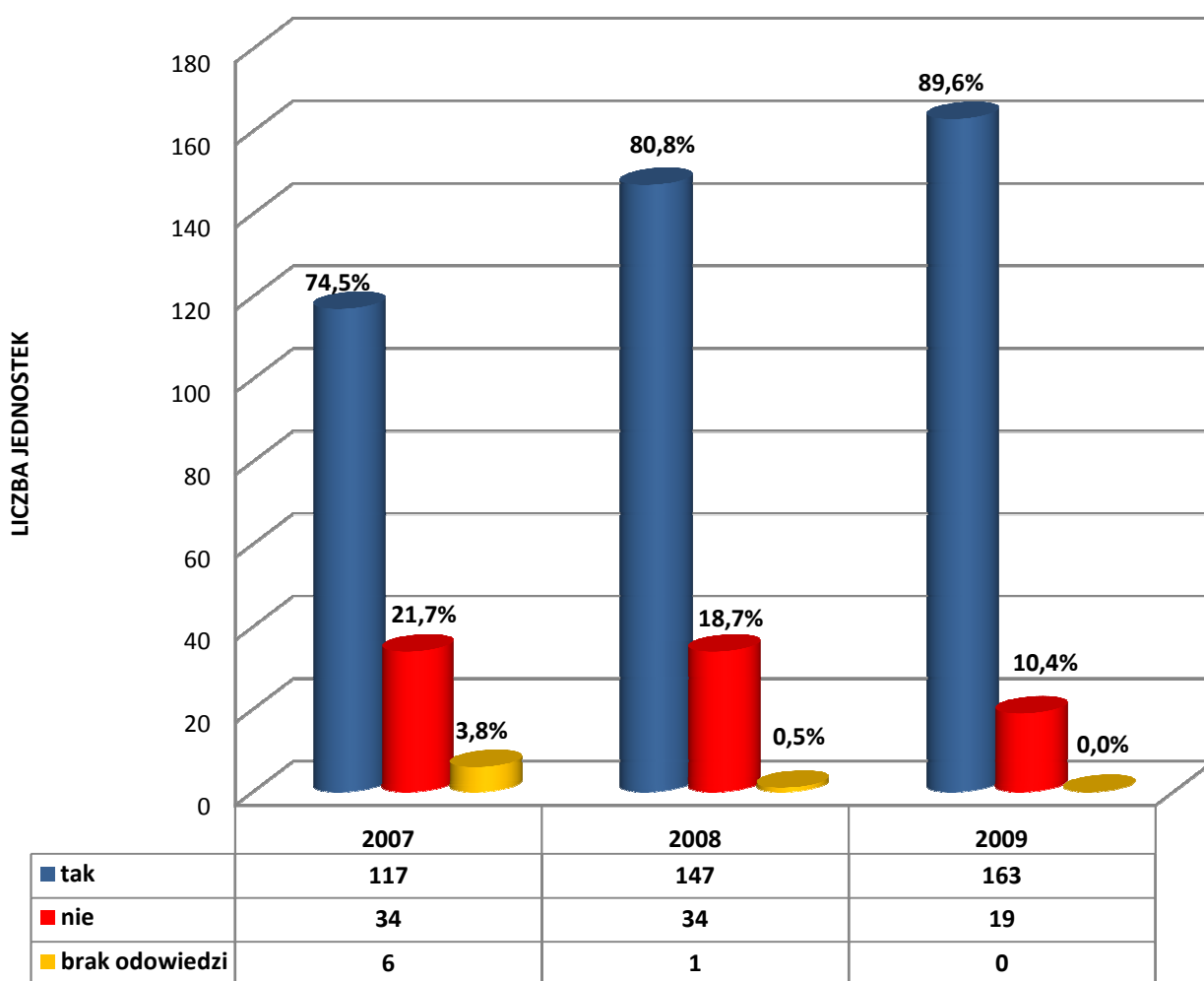

⁶ W 2008 r. w badaniu wzięło udział 176 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (w tym 154 ops, 19 pcpr i 3 mops). W roku 2009 i 2010 uczestniczyły w badaniu wszystkie jednostki (201) funkcjonujące w Małopolsce (w tym 179 ops, 19 pcpr i 3 mops).

Korzystniej wygląda sytuacja w zakresie spełniania wymogu dotyczącego zatrudniania przynajmniej 3 pracowników socjalnych w jednostce. Jak wynika z badania na koniec 2009 r. kryterium to spełniało 160 ośrodków pomocy społecznej (89,4%) oraz wszystkie trzy istniejące miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich (co zrozumieli ze względu na wielkość tych jednostek). Jednak 19 ops (10,6%) wciąż jeszcze nie spełnia wymogu zatrudniania w ośrodku przynajmniej 3 pracowników socjalnych.

Porównując wyniki obecnie analizowanego badania z wynikami badań z poprzednich lat zwraca uwagę stały wzrost odsetka jednostek gminnych zatrudniających nie mniej niż trzech pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej⁷.

WYKRES 15: Wymóg organizacyjny - przynajmniej 3 pracowników socjalnych zatrudnionych w jednostce – ogółem (ops, mops) w latach 2007 - 2009⁸

⁷ W 2008 r. w badaniu wzięło udział 176 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (w tym 154 ops, 19 pcpr i 3 mops). W 2009 r. i w 2010 r. w badaniu uczestniczyły wszystkie jednostki (201) funkcjonujące w Małopolsce (w tym 179 ops, 19 pcpr i 3 mops).

⁸ Badane jednostki pomocy społecznej podawały stan zatrudnienia na dzień 31 grudnia zamkniętego roku poprzedzającego badanie

W grupie ośrodków, w których w trakcie przeprowadzania badania nie był spełniony wymóg zatrudniania przynajmniej trzech pracowników socjalnych (19 ze 179, tj. 10,6%)⁹, 3 jednostki nie zatrudniły dotychczas w ramach projektu systemowego takich pracowników, a 6 kolejnych – w ramach realizacji PO KL – zatrudniło już nowych pracowników socjalnych. Mimo to nadal nie spełniają wspomnianego warunku udziału w Programie. W analizowanej grupie 19 jednostek, 9 gmin zamierza jednak do końca 2010 r. zatrudnić kolejnych pracowników socjalnych w ramach realizacji projektu systemowego¹⁰.

Podsumowując dotychczasową analizę dotyczącą spełniania przez jednostki gminne warunków organizacyjnych realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 PO KL zapisanych w „Zasadach ...”, a wcześniej nałożonych Ustawą o pomocy społecznej¹¹, które muszą być spełnione do końca 2010 r., należy stwierdzić, że 72 jednostki gminne ze 182 funkcjonujących w regionie, tj. 39,6% (w tym 71 ops i 1 mops powiatu grodzkiego) spełniają wymóg zatrudniania co najmniej 1 pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej jednak niż 3 takich specjalistów jednostce.

Dodatkowo kolejne 60 jednostek ze 182 działających w Małopolsce, tj. 33,0% (w tym 58 gmin i 2 powiaty grodzkie) zatrudniających przynajmniej trzech pracowników socjalnych deklaruje, iż do końca 2010 r. zatrudnienie tych specjalistów w ops osiągnie odpowiednią proporcję w stosunku do liczby mieszkańców.

Natomiast obu w/w elementów wymogu organizacyjnego nie spełniają 3 małopolskie gminy (1,6%). Tylko jeden element wymogu organizacyjnego jest spełniany przez 47 jednostek gminnych i 2 mops powiatów grodzkich. Wśród tych jednostek dwa mops i 31 gmin zatrudnia w ops więcej niż 3 pracowników socjalnych, ale nie spełnia proporcji 1 na 2 000 mieszkańców. Z kolei 6 gmin zatrudnia więcej niż 1 pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców gminy, ale mniej niż 3 w ops. Dodatkowo 10 gmin zatrudniających 1 lub 2 pracowników socjalnych deklaruje, iż do końca 2010 r. zatrudnienie pracowników socjalnych w ops będzie spełniało wymóg dotyczący proporcji do liczby mieszkańców.

Z analizy wynika więc, iż do końca 2010 r. 132 jednostki z 182 funkcjonujących, tj. 72,5% (w tym 129 ops i wszystkie trzy mops powiatów grodzkich) w pełni dostosują się do stawianego im w „Zasadach ...” wymogu organizacyjnego (1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców gminy oraz nie mniej niż trzech takich specjalistów jednostce). Niestety ciągle jeszcze 50 z 182 jednostek gminnych (27,5%) po 2010 roku nie będzie spełniało omawianego wymogu merytorycznego.

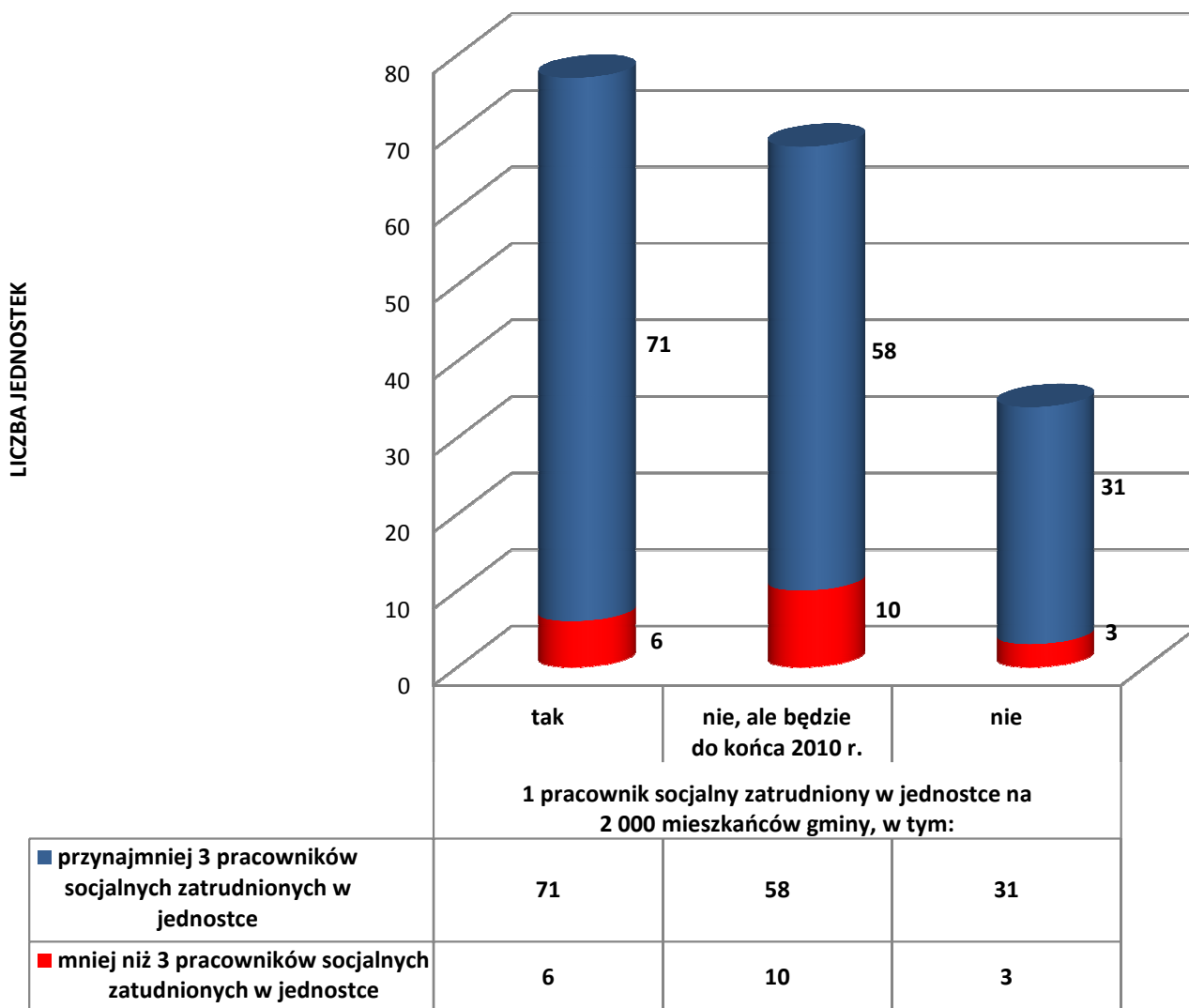
Należy dodać, iż ze 132 jednostek gminnych, które do końca 2010 r. spełnią wymogi ustawowe i organizacyjne PO KL przystąpiło do realizacji projektów systemowych 129 jednostek (126 ops i 3 mops powiatów grodzkich). Natomiast po 2010 r. omawianych warunków nadal nie będzie spełniać przynajmniej 41 ops realizujących projekty systemowe w latach 2010 – 2012.

⁹ Po zakończeniu etapu zbierania danych 3 gminy przystąpiły do realizacji projektu systemowego w ramach Poddziałania 7.1.1 PO KL, w ankiecie deklarując, iż nie będą uczestniczyły w Programie i tak zostały zakwalifikowane do analizy. Wśród tych gmin jedna nie spełniała wymogu dotyczącego zatrudniania przynajmniej trzech pracowników socjalnych w jednostce i w ramach projektu systemowego w poprzednich latach nie zatrudniła pracownika socjalnego.

¹⁰ Jedna gmina, która nie spełniała w trakcie realizacji badania wymogu zatrudniania przynajmniej trzech pracowników socjalnych w ośrodku nie odpowiedziała na pytanie o dodatkowych pracowników zatrudnionych w trakcie realizacji projektu systemowego

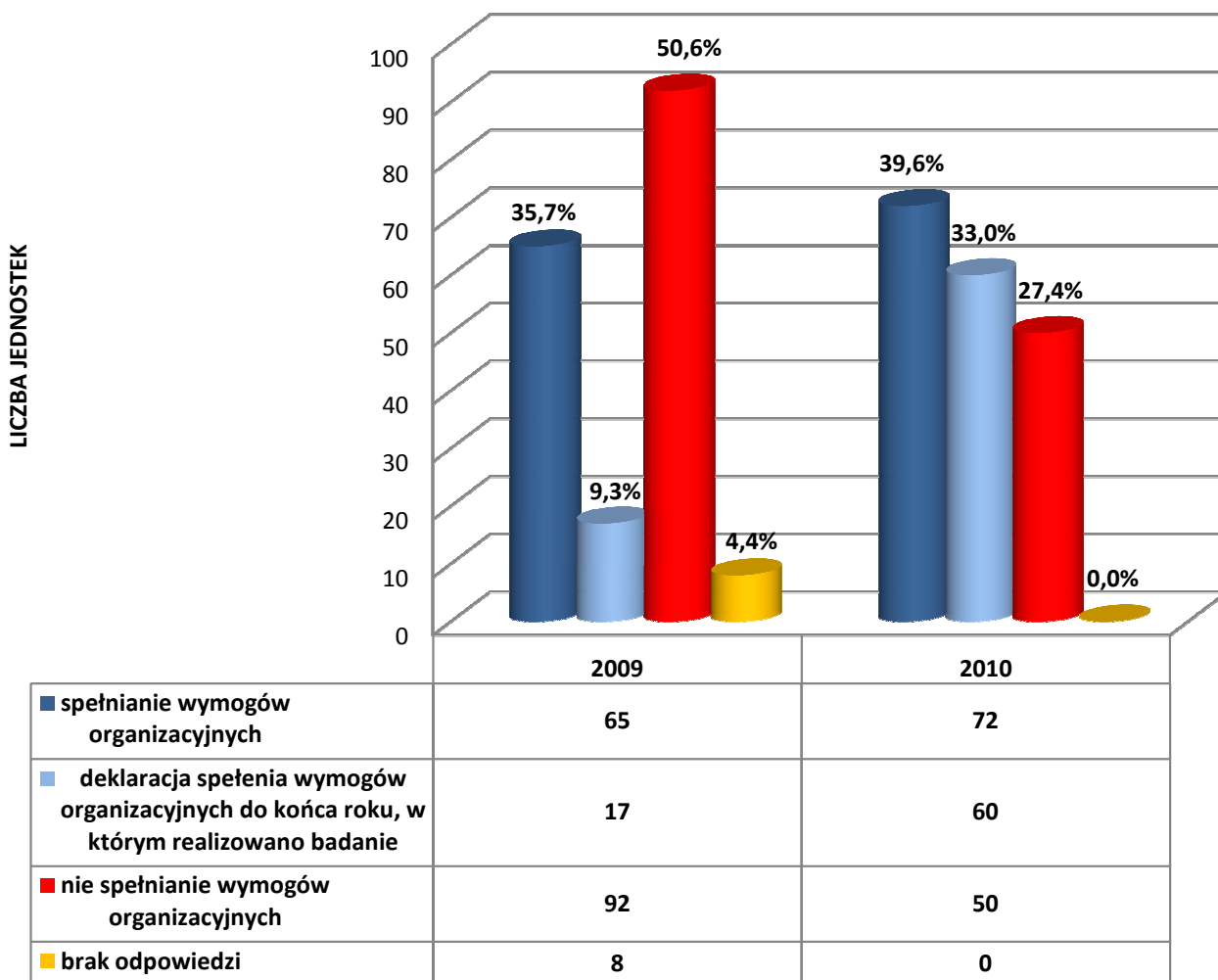
¹¹ artykuł 110 ust. 11 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

WYKRES 16: Spełnianie wymogów organizacyjnych (1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców gminy, ale nie mniej niż trzech pracowników socjalnych w ośrodku) – ops

Porównując sytuację w zakresie spełniania wymogów organizacyjnych przez jednostki gminne w 2010 r. i rok wcześniej można zauważyć poprawę sytuacji ops i mops powiatów grodzkich w tym zakresie. O ile w 2009 r. 65 gmin (w tym 63 ops i 2 mops powiatów grodzkich) spełniało dwa elementy wymogu organizacyjnego (1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców gminy, ale nie mniej niż trzech pracowników socjalnych w ośrodku) oraz 17 ops deklaroowało realizację tego warunku do końca 2009 r., o tyle w 2010 r. już 72 jednostki (w tym 71 ops i 1 mops) sprostało wymogom PO KL i kolejnych 60 ośrodków (w tym 58 gminnych i 2 powiatów grodzkich) deklaruje ich realizację do końca 2010 r.

WYKRES 17: Spełnianie wymogów organizacyjnych (1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców gminy, ale nie mniej niż trzech pracowników socjalnych w ośrodku) – ogółem (ops, mops) w latach 2009 i 2010.

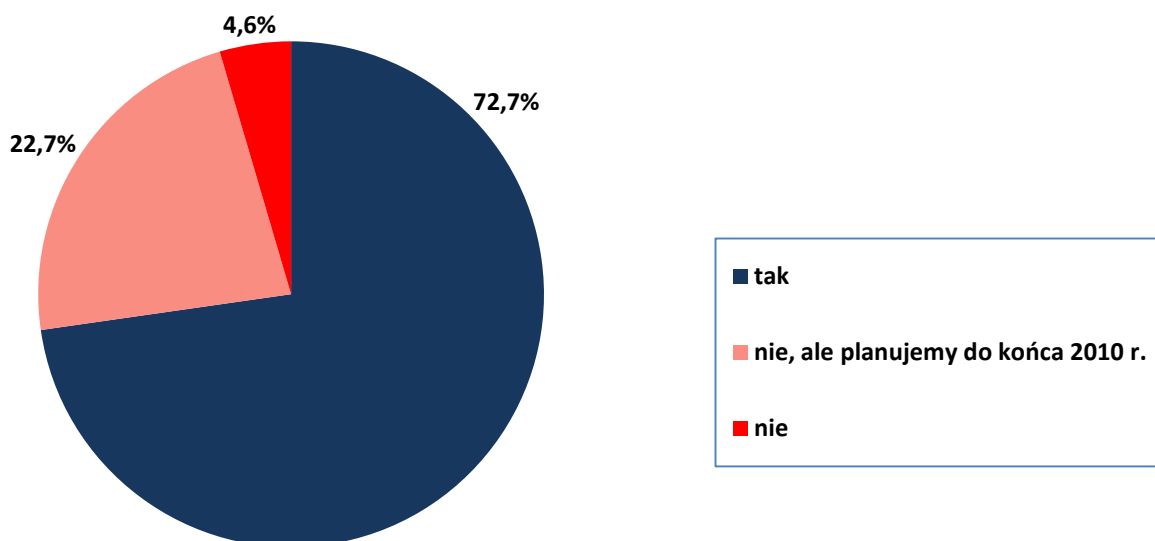

Ad II.

Wymóg organizacyjny realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.2 PO KL (odnoszący się do jednostek realizujących zadania powiatowe, czyli powiatowych centrów pomocy rodzinie i miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich) dotyczący zatrudniania przynajmniej jednego pracownika na stanowisku doradcy ds. osób niepełnosprawnych jest obecnie spełniany przez 16 powiatowych centrów pomocy rodzinie. Warto dodać, iż 3 pcpr i 2 mops powiatu grodzkiego zadeklarowały, iż zatrudnią takiego specjalistę do końca 2010 r. Tylko w jednym mops powiatu grodzkiego nie jest, i do końca 2010 r. nie będzie spełniony, ów wymóg.

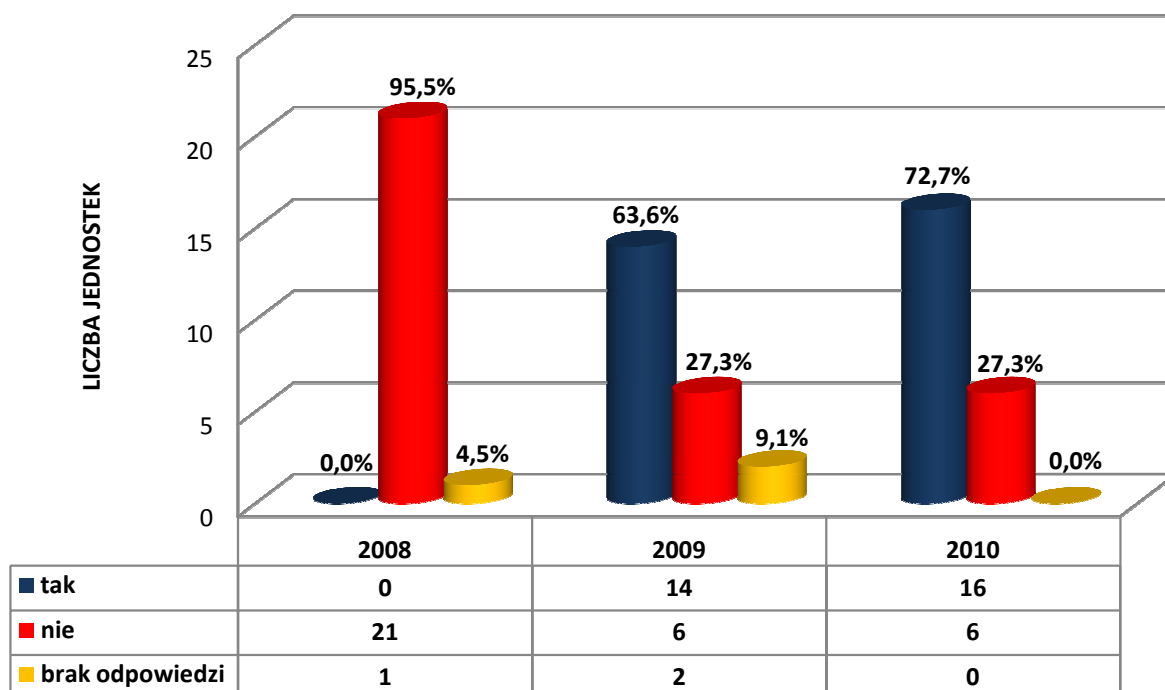
Z badania wynika, że problem ze spełnianiem wymogu organizacyjnego przy realizacji projektu systemowego PO KL po 2010 r. może mieć jedynie jeden powiat grodzki. Niezatrudnienie pracownika pełniącego obowiązki doradcy ds. osób niepełnosprawnych argumentował on brakiem potrzeb, pomimo iż w „Zasadach ...” istnieje zapis o konieczności spełnienia takiego wymogu do końca 2010 r. niezależnie od specyfiki realizowanego projektu. Wszystkie pozostałe jednostki powiatowe do końca 2010 r. spełnią wymóg organizacyjny dotyczący zatrudniania w jednostce co najmniej jednego pracownika pełniącego obowiązki doradcy ds. osób niepełnosprawnych.

WYKRES 18: Wymóg organizacyjny - 1 doradca ds. osób niepełnosprawnych - ogółem (pcpr, mops)

Porównując aktualne dane z wynikami poprzednich badań można zaobserwować pozytywną tendencję. W 2008 roku żadna jednostka powiatowa nie zatrudniała doradcy ds. osób niepełnosprawnych, w 2009 r. już w 14 pcpr byli zatrudnieni pracownicy pełniących takie obowiązki, a w 2010 r. – w 16 jednostkach¹².

WYKRES 19: Wymóg organizacyjny - 1 doradca ds. osób niepełnosprawnych – ogółem (pcpr, mops) w latach 2008, 2009 i 2010.

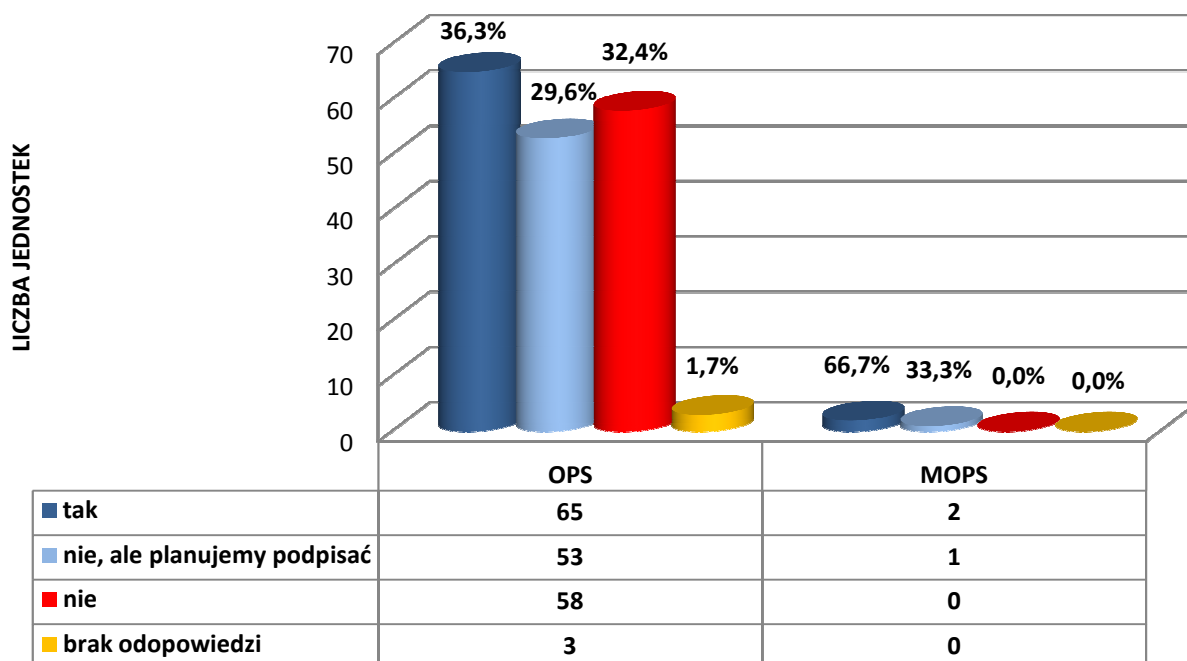

¹² W 2008 r., 2009 r. i 2010 r. w badaniu wzięły udział wszystkie 22 funkcjonujące w Małopolsce jednostki powiatowe (w tym 19 pcpr i 3 mops).

Oprócz opisanych wyżej wymogów merytorycznego i organizacyjnego warunkujących realizację projektów systemowych w Poddziałaniu 7.1.1 PO KL – zgodnie z zapisami „Zasad ...” – „niezależnie od sposobu realizacji zadań w ramach projektu niezbędne jest zawarcie pisemnego porozumienia z powiatowym urzędem pracy, określającego zasady współpracy w zakresie realizacji zadań na rzecz aktywnej integracji”¹³. Porozumienie takie powinno obejmować:

- „a) zasady współpracy w zakresie procedur postępowania z klientami instytucji pomocy społecznej i powiatowych urzędów pracy, w tym:
 - (i) zasady wzajemnej wymiany informacji o klientach i realizowanych działaniach,
 - (ii) procedurę w zakresie współpracy ośrodka pomocy społecznej i powiatowego urzędu pracy w realizacji art. 50 ust. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- b) zasady współpracy w zakresie realizacji i finansowania prac społecznie użytecznych;
- c) zasady współpracy w zakresie upowszechniania ofert pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach, organizacji robót publicznych oraz zatrudnienia socjalnego zgodnie z art. 9 ust. 1 pkt 12 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.”¹⁴

WYKRES 20: Porozumienia o współpracy z powiatowymi urzędami pracy - w podziale na ops i mops

¹³ „Zasady przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”, str. 11

Wymóg ten nie stanowi wymogu merytorycznego w zakresie składania wniosku o dofinansowanie, chyba że IP postanowi inaczej.

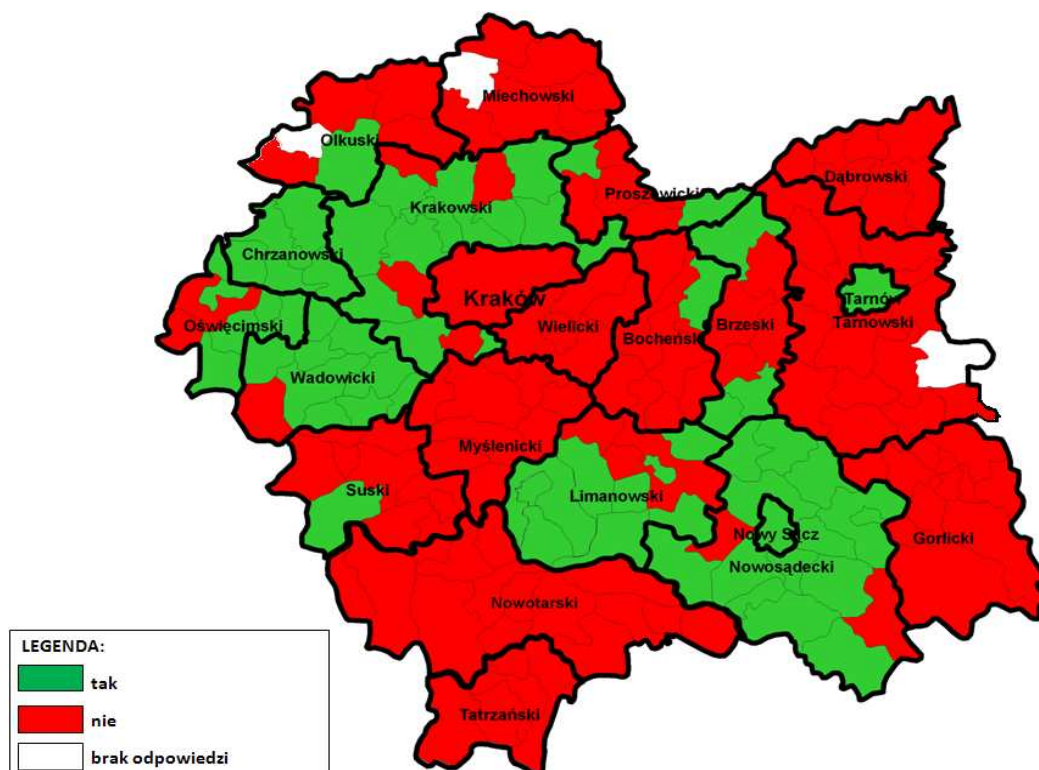
¹⁴ „Zasady przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”, str. 11 – 12.

Jak wynika z badania w 2010 r. umowy pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej a właściwymi terytorialnie urzędami pracy obowiązują w 67 gminach (36,8%), w tym w 65 ops oraz w dwóch z trzech mops powiatów grodzkich. Deklarację podpisania tego rodzaju umowy złożyły w ankiecie dodatkowo 54 jednostki (29,7%), w tym 53 ops i 1 mops powiatu grodzkiego. Natomiast 58 ops (31,9%) nie planuje uregulować współpracy z powiatowymi urzędami pracy w sposób formalny, a 3 jednostki (1,6%) nie wypowiedziało się w tej kwestii.

Wśród 54 jednostek gminnych, które do tej pory nie podpisały porozumienia z właściwymi terytorialnie powiatowymi urzędami pracy, ale planują podpisać stosowny dokument, 34 jednostki gminne i 1 jednostka powiatu grodzkiego deklarują, iż nastąpi to w 2010 r., jeden ops termin ten określa na rok 2011 r. Natomiast pozostałych 18 ops nie podało planowanego terminu podpisania porozumienia o współpracy pomiędzy nimi a powiatowym urzędem pracy.

Analizując dokładniej sytuację w zakresie współpracy pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej i właściwymi terytorialnie urzędami pracy można zauważyć pewną prawidłowość. Porównując sytuację w tym zakresie w poszczególnych powiatach Małopolski można zauważyć, iż istnieją takie obszary, w których prawie wszystkie ośrodki pomocy społecznej podpisały porozumienia z powiatowym urzędem pracy (powiaty: chrzanowski, krakowski, limanowski, nowosądecki, oświęcimski i wadowicki) i takie, w których ani jeden ośrodek nie ma podpisanego jeszcze stosownego porozumienia (powiaty: dąbrowski, miechowski, myślenicki, nowotarski, tarnowski, tatrzański i wielicki). Wydaje się, iż podjęcie współpracy pierwszych ośrodków pomocy społecznej z powiatowym urzędem pracy może zachęcać z jednej strony pup do rozszerzania współpracy na cały powiat, a z drugiej inne jednostki gminne do przyłączenia się do takiej współpracy. Może być też wspólną inicjatywą jednostek z terenu danego powiatu.

Mapa nr 1: Porozumienia o współpracy z powiatowymi urzędami pracy – ops, mops

Porównując wyniki obecnie analizowanego badania z przeprowadzonym rok wcześniej sondażem można odnotować, iż liczba funkcjonujących porozumień pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej i właściwymi urzędami pracy pozostaje na podobnym poziomie. Szczegółowa analiza w tym zakresie nie jest jednak możliwa, ponieważ po zakończeniu badania w rozmowach telefonicznych z przedstawicielami badanych ośrodków pomocy społecznej wyjaśniono, iż okres obowiązywania niektórych porozumień między ośrodkami pomocy społecznej i właściwymi terytorialnie urzędami pracy zakończył się, w związku z tym w 2010 r. jednostka nie posiada takiego dokumentu, mimo iż w 2009 funkcjonowało stosowne porozumienie. Taka sytuacja mogła być wynikiem czasu, w którym zostało przeprowadzone badanie. Prawdopodobnym jest, iż na początku roku niektóre jednostki gminne jeszcze nie zdążyły podpisać kolejnego dokumentu związanego ze współpracą. Monitoring działań jednostek gminnych i urzędów pracy w tym zakresie przeprowadzany w kolejnych badaniach pozwoli precyzyjnie odpowiedzieć na pytanie, czy współpraca była jedynie krótkookresowa, czy ma dłuższy charakter. Jednak niezależnie od wyniku przyszłych analiz zasadne wydaje się zachęcanie ośrodków pomocy społecznej do podpisywania porozumień w ogóle oraz na dłuższy okres, np. na czas realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (do 2013 r.).

II. Zakres realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania

7.1.1 i 7.1.2 PO KL

Sprawne wdrażanie w kolejnych latach Priorytetu VII „Promocja integracji społecznej”, Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest problemem mającym wpływ na finalny efekt realizacji Programu. Dlatego też w badaniu zapytano ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich o aktualny stan realizacji projektów systemowych, w tym o stosowanie możliwych narzędzi realizacji projektu systemowego oraz realizowanie projektu w partnerstwie. Analizie poddano również realizację wskaźników monitoringu Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Narzędzia realizacji projektu

Aby zdiagnozować rozwój aktywnej integracji w ramach PO KL zapytano beneficjentów (ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich) o stosowane w 2009 r. narzędzia realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2., zdefiniowane w „Zasadach ...”:

- kontrakt socjalny,
- program aktywności lokalnej,
- program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

Pierwszy z nich – kontrakt socjalny to pisemna umowa pomiędzy osobą korzystającą ze świadczeń pomocy społecznej a pracownikiem socjalnym, mająca na celu określenie sposobu współdziałania w rozwiązywaniu problemów osoby znajdującej się w trudnej sytuacji życiowej, umożliwienie aktywizacji społeczno-zawodowej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. To narzędzie pracy socjalnej badane jednostki pomocy społecznej stosowały także przed rozpoczęciem realizacji PO KL i w badaniu zapytano jedynie o ilość osób planowanych do objęcia kontraktami socjalnymi w projekcie realizowanym w latach 2010 – 2012. Natomiast podjęto próbę diagnozy wykorzystywania dwóch pozostałych, mniej powszechnych narzędzi realizacji projektu.

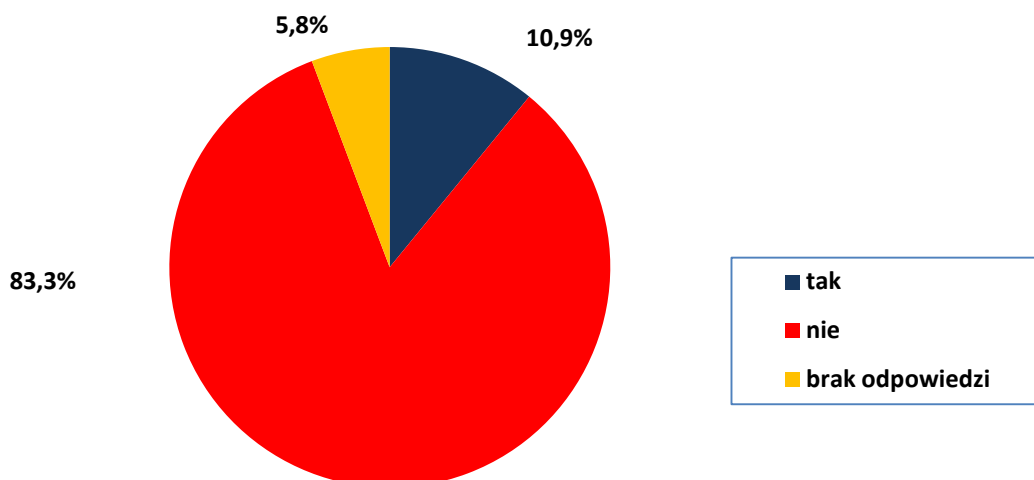
Programy aktywności lokalnej

Program aktywności lokalnej (PAL) ma na celu aktywizację społeczną i rozwiązywanie problemów społeczności lokalnych oraz zapewnienie współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków tej społeczności. Program aktywności lokalnej skierowany jest do osób z konkretnego środowiska lub członków danej społeczności.

Jak wynika z badania¹⁵ – mimo wydawałoby się dużych korzyści płynących ze stosowania tego narzędzia – program aktywności lokalnej ciągle jeszcze nie jest szeroko stosowany w realizacji projektu. W 2009 r. wdrażało go jedynie 19 jednostek (tj. 10,9%), w tym 17 ops i 2 pcpr¹⁶.

¹⁵ Badane jednostki zostały poproszone w ankiecie o wskazanie czy stosowały program aktywności lokalnej w ramach projektu systemowego realizowanego w 2009 r.

WYKRES 21: Realizacja programu aktywności lokalnej w ramach projektu systemowego PO KL – ogółem (ops, pcpr, mops)

Wśród 19 jednostek, które wdrażają program aktywności lokalnej na swoim terenie w ramach realizacji projektów systemowych 14 ops i 2 pcpr opisało działania, jakie składały się na realizację PAL. W ramach omawianych programów jednostki podejmowały wiele różnorodnych inicjatyw. Były one najczęściej skierowane do całej społeczności. Realizowane przedsięwzięcia to imprezy integracyjne i debaty społeczne, a także działania mające na celu zwiększenie aktywności lokalnej, czy przeciwdziałanie przemocy i alkoholizmowi.

Na uwagę zasługuje realizacja PAL w czterech gminach i w jednym powiecie. W jednostkach tych podjęto się opracowania map problemów społecznych:

- w czterech gminach, które zawiązały partnerstwo w trakcie realizacji projektów systemowych PO KL w ramach działań zmierzających do osiągnięcia założonego celu zaproszono do współpracy organizacje pozarządowe (w trakcie organizowanych spotkań edukacyjno – kulturalnych) oraz mieszkańców (poprzez debaty społeczne). Przeprowadzono także rozpoznanie potrzeb społeczności lokalnych i w oparciu o przeprowadzone badania zostały zdiagnozowane problemy społeczne. W wyniku tych przedsięwzięć opracowano atlasy problemów społeczny poszczególnych gmin;
- w jednym powiatowym centrum pomocy rodzinie opracowano zaś mapy zasobów i problemów społecznych powiatu z raportem socjologicznym. W ramach tego przedsięwzięcia m.in. zorganizowano debaty społeczne dotyczące problemu niepełnosprawności i rodziny w kryzysie, a także powołano koalicje problemowe – związane z pomocą dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin oraz dla rodzin w sytuacji kryzysowej.

W trzech kolejnych gminach program aktywności lokalnej był skierowany do dzieci i młodzieży. Obejmował on zajęcia świetlicowe, kursy tańca i karate, a także organizację wycieczek i kolonii. W kolejnej gminie PAL skierowano do kobiet. W ramach programu panie brały udział w warsztatach i szkoleniach. W innej gminie program adresowano do ofiar przemocy oraz otoczenia osób uzależnionych od alkoholu.

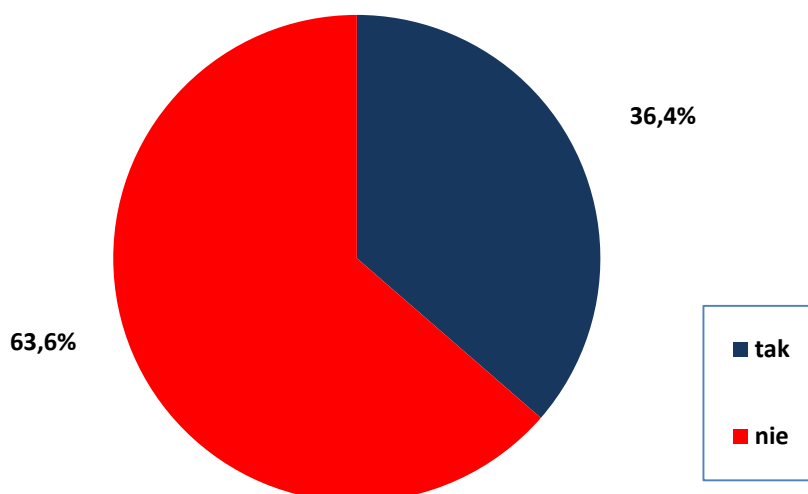
¹⁶ Pytanie dotyczyło łącznie 174 jednostek, które realizowały projekt systemowy w 2009 r., w tym: 152 ops, 19 pcpr i 3 mops).

Programy integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych

Program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych adresowany jest do niepełnosprawnych mieszkańców i ma na celu wsparcie aktywizacji zawodowej tej grupy społecznej i integracji ze środowiskiem. Program ten mogą stosować beneficjenci Poddziałania 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, czyli jednostki powiatowe realizujące zadania z obszaru pomocy społecznej (powiatowe centra pomocy rodzinie i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich).

W 2009 roku¹⁷ program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych realizowało jedynie 8 jednostek powiatowych (36,4%), w tym 7 pcpr i 1 mops powiatu grodzkiego. W ramach wdrażania programów najczęściej prowadzono poradnictwo prawne i psychologiczne, oferowano usługi doradcy zawodowego i programy terapeutyczne. Prowadzono także zajęcia w warsztatach terapii zajęciowej.

WYKRES 22: Realizacja programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych w ramach projektu systemowego PO KL – ogółem (pcpr, mops)

W porównaniu z 2008 r. w roku 2009 liczba powiatów realizujących program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych wzrosła o jeden. Jednak nadal ponad połowa jednostek powiatowych nie wykorzystuje tego narzędzia aktywnej integracji.

Przy czym należy w tym miejscu zauważyć, iż w 2008 r. w żadnym z pcpr nie zatrudniano pracowników pełniących obowiązki doradców ds. osób niepełnosprawnych. Można było więc przypuszczać, iż brak takich specjalistów był jedną z przyczyn braku powszechniejszego stosowania programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych w ramach projektów systemowych. Jednak w 2009 r. już w 14 z 19 pcpr zatrudniano pracowników pełniących obowiązki doradców ds. osób niepełnosprawnych, a ilość powiatów prowadzących programy integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych nie wzrosła proporcjonalnie do wzrostu ilości zatrudnionych specjalistów. Wydaje się więc, iż postawiona wyżej teza nie potwierdza się po analizie materiału badawczego – przyczyną braku powszechnego stosowania jednego z narzędzi realizacji projektu, jakim jest program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych nie jest brak specjalistycznej kadry, która mogłaby wdrażać taki program.

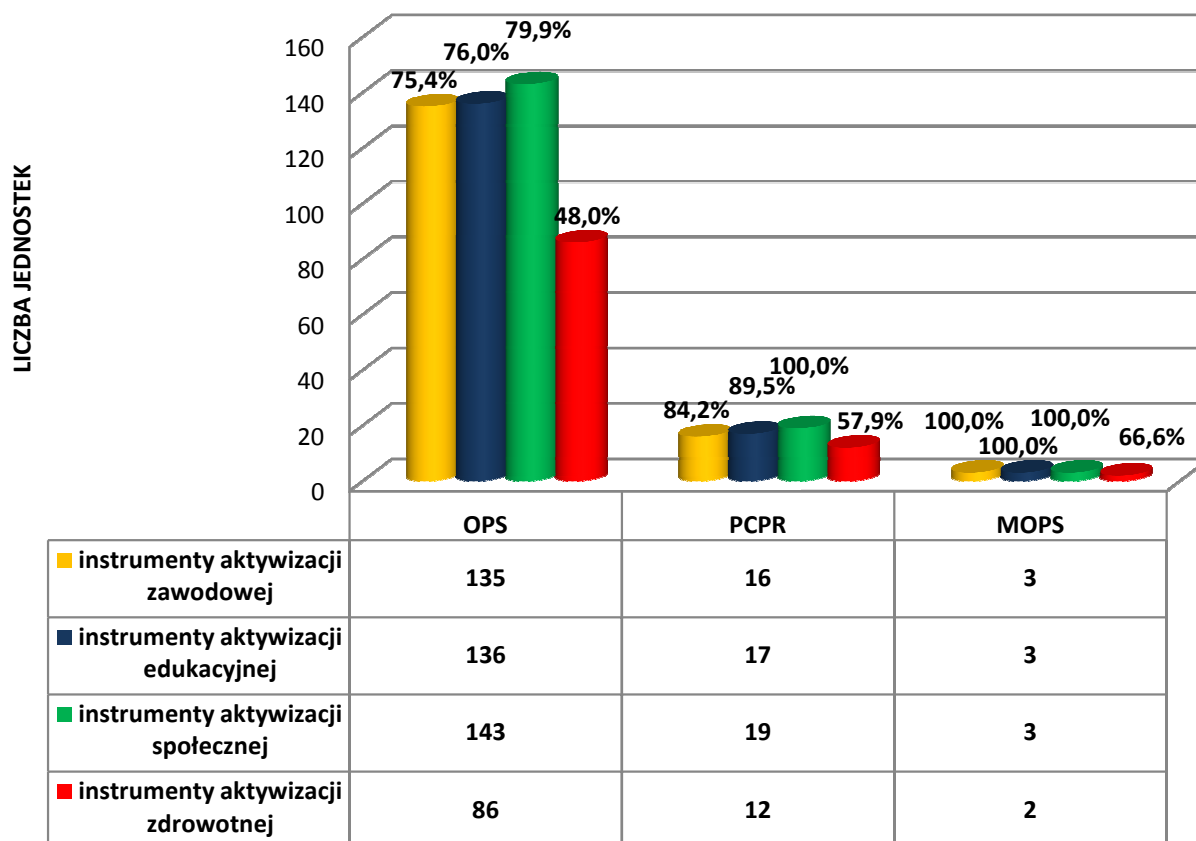
¹⁷ Badane jednostki powiatowe zostały poproszone w ankiecie o wskazanie czy prowadziły program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych w ramach projektu systemowego realizowanego w 2009 r.

Instrumenty aktywnej integracji

W ramach realizacji narzędzi projektu (kontraktów socjalnych, programów aktywności lokalnych oraz programów integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych) ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich realizujące projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, mogą „stosować i finansować zestaw instrumentów o charakterze aktywizującym, mających doprowadzić do przywrócenia osób wykluczonych na rynek pracy oraz do ich integracji ze społeczeństwem, poprzez przywrócenie im zdolności lub możliwości zatrudnienia, uzyskanie wsparcia dochodowego oraz wyeliminowanie przeszkód napotykanym przez osoby i rodziny w procesie dostępu do praw i usług społecznych, a przez to wspierających ich powrót do zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej”¹⁸. Zestaw instrumentów aktywnej integracji podzielono na cztery rodzaje:

- instrumenty aktywizacji zawodowej,
- instrumenty aktywizacji edukacyjnej,
- instrumenty aktywizacji społecznej,
- instrumenty aktywizacji zdrowotnej.

WYKRES 23: Stosowanie instrumentów aktywnej integracji w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – w podziale na ops, pcpr i mops

¹⁸ „Zasady przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”, str. 20

W ankiecie zapytano respondentów o to, jakie instrumenty aktywnej integracji stosowali w 2009 r. w ramach realizacji projektów systemowych. Po analizie zebranego materiału badawczego można stwierdzić¹⁹, iż beneficjenci Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL w większości szeroko stosują instrumenty aktywnej integracji. Najczęściej realizujący projekty systemowe wdrażali w 2009 r. trzy ich rodzaje (oprócz 8 jednostek, w tym 7 ops i 1 pcpr). Na uwagę zasługuje także fakt, iż instrumenty aktywizacji społecznej były w 2009 r. wykorzystywane przez wszystkie jednostki²⁰. Nieco mniej realizatorów projektów systemowych w Poddziałaniu 7.1.1 i 7.1.2 wdrażało instrumenty aktywizacji zawodowej i edukacyjnej, najrzadziej zaś – instrumenty aktywizacji zdrowotnej.

Jednostki pomocy społecznej wdrażające PO KL poprzez projekty systemowe zostały poproszone w ankiecie nie tylko o wskazanie, które instrumenty aktywnej integracji stosują, ale także o podanie informacji szczegółowych o ich rodzajach.

Instrumenty aktywizacji zawodowej²¹

W ramach instrumentów aktywnej integracji 154 jednostki pomocy społecznej (tj. 88,5%, w tym: 135 ops, 16 pcpr i 3 mops) stosowały w 2009 r. w projektach systemowych instrumenty aktywizacji zawodowej. Tylko 8 ops i 2 pcpr nie stosowało w 2009 r. instrumentów aktywizacji zawodowej²².

Respondenci zostali poproszeni o wybór realizowanych działań z katalogu następujących instrumentów aktywizacji zawodowej²³:

- skierowanie do uczestnictwa w zajęciach w Centrum Integracji Społecznej,
- skierowanie do uczestnictwa w zajęciach w Klubie Integracji Społecznej,
- dofinansowanie usamodzielnienia ekonomicznego,
- dofinansowanie zmiany miejsca zamieszkania dla osób usamodzielnianych,
- zatrudnianie trenera pracy,
- zatrudnianie doradcy zawodowego.

Wśród działań skierowanych do beneficjentów ostatecznych w ramach instrumentów aktywizacji zawodowej wszystkie trzy typy badanych jednostek pomocy społecznej wskazywały, iż najczęściej stosowanym działaniem było umożliwienie korzystania z usług doradcy zawodowego (ops – 125 wskazań, tj. 87,4%; pcpr – 15 wskazań, tj. 83,3%; mops – 3 wskazania, tj. 100%). Pozostałe rodzaje przedsięwzięć należących do grupy instrumentów aktywizacji zawodowej stosowane były dość rzadko, rodzaj podejmowanych działań był zależny od rodzaju jednostki.

¹⁹ Pytanie dotyczyło 174 jednostek, które realizowały projekt systemowy w 2009 r. (152 ops, 19 pcpr i 3 mops)

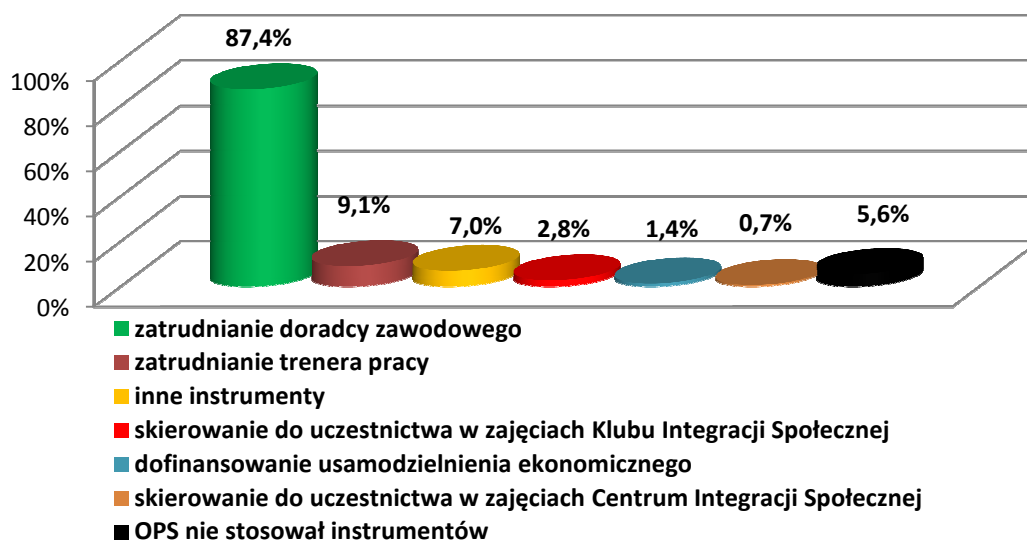
²⁰ Na pytanie o stosowanie instrumentów aktywizacji społecznej nie odpowiedziało 9 ops

²¹ Pytanie dotyczyło 174 jednostek, które realizowały projekt systemowy w 2009 r. (152 ops, 19 pcpr i 3 mops)

²² Na pytanie o wskazanie stosowanych instrumentów aktywizacji zawodowej nie odpowiedziało 10 jednostek, w tym 9 ops i 1 pcpr.

²³ Instrumenty aktywizacji zawodowej opisane w „Zasadach przygotowania, realizacji i rozliczenia projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”, str. 20 – 22

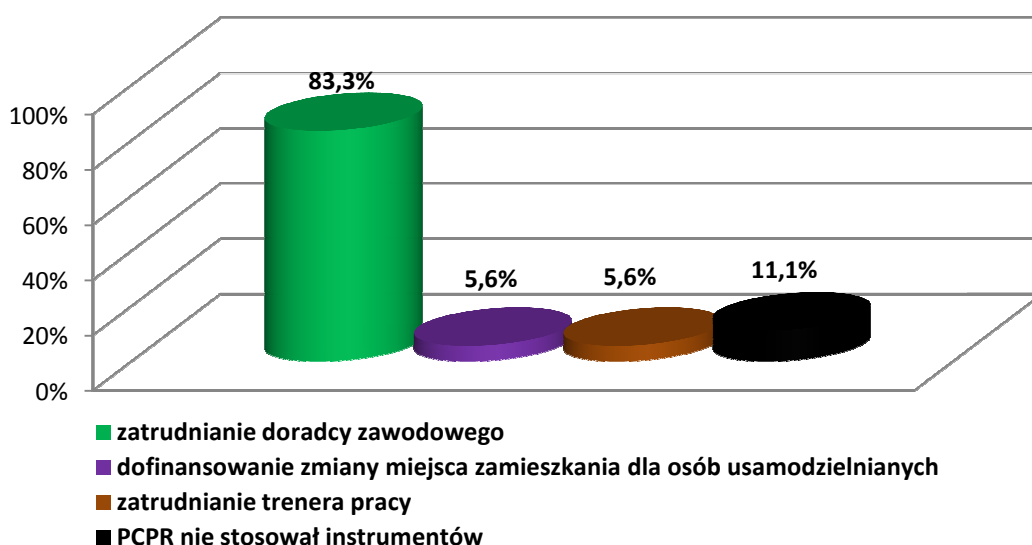
WYKRES 24: Stosowanie instrumentów aktywizacji zawodowej w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – ops

Oprócz najczęściej wykorzystywanego sposobu aktywizowania zawodowego (opisanego wyżej) ośrodki pomocy społecznej w 2009 r. w ramach instrumentów aktywizacji zawodowej zatrudniały także trenera pracy (13 wskazań, tj. 9,1%). Pozostałe działania były podejmowane przez pojedyncze jednostki. Wskazywano tu na kierowanie uczestników projektu systemowego do uczestnictwa w zajęciach Klubu Integracji Społecznej (4 wskazania, tj. 2,8%) i Centrów Integracji Społecznej (1 wskazanie, tj. 0,7%) oraz na dofinansowywanie w ramach projektu systemowego usamodzielniania ekonomicznego beneficjentów ostatecznych (2 wskazania, tj. 1,4%).

Należy dodać, iż 10 ośrodków pomocy społecznej (tj. 7,0%) wpisało w ankiecie, iż w ramach innych rodzajów (nie wymienionych w ankiecie) instrumentów aktywizacji zawodowej zorganizowały dla beneficjentów ostatecznych zajęcia z psychologiem. Wydaje się jednak, iż to działanie – zgodnie z zapisami „Zasad ...” powinno zostać zaliczone do grupy instrumentów aktywizacji zdrowotnej.

WYKRES 25: Stosowanie instrumentów aktywizacji zawodowej w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – pcpr

W powiatowych centrach pomocy rodzinie oprócz najczęściej podejmowanego działania w ramach instrumentów aktywizacji zawodowej, jakim było zatrudnianie doradcy zawodowego, wymieniano dodatkowo dwa działania: dofinansowanie zmiany miejsca zamieszkania dla osób usamodzielnianych i zatrudnianie trenera pracy (po jednym wskazaniu).

Natomiast miejskich ośrodkach pomocy społecznej powiatów grodzkich wskazano, oprócz umożliwiania korzystania z usług doradcy zawodowego, dodatkowo na kierowanie do uczestnictwa w zajęciach Klubu Integracji Społecznej (1 wskazanie).

Instrumenty aktywizacji edukacyjnej²⁴

Działania skategoryzowane przez Instytucję Zarządzającą Programem Operacyjnych Kapitał Ludzki składające się na instrumenty aktywizacji edukacyjnej prowadziło w 2009 r. 156 jednostek (tj. 89,7%, w tym: 136 ops, 17 pcpr i 3 mops). Natomiast 7 ops i 2 pcpr nie stosowało w projektach instrumentów aktywizacji edukacyjnej²⁵. Jednostki pomocy społecznej wśród instrumentów dostępnych w ramach aktywizacji edukacyjnej najczęściej korzystały z dwóch lub trzech ich rodzajów.

W ramach wykorzystywania instrumentów aktywizacji edukacyjnej respondenci mogli stosować następujące działania²⁶:

- skierowanie i sfinansowanie zajęć szkolnych, związanych z uzupełnieniem wykształcenia na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym lub policealnym,
- skierowanie i sfinansowanie zajęć w ramach kształcenia ustawicznego, mającego na celu uzyskanie zawodu lub przygotowania zawodowego,
- skierowanie i sfinansowanie zajęć w ramach podnoszenia kluczowych kompetencji o charakterze zawodowym,
- skierowanie i sfinansowanie zajęć mających na celu zdobycie nowych kompetencji i umiejętności zawodowych,
- organizacja i sfinansowanie usług wspierających aktywizację edukacyjną (np. brokera edukacyjnego),
- sfinansowanie części kosztów nauki na poziomie wyższym dla osób opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawcze lub inne formy opieki zastępczej.

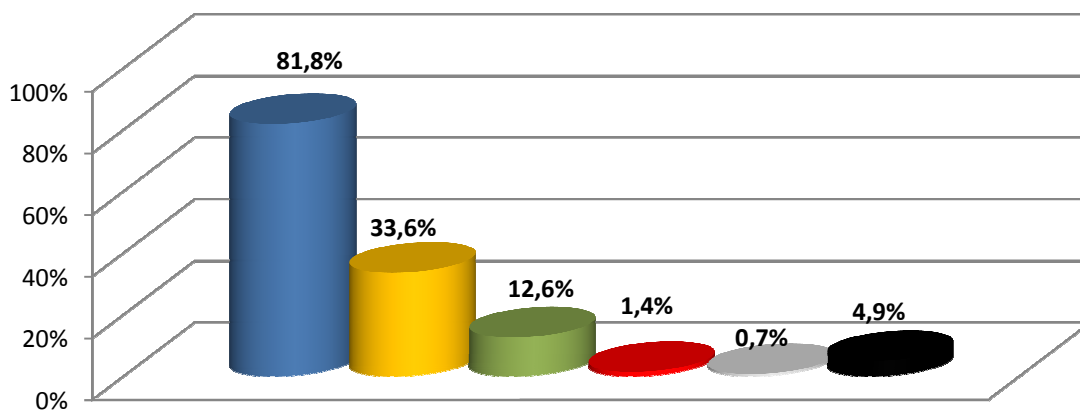
Z badania wynika, iż ośrodki pomocy społecznej najczęściej umożliwiały beneficjentom ostatecznym uczestnictwo w zajęciach mających na celu zdobycie nowych kompetencji i umiejętności zawodowych (117 wskazań, tj. 81,8% ops). Mniej ośrodków, bo 48 (33,6% ops) dawało możliwość udziału w zajęciach podnoszących kluczowe kompetencje o charakterze zawodowym. Kolejnych 18 ops (tj. 12,6% ops) oferowało możliwość uczestnictwa w zajęciach w ramach kształcenia ustawicznego, mającego na celu uzyskanie zawodu lub przygotowania zawodowego. Dodatkowo 2 ośrodki zapewniły beneficjentom projektu możliwość udziału w zajęciach szkolnych, związanych z uzupełnieniem wykształcenia. Jeden ops w ramach instrumentów aktywizacji edukacyjnej wskazał poradnictwo specjalistyczne, co – według założeń Programu – nie mieści się w tej grupie instrumentów aktywnej integracji.

²⁴ Pytanie dotyczy 174 jednostek, które realizowały projekt systemowy w 2009 r. (152 ops, 19 pcpr i 3 mops)

²⁵ Na pytanie o wskazanie stosowanych instrumentów aktywizacji edukacyjnej nie odpowiedziało 9 ops.

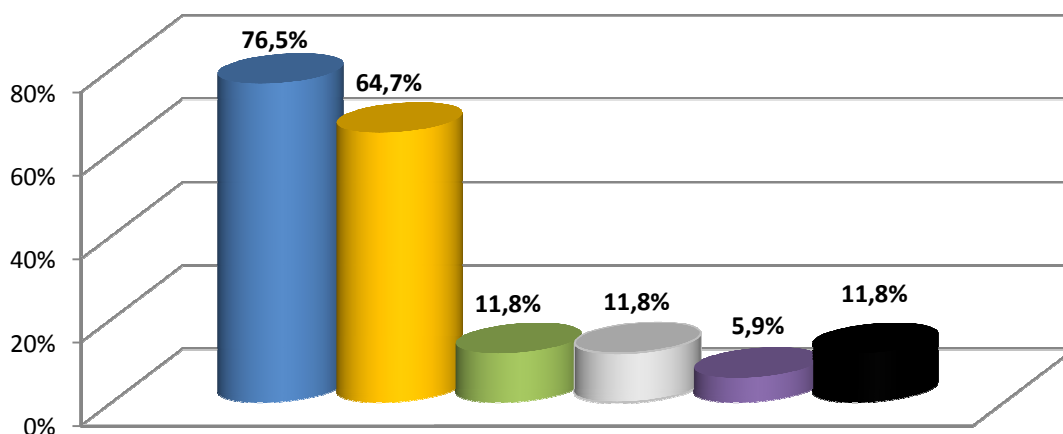
²⁶ Instrumenty aktywizacji edukacyjnej opisane w „Zasadach przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”, str. 22

WYKRES 26: Stosowanie instrumentów aktywizacji edukacyjnej w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – ops

- skierowanie i sfinansowanie zajęć mających na celu zdobycie nowych kompetencji i umiejętności zawodowych
- skierowanie i sfinansowanie zajęć w ramach podnoszenia kluczowych kompetencji o charakterze zawodowym
- skierowanie i sfinansowanie zajęć w ramach kształcenia ustawicznego, mającego na celu uzyskanie zawodu lub przygotowania zawodowego
- skierowanie i sfinansowanie zajęć szkolnych, związanych z uzupełnieniem wykształcenia na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym lub policealnym
- inne instrumenty
- OPS nie stosował instrumentów

WYKRES 27: Stosowanie instrumentów aktywizacji edukacyjnej w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – pcpr

- skierowanie i sfinansowanie zajęć mających na celu zdobycie nowych kompetencji i umiejętności zawodowych
- skierowanie i sfinansowanie zajęć w ramach podnoszenia kluczowych kompetencji o charakterze zawodowym
- skierowanie i sfinansowanie zajęć w ramach kształcenia ustawicznego, mającego na celu uzyskanie zawodu lub przygotowania zawodowego
- inne instrumenty
- sfinansowanie części kosztów nauki na poziomie wyższym dla osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze lub inne formy opieki zastępczej
- OPS nie stosował instrumentów

Powiatowe centra pomocy rodzinie, podobnie jak ops, oferowały możliwość uczestnictwa w zajęciach edukacyjnych. Najczęściej miały one na celu zdobycie nowych kompetencji i umiejętności zawodowych przez beneficjentów ostatecznych (13 wskazań, tj. 76,5% pcp) oraz podnoszenie kluczowych kompetencji o charakterze zawodowym (11 wskazań, tj. 64,7% pcp). Dodatkowo dwie jednostki powiatowe umożliwiły beneficjentom ostatecznym uczestnictwo w kształceniu ustawicznym, mającym na celu uzyskanie zawodu lub przygotowania zawodowego, jedna jednostka sfinansowała część kosztów nauki na poziomie studiów wyższych osobom opuszczającym placówki opiekuńczo – wychowawcze lub inne formy opieki zastępczej. Należy dodać, iż jedno powiatowe centrum pomocy rodzinie w ramach instrumentów aktywizacji edukacyjnej wskazało edukację społeczno – obywatelską, inne – na organizację „warsztatów z zainteresowań”.

Miejskie ośrodki pomocy społecznej funkcjonujące w powiatach grodzkich Małopolski w ramach instrumentów aktywizacji edukacyjnej umożliwiły beneficjentom ostatecznym projektu uczestniczenie w zajęciach:

- podnoszących kluczowe kompetencje o charakterze zawodowym (wszystkie trzy mops),
- mających na celu zdobycie nowych kompetencji i umiejętności zawodowych (dwie jednostki),
- związanych z uzupełnianiem wykształcenia (jeden mops),
- w ramach kształcenia ustawicznego, mającego na celu uzyskanie zawodu lub przygotowania zawodowego (jeden mops).

Instrumenty aktywizacji społecznej²⁷

Instrumenty aktywizacji społecznej, jak już wcześniej wspomniano, były wykorzystywane w 2009 r. przez wszystkie jednostki uczestniczące w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2²⁸. W ramach tej grupy instrumentów aktywizacyjnych przewidziane jest szerokie spektrum działań²⁹:

- organizowanie i finansowanie uczestnictwa w ośrodkach dziennego wsparcia, świetlicach, klubach,
- finansowanie kosztów vouchera – talonu na samodzielny zakup usług społecznych dokonywanych przez osobę będącą stroną kontraktu socjalnego lub innej formy działań,
- organizowanie i finansowanie usług wspierających osoby niepełnosprawne (np. zatrudnienie tłumacza osoby głuchoniemej, przewodnika osoby niewidomej, asystenta osoby niepełnosprawnej),
- zatrudnienie animatora lokalnego/ lidera klubu integracji społecznej/ streetworkera,
- zatrudnienie asystenta rodzinnego,
- pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych dla osób usamodzielnianych,
- pomoc w uzyskaniu zatrudnienia dla osób usamodzielnianych,
- pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych,

²⁷ Pytanie dotyczyło 174 jednostek, które realizowały projekt systemowy w 2009 r. (152 ops, 19 pcp i 3 mops)

²⁸ Na pytanie o wskazanie stosowanych instrumentów aktywizacji społecznej nie odpowiedziało 9 ops.

²⁹ Instrumenty aktywizacji społecznej opisane w „Zasadach przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”, str. 23

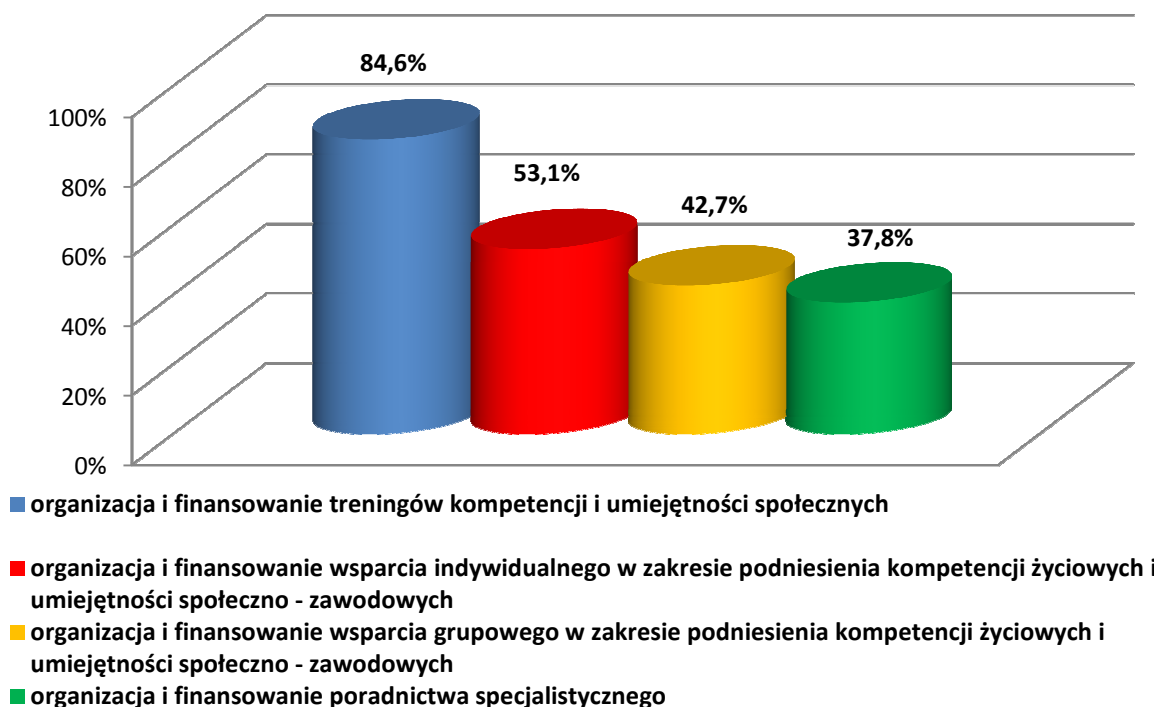
- organizacja i finansowanie kosztów wolontariatu,
- organizacja i finansowanie uczestnictwa w grupach i klubach samopomocowych,
- organizacja i finansowanie treningów kompetencji i umiejętności społecznych,
- organizacja i finansowanie poradnictwa specjalistycznego,
- organizacja i finansowanie interwencji kryzysowej,
- organizacja i finansowanie mediacji rodzinnej,
- organizacja i finansowanie wsparcia indywidualnego w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno – zawodowych,
- organizacja i finansowanie wsparcia grupowego w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno – zawodowych.

Badane jednostki, uczestniczące w 2009 r. w projektach systemowych najczęściej organizowały i finansowały treningi kompetencji i umiejętności społecznych (wskazania: ops – 121, tj. 84,6%; pcp – 15 tj. 78,9%, mops – 3 tj. 100%). Inne działania mieszczące się w grupie instrumentów aktywizacji społecznej były wykorzystywane w znacznie mniejszym stopniu.

Ośrodki pomocy społecznej w ramach aktywizacji społecznej dodatkowo organizowały i finansowały:

- wsparcie indywidualne w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych (76 wskazań, tj. 53,1% ops);
- wsparcie grupowe w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych (61 wskazań, tj. 42,7% ops);
- poradnictwo specjalistyczne (54 wskazania, tj. 37,8% ops);

WYKRES 28: Stosowanie instrumentów aktywizacji społecznej w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – ops (wskazania najczęstsze)

Pojedyncze jednostki gminne w ramach instrumentów aktywizacji społecznej:

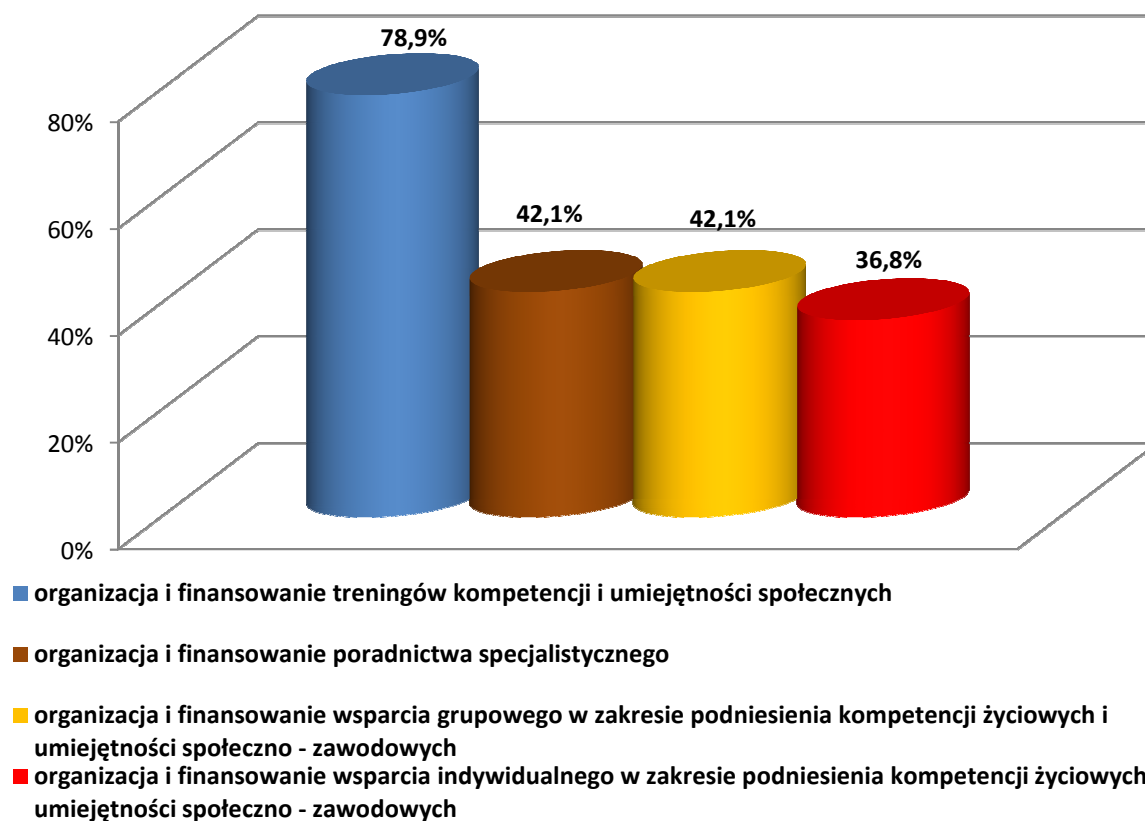
- organizowały i finansowały wolontariat (6 wskazań, tj. 4,2% ops);
- oferowały możliwość uczestnictwa w grupach i klubach samopomocowych (5 wskazań, tj. 3,5% ops);
- pomagały w uzyskaniu zatrudnienia dla osób usamodzielnianych (4 wskazania, tj. 2,8% ops);
- zatrudniły animatora lokalnego lub lidera klubu integracji społecznej, czy też streetworkera (2 wskazania, tj. 1,4% ops);
- organizowały i finansowały mediacje rodzinne (2 wskazania, tj. 1,4% ops).

Dodatkowo jeden z ośrodków pomocy społecznej zatrudnił asystenta rodzinnego.

Powiatowe centra pomocy rodzinie w ramach aktywizacji społecznej (oprócz omówionego wyżej organizowania i finansowania treningów kompetencji i umiejętności społecznych) w ramach projektów systemowych oferowały beneficjentom ostatecznym także:

- poradnictwo specjalistyczne (8 wskazań, tj. 42,1% pcpr);
- wsparcie grupowe w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno – zawodowych (8 wskazań, tj. 42,1% pcpr);
- wsparcie indywidualne w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno – zawodowych (7 wskazań, tj. 36,8% pcpr).

WYKRES 29: Stosowanie instrumentów aktywizacji społecznej w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – pcpr (wskazania najczęstsze)

Pojedyncze jednostki powiatowe w ramach działań związanych z aktywizacją społeczną:

- zaoferowały pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych (4 wskazania, tj. 21,1% pcpr);
- zatrudniły animatora lokalnego lub lidera klubu integracji społecznej, czy też streetworkera (3 wskazania, tj. 15,8% pcpr);
- zorganizowały i finansowały usługi wspierające osoby niepełnosprawne (np. zatrudnienie tłumacza osoby głuchoniemej, przewodnika osoby niewidomej, asystenta osoby niepełnosprawnej) (2 wskazania, tj. 10,5% pcpr);
- udzieliły pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych dla osób usamodzielnianych (2 wskazania, tj. 10,5% pcpr).

Jeden pcpr udzielił pomocy w uzyskaniu zatrudnienia dla osób usamodzielnianych, inny zorganizował wolontariat, jeszcze inny – umożliwił beneficjentom ostatecznym uczestnictwo w grupach i klubach samopomocowych. Dodatkowo jedno centrum w ramach instrumentów aktywizacji społecznej zorganizowało obóz integracyjny dla wychowanków rodzin zastępczych i forum dyskusyjne na temat miejsca osób niepełnosprawnych na rynku pracy, a inne pokryło koszty pobytu dziecka osoby aktywizowanej w przedszkolu na czas realizacji zajęć organizowanych w ramach projektu.

Jeżeli chodzi o miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, to oprócz umożliwienia beneficjentom ostatecznym uczestnictwa w treningach kompetencji i umiejętności społecznych wszystkie trzy zorganizowały i sfinansowały poradnictwo specjalistyczne dla uczestników projektu. Dodatkowo jeden mops zatrudnił asystentów rodzinnych, udzielił pomocy na zagospodarowanie w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych, a także zorganizował i sfinansował:

- usługi wspierające osoby niepełnosprawne,
- uczestnictwo beneficjentów ostatecznych w grupach i klubach samopomocowych;
- wsparcie indywidualne w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych;
- wsparcie grupowe w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych.

Instrumenty aktywizacji zdrowotnej³⁰

Instrumenty aktywizacji zdrowotnej są, jak już wspomniano, najmniej powszechnie wykorzystywane w jednostkach pomocy społecznej realizujących projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2. Po ten instrument aktywizacji sięgnęło w 2009 r. jedynie 100 jednostek (57,5%, w tym: 86 ops, 12 pcpr i 2 z 3 mops). Natomiast 44 ops, 6 pcpr i 1 mops nie wykorzystywało w projekcie instrumentów aktywizacji zdrowotnej w 2009 r.³¹

³⁰ Pytanie dotyczyło 174 jednostek, które realizowały projekt systemowy w 2009 r. (152 ops, 19 pcpr i 3 mops)

³¹ Na pytanie o wskazanie stosowanych instrumentów zdrowotnej nie odpowiedziały 23 jednostki, w tym 22 ops i 1 pcpr.

Wśród instrumentów aktywizacji zdrowotnej beneficjenci Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 mogą korzystać z następującego katalogu działań³²:

- skierowanie i sfinansowanie badań profilaktycznych w związku z możliwością podjęcia zatrudnienia,
- skierowanie i sfinansowanie badań specjalistycznych w związku z możliwością podjęcia zatrudnienia,
- skierowanie i sfinansowanie terapii psychologicznej,
- skierowanie i sfinansowanie terapii rodzinnej,
- skierowanie i sfinansowanie terapii psychospołecznej,
- skierowanie i sfinansowanie programu korekcyjno - edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
- skierowanie i sfinansowanie programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego dla osób uzależnionych od alkoholu,
- skierowanie i sfinansowanie programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej dla osób uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających,
- sfinansowanie części kosztów turnusów rehabilitacyjnych, kosztów zespołów ćwiczeń fizycznych usprawniających psychoruchowo lub zajęć rehabilitacyjnych, zgodnie z potrzebami osób niepełnosprawnych.

Najbardziej powszechnym działaniem podejmowanym w 2009 r. w ramach aktywizacji zdrowotnej przez ośrodki pomocy społecznej było kierowanie i finansowanie badań profilaktycznych w związku z możliwością podjęcia zatrudnienia (56 wskazań, tj. 43,1% ops). Na drugim miejscu pod względem częstości wskazań znalazło się kierowanie i finansowanie badań specjalistycznych w związku z możliwością podjęcia zatrudnienia (22 wskazania, tj. 16,9%). Natomiast na trzecim miejscu wśród działań zaliczanych do instrumentów aktywizacji zdrowotnej uplasowało się umożliwianie beneficjentom ostatecznym projektu korzystania z terapii psychologicznej (15 wskazań, tj. 11,5%).

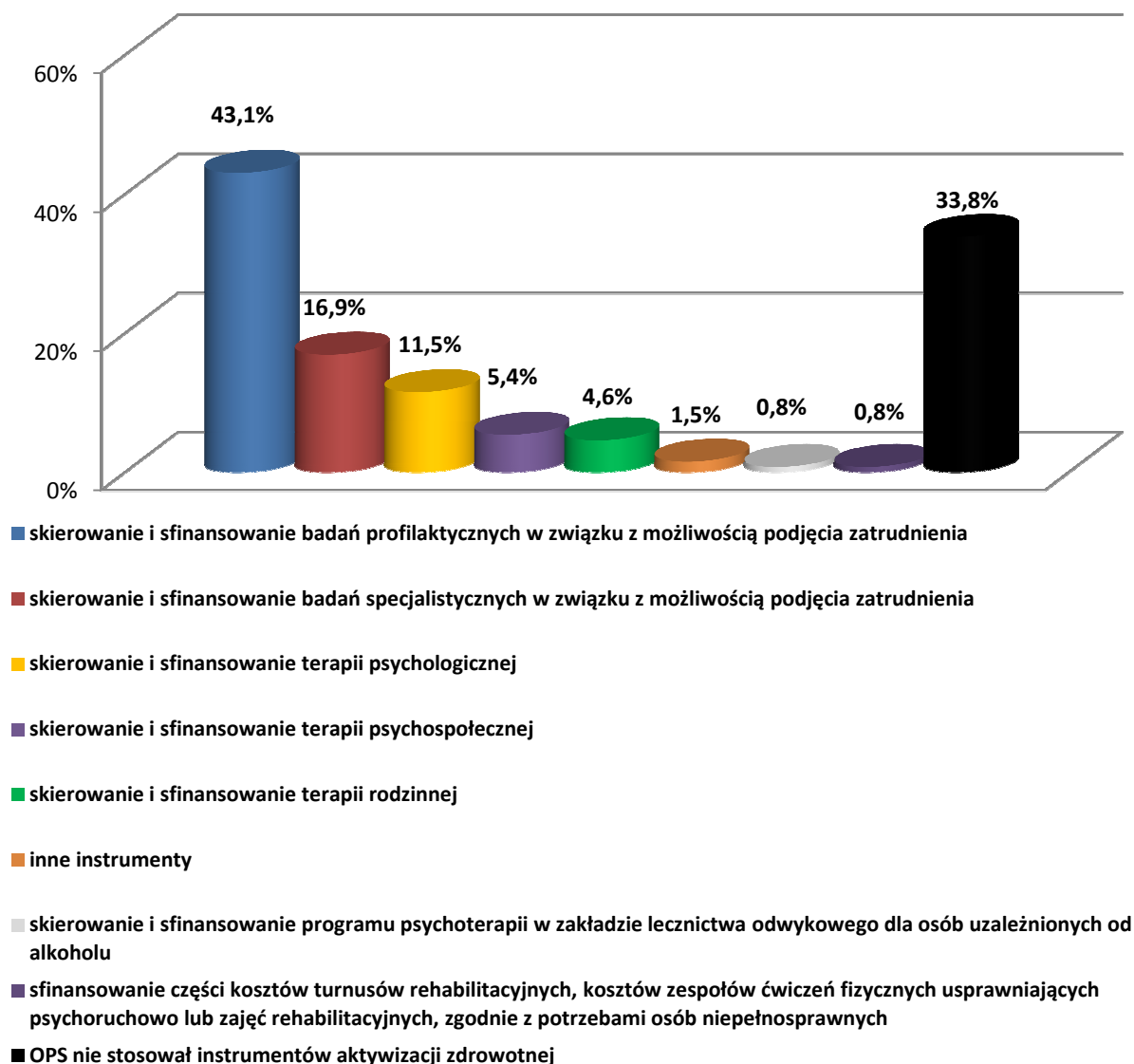
Pozostałe rodzaje instrumentów dostępne w ramach aktywizacji zdrowotnej ośrodki pomocy społecznej realizujące projekty systemowe w 2009 r. wykorzystywały w znacznie mniejszym stopniu. Było wśród nich umożliwianie beneficjentom ostatecznym projektu korzystania z:

- terapii psychospołecznej (7 wskazań);
- terapii rodzinnej (6 wskazań);
- programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego dla osób uzależnionych od alkoholu (1 wskazanie);
- pokrycia części kosztów turnusów rehabilitacyjnych, kosztów zespołów ćwiczeń fizycznych usprawniających psychoruchowo lub zajęć rehabilitacyjnych, zgodnie z potrzebami osób niepełnosprawnych (1 wskazanie).

Dwa ops, jako instrument aktywizacji zdrowotnej wskazały, iż skierowały i sfinansowały badania lekarskie dla beneficjentów ostatecznych w związku z uczestnictwem w szkoleniu.

³² Instrumenty aktywizacji zdrowotnej opisane w „Zasadach przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”, str. 22

WYKRES 30: Stosowanie instrumentów aktywizacji zdrowotnej w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – ops

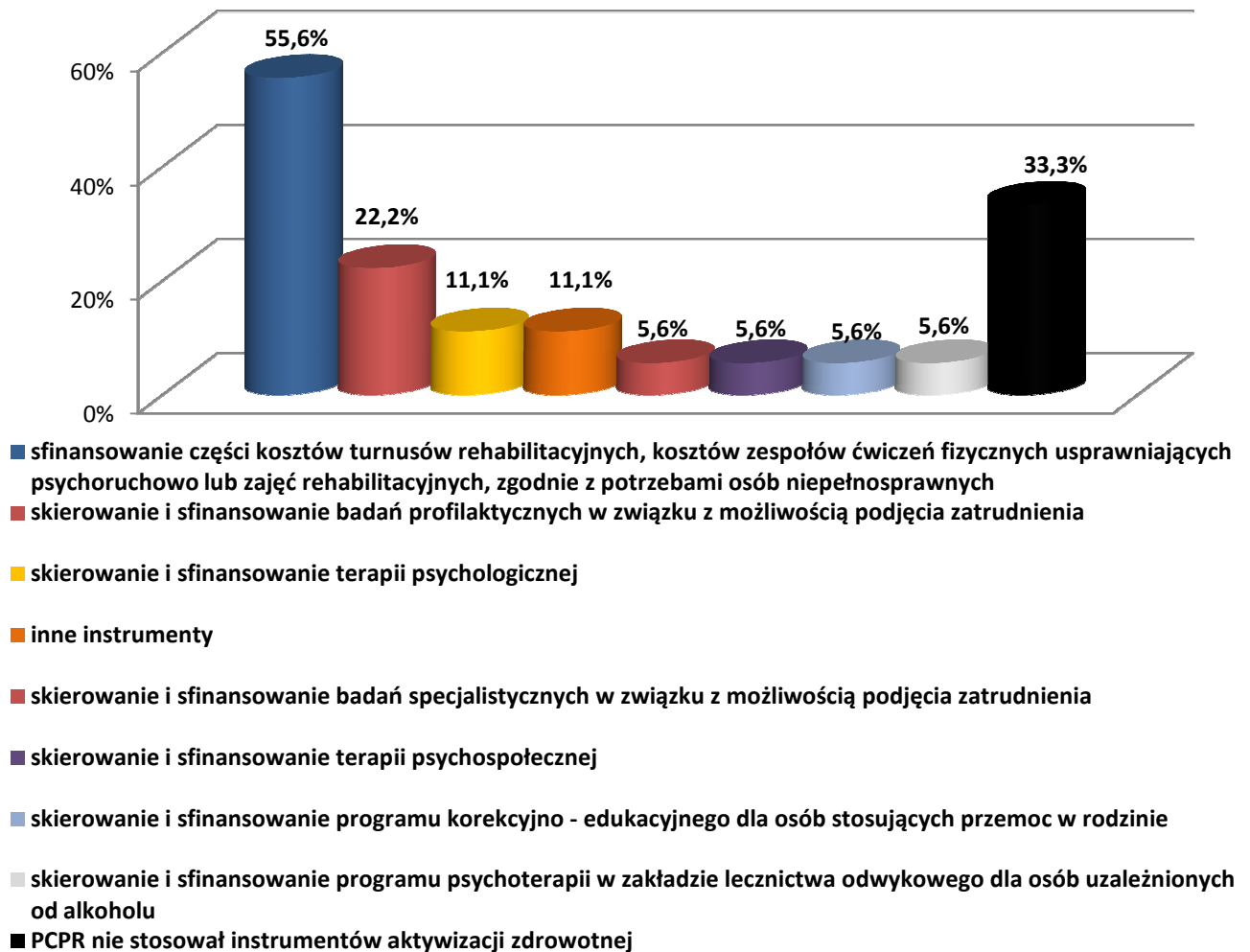
Powiatowe centra pomocy rodzinie w ramach aktywizacji zdrowotnej w 2009 r. najczęściej finansowały część kosztów turnusów rehabilitacyjnych, kosztów ćwiczeń fizycznych usprawniających psychoruchowo lub zajęć rehabilitacyjnych, zgodnie z potrzebami osób niepełnosprawnych (10 wskazań, tj. 55,6%). Na drugim miejscu pod względem częstości korzystania z działania wskazanego jako instrument aktywizacji zdrowotnej pcpwr wymieniają kierowanie i finansowanie badań profilaktycznych w związku z możliwością podjęcia zatrudnienia (4 wskazania, tj. 22,2%). Dwie jednostki powiatowe wskazują na kierowanie i finansowanie terapii psychologicznej.

Dodatkowo pojedyncze jednostki wskazały dodatkowo na kierowanie i finansowanie:

- badań specjalistycznych w związku z możliwością podjęcia zatrudnienia;
- terapii psychospołecznej;
- programu korekcyjno - edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie;
- programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego dla osób uzależnionych od alkoholu.

Wśród innych niż wymienione w ankiecie instrumentów aktywizacji zdrowotnej jeden pcpwr wymienił skierowanie i sfinansowanie badań lekarskich dla beneficjentów ostatecznych w związku z uczestnictwem w kursie organizowanym w projekcie.

WYKRES 31: Stosowanie instrumentów aktywizacji zdrowotnej w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – pcpwr

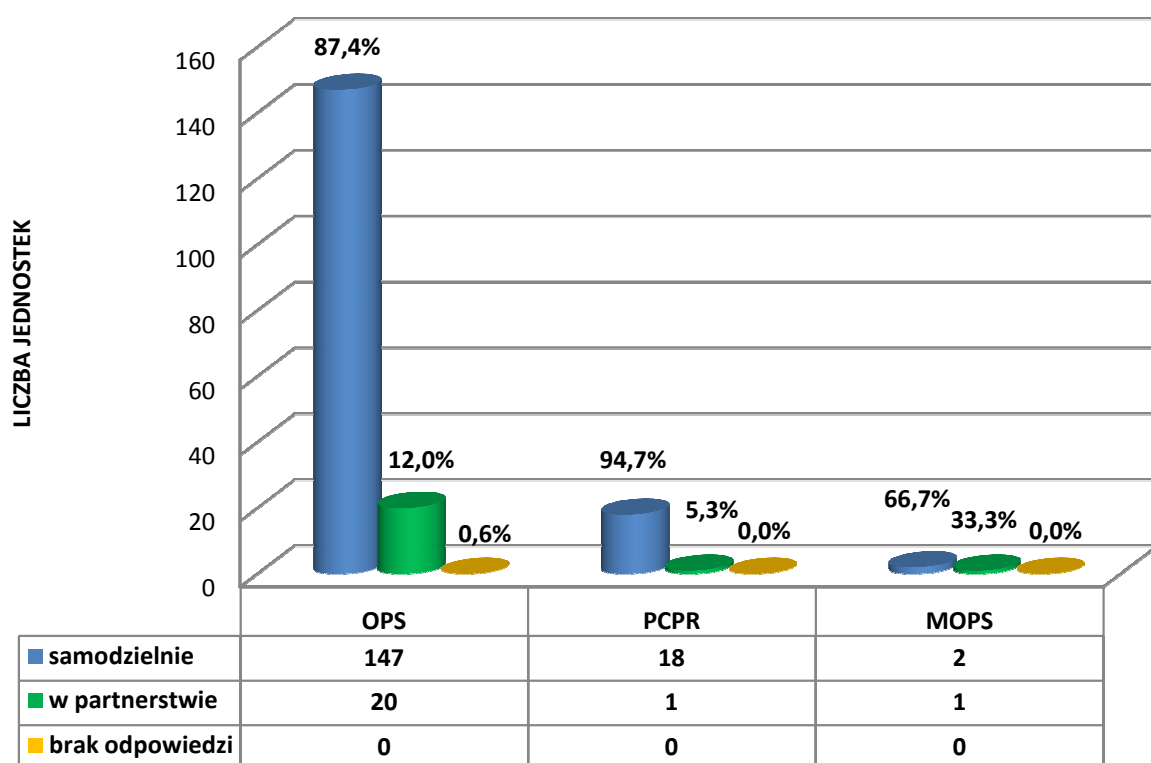

Z trzech funkcjonujących miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich dwa korzystały z instrumentów aktywizacji zdrowotnej w ramach projektu systemowego w 2009 r. Jeden skierował i sfinansował terapię psychologiczną i rodzinną dla uczestników projektu systemowego, a drugi skierował i sfinansował badania specjalistyczne w związku z możliwością podjęcia zatrudnienia przez beneficjentów ostatecznych.

Partnerstwa³³

Projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki mogą być realizowane samodzielnie, bądź w partnerstwie. W badaniu zapytano przedstawicieli jednostek gminnych i powiatowych jaki sposób realizacji projektów wybrali na lata 2010 - 2012. Niniejsze badanie dowodzi, iż partnerstwa w projektach systemowych ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie ciągle jeszcze nie są rozpowszechnione. Projekty systemowe w latach 2010 – 2012 w większości będą realizowane samodzielnie. Jedynie 22 jednostki pomocy społecznej (tj. 11,6%. w tym: 20 ops, 1 pcpr, 1 mops) zdecydowały się na realizację swych projektów w partnerstwie.

WYKRES 32: Sposób realizacji projektów systemowych – w podziale na ops, pcpr i mops

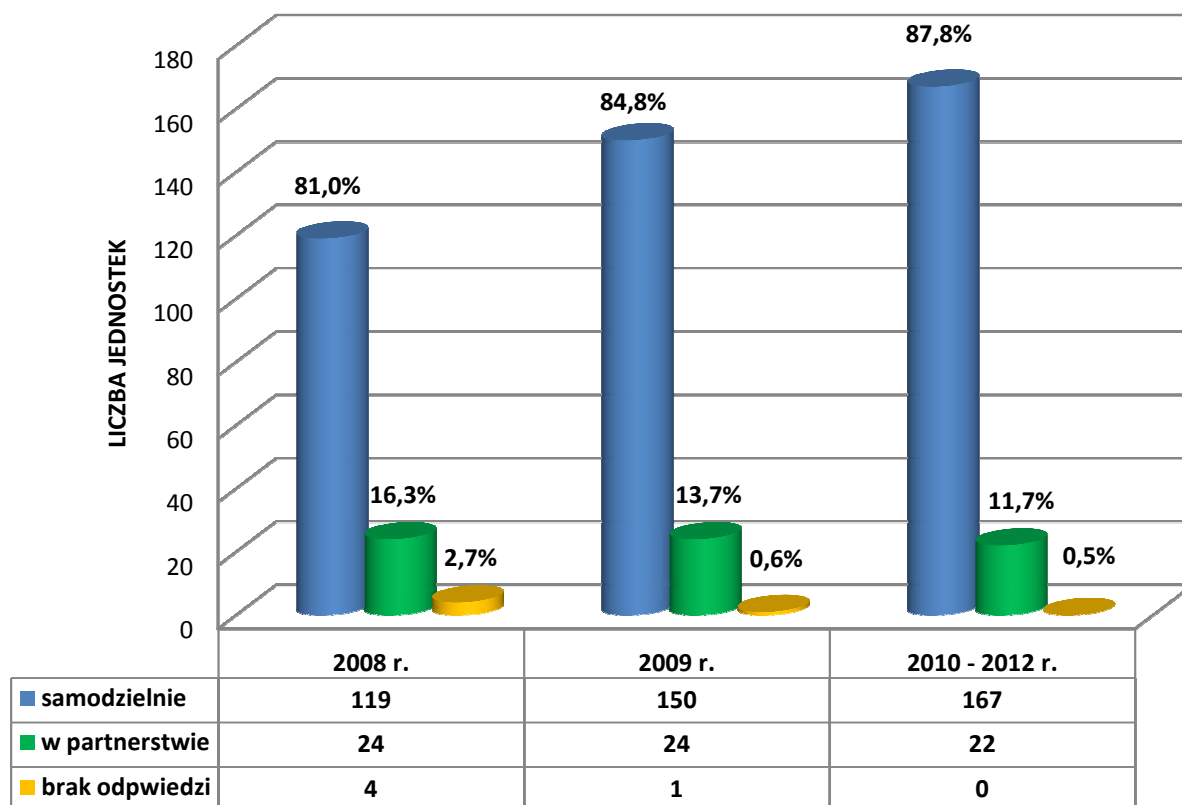
Liczba jednostek pomocy społecznej realizujących projekty systemowe w partnerstwie oczywiście nie jest tożsama z liczbą partnerstw zawiązanych w Małopolsce w ramach realizacji Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL. Realizatorzy projektów systemowych zadeklarowali zawiązanie, bądź kontynuację 8 partnerstw w latach 2010 – 2012. Sześć z nich dotyczy współpracy pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej, jedno to partnerstwo pcpr i ops. Z kolei jeden mops powiatu grodzkiego w ramach aplikowania o środki na lata 2010 – 2012 zawarł partnerstwo z dwoma innymi jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej (Ośrodkiem Adopcyjno – Opiekuńczym i Zespołem Świetlic Środowiskowych).

³³ Pytanie dotyczyło 189 jednostek, które zadeklarowały w ankiecie przystąpienie do realizacji projektu systemowego w latach 2010 - 2012 (167 ops, 19 pcpr i 3 mops).

Losy działających partnerstw są różne. Zawiązane w 2008 r. trzy partnerstwa pomiędzy ościennymi gminami (łącznie 8 ops) będą kontynuowane w latach 2010 – 2012. Dodatkowo jeden ops współpracujący w ramach projektu systemowego z pcsr będzie kontynuować współdziałanie rozpoczęte w 2008 r. Natomiast inny ops, który w 2009 r. prowadził projekt partnerski także z pcsr w kolejnym okresie realizacji (2010 - 2012) nie będzie kontynuować tego współdziałania. Jedno z partnerstw podzieliło się na potrzeby realizacji projektu systemowego w latach 2010 – 2012. Od 2008 r. uczestniczyły w nim 4 ops, natomiast na lata 2010 – 2012 przekształciło się ono we współpracę dwóch jednostek (po dwa ośrodki). Natomiast do innego partnerstwa (2 ops współdziałających od 2008 r.) dołączyło w 2010 r. kolejnych 5 ops.

Porównując wyniki analiz przeprowadzonych w 2009 r. i z 2010 r. można stwierdzić, iż w latach 2010 – 2012 będzie prowadzone w sumie o 1 partnerstwo mniej niż w poprzednim okresie realizacji projektów systemowych jednostek pomocy społecznej. Jednocześnie w latach 2010 – 2012 projekty partnerskie będą realizować 2 jednostki mniej niż w 2009 r. Na taką sytuację złożył się brak kontynuacji trzech partnerstw (w których uczestniczyło łącznie 8 jednostek), a jednocześnie zawiązanie się jednego nowego współdziałania (partnerstwo mops i innych niż ops i pcsr jednostek pomocy społecznej) i rozdzielenie jednego partnerstwa na dwa. Dodatkowo do kolejnego istniejącego partnerstwa dołączyło 5 ops.

WYKRES 33: Sposób realizacji projektów systemowych – ogółem (ops, pcsr, mops) w latach 2008, 2009 i 2010 – 2012

Należy także dodać, iż w sumie 7 ośrodków pomocy społecznej zrezygnowało z projektu partnerskiego w projekcie realizowanym w kolejnych latach, a 5 nowych ops podjęło w 2010 r. realizację projektu wspólnie z innymi jednostkami gminnymi.

Jednostki realizujące projekty partnerskie zapytano w ankiecie, co zdecydowało o realizacji projektu systemowego PO KL w partnerstwie. Pcp, który realizuje projekt w partnerstwie z ops, jako powód zawiązania partnerstwa podane zostały wysoki wskaźnik bezrobocia na terenie partnerskiej gminy oraz najwyższy na tym terenie spośród gmin powiatu wskaźnik niepełnosprawności. Z kolei mops powiatu grodzkiego zdecydował się zawiązać partnerstwo z dwoma jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej ze względu na dużą ilość środków na realizację projektu systemowego w latach 2010 – 2012, a także chęć poszerzenia działań o nowe pola i z jednej strony zaangażowanie w to instytucji posiadających doświadczenie w realizacji tego typu działań, a z drugiej udzielenie wsparcia nowym grupom beneficjentów ostatecznych. Natomiast 16 z 20 ośrodków pomocy społecznej realizujących projekty partnerskie, które udzieliły odpowiedzi na pytanie o przyczyny zawiązania partnerstw podaje następujące powody tej decyzji:

- ops, które kontynuują projekty partnerskie z poprzednich lat wskazują na:
 - możliwość wymiany doświadczeń, wspólnego rozwiązywania problemów również poza projektowych (8 wskazań),
 - większe środki do dyspozycji partnerstwa poprzez uzyskanie premii za taki sposób realizacji projektu (6 wskazań),
 - dobre doświadczenia z lat poprzednich (5 wskazań).

Dodatkowo jeden ośrodek podkreślał, iż przyłączył się do lidera (pcpr), gdyż sam nie ma doświadczenia w sporządzaniu wniosków aplikacyjnych, ani też odpowiedniej kadry do realizacji projektu.

- ops, które przystąpiły do projektu partnerskiego na potrzeby realizacji projektu systemowego w latach 2010 – 2012 (dołączyły do funkcjonującego wcześniej partnerstwa) wymieniały następujące powody wspólnej realizacji projektu:
 - zwiększenie efektywności działań w realizowanym projekcie,
 - lepsze skoordynowanie procedur organizacyjnych,
 - łatwiejszy dostęp do instytucji i specjalistów, których brak w małych gminach,
 - bogate doświadczenie lidera.

W jednym z ops decyzja została podjęta przez władze gminy.

Wskaźniki monitoringu Priorytetu VII PO KL³⁴

W związku z przyjętą w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki 2007 - 2013 zasadą zarządzania przez cele stworzony został „system wskaźników wspomagający monitorowanie osiągnięcia celu głównego, celów strategicznych oraz celów szczegółowych Programu”. Założono przy tym, iż wskaźniki będą obecne na każdym z jego poziomów wdrażania, a ich wartości będą agregowane od najniższego poziomu (czyli poziomu projektu) po poziom najwyższy (czyli poziom Programu), co jest specyfiką monitorowania programów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej³⁵. Dla Priorytetu VII, założonymi wskaźnikami monitorowania Działania 7.1 są: liczba klientów instytucji pomocy społecznej, którzy

³⁴ Pytanie dotyczyło 189 jednostek, które zadeklarowały w ankiecie przystąpienie do realizacji projektu systemowego na lata 2010 – 2012, w tym 167 ops, 19 pcpr i 3 mops)

³⁵ „Podręcznik wskaźników. Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007 – 2013”, str. 4

zakończyli udział w projektach dotyczących aktywnej integracji (w tym z terenów wiejskich oraz kobiet) oraz liczba klientów instytucji pomocy społecznej objętych kontraktami socjalnymi w ramach realizowanych projektów (w tym kobiet). W Małopolsce dla Priorytetu VII założono następujące docelowe wartości wskaźników monitorowania dla Działania 7.1, Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2³⁶:

- liczba klientów instytucji pomocy społecznej, którzy zakończyli udział w projektach dotyczących aktywnej integracji – 36 192 osób, w tym z terenów wiejskich – 26 346 osób;
- liczba klientów instytucji pomocy społecznej objętych kontraktami socjalnymi w ramach realizowanych projektów – 24 128 osób.

W ankiecie zapytano beneficjentów realizujących projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 o planowaną liczbę beneficjentów ostatecznych do objęcia wsparciem w latach 2010 – 2012. Analiza dostarczyła danych, które są szacunkowymi deklaracjami respondentów. Nie można więc traktować ich jako ostatecznych i oficjalnych wartości. Jednocześnie należy dodać, iż są to plany jednostek i rzeczywistość może je skorygować (we wskaźnikach monitoringu mowa jest o klientach, którzy zakończyli udział w projekcie). Z drugiej strony duża grupa jednostek (od 10 do 43) nie wypełniła tej części ankiety. Dodatkowo w trakcie weryfikacji przez Instytucję Wdrażającą złożonych wniosków aplikacyjnych zarówno jednostki gminne, jak i powiatowe korygowały wielkości dotyczące uczestników projektów, niejednokrotnie zwiększając liczbę beneficjentów ostatecznych, którą planują objąć wsparciem. Ostatecznie więc całościowe szacunki realizatorów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 mogą być w rzeczywistości większe od analizowanych w badaniu. Należy zaznaczyć także, iż jednostki pomocy społecznej poproszono w ankiecie o wskazanie wartości szacunkowych, jakie zostały wpisane we wniosku o dofinansowanie projektu systemowego na lata 2010 – 2012, natomiast Plan Działania obejmuje jedynie rok 2010.

Z analizy deklaracji respondentów dotyczącej liczby uczestników projektu systemowego planowanych do objęcia wsparciem w latach 2010 – 2012³⁷ wynika, iż liczba beneficjentów ostatecznych wyniesie łącznie 14 694³⁸. Jednostki pomocy społecznej planują w latach 2010 – 2012 objąć wsparciem:

- w projektach systemowych ośrodków pomocy społecznej – łącznie 9 182 osoby. Jednostki gminne wskazywały na dość różne pod względem liczebności grupy osób przewidywanych do objęcia wsparciem w ramach projektów systemowych (od 5 do 346 klientów), natomiast najczęściej była to grupa 40 – 60 osób;
- w projektach systemowych powiatowych centrów pomocy rodzinie – łącznie 2 988 osób. Najczęściej pcpr mają zamiar objąć wsparciem w latach 2010 – 2012 ponad 100 osób (największa grupa jednostek powiatowych planuje objąć wsparciem od 160 do 311 klientów);
- w projektach systemowych miejskich ośrodków pomocy społecznej – łącznie 2 524 osoby (1 549, 600 i 375 osób).

Prawie 60% beneficjentów ostatecznych (8 777 osób) ma być rekrutowanych z terenów wiejskich³⁹, w tym 7 100 beneficjentów w ramach projektów jednostek gminnych (ponad 77% wszystkich

³⁶ Wartości wskaźników przedstawiono w tabeli nr 1

³⁷ Wartości wskaźników przedstawiono w tabeli nr 1

³⁸ Na to pytanie nie odpowiedziało 10 ośrodków pomocy społecznej

³⁹ Na to pytanie nie odpowiedziało 11 jednostek (w tym 8 ops, 3 pcpr)

beneficjentów ostatecznych ops), a 1 677 klientów w projektach jednostek powiatowych (ponad 56% planowanych do objęcia wsparciem przez pcp⁴⁰).

Jak wynika z informacji Instytucji Wdrażającej (Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie)⁴¹ w dotychczas realizowanych projektach beneficjenci Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 objęli wsparciem 5 388 beneficjentów ostatecznych⁴², w tym 2 463 osób z terenów wiejskich. Porównując docelowe wartości wskaźników monitorowania dla Priorytetu VII, Działania 7.1 PO KL w Małopolsce z dotychczas osiągniętymi i planowanymi na lata 2010 - 2012 przez beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 można przypuszczać, iż realizacja wartości założonych na cały okres wdrażania PO KL w regionie może być zagrożona. Bowiem w świetle danych z badania widać, że w ostatnim możliwym okresie realizacji projektów systemowych z Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 (tj. w latach 2013 - 2014) należałoby objąć wsparciem 16 110 beneficjentów ostatecznych, co stanowi 45% planowanych do objęcia wsparciem w całym okresie wdrażania PO KL w Małopolsce, w tym z terenów wiejskich aż 15 106 osób, tj. 57%.

Jednostki pomocy społecznej realizujące projekty systemowe zostały zapytane w ankiecie także o szacunki na lata 2010 – 2012 dotyczące liczby kobiet, które mają zostać objęte wsparciem PO KL. Z badania wynika, iż łącznie wsparciem Programu ma zostać objętych 8 520 kobiet, co stanowi 58% ogólnie deklarowanej liczby beneficjentów ostatecznych. Największy odsetek kobiet (w stosunku do wszystkich beneficjentów ostatecznych) planują zaangażować w uczestnictwo w projektach ośrodki pomocy społecznej (blisko 70%), najmniej powiatowe centra pomocy rodzinie (niespełna 43%) i jeden miejski ośrodek pomocy społecznej powiatu grodzkiego, który wypowiedział się w tej kwestii (52%).

Jeżeli chodzi o szacowaną na lata 2010 – 2012 ilość kontraktów socjalnych i innych umów będącymi jego odmianą⁴³, jakie jednostki pomocy społecznej realizujące projekty systemowe mają zamiar podpisać z beneficjentami ostatecznymi, to łącznie jest to liczba 12 754⁴⁴. Należy dodać, iż w ośrodkach pomocy społecznej planuje się objąć kontraktami socjalnymi 8 634 osób. Powiatowe centra pomocy rodzinie przewidują wesprzeć narzędziami będącymi odmianą kontraktu socjalnego 2 054 beneficjentów. Natomiast miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich szacują, że ich wsparcie w ramach kontraktu socjalnego i jego różnych odmian będzie dotyczyć 1 995 osób.

Biorąc pod uwagę poziom dotychczas zawartych kontraktów socjalnych z beneficjentami ostatecznymi (4 510)⁴⁵ i planowanych w latach 2010 – 2012 w ramach realizacji projektów systemowych w Poddziałaniu 7.1.1 i 7.1.2 należy zaznaczyć, iż sytuacja wydaje się być korzystniejsza niż w przypadku liczby beneficjentów ostatecznych. Prawdopodobna liczba zawartych kontraktów socjalnych może wynieść 17 264 w 2012 r., co stanowi 72% założonego wskaźnika. Oznacza to, iż w ostatnim okresie realizacji PO KL (w latach 2013 - 2014) należałoby osiągnąć wartość wskaźnika na poziomie 6 864 kontraktów socjalnych, tj. 28% planowanych do objęcia wsparciem w całym okresie wdrażania PO KL w Małopolsce.

⁴⁰ Wartości wskaźników przedstawiono w tabeli nr 1

⁴¹ Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie (Instytucja Wdrażająca)

⁴² Wartości wskaźników przedstawiono w tabeli nr 1

⁴³ narzędziami będącymi odmianą kontraktu socjalnego wymienianymi w „Zasadach ...” są: indywidualne programy: wychodzenia z bezdomności, integracyjny, usamodzielnienia, zatrudnienia socjalnego oraz działania indywidualne na rzecz osób niepełnosprawnych

⁴⁴ Na to pytanie nie odpowiedziało 12 jednostek (w tym 11 ops i 1 pcp)

⁴⁵ Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie (Instytucja Wdrażająca)

Wśród osób, z którymi planowane jest zawarcie kontraktów socjalnych lub jego odmian 7 410 osób będzie wyłaniana z terenów wiejskich⁴⁶. Jest to 58% wszystkich beneficjentów ostatecznych. Ośrodki pomocy społecznej mają zamiar objąć kontraktami socjalnymi 6 196 osób mieszkających na wsi (prawie 72%), a powiatowe centra pomocy rodzinie wspomogą narzędziami będącymi odmianą kontraktu socjalnego 1 214 osób z terenów wiejskich (60% wszystkich beneficjentów ostatecznych ich projektów).

Jednocześnie wśród 12 754 beneficjentów ostatecznych, którym jednostki pomocy społecznej prowadzące projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 planują zaoferować kontrakt socjalny lub narzędzia pracy socjalnej będące jego odmianą 7 359 to kobiety⁴⁷ (co stanowi prawie 58%). Ops planują wesprzeć 5 577 kobiet (prawie 65% wszystkich beneficjentów ostatecznych ops), a pcpr – 1 026 (50% całości liczby osób planowanych do objęcia wsparciem w projektach systemowych jednostek powiatowych). Natomiast jeden mops powiatu grodzkiego planuje objąć kontraktem socjalnym lub jego odmianą 756 kobiet (prawie 52% wszystkich kontraktów ośrodka).

Tabela 1: Wskaźniki monitoringu Działania 7.1 PO KL

WSKAŹNIKI	Osiągnięta wartość wskaźnika	Planowana wartość wskaźnika - badanie	Docelowa wartość wskaźnika	Do osiągnięcia po 2012 r.	
	1	2	3	4=3-(1+2)	%
Liczba klientów instytucji pomocy społecznej, którzy zakończyli udział w projektach dotyczących aktywnej integracji	5 388	14 694	36 192	16 110	45%
- w tym osoby z terenów wiejskich	2 463	8 777	26 346	15 106	57%
Liczba klientów instytucji pomocy społecznej objętych kontraktami socjalnymi w ramach realizowanych projektów	4 510	12 754	24 128	6 864	28%

⁴⁶ Na to pytanie nie odpowiedziało 9 jednostek (w tym 15 ops i 4 pcpr)

⁴⁷ Na to pytanie nie odpowiedziało 25 jednostek (w tym 18 ops, 5 pcpr i 2 mops)

III. Doświadczenia realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL⁴⁸

Jednostki pomocy społecznej rozpoczęły realizację projektów systemowych w 2007 r. Było to dla nich dość duże wyzwanie, ponieważ (jak wynika z „Bilansu potrzeb” przeprowadzanego we wcześniejszych latach) większość z nich nie miała doświadczeń z funduszami unijnymi z lat 2004 – 2006, ani też z zakresu wdrażania projektów wykorzystujących środki zewnętrzne inne niż programy rządowe. Jednak rok 2010 jest już trzecim rokiem wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki i jednostki pomocy społecznej nabyły sporo doświadczeń w tym zakresie. W ankiecie zapytano respondentów o takie doświadczenia – zarówno pozytywne, jak i oceniane w kategorii negatywnów.

Pozytywne doświadczenia

W trakcie wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jednostki pomocy społecznej realizujące projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 dostrzegły wiele pozytywów tego działania. W zasadzie wszystkie rodzaje jednostek pomocy społecznej realizujące omawiane projekty systemowe dostrzegają podobne pozytywne elementy PO KL, jak: poszerzenie kompetencji społecznych i kwalifikacji zawodowych beneficjentów ostatecznych, ich zadowolenie z udziału w projekcie i integracja społeczna, a także zatrudnienie dodatkowych pracowników socjalnych, pozyskanie przez pracowników jednostki nowych umiejętności i wiedzy. Jednak waga przypisywana poszczególnym pozytywnym aspektom realizacji projektów systemowych zależy od rodzaju jednostki.

Analiza zebranego materiału wskazuje, iż ośrodki pomocy społecznej znajdują wiele pozytywów realizowania projektów systemowych⁴⁹. Najczęściej (podobnie jak przed rokiem) wskazują na możliwość podniesienia kompetencji zawodowych beneficjentów ostatecznych (84,2%, tj. 128). Nieco rzadziej ops wskazywały na pozytywny aspekt wdrażania projektów, jakim jest:

- poszerzanie kompetencji społecznych beneficjentów ostatecznych (118 wskazań, tj. 77,6%);
- zadowolenie beneficjentów ostatecznych z udziału w projekcie (117 wskazań, tj. 77,0%);
- pozyskanie przez pracowników jednostki nowych umiejętności i wiedzy (107 wskazań, tj. 70,4%).

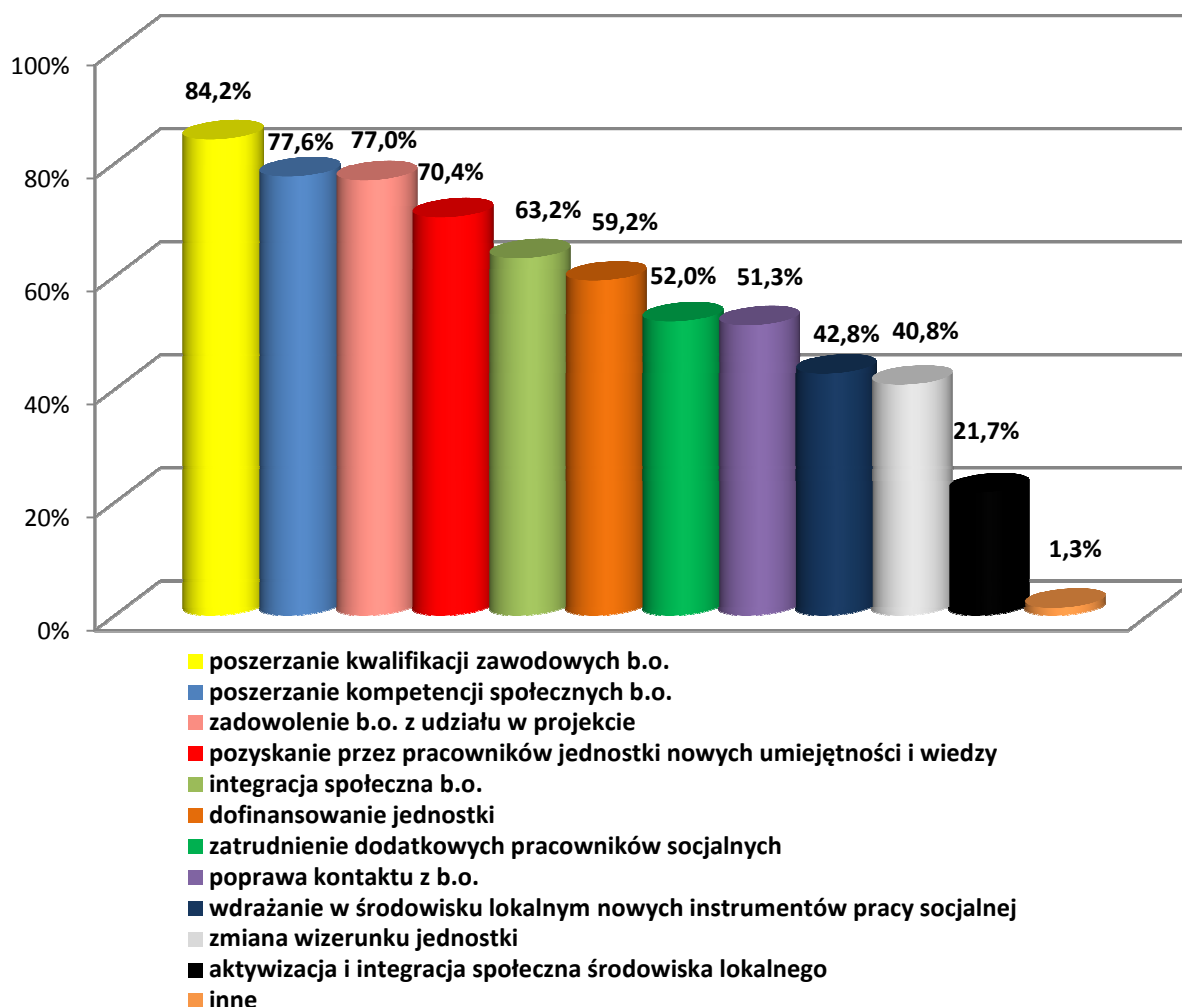
Kolejne pozytywy wskazywane przez ops dotyczyły:

- integracji społecznej beneficjentów ostatecznych (96 wskazań, tj. 63,2%);
- dofinansowania jednostki (90 wskazań, tj. 59,2%);
- zatrudnienia dodatkowych pracowników socjalnych (79 wskazań, tj. 52,0%);
- poprawy kontaktu z beneficjentami ostatecznymi (78 wskazań, tj. 51,3%);
- wdrażania w środowisku lokalnym nowych instrumentów pracy socjalnej (65 wskazań, tj. 42,8%);
- zmiany wizerunku jednostki (62 wskazania, tj. 40,8%);
- aktywizacji i integracji środowiska lokalnego (33 wskazania, tj. 21,7%).

⁴⁸ Pytanie dotyczyło 174 jednostek, które realizowały projekt systemowy w 2009 r. (152 ops, 19 pcpr i 3 mops)

⁴⁹ Na pytanie o pozytywne doświadczenia realizacji projektów systemowych odpowiedziały 152 ops

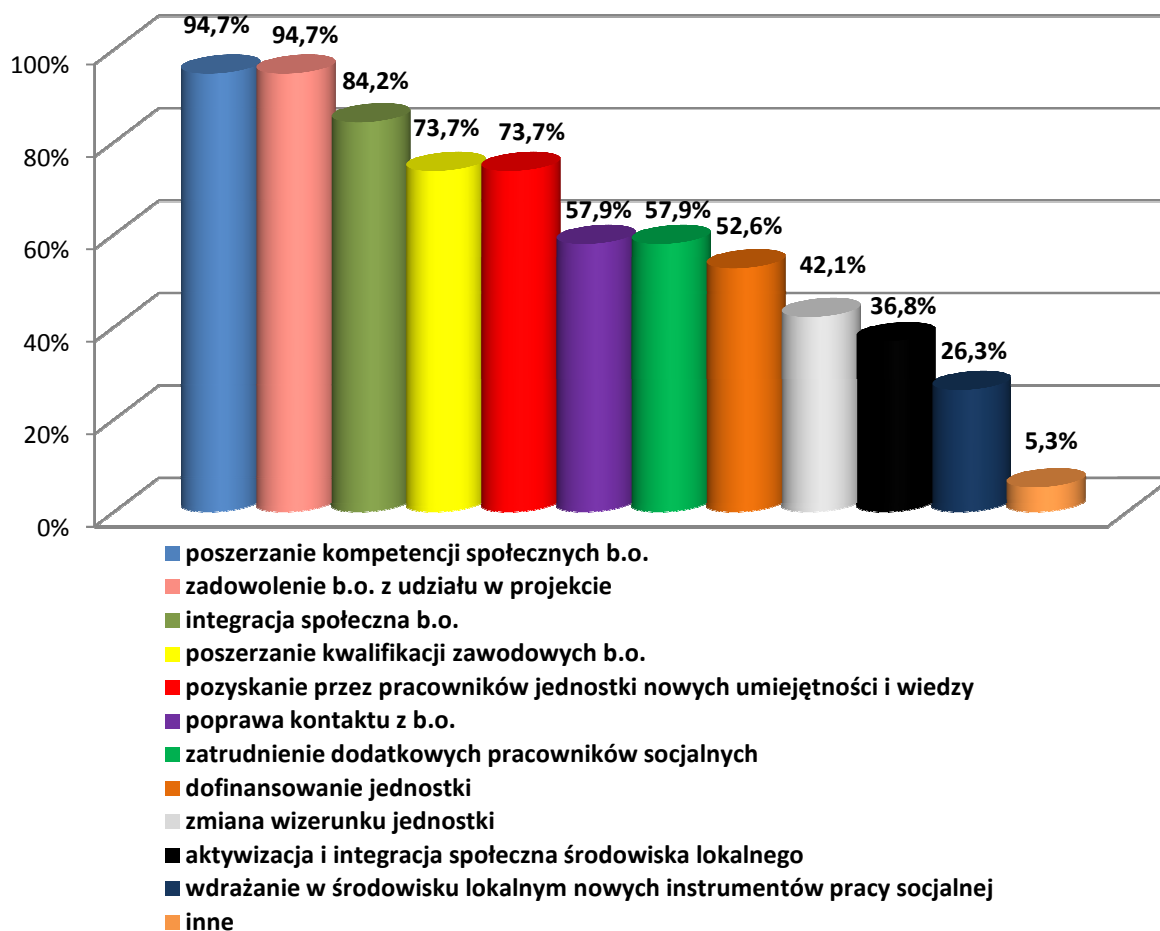
WYKRES 34: Pozytywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2009 r. – ops

Prawie wszystkie (18 wskazań, tj. 94,7%) powiatowe centra pomocy rodzinie są zdania, iż realizacja projektów systemowych w 2009 r. pozwoliła na poszerzenie kompetencji społecznych beneficjentów ostatecznych. Z udziału w projekcie byli zadowoleni, zdaniem przedstawicieli pcp (18 wskazań, tj. 94,7%) także sami beneficjenci ostateczni. Dodatkowo jednostki powiatowe są zdania, iż projekt systemowy pozwolił na:

- integrację społeczną beneficjentów ostatecznych (16 wskazań, tj. 84,2%);
- poszerzenie kwalifikacji zawodowych beneficjentów ostatecznych (14 wskazań, tj. 73,7%);
- pozyskanie przez pracowników jednostki nowych umiejętności i wiedzy (14 wskazań, tj. 73,7%);
- poprawę kontaktu z beneficjentami ostatecznymi (11 wskazań, tj. 57,9%);
- zatrudnienie dodatkowych pracowników socjalnych (11 wskazań, tj. 57,9%);
- dofinansowanie jednostki (10 wskazań, tj. 52,6%);
- zmianę wizerunku jednostki (8 wskazań, tj. 42,1%);
- aktywizację i integrację społeczną środowiska lokalnego (7 wskazań, tj. 36,8%);
- wdrażanie w środowisku lokalnym nowych instrumentów pracy socjalnej (5 wskazań, tj. 26,3%).

WYKRES 35: Pozytywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2009 r. – pcpr

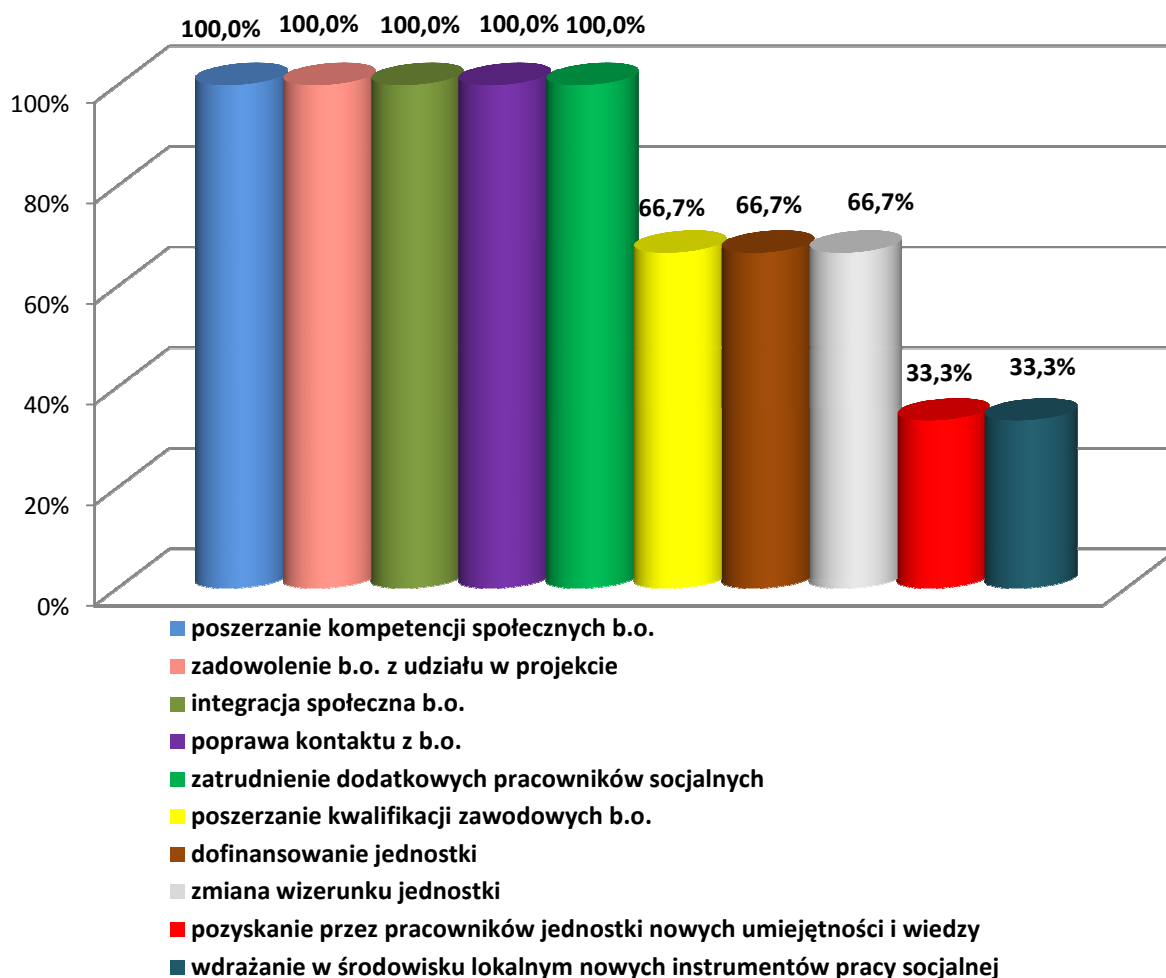

Przedstawiciele wszystkich miejskich ośrodków pomocy społecznej w miastach na prawach powiatów uważają zgodnie, iż realizacja projektu systemowego w 2009 r. pozwoliła na integrację społeczną, poszerzenie kompetencji społecznych beneficjentów ostatecznych i poprawę kontaktu z nimi. Z drugiej strony mops powiatów grodzkich zauważają, iż sami beneficjenci ostateczni są zadowoleni w uczestnictwa w projekcie. Dodatkowo zwracają oni uwagę, iż realizacja projektu pozwoliła na zatrudnienie dodatkowych pracowników socjalnych. Dwa mops powiatów grodzkich podnoszą także, jako pozytyw realizacji projektu systemowego:

- poszerzenie kwalifikacji zawodowych beneficjentów ostatecznych;
- dofinansowanie jednostki;
- zmianę wizerunku jednostki.

Dodatkowo jeden miejski ośrodek pomocy społecznej w mieście na prawach powiatu wskazał, iż poprzez realizację projektu systemowego pracownicy jednostki pozyskali nowe umiejętności i wiedzę oraz rozpoczęło wdrażanie w środowisku lokalnym nowych instrumentów pracy socjalnej.

WYKRES 36: Pozytywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2009 r. – mops

Porównując wyniki analiz przeprowadzonych w 2009 r. i w 2010 r. zwraca uwagę fakt, iż mimo że jednostki wymieniają te same pozytywne wdrażania PO KL, to zmieniła się waga poszczególnych elementów. Obecnie badani mocniej zwracają uwagę na możliwość zwiększenia wachlarza działań pomocowych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Negatywne doświadczenia⁵⁰

Powyżej omówiono pozytywne aspekty wdrażania projektów systemowych zauważane przez beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Aby dopełnić obraz badanego zagadnienia w ankiecie zapytano również jednostki pomocy społecznej o najważniejsze negatywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2009 r.

Analizując odpowiedzi na to pytanie można zauważyć, iż ops i pcpr na pierwszym miejscu wymieniały, jako negatywne doświadczenia związane z realizacją projektów systemowych PO KL w 2009 r., nadmiernie rozbudowaną dokumentację związaną z realizacją projektu (ops: 137 wskazań,

⁵⁰ Pytanie dotyczyło 174 jednostek, które realizowały projekt systemowy w 2009 r. (152 ops, 19 pcpr i 3 mops)

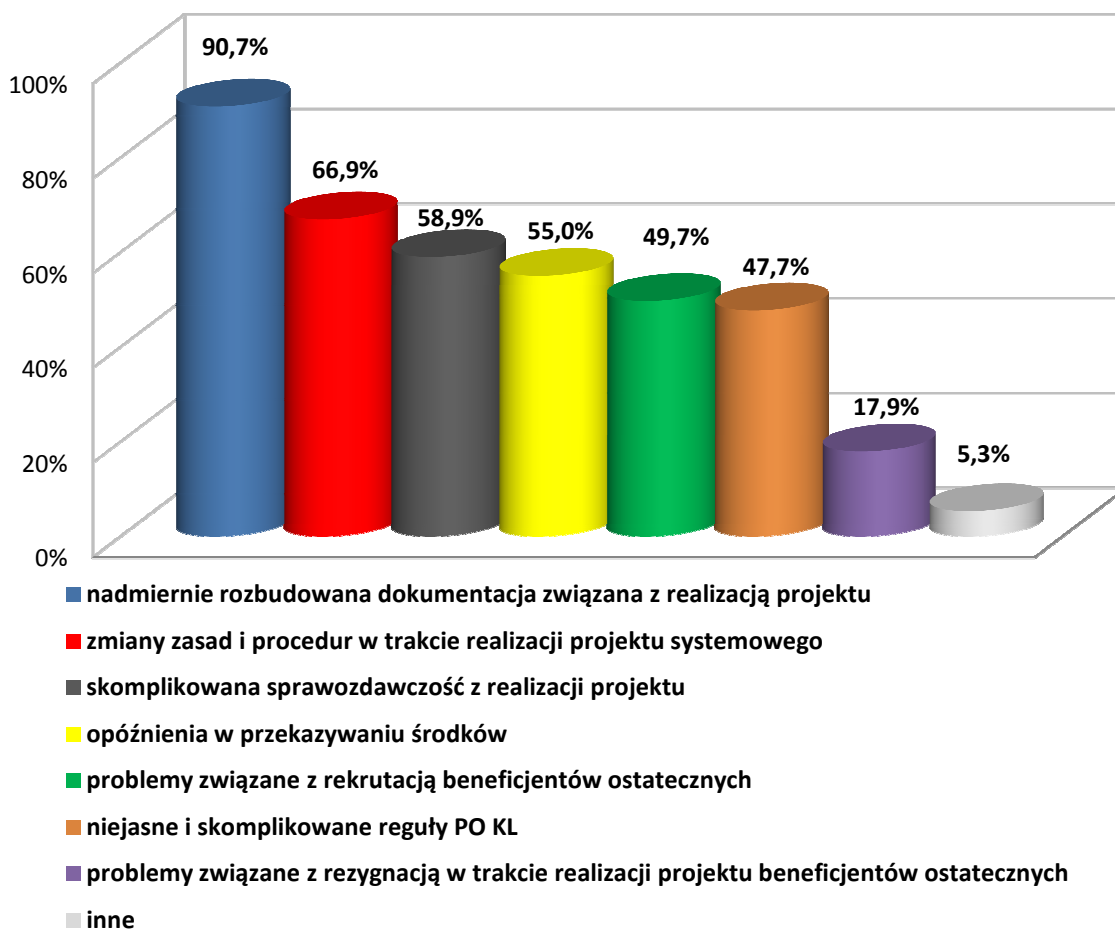
tj. 90,7 %; pcp: 13 wskazań, tj. 68,4%). Pozostałe negatywne aspekty realizacji projektów systemowych wskazywane były z różnym natężeniem przez trzy rodzaje jednostek pomocy społecznej (ops, pcp i mops).

Ośrodki pomocy społecznej⁵¹ zwracały często uwagę, iż trudności w realizacji projektu były związane z:

- zmianami zasad i procedur w trakcie realizacji projektu systemowego (101 wskazań, tj. 66,9%);
- skomplikowaną sprawozdawczością z realizacji projektu (89 wskazań, tj. 58,9%);
- opóźnieniami w przekazywaniu środków (83 wskazania, tj. 55,0%);
- problemami związanymi z rekrutacją beneficjentów ostatecznych (75 wskazań, tj. 49,7%);
- niejasnymi i skomplikowanymi regułami PO KL (72 wskazania, tj. 47,7%);
- rezygnacją beneficjentów ostatecznych w trakcie realizacji projektu (27 wskazań, tj. 17,9%).

Wśród innych negatywnych czynników wrażeń projektów systemowych (8 wskazań, tj. 5,3%) ops wymieniły częste zmiany opiekuna projektu (5 wskazań, tj. 3,3%).

WYKRES 37: Negatywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2009 r. – ops

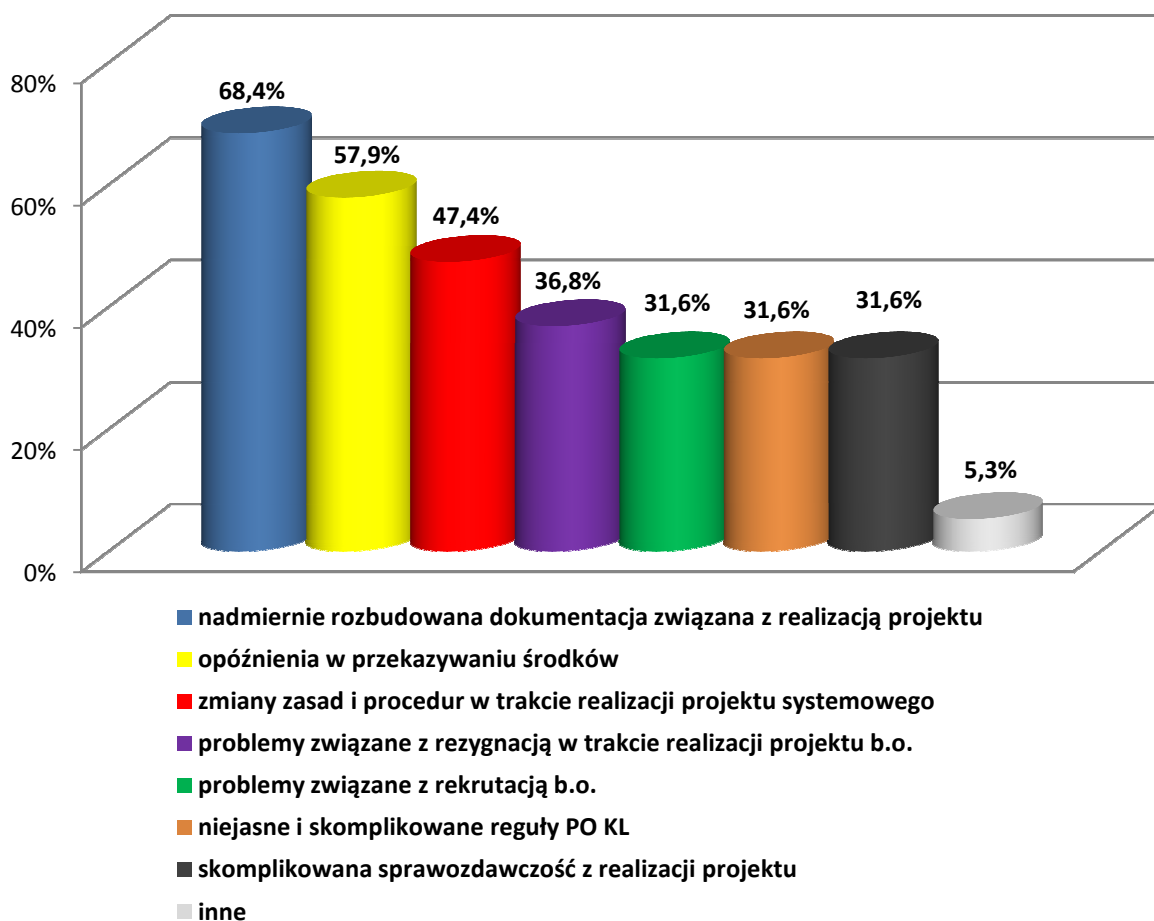

⁵¹ Na pytanie o negatywne doświadczenia realizacji projektów systemowych odpowiedziało 151 ops

Pcpr najczęściej, mówiąc o negatywnych doświadczeniach związanych z realizacją projektu, wskazywały - oprócz nadmiernie rozbudowanej dokumentacji związanej z realizacją projektu – na opóźnienia w przekazywaniu środków (11 wskazań, tj. 57,9%) oraz zmiany zasad i procedur mające miejsce w trakcie realizacji projektu systemowego (9 wskazań, tj. 47,4%). Na kolejnych miejscach, jako negatywne doświadczenie znalazły się wśród wskazań pcpr:

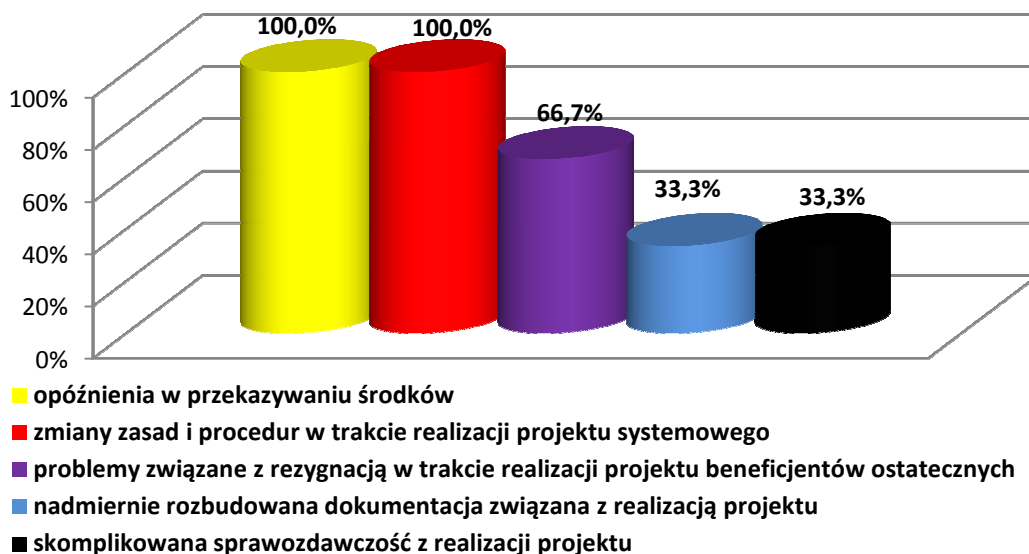
- problemy związane z rezygnacją beneficjentów ostatecznych w trakcie realizacji projektu (7 wskazań, tj. 36,8%);
- problemy związane z rekrutacją beneficjentów ostatecznych (6 wskazań, tj. 31,6%);
- niejasne i skomplikowane reguły PO KL (6 wskazań, tj. 31,6%);
- skomplikowana sprawozdawczość z realizacji projektu (6 wskazań, tj. 31,6%).

WYKRES 38: Negatywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2009 r. – pcpr

Wszystkie trzy miejskie ośrodki pomocy społecznej z miast na prawach powiatów, jako główne negatywne doświadczenie odnotowały opóźnienia w przekazywaniu środków na realizację projektu systemowego oraz zmiany zasad i procedur w trakcie jego realizacji. Dla dwóch z trzech mops problemem była rezygnacja beneficjentów ostatecznych w trakcie realizacji projektu. Jeden ośrodek powiatu grodzkiego wskazał dodatkowo na: nadmiernie rozbudowaną dokumentację związaną z realizacją projektu oraz skomplikowaną sprawozdawczość z realizacji projektu.

WYKRES 39: Negatywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2009 r. – mops

Jak pokazują badania, mimo dwuletniego okresu realizacji projektów nie tracą na znaczeniu problemy, jakie pojawiły się na początku wdrażania PO KL. Jednocześnie przedstawiciele jednostek zarówno gminnych, jak i powiatowych częściej zwracają uwagę na problemy związane z rekrutacją beneficjentów ostatecznych, czy też ich rezygnacją w trakcie realizacji projektu. Aby pomóc jednostkom pomocy społecznej w zmaganiach tą ostatnią grupą problemów, które mogą być zagrożeniem dla przebiegu i finalnego efektu Programu, zasadnym wydaje się zachęcanie pracowników jednostek realizujących projekty systemowe do pogłębiania wiedzy i wyposażania się w techniki pracy w zakresie pozyskiwania i utrzymywania w projekcie beneficjentów ostatecznych.

Przyczyny nie realizowania projektu systemowego w ramach Podziałania 7.1.1 i 7.1.2 w latach 2010 – 2012⁵²

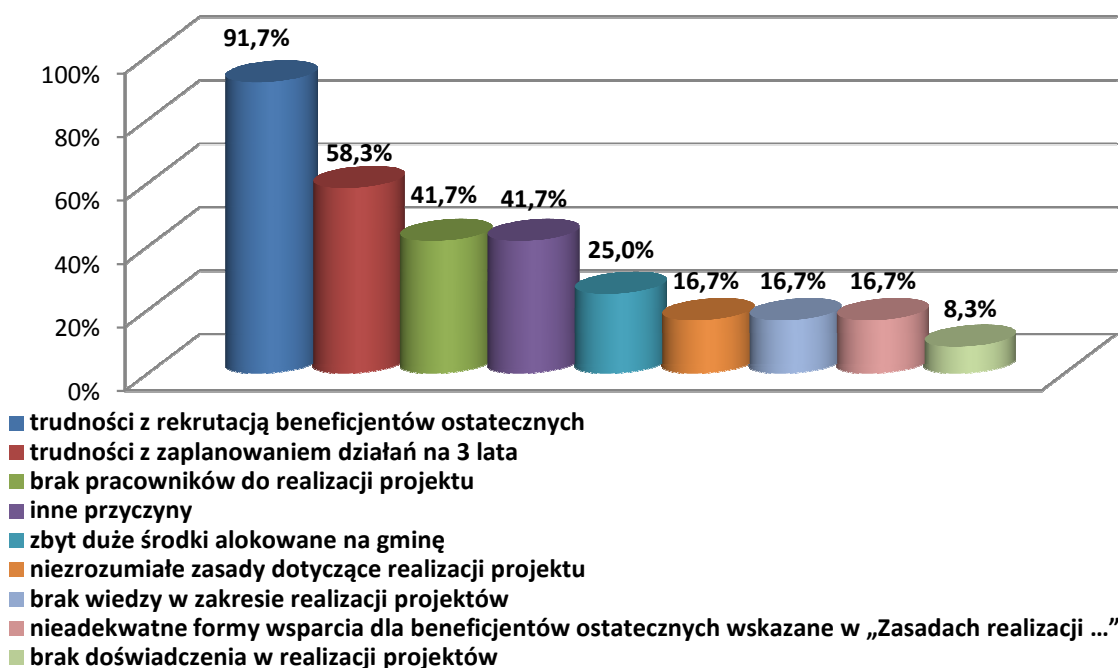
Planując badanie „Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej 2010” założono, iż w podczas realizacji badania wszystkie jednostki pomocy społecznej uprawnione do realizacji projektów systemowych 7.1.1 i 7.1.2 i zainteresowane aplikacją złożyły wnioski na kolejny okres ich realizacji, gdyż termin składania dokumentów aplikacyjnych zakończył się 31.12.2009 r. Jednak tak się nie stało. Beneficjenci Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 w trakcie badania i po jego zakończeniu podejmowali decyzje o przystąpieniu do Programu i – mimo, iż w ankiecie zadeklarowali brak chęci przystąpienia do projektu systemowego PO KL – w rzeczywistości podjęli decyzję o jego realizacji. Z badania wynika, iż projektu systemowego w latach 2010 – 2012 nie będzie realizowało 12 ośrodków pomocy społecznej i tej grupie zadano pytanie co było przyczyną takiej decyzji. Mimo, iż niektóre z tych jednostek zdecydowały się uczestniczyć w Programie w następnych latach warto wskazać jakie były ich argumenty za nieprzystąpieniem do PO KL lub odstąpieniem od uczestnictwa w nim. Z możliwości, jakie zaproponowano w ankiecie prawie wszystkie ops wskazywały na trudności z rekrutacją beneficjentów

⁵² Pytanie dotyczy 12 ośrodków pomocy społecznej, które w ankiecie zadeklarowały, iż nie przystąpią do realizacji projektu systemowego na lata 2010 - 2012

ostatecznych (11 wskazań, tj. 91,7%). Dodatkowo ośrodki, które we wcześniejszych latach realizowały projekt systemowy podnosiły także trudności z zaplanowaniem działań na 3 lata (7 wskazań, tj. 58,3%), a także zbyt małe zasoby kadrowe ops (5 wskazań, tj. 41,7%). Pojedyncze ośrodki argumentowały swoje decyzje także:

- zbyt dużymi środkami alokowanymi na gminę (3 wskazania ośrodków, które realizowały projekt w 2008 i w 2009 r., tj. 25,0%);
- niezrozumiałymi dla nich zasadami dotyczącymi realizacji projektu (2 wskazania ops, które we wcześniejszych latach realizowały projekt systemowy, tj. 16,7%);
- brakiem wiedzy w zakresie realizacji projektów (2 wskazania jednostek, które we wcześniejszych latach realizowały projekt systemowy, tj. 16,7%);
- nieadekwatnymi formami wsparcia dla beneficjentów ostatecznych wskazanymi w „Zasadach realizacji ...” (2 wskazania, w tym jeden ops, który przez dwa lata realizował projekt i jeden, który nigdy nie przystąpił do PO KL; tj. 16,7%);
- brakiem doświadczenia w realizacji projektów (1 wskazanie jednostki, która realizowała projekt w 2008, tj. 8,3%).

WYKRES 40: Przyczyny braku realizacji projektu systemowego w ramach PO KL w latach 2010 - 2012 – ops

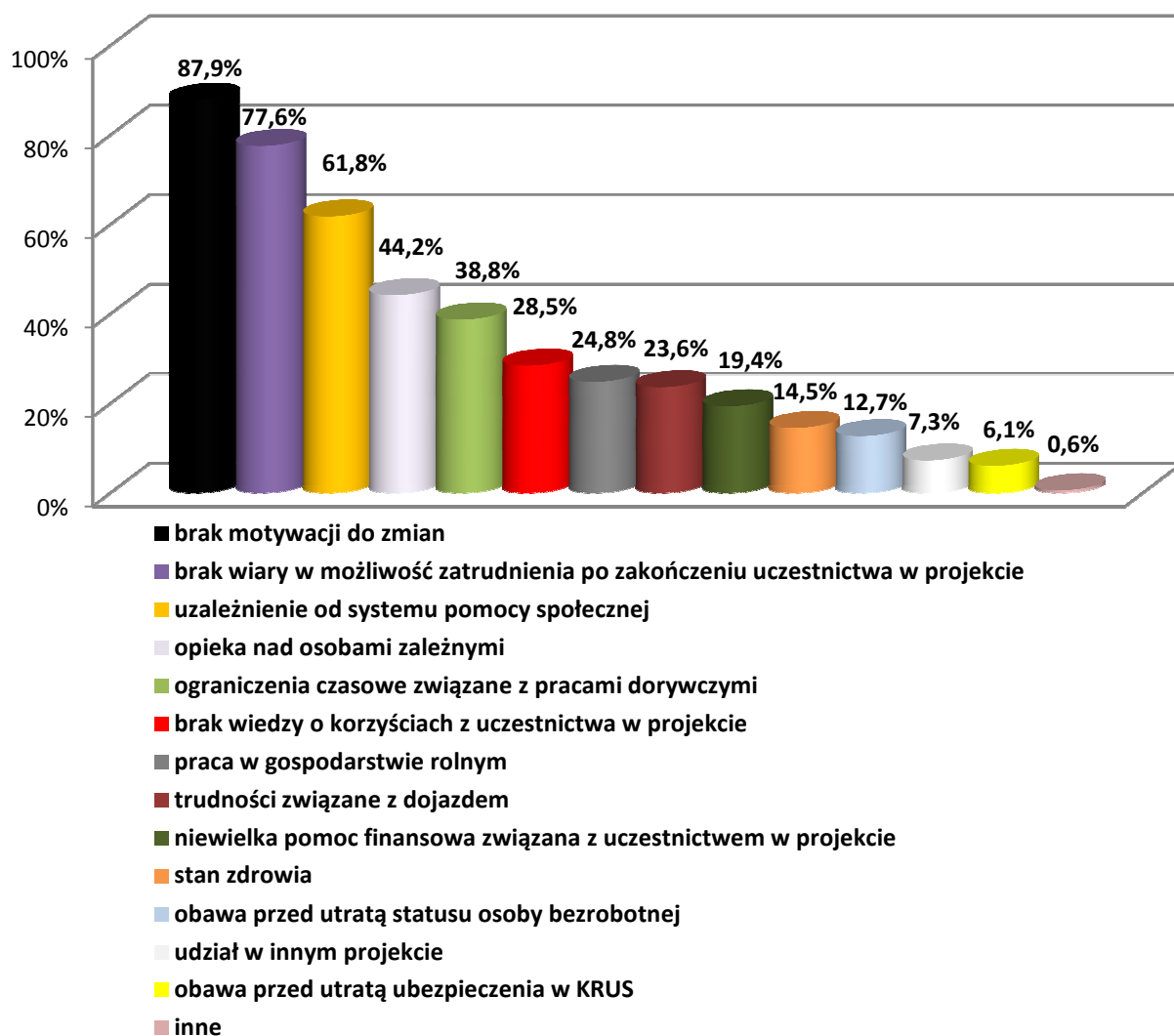

Wśród innych, nie wymienionych w ankiecie przyczyn braku aplikowania o środki w ramach projektu systemowego PO KL na lata 2010 -2012 (5 wskazań, tj. 41,7%) jednostki realizujące projekt systemowy we wcześniejszych latach wymieniały najczęściej (3 wskazania) zbyt wysoki wkład własny, jaki musi zabezpieczyć jednostka, by realizować Program. Dodatkowo ośrodek, który do tej pory nie przystąpił do Programu wymienił, jako przeszkodę w realizacji projektu systemowego w ramach Poddziałania 7.1.1, niespełnienie wymogu organizacyjnego Programu (zatrudnienia wymaganej liczby pracowników socjalnych), a inny, który już realizował PO KL – brak lokalu.

Problemy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym utrudniające udział w projekcie systemowym Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Jednym z argumentów za nie przystąpieniem do projektu systemowego na lata 2010 – 2012 podawanym przez badane jednostki były problemy z rekrutacją beneficjentów ostatecznych. W tym kontekście ważna jest analiza kolejnego pytania. W ankiecie zapytano co utrudnia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym uczestniczenie w projekcie systemowym realizowanym przez ops, pcpr i mops powiatów grodzkich. Jak wynika z badania największą przeszkodą, wymienianą przez wszystkie typy jednostek (podobnie jak przed rokiem), jest brak motywacji do zmian potencjalnych beneficjentów ostatecznych (wskazania: ops – 87,9%, pcpr – 84,2%, mops – 100,0%). Pozostałe bariery utrudniające wejście do projektu były wymieniane nieco rzadziej, a znaczenie poszczególnych negatywnych czynników było różne w poszczególnych typach jednostek.

WYKRES 41: Problemy klientów pomocy społecznej utrudniające udział w projekcie systemowym – ops⁵³

⁵³ Na to pytanie odpowiedziało 165 ops

Ośrodki pomocy społecznej⁵⁴ często wymieniały wśród powodów nieprzystępowania klientów pomocy społecznej do projektu także brak wiary w możliwość zatrudnienia po zakończeniu uczestnictwa w projekcie (128 wskazań, tj. 77,6%) oraz uzależnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym od systemu pomocy społecznej (102 wskazania, tj. 61,8%). Wiele ośrodków wskazywało, iż barierę stanowi również:

- opieka nad osobami zależnymi (73 wskazania, tj. 44,2%);
- ograniczenia czasowe związane z pracami dorywczymi (64 wskazania, tj. 38,8%);
- brak wiedzy o korzyściach z uczestnictwa w projekcie (47 wskazań, tj. 28,5%);
- praca w gospodarstwie rolnym (41 wskazań, tj. 24,8%);
- trudności związane z dojazdem (39 wskazań, tj. 23,6%);
- niewielka pomoc finansowa związana z uczestnictwem w projekcie (32 wskazania, tj. 19,4%);
- stan zdrowia (24 wskazań, tj. 14,5%);
- obawa przed utratą statusu osoby bezrobotnej (21 wskazań, tj. 12,7%);
- udział w innym projekcie (12 wskazań, tj. 7,3%);
- obawa przed utratą ubezpieczenia w KRUS (10 wskazań, tj. 6,1%).

Wśród innych, nie wymienionych w ankiecie, czynników utrudniających udział w projekcie jedna jednostka gminna wymieniła niską samoocenę i kwalifikacje zawodowe potencjalnych beneficjentów ostatecznych.

Powiatowe centra pomocy rodzinie, oprócz wymienionego wcześniej braku motywacji do zmian – jako przeszkodę w uczestniczeniu w projekcie systemowym – wymieniały często:

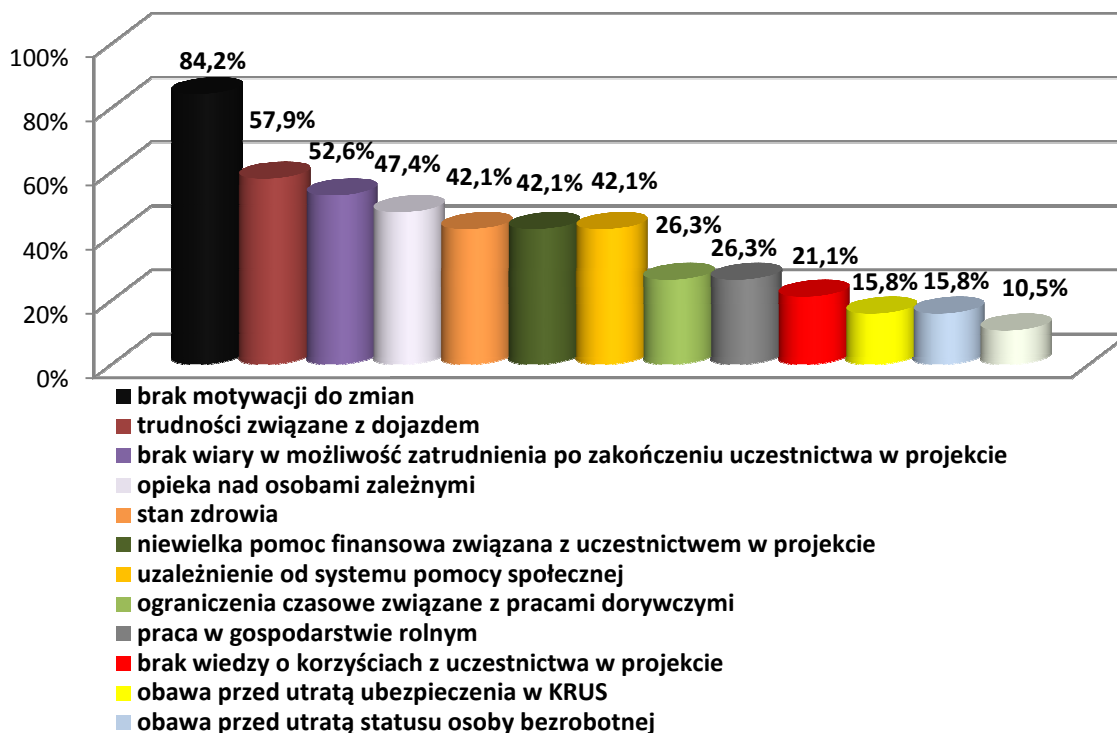
- trudności związane z dojazdem (11 wskazań, tj. 57,9%),
- brak wiary w możliwość zatrudnienia po zakończeniu uczestnictwa w projekcie (10 wskazań, tj. 52,6%),
- opiekę nad osobami zależnymi (9 wskazań, tj. 47,4%),
- stan zdrowia (8 wskazań, tj. 42,1%),
- niewielką pomoc finansową związaną z uczestnictwem w projekcie (8 wskazań, tj. 42,1%),
- uzależnienie od systemu pomocy społecznej (8 wskazań, tj. 42,1%).

Dodatkowo niektóre centra wskazywały również, iż ich potencjalni beneficjenci ostateczni nie przystępują do projektu, ze względu na:

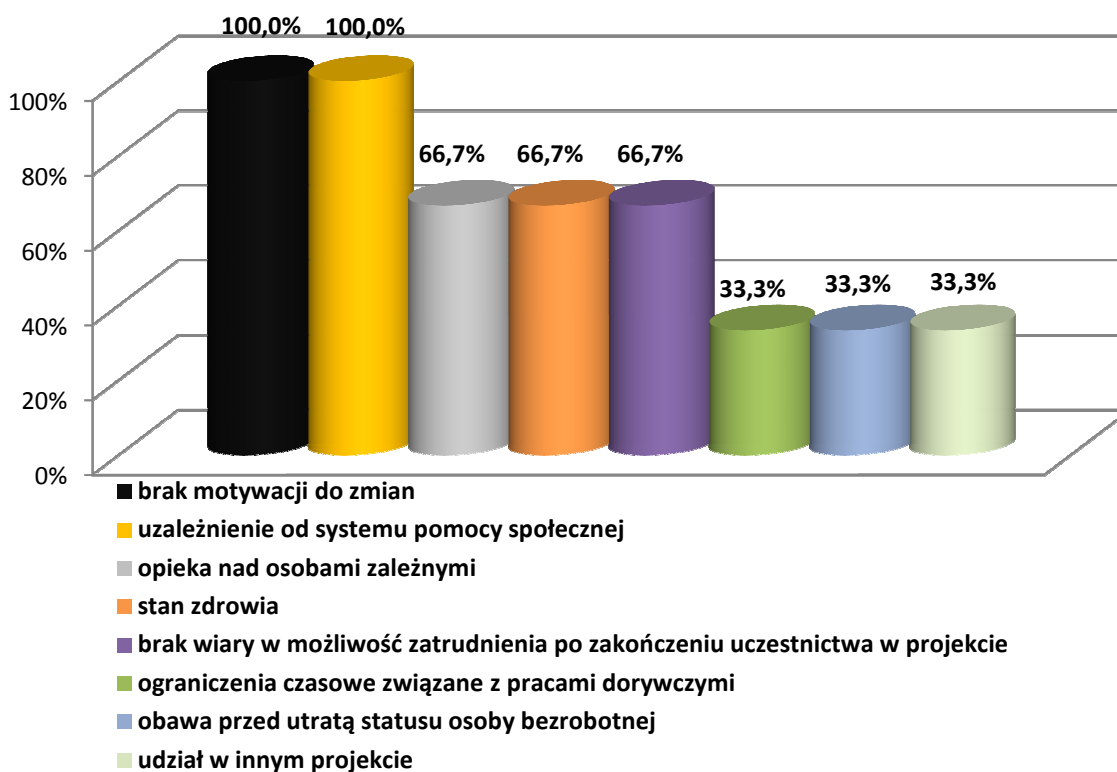
- ograniczenia czasowe związane z pracami dorywczymi (5 wskazań, tj. 26,3%);
- pracę w gospodarstwie rolnym (5 wskazań, tj. 26,3%);
- brak wiedzy o korzyściach z uczestnictwa w projekcie (4 wskazania, tj. 21,1%);
- obawę przed utratą ubezpieczenia w KRUS (3 wskazania, tj. 15,8%);
- obawę przed utratą statusu osoby bezrobotnej (3 wskazania, tj. 15,8%);
- udział w innym projekcie (2 wskazania, tj. 10,5%).

⁵⁴ Na to pytanie odpowiedziało 165 ops

WYKRES 42: Problemy klientów pomocy społecznej utrudniające udział w projekcie systemowym – pcpr

WYKRES 43: Problemy klientów pomocy społecznej utrudniające udział w projekcie systemowym – mops

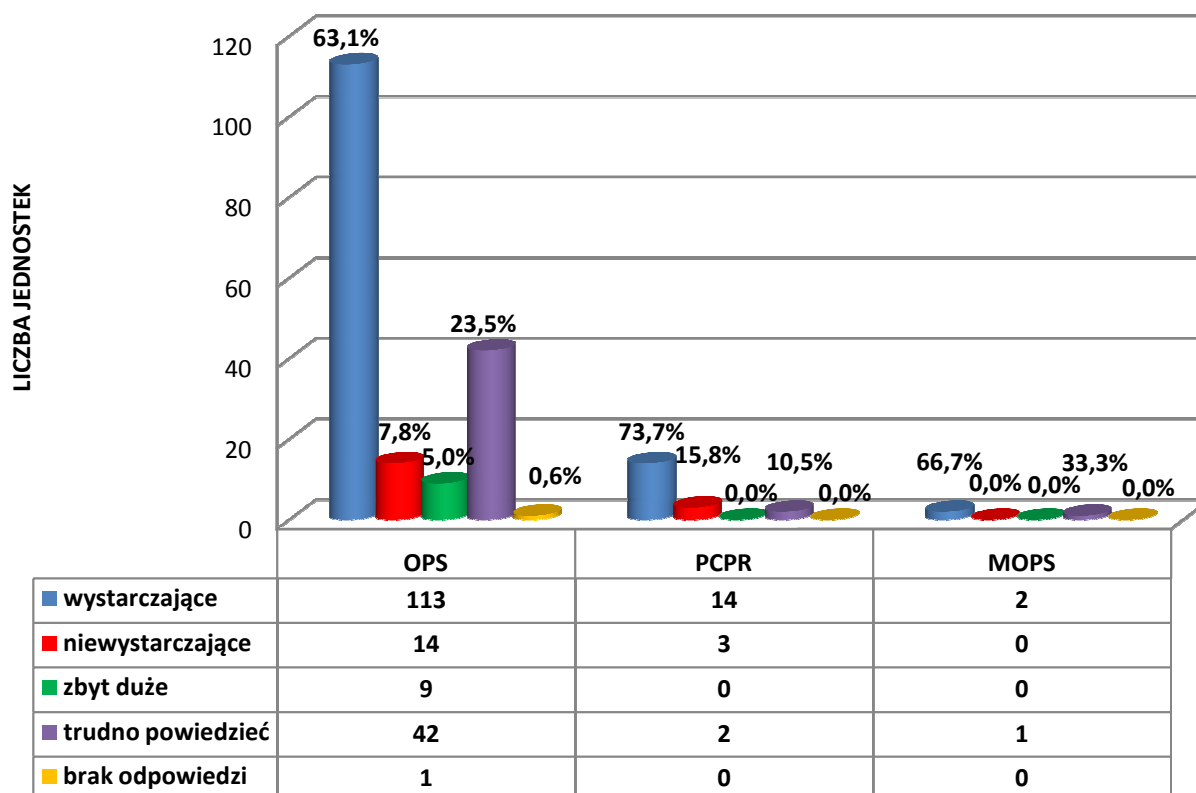

Wszystkie trzy miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, jako barierę uczestnictwa w projekcie systemowym wymieniały, oprócz wspomnianego już braku motywacji do zmian, uzależnienie od pomocy społecznej. Dodatkowo dwa mops wymieniały: opiekę nad osobami zależnymi, brak wiary w możliwość zatrudnienia po zakończeniu uczestnictwa w projekcie oraz stan zdrowia. Natomiast jeden mops podał dodatkowo następujące bariery: ograniczenia czasowe związane z pracami dorywczymi, obawa przed utratą statusu osoby bezrobotnej, udział w innym projekcie.

Środki alokowane na jednostki pomocy społecznej w Poddziałaniu 7.1.1 i 7.1.2 PO KL

Aby efektywnie realizować Program Operacyjny Kapitał Ludzki potrzebne są, adekwatne do potrzeb, środki na wdrażanie zaplanowanych działań. W ankiecie zadano respondentom pytanie o ocenę wysokości dofinansowania przyznanego w ramach podziału środków na projekty systemowe w Poddziałaniu 7.1.1 i 7.1.2 na lata 2010 – 2012. Z badania wynika, iż większość jednostek pomocy społecznej (129, tj. 64,2%, w tym: 113 ops, 14 pcpr i 2 mops) uznała wysokość przyznanej alokacji na wskazany okres za wystarczającą. Natomiast według 17 jednostek (tj. 8,4%, w tym 14 ops i 3 pcpr) przyznane dofinansowanie nie jest wystarczające na realizację trzyletniego projektu, a dla 9 ośrodków pomocy społecznej (4,5% wszystkich jednostek pomocy społecznej) przyznane środki są zbyt wysokie. Dodatkowo duża grupa jednostek (45, tj. 22,4%) nie potrafi jeszcze ocenić czy wysokość przyznanych środków na realizację projektu systemowego jest odpowiednia do potrzeb⁵⁵.

WYKRES 44: Ocena wysokości środków alokowanych na realizację projektów systemowych w latach 2010 - 2012 – w podziale na ops, pcpr, mops

⁵⁵ Na to pytanie nie odpowiedział 1 ops

Jednostki, które oceniają wysokość przyznanego dofinansowania za zbyt niską (17 jednostek, w tym 14 ops i 3 pcpr), argumentują swoją opinię najczęściej tym, iż przyznana kwota dofinansowania uniemożliwi realizowanie wszystkich potrzebnych działań dla wsparcia osób potrzebujących pomocy (8 wskazań z ops i 2 wskazania z pcpr) oraz ograniczy ilość osób, które możnaby objąć wsparciem (3 wskazania z ops i 2 wskazania z pcpr). Dodatkowo jednostki gminne podnoszą, iż ograniczone środki nie pozwolą na zatrudnienie odpowiedniej ilości pracowników do realizacji projektu (7 wskazań z ops).

Z kolei ośrodki pomocy społecznej, które uznały środki przyznane na realizację trzyletniego projektu systemowego za zbyt wysokie twierdzą, iż wydatki, które są niezbędne do realizowania założonych w projekcie działań są mniejsze niż przyznana alokacja (3 wskazania), a jednocześnie ośrodek napotyka trudności z pozyskaniem tylu beneficjentów ostatecznych, aby wydatkować przyznaną kwotę (4 wskazania). Poza tym większa wysokość dofinansowania oznacza konieczność zwiększenia wkładu własnego do projektu systemowego, na co możliwości finansowe ośrodka są niewystarczające (4 wskazania).

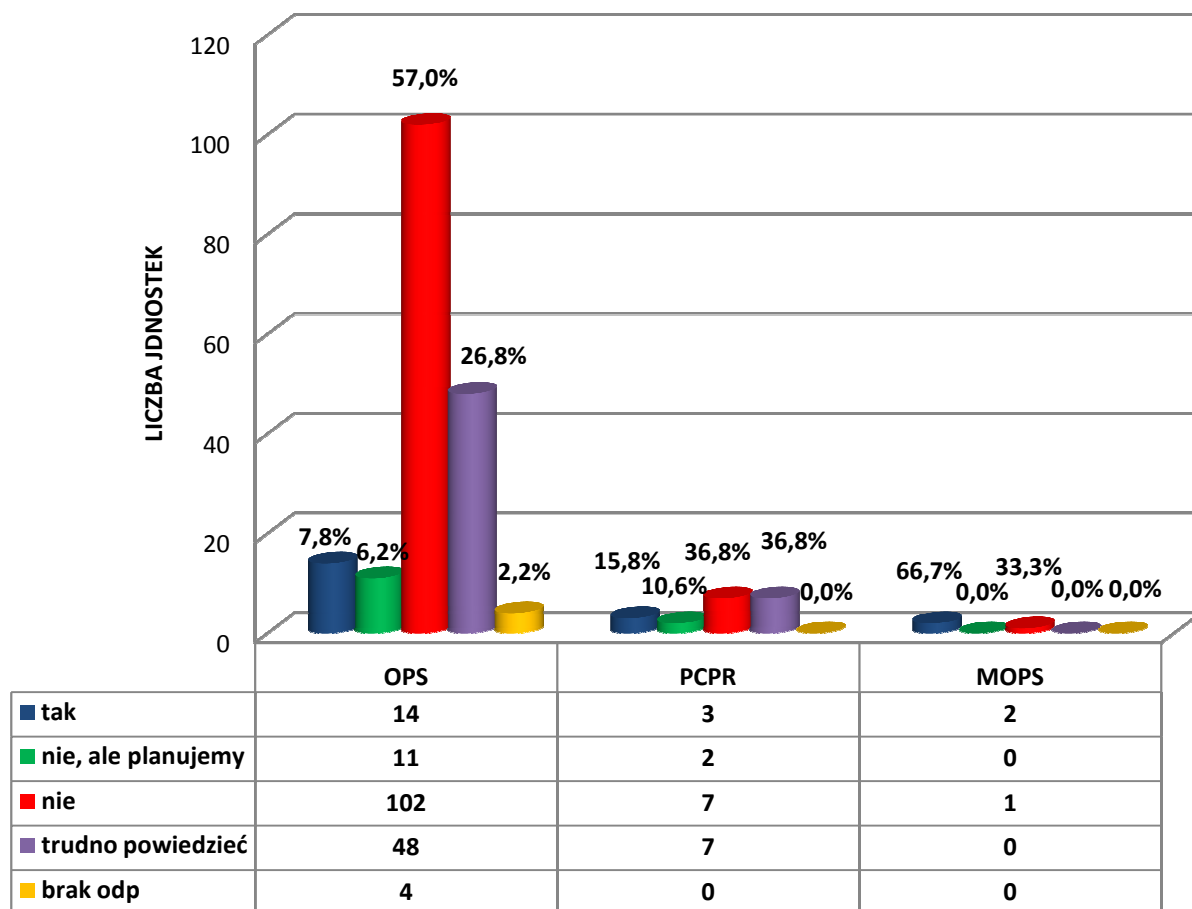
Porównując oceny wysokości przyznanego dofinansowania w ramach podziału środków na projekty systemowe w Poddziałaniu 7.1.1 i 7.1.2., jakie dotyczyły realizacji projektu w 2009 r. i na lata 2010 – 2012 można odnotować porównywalny poziom zadowolenia z wysokości alokacji poprzednio i obecnie. Jednocześnie należy dodać, iż wśród 30 jednostek (25 ops, 4 pcpr i 1 mops), które w roku 2009 uznały przyznane środki za niewystarczające, alokację na lata 2010 – 2012 pięć ops i jeden pcpr ocenia tak nadal, natomiast 17 ops, 3 pcpr i 1 mops w tym roku jest już zadowolonych z wysokości alokowanej kwoty na realizację projektu, a 3 ops nie potrafiły jej oszacować. Z kolei 2 ops i 3 pcpr, które w 2009 r. oceniły wysokość przyznaných środków na realizację projektu jako wystarczającą, obecnie uważają w wysokość przyznaných środków na realizację projektu w latach 2010 – 2012 za zbyt niską.

Podobnie jak przed rokiem spora grupa jednostek nie potrafi ocenić, czy wysokość przyznanego dofinansowania jest wystarczająca na realizację zadań zaplanowanych w projekcie, który będzie realizowany w latach 2010 – 2012. Tym razem wydaje się, iż trudnością było oszacowanie potrzeb w okresie trzyletnim.

Oprócz pytań diagnozujących doświadczenia związane z realizacją projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL, które stanowią główną oś analizy niniejszego rozdziału – aby dopełnić obraz zapotrzebowania jednostek pomocy społecznej na zewnętrzne środki finansowe – zapytano w ankiecie również o to, czy jednostki pomocy społecznej dodatkowo aplikowały lub będą aplikować o środki w trybie konkursowym w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Duże zainteresowanie tych jednostek dodatkowymi środkami unijnymi mogłoby bowiem wskazywać z jednej strony na niewystarczającą alokację środków dotyczących projektów systemowych w stosunku do potrzeb, czy możliwości zagospodarowania przez jednostkę środków w wyższej wysokości. Z drugiej strony zaś na dużą aktywność tychże jednostek w zakresie wykorzystywania środków zewnętrznych.

Z deklaracji respondentów wynika jednak, iż nie ma zbyt dużego zainteresowania pozyskiwaniem środków unijnym w trybie konkursowym. Jedynie 19 jednostek pomocy społecznej (tj. 9,5%, w tym 14 ops, 3 pcpr i 2 mops) wystąpiło (w 2009 r. lub w 2010 r.) w trybie konkursowym o środki z PO KL na zadania z zakresu pomocy społecznej, a 13 kolejnych (tj. 6,5%, w tym 11 ops i 2 pcpr) planuje aplikować o środki unijne w trybie konkursowym w najbliższym czasie. Należy zaznaczyć, iż 110 jednostek pomocy społecznej (tj. 54,7%, w tym 102 ops, 7 pcpr, 1 mops) zadeklarowało, iż nie są zainteresowane pozyskiwaniem środków zewnętrznych w takim trybie, ale jednocześnie aż 55 jednostek (tj. 27,4%, w tym 48 ops i 7 pcpr) w trakcie realizacji badania nie potrafiła jeszcze określić czy będzie aplikować o środki unijne poprzez konkursy.

WYKRES 45: Aplikowanie o środki unijne w trybie konkursowym – w podziale na ops, pcpr, mops

Jednostki wnioskujące o fundusze unijne w trybie konkursowym na ogół korzystały z komponentów regionalnych PO KL. Jedynie jeden ośrodek miasta na prawach powiatu realizuje projekt konkursowy z centralnego Priorytetu I: Zatrudnienie i integracja społeczna, Działania 3: Ogólnopolskie programy integracji i aktywizacji zawodowej, Poddziałania 1.3.1: Projekty na rzecz społeczności romskiej. Jeżeli chodzi o komponenty regionalne, to jeden projekt pcpr dotyczył Priorytetu IX: Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, Działania 9.3: Upowszechnianie formalnego kształcenia ustawicznego. Natomiast projekty konkursowe pozostałych 14 jednostek⁵⁶ (w tym 12 ops, 1 pcpr i 1 mops) dotyczyły Priorytetu VII: Promocja integracji społecznej, Działania 7.3: Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji lub Poddziałania 7.2.1: Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należy dodać, iż 13 jednostek pomocy społecznej (w tym 11 ops i 2 pcpr), które planują w najbliższej przyszłości aplikować o środki unijne w ramach projektów konkursowych nie wypowiedziały się na temat priorytetów, w jakich planują realizować swoje przedsięwzięcia.

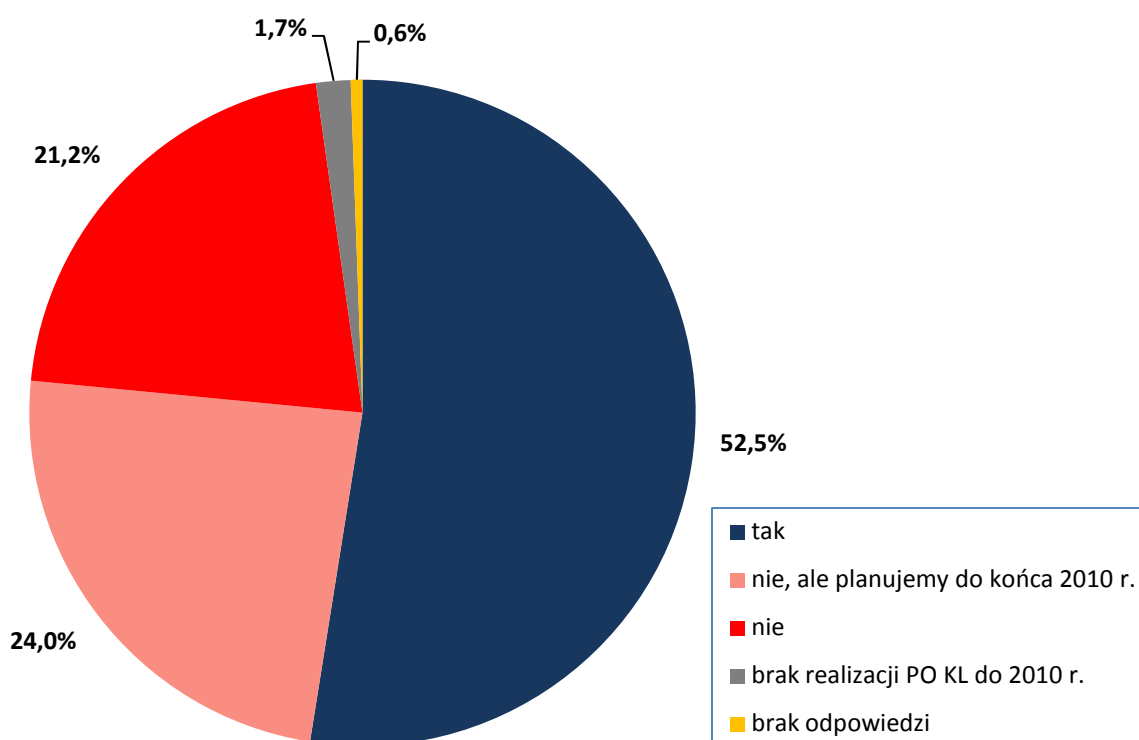
⁵⁶ 3 jednostki pomocy społecznej (w tym 2 ops i 1 pcpr) realizujące projekty konkursowe w ramach PO KL nie doprecyzowały w jakim Priorytecie są one umiejscowione.

Kadra pomocy społecznej⁵⁷

Aby efektywnie wdrażać Program niezbędne są odpowiednie zasoby kadrowe. Ich niedoborowy mogą być znaczącą barierą w realizacji projektów systemowych. W kwestionariuszu ankiety zapytano badane jednostki pomocy społecznej o liczbę pracowników. Analiza zebranego materiału wskazuje, iż przeciętne zatrudnienie w jednostkach pomocy społecznej jest na podobnym poziomie, jak przed rokiem. W ośrodkach pomocy społecznej wynosi ono średnio 14 osób (podobnie jak w 2009 r.). Najczęściej zatrudnia się tam od 6 do 10 pracowników. Podobna liczba osób jest zatrudniona w powiatowych centrach pomocy rodzinie – średnia wynosi blisko 15 osób (przed rokiem 14 osób). Natomiast w mops powiatów grodzkich zatrudnia się znacznie więcej pracowników: 89, 107 i 644 pracowników zatrudnionych w MOPS w Krakowie.

Niewystarczających zasoby kadrowe mają szansę zostać uzupełniane w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki. W badaniu zapytano jednostki pomocy społecznej, czy w ramach realizacji projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL skorzystano z takiej możliwości i zatrudniono dodatkowo pracowników socjalnych⁵⁸.

WYKRES 46: Zatrudnienie dodatkowych pracowników socjalnych w ramach projektu systemowego PO KL – ops

⁵⁷ Analizowany stan zatrudnienia na dzień 31.12.2009 r. zgłoszony przez biorących udział w badaniu. Nie wszystkie badane jednostki wypełniły wszystkie wskazane pola.

⁵⁸ Pytanie dotyczące zatrudniania dodatkowych pracowników socjalnych w ramach realizacji PO KL dotyczyło wszystkich jednostek pomocy społecznej biorących udział w badaniu - łącznie 201 jednostek, w tym: 179 ops, 19 pcpr i 3 mops

Analiza zebranego materiału pokazuje, iż w 94 ośrodkach pomocy społecznej (tj. 52,5%) zatrudniono dodatkowych pracowników socjalnych. Dodatkowo do końca 2010 r. planuje się zatrudnić takich specjalistów w 43 ops (24,0%). Jednak w 38 jednostkach gminnych (21,2%) nie zatrudniono i w najbliższym czasie nie planuje się zatrudnić dodatkowych pracowników socjalnych⁵⁹.

Należy dodać, iż wśród analizowanych jednostek jest 9 ops, które zrezygnowały z uczestniczenia w projektach systemowych Poddziałania 7.1.1 PO KL w latach 2010 – 2012. Wśród nich 4 ops zatrudniły w trakcie realizacji projektu systemowego dodatkowych pracowników socjalnych, a 5 jednostek – nie.

Podsumowując – wśród jednostek gminnych, które w badaniu zadeklarowały kontynuację lub przystąpienie do PO KL, w 90 ops zatrudniono dodatkowych pracowników socjalnych, w 43 jednostkach zatrudnienie ma nastąpić do końca 2010 r., a w 33 ops nadal nie zostaną zatrudnieni dodatkowi specjaliści.

Ośrodki pomocy społecznej, w których nie zatrudniono do tej pory dodatkowych pracowników socjalnych w ramach realizacji projektu systemowego z Poddziałania 7.1.1 PO KL jako powód niewykorzystywania możliwości, jaką daje Program podawały⁶⁰ najczęściej brak potrzeby zatrudniania pracowników socjalnych (26 wskazań, tj. 47,3%). Należy dodać, iż taką argumentację podawały jednostki, które spełniają kryterium organizacyjne PO KL (zatrudnianie jednego pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej jednak niż 3 takich specjalistów w jednostce). Innymi podawanymi przez ops powodami nie zatrudniania dodatkowych pracowników socjalnych był brak wystarczających środków w ramach projektu systemowego (13 wskazań, tj. 23,6%) oraz brak kandydatów na takie stanowisko (5 wskazań, tj. 9,1%). Jako jeszcze inny, nie wymieniony w ankiecie powód (11 wskazań, tj. 20,0%) wskazywano złe warunki lokalowe, które uniemożliwiają zatrudnienie dodatkowego pracownika.

W dwóch miejskich ośrodkach pomocy społecznej powiatów grodzkich zatrudniono w ramach upowszechnienia pracy socjalnej w projekcie systemowym PO KL dodatkowych pracowników socjalnych. Natomiast w trzecim będą oni zatrudnieni do końca 2010 r. Do tej pory nie zatrudniano takich specjalistów, bo – jak argumentuje mops – nie dysponowano odpowiednimi środkami na upowszechnienie pracy socjalnej w projekcie.

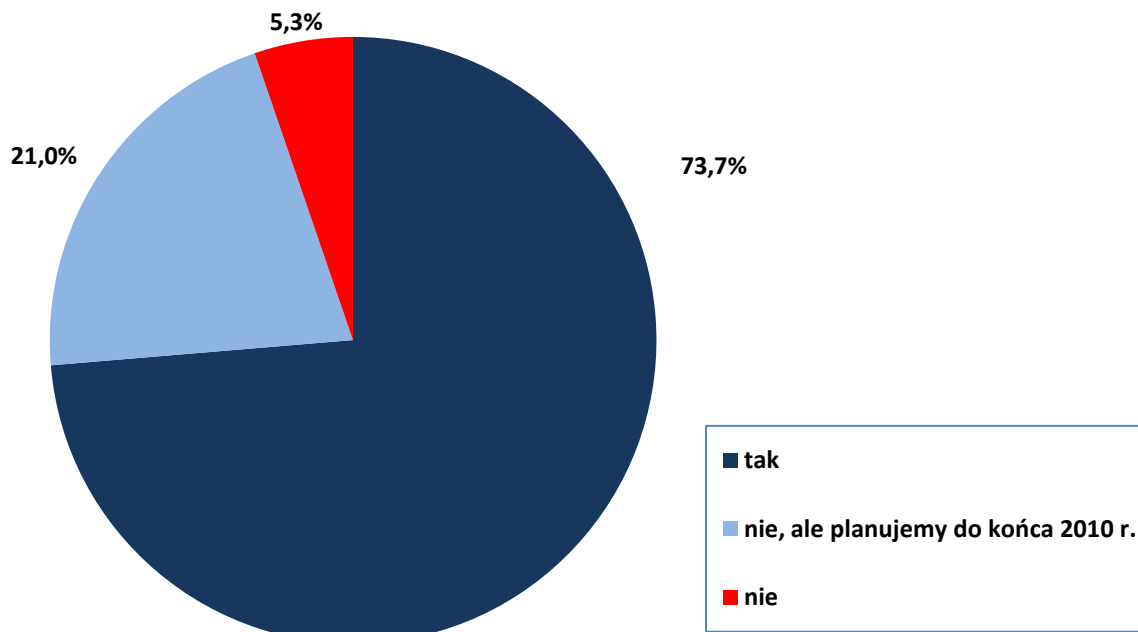
W 73,7 % pcpr (14 jednostek) zatrudniono pracownika pełniącego obowiązki doradcy ds. osób niepełnosprawnych w trakcie realizacji projektów systemowych z Poddziałania 7.1.2 PO KL. Wśród pięciu jednostek powiatowych, w których do tej pory jeszcze nie skorzystano z możliwości powiększenia własnych zasobów kadrowych jedynie jedno centrum nie planuje takich działań. W pozostałych 4 pcpr zostaną zatrudnieni do końca 2010 pracownicy pełniący obowiązki doradcy ds. osób niepełnosprawnych. Niezatrudnienie do tej pory dodatkowej kadry w ramach upowszechniania pracy socjalnej cztery pcpr argumentowały brakiem potrzeby zatrudniania pracownika pełniącego obowiązki doradcy ds. osób niepełnosprawnych. Taka argumentacja może nie dziwić w przypadku dwóch z nich, które już spełniają wymóg organizacyjny PO KL (zatrudnianie przynajmniej jednego pracownika pełniącego obowiązki doradcy ds. osób niepełnosprawnych), ale dwa pozostałe, jak deklarują w ankiecie ich przedstawiciele, spełnią wymóg dopiero do końca 2010 r. Trzy centra wskazały dodatkowo na brak wystarczających

⁵⁹ Na to pytanie nie odpowiedział 1 ops, a 3 ops nie realizowały i nadal nie realizują PO KL

⁶⁰ Z 81 ops, które nie zatrudniły dodatkowych pracowników socjalnych w ramach PO KL 55 jednostek podało tego powody

środków w ramach projektu systemowego na dodatkowe zatrudnienie. Jedna jednostka powiatowa podniosła natomiast brak kandydatów na takie stanowisko.

WYKRES 47: Zatrudnienie dodatkowych pracowników pełniących obowiązki doradcy ds. osób niepełnosprawnych w ramach projektu systemowego PO KL – pcpr

Przedstawiona powyżej analiza pokazuje, iż spora część jednostek pomocy społecznej realizujących projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 nie zatrudniła do tej pory pracowników socjalnych w ramach upowszechniania pracy socjalnej. Aby dostarczyć informacji czy w tych jednostkach nie ma potrzeby zatrudnienia tych i innych specjalistów, a jednocześnie czy pozostałe jednostki uzupełniły już swoje zasoby kadrowe w stopniu wystarczającym, w ankiecie zapytano, czy jednostki gminne i powiatowe – do realizacji projektów systemowych PO KL – zgłaszają jeszcze zapotrzebowanie na dodatkowych pracowników. Z badania wynika, iż takie potrzeby ciągle istnieją. Ankietowani odpowiadając na pytanie o zapotrzebowanie w ich jednostkach na dodatkowe zatrudnienie do realizacji projektu systemowego PO KL wskazywali:

- 91 ośrodków pomocy społecznej zgłaszało w badaniu potrzebę zatrudnienia łącznie ok. 238 dodatkowych pracowników⁶¹, w tym 83,5 etatu pracownika socjalnego. Braki kadrowe dotyczą także innych specjalistów: psychologów i terapeutów (łącznie 35,5 etatu), specjalistów ds. rozliczeń (łącznie 27,5 etatu), księgowych (łącznie 19,5 etatu), radców prawnych (łącznie 13,7 etatu) oraz informatyków (łącznie 5,75 etatu). Nie wszystkie jednostki gminne zgłaszały potrzebę zatrudnienia dodatkowych pracowników. Najwięcej ośrodków (60 jednostek) potrzebuje dodatkowych pracowników socjalnych. Poza tym zostało zgłoszone przez część ops zapotrzebowanie na dodatkowych: specjalistów ds. zamówień publicznych (32 jednostki), specjalistów ds. rozliczeń (31 jednostek), psychologów i terapeutów

⁶¹ Na to pytanie nie odpowiedziało od 116 do 85 ops, a 12 ops zadeklarowało w ankiecie, że nie realizuje PO KL w latach 2010 -2012

(30 jednostek), księgowych (24 jednostki), radców prawnych (16 jednostek). Pozostałe rodzaje specjalistów są potrzebne w pojedynczych opł.

W porównaniu z ubiegłym rokiem można zauważyć zwiększenie zapotrzebowania na specjalistów merytorycznych (pracowników socjalnych, psychologów, terapeutów), a zmniejszenie się potrzeb dotyczących zatrudnienia pracowników obsługujących administracyjne projekt (specjaliści ds. rozliczeń, zamówień publicznych i informatyków). Wydaje się, iż ośrodki pomocy społecznej po zapewnieniu efektywnej obsługi projektu przez odpowiednich specjalistów, obecnie potrzebują więcej specjalistów, którzy w projekcie zajmować się będą rozwojem form aktywnej integracji wśród beneficjentów ostatecznych. Potwierdzeniem tej tezy może być dodatkowo to, iż w przypadku tego rodzaju specjalistów opł potrzebują jednego, a czasem nawet dwóch etatów, podczas gdy potrzeby dotyczące pozostałych stanowisk dotyczą niepełnego wymiaru godzin.

- 9 jednostek powiatowych wykazało w ankiecie potrzebę zatrudnienia łącznie ponad 40 dodatkowych pracowników. Jednostki te mają bardzo różne potrzeby w kadrowe. Są centra, w których do realizacji projektu systemowego w ramach Poddziałania 7.1.2 niezbędny jest dodatkowo niepełny jeden etat, a są i takie, gdzie istnieje zapotrzebowania na ponad 16 pracowników. Istnieje potrzeba zatrudnienia dodatkowych: specjalistów pracy z rodziną (w 2 jednostkach brakuje łącznie 8), pracowników pełniących obowiązki doradcy ds. osób niepełnosprawnych (6 jednostek potrzebuje po jednym takim etacie) oraz psychologów i terapeutów (w 4 jednostkach jest potrzeba zatrudnienia 5 dodatkowych pracowników). Brakuje także specjalistów ds. zamówień publicznych i rozliczeń (po jednym specjalistą w 6 jednostkach). W 3 pcpr jest potrzeba zatrudnienia po jednej osobie do sprawowania funkcji kierowniczych.

Należy zwrócić uwagę, że w dwóch pcpr istnieje dużo większa potrzeba uzupełnienia zasobów kadrowych niż w innych jednostkach (16,5 i 10 etatów). W pozostałych centrach zgłaszana jest potrzeba zatrudnienia dużo mniejszej ilości pracowników (od 0,25 do 4 etatów).

Porównując ubiegłoroczne zapotrzebowanie na dodatkowych pracowników z analizowanym badaniem można zauważyć, iż jest ono na podobnym poziomie.

- Jeżeli chodzi o miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, to jeden z nich nie wypowiedział się w tej sprawie, drugi zgłosił potrzebę zatrudnienia dodatkowych trzech pracowników socjalnych. Natomiast trzeci mops przedstawił spore potrzeby w zakresie uzupełnienia swoich kadr niezbędnych do realizacji projektu systemowego PO KL. Dotyczą one następujących specjalistów:

- pracownicy socjalni (20,5 etatu),
- specjaliści pracy z rodziną (0,5 etatu),
- psychologowie – terapeuci (0,5 etatu),
- pracownik administracyjny (1 etat),
- podinspektor ds. rozliczeń (1 etat),
- pracownik socjalny – animator lokalny (0,5 etatu),
- podinspektor ds. monitoringu i sprawozdawczości (1 etat).

IV. Ocena i rekomendacje dla projektu szkoleniowego ROPS: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej”

Jednym z celów badania „Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej” jest wsparcie informacyjne działań szkoleniowych projektu systemowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” realizowanego w ramach Działania 7.1 „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji”, Poddziałania 7.1.3 „Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej” PO KL, który ma służyć przygotowaniu kadry małopolskich jednostek organizacyjnych pomocy społecznej do rozwoju form aktywnej integracji i rozwoju pracy socjalnej oraz poprawy systemów zarządzania tymi jednostkami. Aby osiągnąć założony cel poddano ocenie poziom wiedzy pracowników badanych jednostek o Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki oraz zdiagnozowano potrzeby szkoleniowe małopolskich jednostek pomocy społecznej.

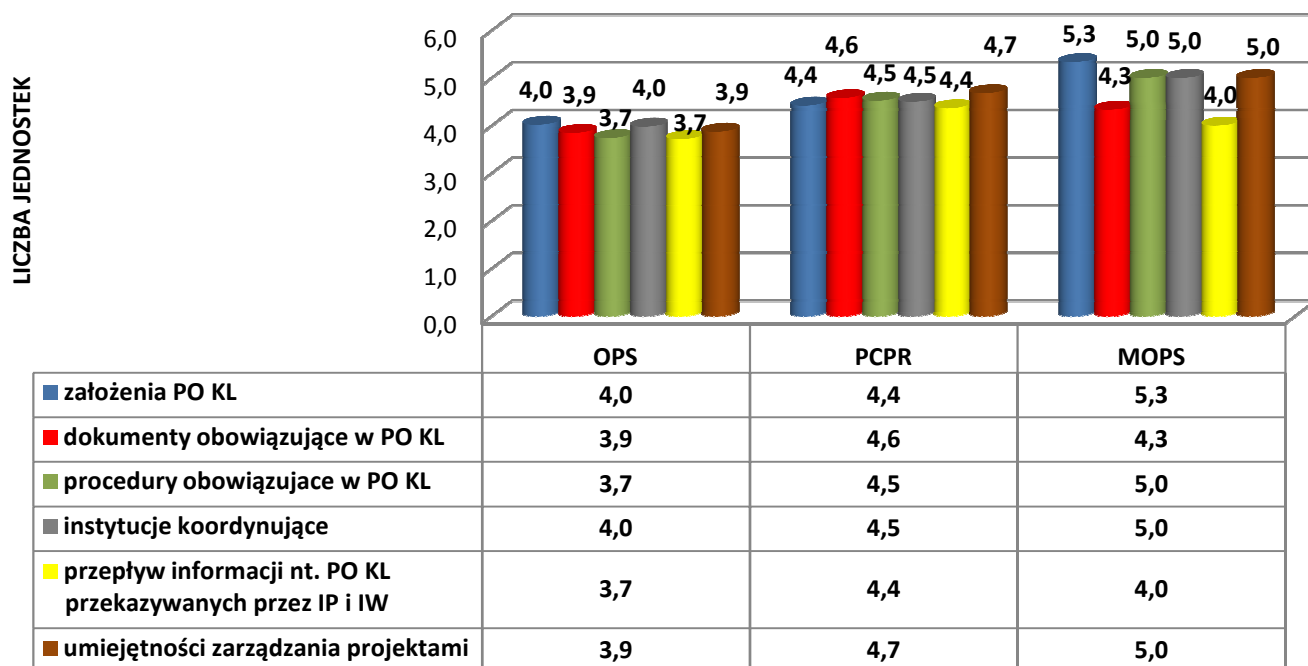
Ocena wiedzy na temat PO KL

W badaniu poddano ocenie – na sześciostopniowej skali – stan wiedzy na temat założeń PO KL, obowiązujących w Programie dokumentów i procedur, a także wiedzę o instytucjach koordynujących PO KL w Małopolsce. Ponadto respondenci oceniali swoje umiejętności w zakresie zarządzania projektem oraz przepływ bieżących informacji na temat PO KL przekazywanych przez Instytucje koordynujące Program w Małopolsce.

Analizując średnie ocen można stwierdzić, iż zdecydowanie najwyżej wszystkie trzy badane typy jednostek pomocy społecznej oceniają swoją wiedzę na temat założeń Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (4,6 – średnia z trzech typów badanych jednostek pomocy społecznej). Na drugim miejscu uplasowała się ocena umiejętności pracowników w zakresie zarządzania projektem (średnia – 4,5). Wydaje się więc, iż dotychczasowa realizacja projektów systemowych, a także wsparcie szkoleniowe i doradcze projektu ROPS „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” pozwoliło pracownikom zdobyć umiejętności i doświadczenie w tym zakresie. Na podobnym poziomie jednostki oceniły swoją wiedzę o instytucjach koordynujących PO KL (średnia – 4,5). Niższe noty można zaobserwować odnośnie znajomości procedur (4,4) i dokumentów (4,3), jakie obowiązują beneficjentów projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2. Najniżej ops, pcprr i mops powiatów grodzkich oceniły przepływ bieżących informacji między instytucjami koordynującymi Program a beneficjentami.

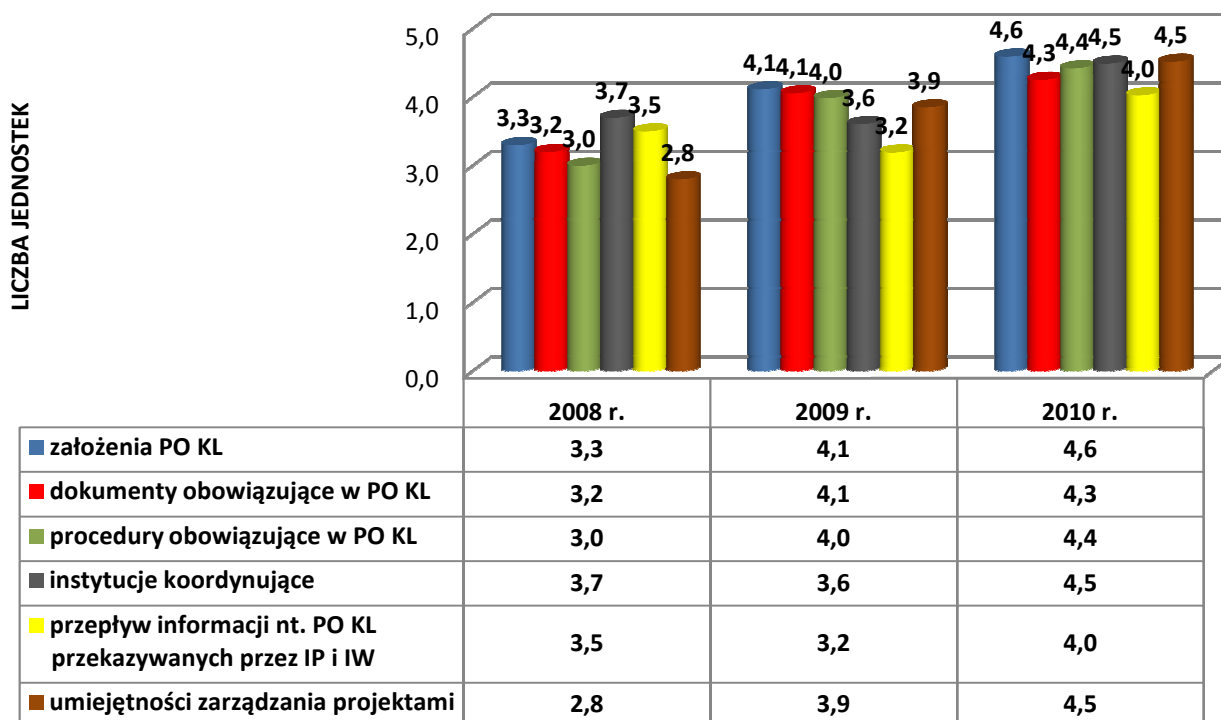
Jeżeli chodzi o średnie oceny wiedzy na temat PO KL poszczególnych jednostek pomocy społecznej biorących udział w badaniu to ogólnie można stwierdzić, iż najwyżej swoją wiedzę na temat zapisów Programu oceniają miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich (średnia ocen od 4,0 do 5,3). Wyjątkiem jest znajomość dokumentów obowiązujących w trakcie realizacji PO KL oraz ocena przepływu bieżących informacji pomiędzy instytucjami koordynującymi Program, a jego uczestnikami. Wiedza na temat tych dwóch elementów realizacji Programu najwyżej była oceniona przez powiatowe centra pomocy rodzinie. Jednak ogólnie pcprr oceniają swoją wiedzę w zakresie PO KL nieco gorzej niż mops powiatów grodzkich (średnia ocen od 4,4 do 4,7). Natomiast najniżej swoją wiedzę (i to odnośnie każdego z wskazanych w ankiecie zakresów) oceniają ośrodki pomocy społecznej (średnia od 3,7 do 4,0).

WYKRES 48: Ocena wiedzy na temat PO KL – w podziale na ops, pcpr, mops

Generalnie wydaje się, iż oceny uzależnione są od rodzaju jednostki pomocy społecznej. Mops w miastach na prawach powiatów będące prężnymi ośrodkami, posiadają duże zasoby kadrowe i związaną z tym wąską specjalizację zadań wykonywanych przez pracowników. W efekcie, pracownicy zajmujący się realizacją projektu systemowego mogą skupić się tylko na jednym zadaniu (w przeciwieństwie do małych ops) i pogłębiać swoją wiedzę w tym zakresie.

WYKRES 49: Ocena wiedzy na temat PO KL – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach

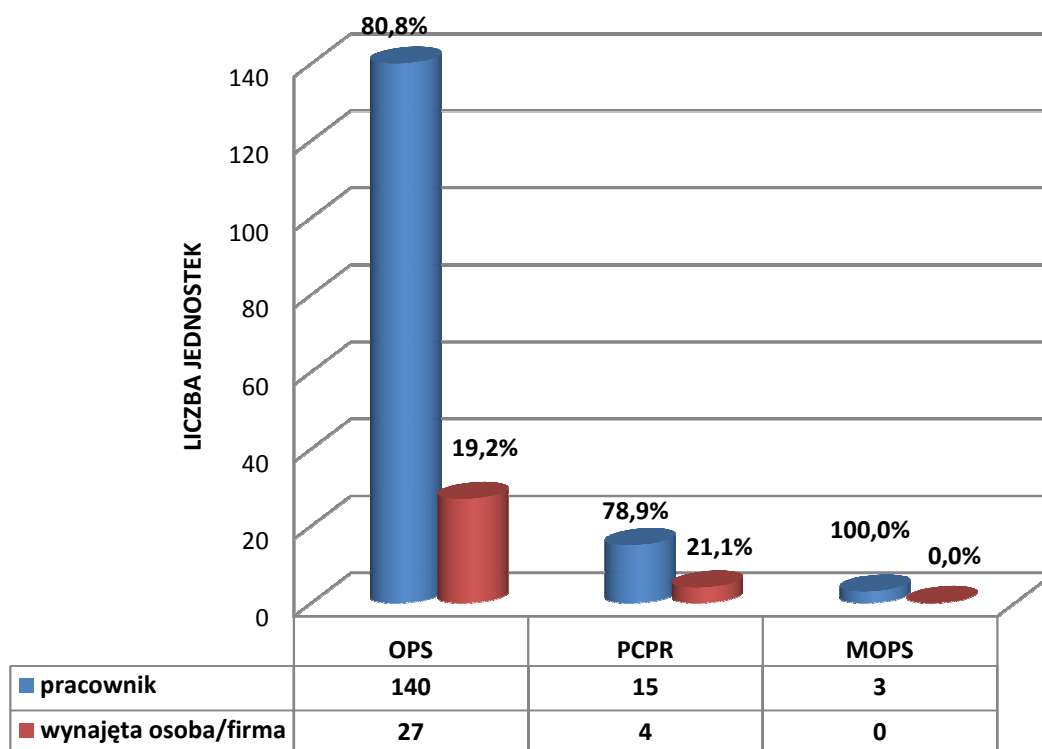

Porównując wyniki analiz przeprowadzonych w poprzednich latach i w badaniu z 2010 r. można zauważyć wzrost wiedzy w każdym z zakresów, o który pytano w ankiecie (średnio o 0,6 punktu na sześciostopniowej skali w porównaniu z rokiem 2009, a o 1,1 w porównaniu z 2008 r.). Od 2008 r. największy wzrost nastąpił w zakresie umiejętności zarządzania w projekcie (o 1,7 punktu procentowego na sześciostopniowej skali). Najmniejszy wzrost ocen (o 0,5 punktu na sześciostopniowej skali) nastąpił odnośnie przepływu informacji na temat PO KL przekazywanych przez instytucje koordynujące Program, czyli Instytucję Pośredniczącą (Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego) i Instytucję Wdrażającą (Wojewódzki Urząd Pracy).

Tryb opracowywania wniosków aplikacyjnych oraz realizacji projektów systemowych

Aby zdiagnozować poziom wdrażania się gminnych i powiatowych jednostek pomocy społecznej w realizację projektów systemowych zapytano badane jednostki kto przygotowywał wniosek o dofinansowanie realizacji projektu systemowego PO KL na lata 2010 – 2012 oraz kto będzie koordynatorem tego projektu. Według deklaracji badanych⁶² większość z realizatorów tych projektów (łącznie 158 jednostek, tj. 83,6%, w tym: 140 ops, 15 pcpr, 3 mops) podjęła się przygotowania wniosku o dofinansowanie projektu systemowego w oparciu o własne zasoby kadrowe. Z usług zewnętrznych podmiotów, czy osób skorzystało łącznie 31 jednostek (tj. 16,4%, w tym: 27 ops i 4 pcpr).

WYKRES 50: Autor wniosku o dofinansowanie projektu systemowego – w podziale na ops, pcpr, mops⁶³

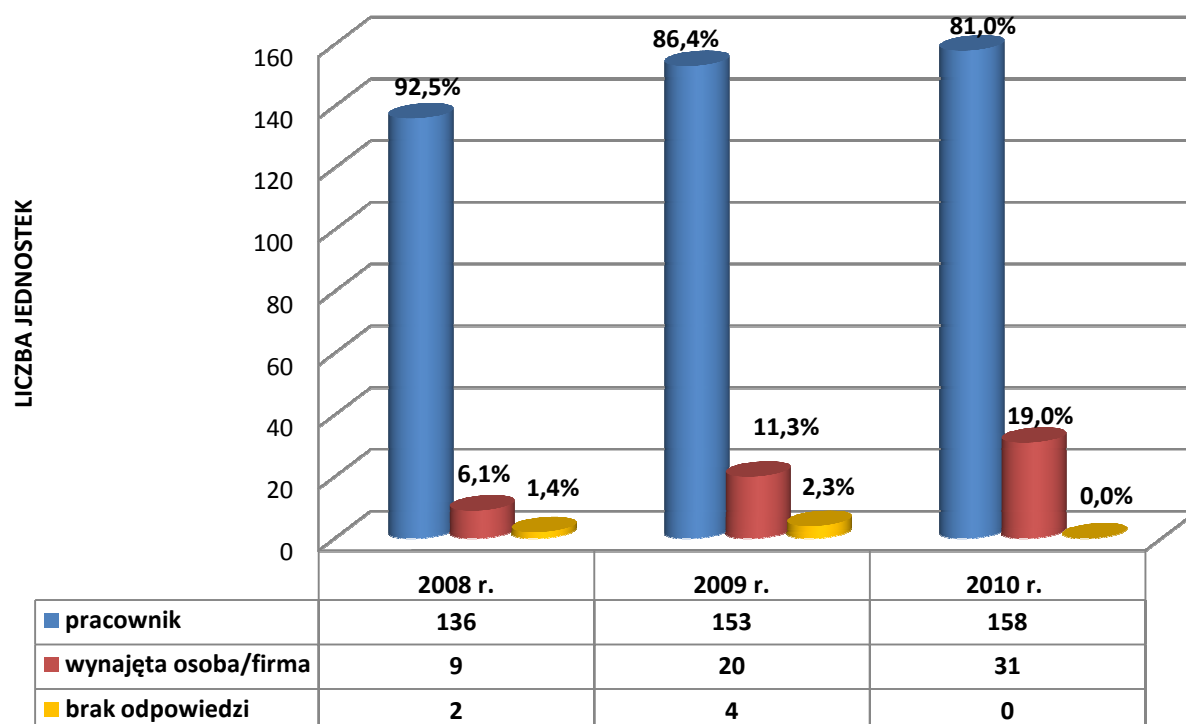

⁶² Pytanie dotyczyło łącznie 189 jednostek deklarujących uczestnictwo w projekcie systemowym w latach 2010 - 2012 (w tym 167 ops, 19 pcpr i mops 3)

⁶³ J.w.

Porównując sposób opracowywania wniosków o dofinansowanie projektów systemowych w poprzednich latach i na kolejne (2010 - 2012)⁶⁴ należy podkreślić, iż procentowo rośnie liczba jednostek korzystających ze wsparcia zewnętrznych firm, bądź osób przy przygotowywaniu wniosku aplikacyjnego. Należy jednak zwrócić uwagę, że 2010 r. przed jednostkami realizującymi projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 pojawiło się duże wyzwanie. Musiały one zaprojektować działania w projekcie nie na rok, jak dotychczas, ale aż na trzy lata. Mogło to spowodować, iż małe ośrodki (głównie ops) zdecydowały się skorzystać z pomocy doświadczonych firm czy osób zewnętrznych.

WYKRES 51: Autor wniosku aplikacyjnego projektu systemowego – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2008 – 2010⁶⁵

Analiza odpowiedzi na kolejne pytanie ankiety pokazuje, iż większość jednostek będzie koordynować projekt systemowy w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL w latach 2010 – 2012 w oparciu o własne zasoby kadrowe⁶⁶ (154, tj. 81,5%, w tym: 140 ops, 11 pcpr i 3 mops), podobnie jak przygotowano wnioski o dofinansowanie tego projektu. Należy dodać, iż koordynatorami tych projektów w pcpr i mops powiatów grodzkich będą pracownicy dotychczas zatrudnieni w jednostce. Jedynie w 6 ops zatrudniono na to stanowisko nowe osoby.

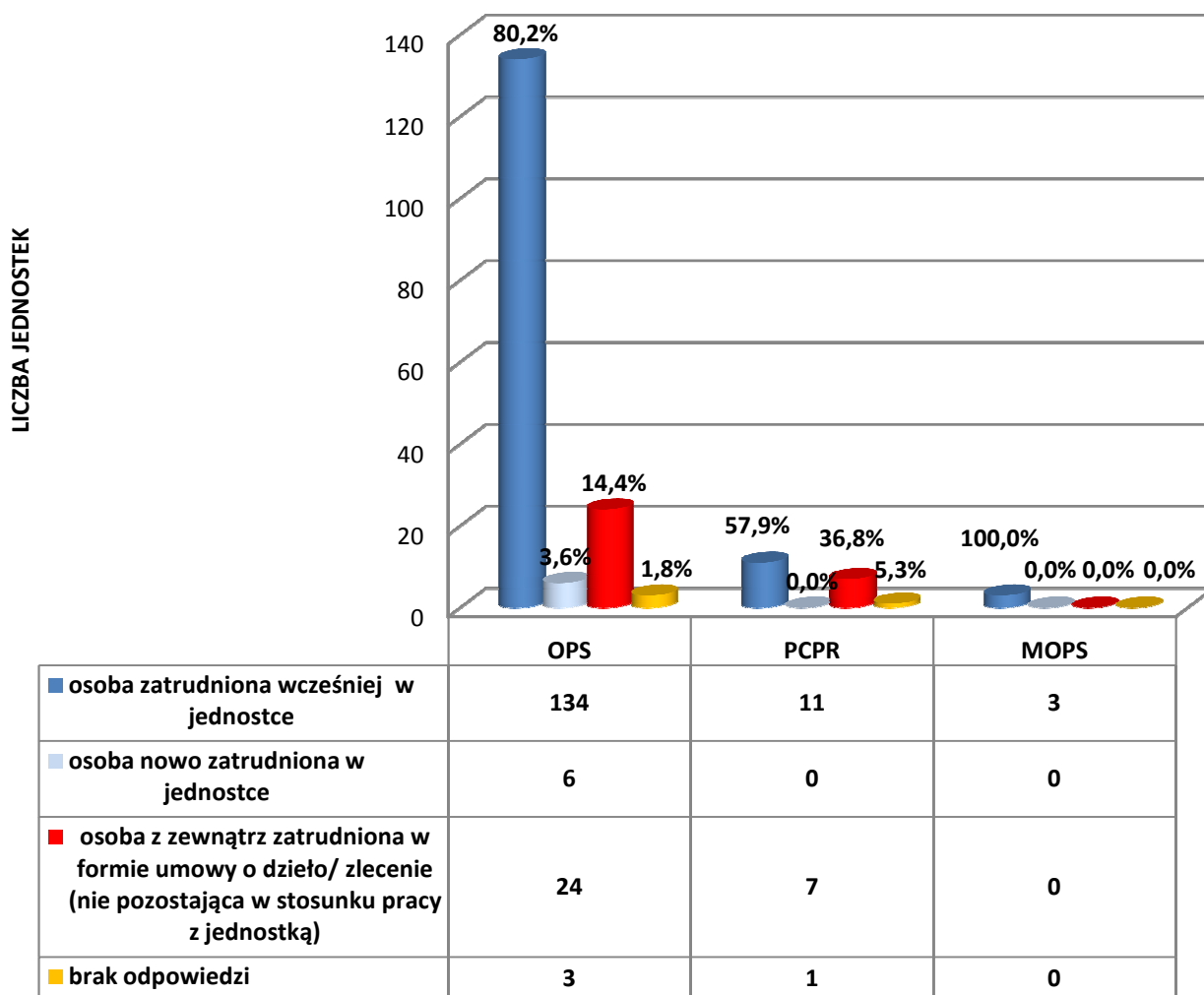
⁶⁴ Pytanie odnoszące się do roku 2008 dotyczyło łącznie 147 jednostek (w tym 129 ops, 15 pcpr i mops 3) realizujących projekt systemowy w 2008 r., pytanie odnoszące się do roku 2009 r. - łącznie 177 jednostek (w tym 155 ops, 19 pcpr i 3 mops) realizujących projekt systemowy w 2009 r., a pytanie odnoszące się do 2010 r. dotyczyło łącznie 189 jednostek deklarujących uczestnictwo w projekcie systemowym w latach 2010 - 2012 (w tym 167 ops, 19 pcpr i 3 mops)

⁶⁵ J.w.

⁶⁶ Pytanie dotyczyło łącznie 189 jednostek deklarujących uczestnictwo w projekcie systemowym w latach 2010 - 2012 (w tym 167 ops, 19 pcpr i mops 3)

Natomiast w 31 jednostkach (tj. 16,4%, w tym 24 ops i 7 pcpr) koordynatorem projektu systemowego w latach 2010 – 2012 będzie osoba z zewnątrz, która nie pozostaje w stosunku pracy z jednostką i jest zatrudniona w formie umowy o dzieło lub zlecenie.

WYKRES 52: Koordynator projektu systemowego – w podziale na ops, pcpr, mops⁶⁷

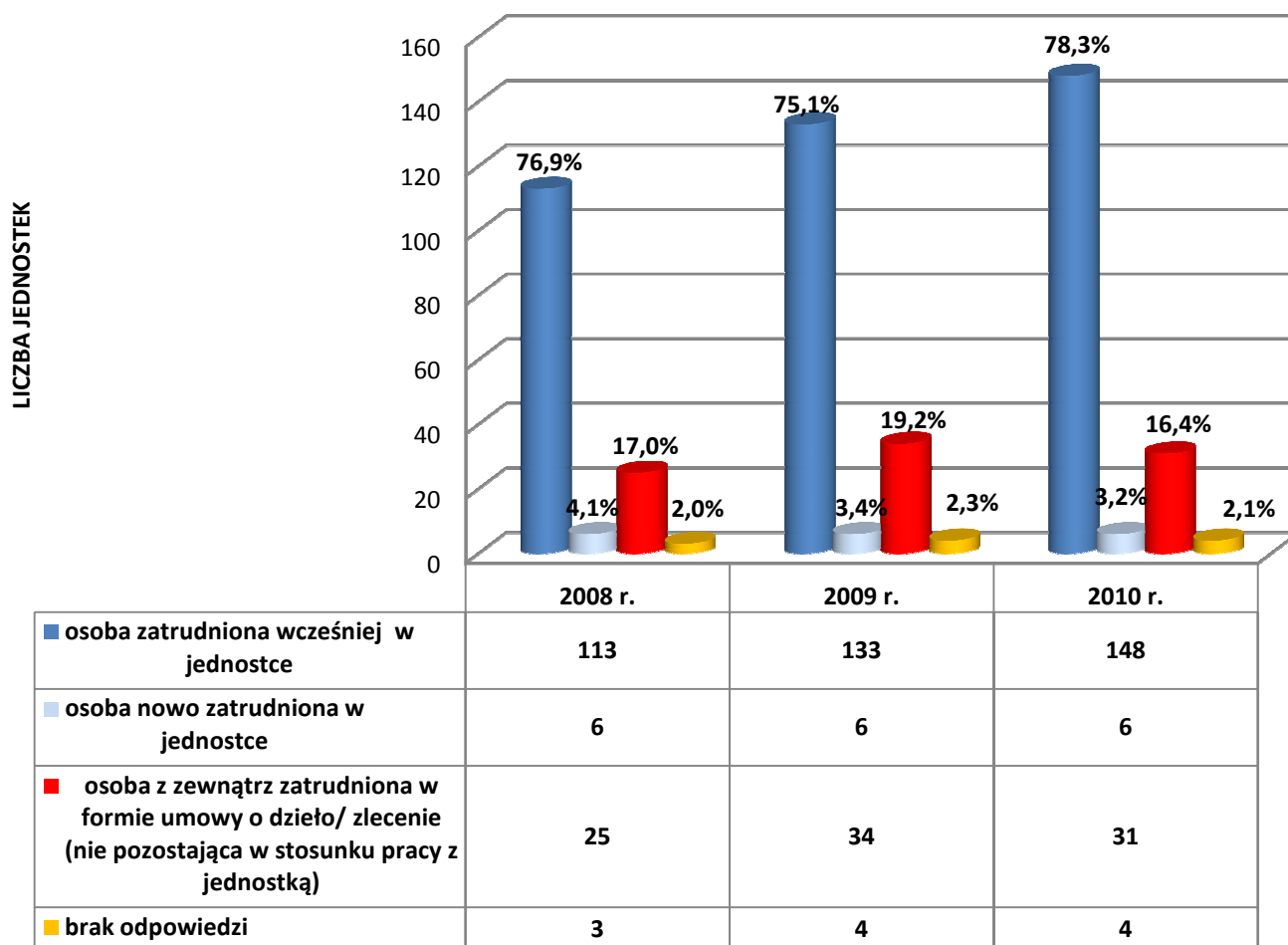

W tym miejscu należy dodać, iż na 27 ops, w których wniosek aplikacyjny przygotowują osoby lub firmy zewnętrzne w 17 jednostkach koordynatorami projektów systemowych na lata 2010 – 2012 także będą osoby nie pozostające w stosunku pracy z Ośrodkiem. Natomiast we wszystkich 4 pcpr, w których wniosek jest przygotowywany przez zewnętrznych zleceniobiorców koordynatorami będą osoby nie pozostających w stosunku pracy z Centrum.

Porównując sytuację w zakresie koordynacji projektów systemowych realizowanych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w poprzednich latach i obecnie można zauważyć, iż przybywa jednostek pomocy społecznej, które samodzielnie koordynują projekty systemowe (inaczej niż w przypadku przygotowywania wniosków aplikacyjnych).

⁶⁷ J.w.

WYKRES 53: Koordynator projektu systemowego – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2008 – 2010⁶⁸

Źródła wsparcia informacyjnego

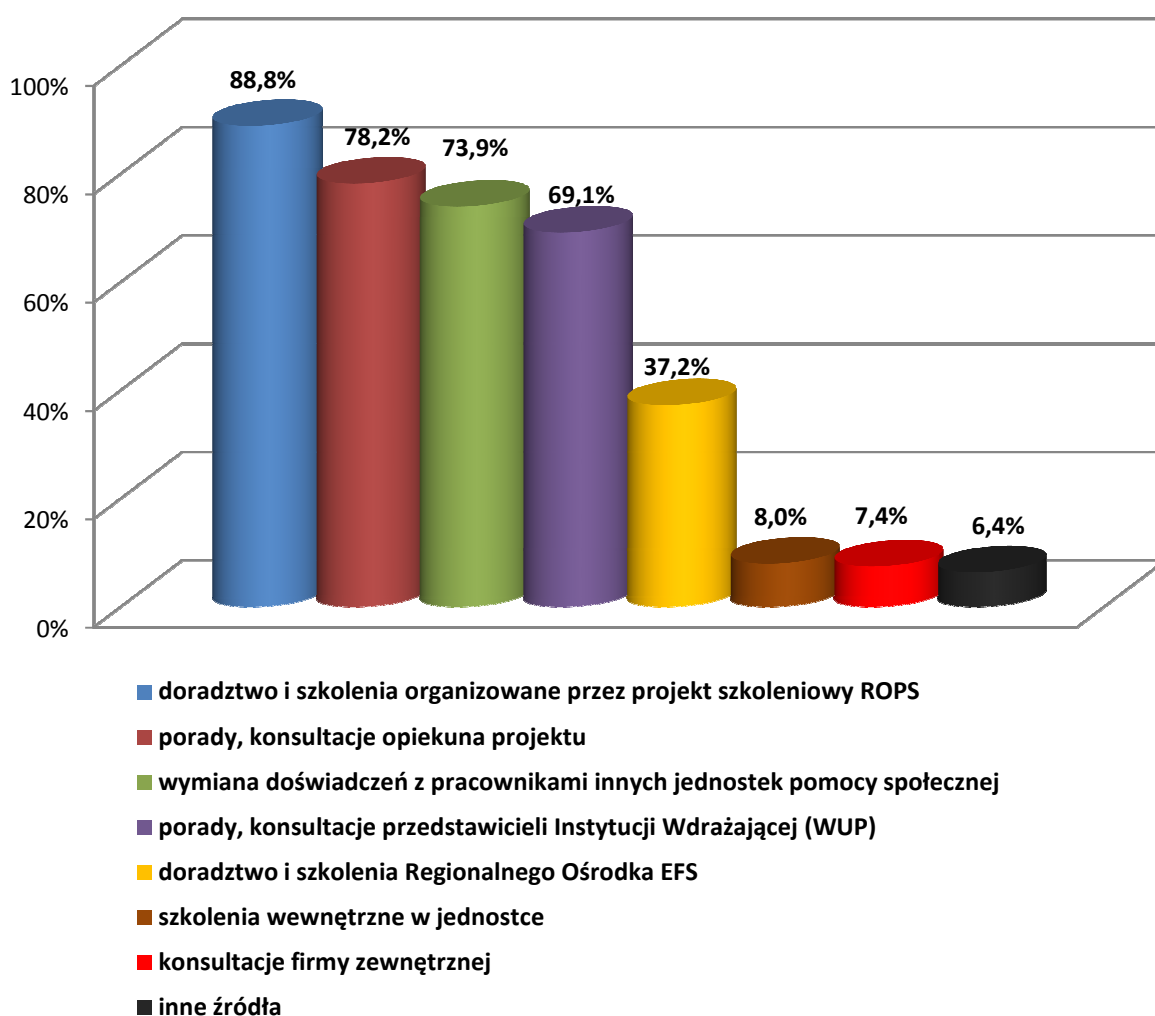
Większość ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie rozpoczyna trzeci rok realizacji projektów systemowych z Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jak wynika z „Bilansu potrzeb w zakresie pomocy społecznej” z poprzednich lat⁶⁹, jednostki pomocy społecznej na ogół nie miały wcześniejszych doświadczeń z wykorzystywaniem ani funduszy unijnych, ani innych środków zewnętrznych. Udział w Programie wiązał się więc z koniecznością poznania nowych obszarów działania. W takiej sytuacji nieodzowne było i nadal jest korzystanie z różnych kanałów wsparcia informacyjnego, które mogą przybliżyć tematykę prowadzenia projektów współfinansowanych ze środków unijnych. Dlatego też w badaniu zapytano beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 o to z jakich źródeł wsparcia informacyjnego najczęściej korzystają przy realizacji projektów systemowych z obszaru aktywnej integracji.

⁶⁸ Pytanie odnoszące się do roku 2008 dotyczyło łącznie 147 jednostek (w tym 129 ops, 15 pcpr i 3 mops) realizujących projekt systemowy w 2008 r., pytanie odnoszące się do roku 2009 r. - łącznie 177 jednostek (w tym 155 ops, 19 pcpr i 3 mops) realizujących projekt systemowy w 2009 r., a pytanie odnoszące się do 2010 r. dotyczyło łącznie 189 jednostek deklarujących uczestnictwo w projekcie systemowym w latach 2010 - 2012 (w tym 167 ops, 19 pcpr i 3 mops)

⁶⁹ Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej (2009), Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej 2009

Z analizy wynika⁷⁰, iż wszystkie trzy typy jednostek pomocy społecznej realizujących projekty systemowe PO KL korzystają najczęściej z doradztwa i szkoleń organizowanych przez projekt szkoleniowy ROPS w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” (167 wskazań, tj. 88,8%; w tym: 147 wskazań ops, 18 wskazań pcpr, 2 wskazania mops). Często wymienianym przez badane jednostki sposobem zdobywania informacji jest też wymiana doświadczeń z pracownikami innych jednostek pomocy społecznej (139 wskazań, tj. 73,9%; w tym: 123 ops, 14 pcpr i 2 mops). Można przypuszczać, iż wymiana poglądów odbywa się poprzez kontakt telefoniczny, czy mailowy między pracownikami jednostek lub na spotkaniach organizowanych przez Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji (Małopolskie Forum Pomocy Społecznej). Niemniej jednak ważnym forum umożliwiającym wymianę poglądów, na którym spotykają się pracownicy pomocy społecznej Małopolski są szkolenia organizowane przez projekt szkoleniowy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie.

WYKRES 54: Najczęściej wykorzystywane źródła wsparcia informacyjnego przy realizacji projektu systemowego PO KL – ogółem (ops, pcpr, mops)

⁷⁰ Na to pytanie wypowiedziało się łącznie 188 jednostek pomocy społecznej, w tym 166 ops, 19 pcpr i 3 mops. Nie odpowiedziało 13 ops, w tym 4 ops, które dopiero w 2010 przystąpiły do PO KL i 3 ops, które nigdy nie realizowały projektu systemowego i nadal nie przystąpiły do Programu

Podobnie często wymienianymi przez respondentów źródłami wsparcia informacyjnego przy realizacji projektów systemowych są porady i konsultacje: opiekuna projektu (147 wskazań, tj. 78,2%; w tym: 128 ops, 16 pcpr i 3 mops) i innych przedstawicieli Instytucji Wdrażającej – Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie (130 wskazań, tj. 69,1%; w tym: 115 ops, 14 pcpr i 1 mops).

Nieco mniejsze znaczenie, jako źródłom informacji jednostki pomocy społecznej przypisywały:

- doradztwu i szkoleniom Regionalnego Ośrodka EFS (70 wskazań, tj. 37,2%, w tym: 63 wskazania ops, 5 wskazań pcpr i 2 wskazania mops);
- szkoleniom wewnętrznym w jednostce (15 wskazań, tj. 8,0%; w tym: 8 ops, 5 pcpr i 2 mops);
- konsultacjom firm zewnętrznych (14 wskazań, tj. 7,4%; w tym: 11 ops, 3 pcpr).

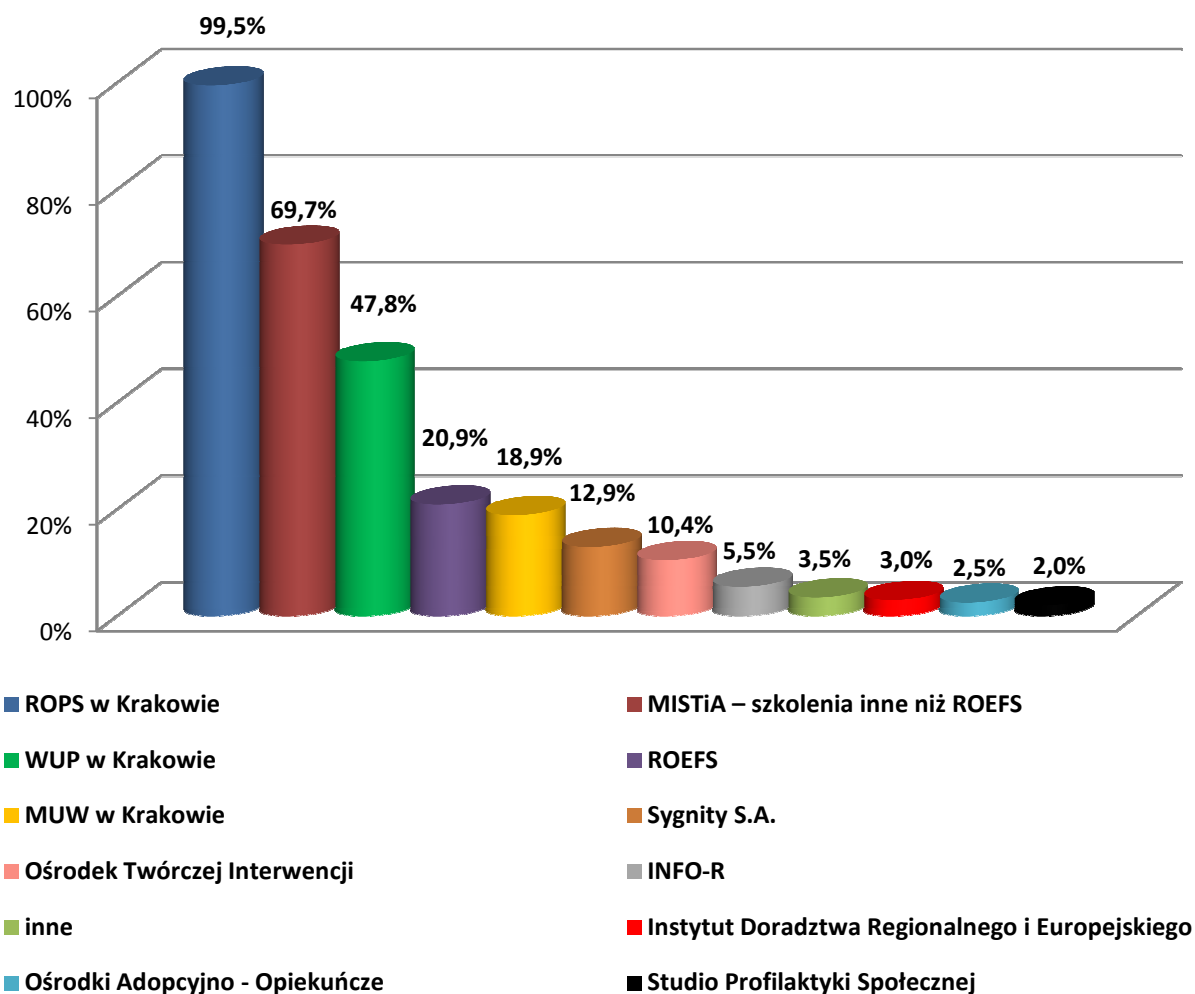
Wśród innych źródeł wsparcia informacyjnego ankietowani wymienianą jedynie Internet (12 wskazań, tj. 6,4%; w tym: 10 ops, 2 pcpr).

Porównując wyniki niniejszego badania z analizami z roku 2009 można zauważyć, iż waga przypisywana poszczególnym źródłom informacji generalnie się nie zmieniła od poprzedniego roku. Nadal jednostki pomocy społecznej najczęściej wskazują jako źródło informacji projekt szkoleniowy ROPS w Krakowie. Jedyna zmiana, jaką można odnotować, to fakt, iż zyskały na znaczeniu porady i konsultacje opiekuna projektu i innych przedstawicieli Instytucji Wdrażającej (Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie).

Jednostkom pomocy społecznej oferowana jest przez różne instytucje cała gama szkoleń. W badaniu zapytano respondentów o to, z usług których instytucji szkolących jednostki korzystają najczęściej. Analiza materiału badawczego pokazuje, iż także w tym przypadku (podobnie jak rok i dwa lata temu) najczęściej wymienianą instytucją szkolącą jest projekt systemowy ROPS: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” (200 wskazań, tj. 99,5%). Ze szkoleniowo – doradczych usług projektu ROPS korzystają wszystkie pcpr i mops powiatów grodzkich oraz prawie wszystkie ops (178 ze 179). W dalszej kolejności, jako instytucje szkolące wymieniano:

- Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji – szkolenia inne niż ROEFS (140 wskazań, tj. 69,7%; w tym: 130 ops, 8 pcpr, 2 mops);
- Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie (96 wskazań, tj. 47,8%; w tym: 83 ops, 13 pcpr);
- Regionalne Ośrodki Europejskiego Funduszu Społecznego (42 wskazania, tj. 20,9%; w tym: 35 ops, 5 pcpr, 2 mops);
- Małopolski Urząd Wojewódzki (38 wskazań, tj. 18,9%; w tym: 35 ops, 3 pcpr);
- Sygnity S.A. (26 wskazań, tj. 12,9%; w tym: 22 ops, 4 pcpr) oraz INFO-R (11 wskazań ops, tj. 5,5%) – firmy prowadzące szkolenia z zakresu homologowanych systemów informatycznych stosowanych w jednostkach pomocy społecznej (Pomost i Helios) w celu gromadzenia i przetwarzania informacji o podejmowanych działaniach;
- Instytut Doradztwa Regionalnego i Europejskiego (6 wskazań, tj. 3,0%; w tym: 4 ops, 1 pcpr, 1 mops);
- Ośrodki Adopcyjno – Opiekuńcze (5 wskazań, tj. 2,5%; w tym: 1 ops, 4 pcpr).

WYKRES 55: Korzystanie z usług instytucji szkolących – ogółem (ops, pcpr, mops)

Dodatkowo respondenci wskazywali na korzystanie z: Ośrodka Twórczej Interwencji z Krakowa (21 wskazań, tj. 10,4%: 20 ops, 1 pcpr) oferującego pracownikom pomocy społecznej szkolenia m.in. z zakresu świadczeń rodzinnych, stosowania zapisów Kodeksu Postępowania Administracyjnego, przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu i organizującego szkolenia dla komisji rozwiązywania problemów alkoholowych oraz Studio Profilaktyki Społecznej w Krakowie, organizującego także szkolenia dla kadr pomocy społecznej (4 wskazania ops, tj. 2,0%).

Respondenci wymieniali także inne niż proponowane w ankiecie instytucje szkoleniowe (7 wskazań, tj. 3,5%; w tym 5 ops i 2 mops). Ośrodki pomocy społecznej wskazywały na:

- firmy oferujące szkolenia z zagadnień z zakresu księgowości: TAXUS i LOGOS,
- Centrum Usług Edukacyjnych „PRYMUS”, prowadzące edukację na szczeblu gimnazjalnym i licealnym, ale także kursy komputerowe,
- Ogólnopolski Ośrodek Konferencyjny organizujący szkolenia dla kadr pomocy społecznej,
- Fundację Biuro Inicjatyw Społecznych specjalizującą się w szkoleniach dla organizacji pozarządowych.

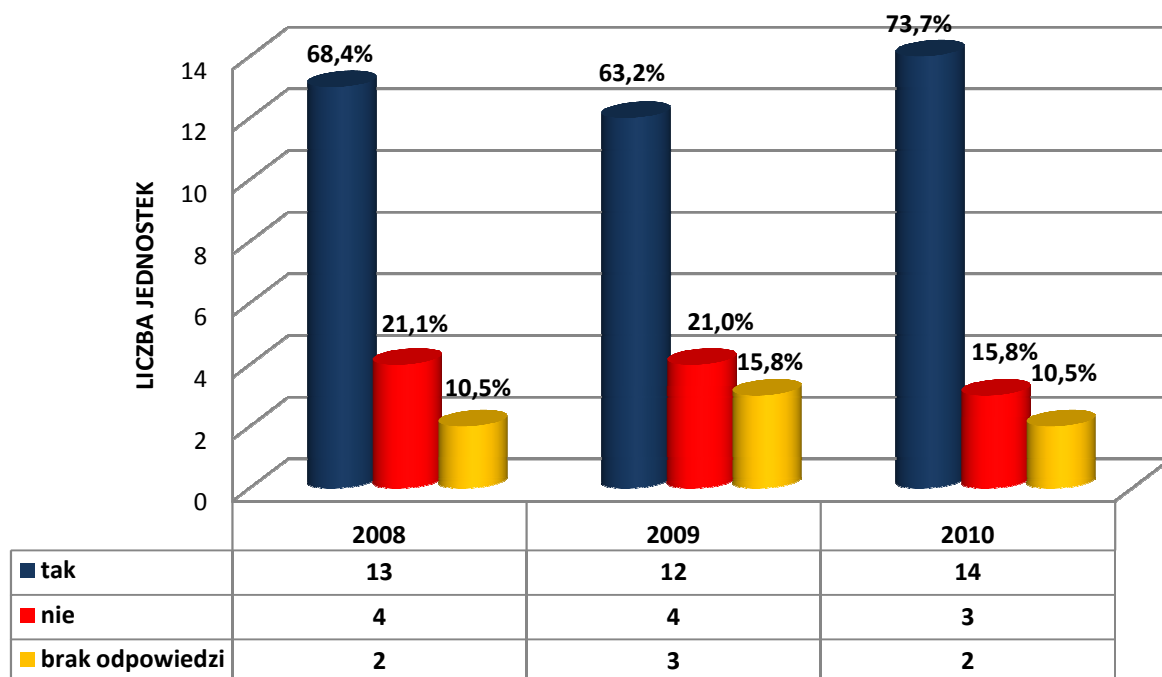
Natomiast jeden miejski ośrodek pomocy społecznej powiatu grodzkiego korzysta z usług Małopolskiego Centrum Profilaktyki w Krakowie organizującego szkolenia dla Komisji Alkoholowych i Zespołów Interdyscyplinarnym ds. Przemocy w Rodzinie. Natomiast inny wymienił Firmę PRESSCOM szkolącą w zakresie zamówień publicznych oraz instytucje oferujące szkolenia dla pracowników socjalnych: PROFUTURIA, Instytut Szkoleń i Analiz Gospodarczych i Krakowskie Towarzystwo Pomocy Uzależnionych.

Oprócz szkoleń oferowanych przez różne instytucje na rynku zewnętrznym ośrodki pomocy społecznej powinny mieć możliwość korzystania ze wsparcia szkoleniowego ze strony właściwych terytorialnie powiatowych centrów pomocy rodzinie⁷¹. W ankiecie zapytano powiatowe centra pomocy rodzinie, czy prowadzą kształcenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu. Jednocześnie, dla porównania, zapytano przedstawicieli ops o to, czy pracownicy jednostki korzystają ze szkoleń oraz doradztwa metodycznego organizowanych w ich powiecie przez pcpr.

Jak dowodzą wyniki badania nie wszystkie powiatowe centra pomocy rodzinie wywiązują się z tego zadania ustawowego. 14 z 19 pcpr oferuje szkolenie i doradztwo jednostkom pomocowym z terenu powiatu.

Porównując obecną sytuację w zakresie szkolenia i doradztwa jednostek pomocowych z terenu powiatu przez powiatowe centra pomocy rodzinie (2010 r.) i w latach poprzednich nie można odnotować znacznej poprawy sytuacji w tym zakresie, choć w 2010 r. 2 powiatowe centra pomocy rodzinie więcej niż rok wcześniej szkoliły jednostki pomocy społecznej z terenu powiatu. Ciągłe kilka pcpr nie kształci jednostek pomocy społecznej z terenu powiatu. Nie są to jednak te same jednostki.

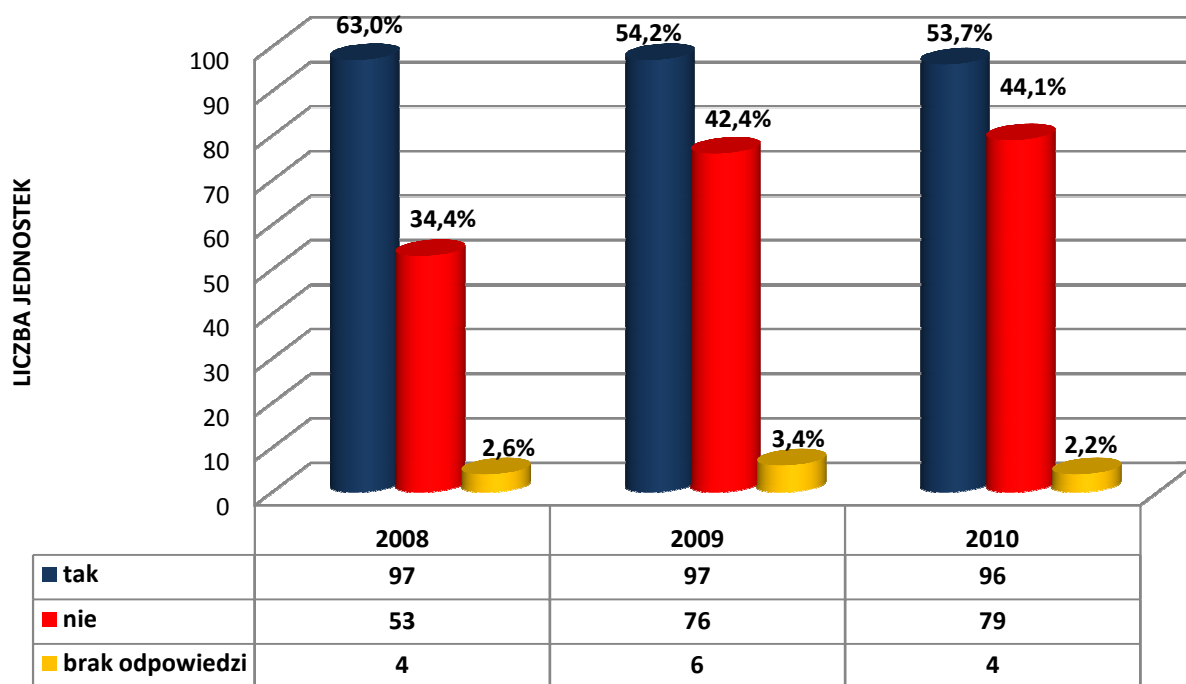
WYKRES 56: Podejmowanie działań mających na celu szkolenie i doskonalenie kadr pomocy społecznej z terenu powiatu – pcpr w latach 2008 – 2010

⁷¹ art. 19 pkt 14 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

Dla dopełnienia obrazu sytuacji w zakresie szkolenia jednostek pomocy społecznej przez właściwe terytorialnie powiatowe centra pomocy rodzinie zapytano, czy ops korzystają ze szkoleń i doradztwa metodycznego organizowanych przez pcpr. Przedstawiciele 96 ośrodków pomocy społecznej (53,7%) deklarują, iż pracownicy korzystają ze szkoleń organizowanych przez właściwe terytorialnie powiatowe centrum pomocy rodzinie. Przyglądając się bliżej danym zwraca uwagę, iż część ośrodków pomocy społecznej z w powiatów, w których pcpr w ankiecie zadeklarowały, iż nie organizują na swoim terenie szkoleń dla jednostek pomocy społecznej, potwierdziły uczestniczenie w szkoleniach organizowanych przez powiatowe centrum pomocy rodzinie.

WYKRES 57: Korzystanie ze szkoleń organizowanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie – ops w latach 2008 – 2010⁷²

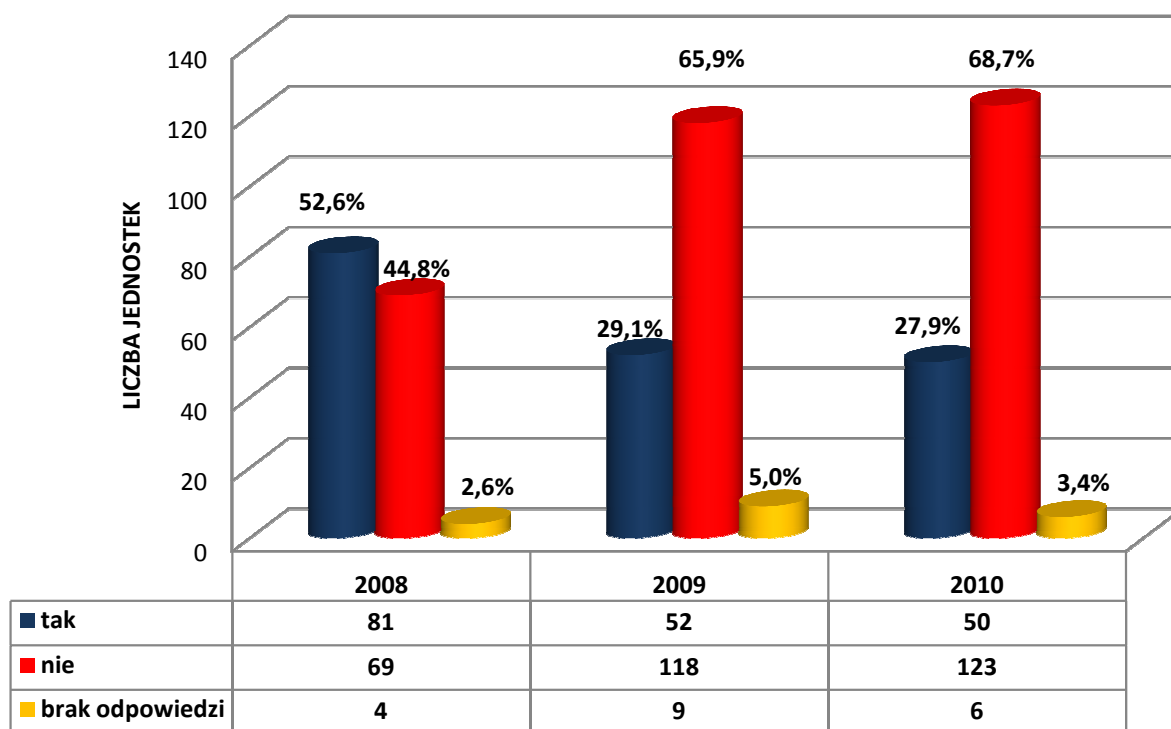
Porównując obecną sytuację ze zdiagnozowaną w latach poprzednich można zauważyć z roku na rok zmniejszające się zainteresowanie jednostek gminnych korzystaniem ze wsparcia szkoleniowego właściwych terytorialnie pcpr.

Jeszcze rzadziej ośrodki pomocy społecznej korzystają ze wskazywanego w ustawie o pomocy społecznej doradztwa metodycznego świadczonego przez pcpr. Jedynie nieco ponad 1/4 ops (50 jednostek, tj. 27,9%) korzysta z takiego wsparcia. Także, podobnie jak w przypadku szkoleń, z roku na rok coraz mniej jednostek korzysta z doradztwa oferowanego przez właściwe terytorialnie powiatowe centrum pomocy rodzinie⁷³.

⁷² W 2008 r. brały udział w badaniu 154 jednostki gminne, natomiast w 2009 i 2010 roku wszystkie funkcjonujące w regionie, czyli 179 jednostek

⁷³ W 2008 r. w badaniu brały udział 154 jednostki gminne, natomiast w 2009 i 2010 roku wszystkie funkcjonujące w regionie, czyli 179 jednostek

WYKRES 58: Korzystanie z doradztwa metodycznego powiatu – ops w latach 2008 – 2010 ⁷⁴

Malejąca z roku na rok liczba ops doskonalących pracowników we właściwym terytorialnie pcp i korzystających z doradztwa w powiatowych centrach pomocy rodzinie, a jednocześnie nie wywiązywanie się niektórych pcp z nałożonego ustawowo zadania szkoleniowego i doradczego dla jednostek pomocy społecznej z terenu powiatu nie jest pozytywnym zjawiskiem. Na taki stan rzeczy może mieć wpływ kilka czynników. Z jednej strony powiatowe centra pomocy rodzinie realizując projekty systemowe PO KL nie zawsze są w stanie realizować jednocześnie omawiane zadanie. Także ośrodki pomocy społecznej nie mając dostatecznej ilości pracowników, czasem rezygnują się ze szkoleń na rzecz realizacji nałożonych zadań. Należy jednak zaznaczyć, iż projekt szkoleniowy ROPS w Krakowie działający w ramach Poddziałania 7.1.3 PO KL organizuje szkolenia, które są odpowiedzią na potrzeby jednostek pomocy społecznej, przez co uzupełniają niezagospodarowany obszar szkoleń.

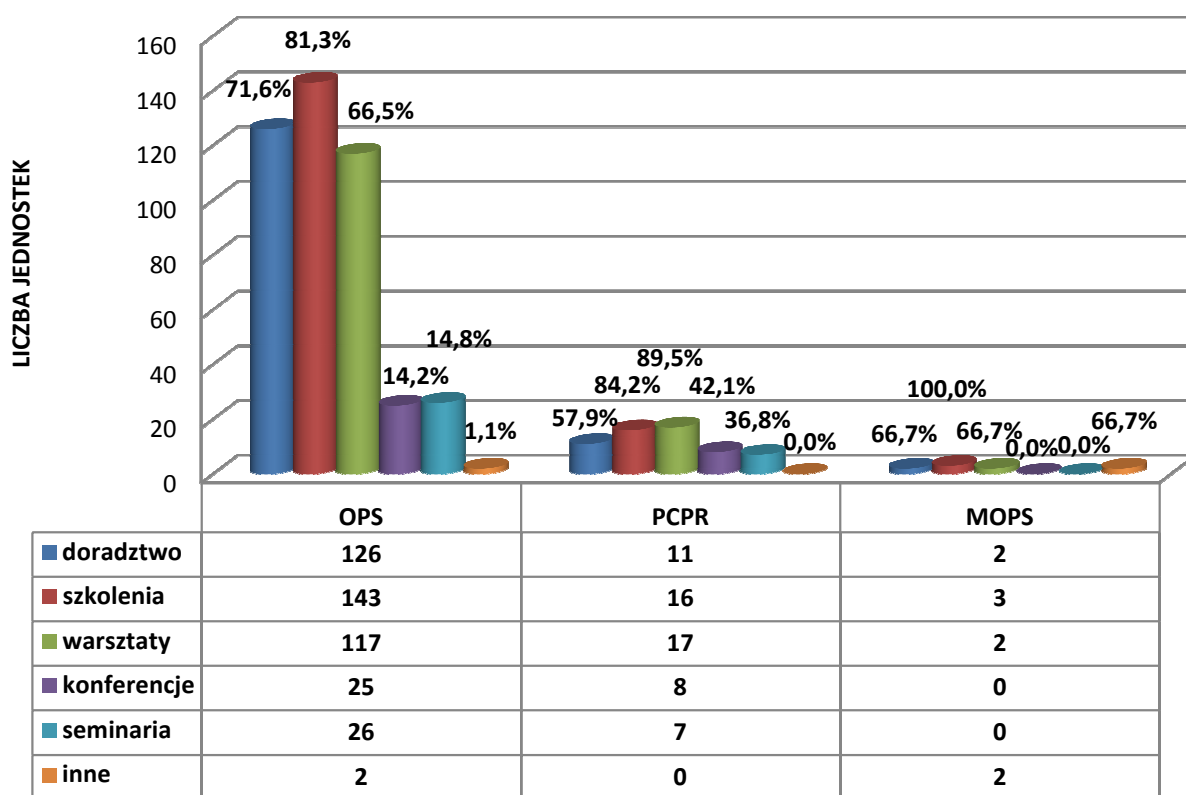
Potrzeby szkoleniowe

Projekt systemowy prowadzony przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie w ramach Poddziałania 7.1.3 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” ma na celu przygotowanie kadry małopolskich jednostek pomocy społecznej do rozwoju form aktywnej integracji i pracy socjalnej oraz poprawę systemów zarządzania tymi jednostkami. Aby jak najtrafniej dostosować do potrzeb ofertę szkoleniową projektu zdiagnozowano w badaniu preferencje szkoleniowe małopolskich jednostek pomocy społecznej. W badaniu zapytano pracowników pomocy społecznej o preferowane formy, zakres i tematy szkoleń.

⁷⁴ J.w.

Analiza preferowanych przez pracowników jednostek pomocy społecznej form kształcenia⁷⁵ pokazuje, iż największym uznaniem, wśród wszystkich trzech typów jednostek, cieszą się szkolenia (162 wskazania, tj. 81,8%; w tym: 143 ops, 16 pcp, 3 mops). Kolejne dwie formy zdobywania wiedzy (warsztaty – 136 wskazań, tj. 68,7% i doradztwo – 139 wskazań, tj. 70,2%) cieszą się nieco mniejszym zainteresowaniem i mają różne znaczenie dla poszczególnych typów jednostek. Doradztwo jest bardziej pożądane przez ops (126 wskazań, tj. 71,6%) niż pcp (11 wskazań, tj. 57,9%). Natomiast warsztaty są bardziej cenioną formą szkolenia dla jednostek powiatowych (17 wskazań, tj. 89,5%) niż gminnych (117 wskazań, tj. 66,5%). Obie te formy szkoleń były wybierane przez dwa z trzech mops powiatów grodzkich.

WYKRES 59: Oczekiwane formy szkoleniowe w ramach projektu ROPS „Szkolenie i doskonalenie kadr pomocy społecznej” – ogółem (ops, pcp, mops)

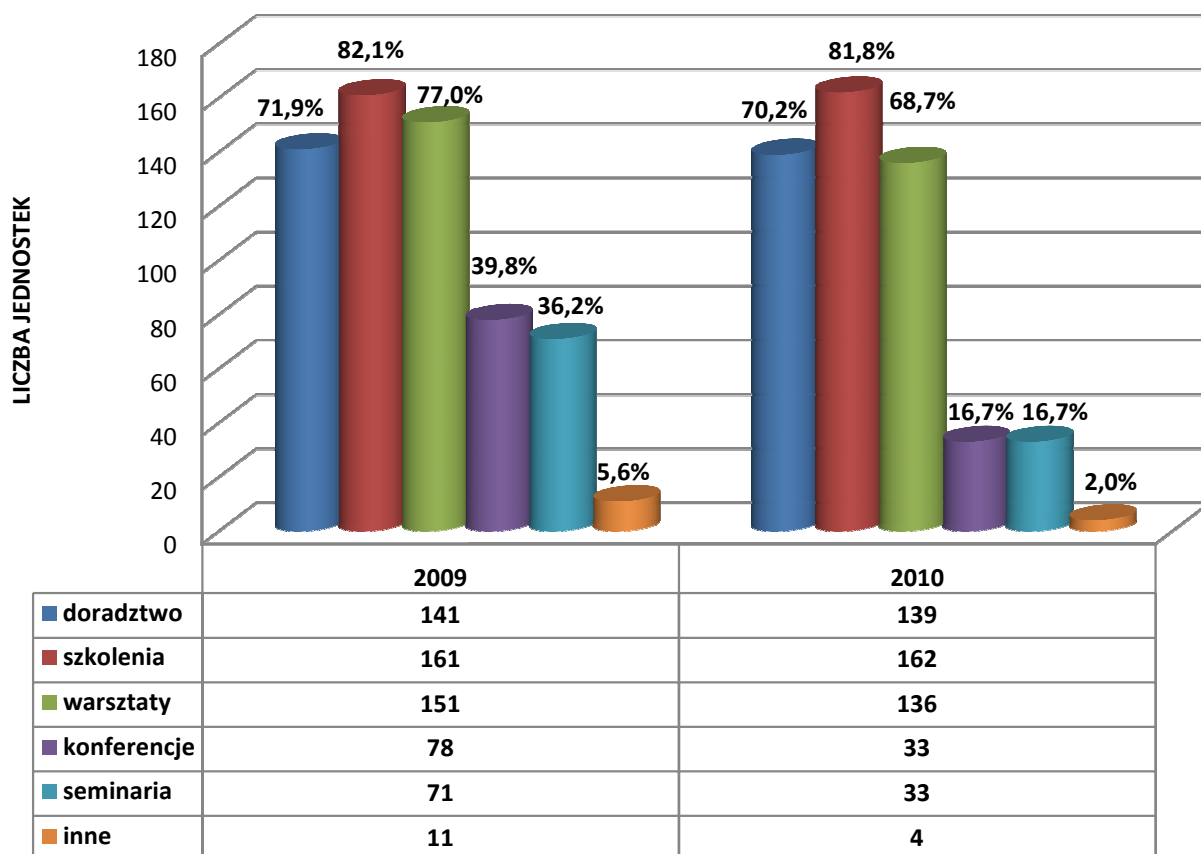
Dużo mniejszą wagę jednostki pomocy społecznej przywiązują do konferencji i seminariów. Obie formy szkoleń wybrało po 33 jednostki (tj. 16,7%), przy czym tymi formami szkoleń proporcjonalnie częściej zainteresowane są jednostki powiatowe niż gminne. Natomiast ani konferencjami, ani seminariami nie są zainteresowane mops powiatów grodzkich.

Wśród innych, nie wymienionych w ankiecie form szkolenia ops i mops powiatów grodzkich wskazały na superwizję dotyczącą pracy socjalnej. Dodatkowo ops wymieniły spotkania lub debaty z możliwością wymiany doświadczeń, a mops miast na prawach powiatów byłyby zainteresowane studiami podyplomowymi i wyjazdy integracyjnymi, umożliwiającymi wymianę doświadczeń oraz treningi umiejętności.

⁷⁵ Na to pytanie odpowiedziało łącznie 198 jednostek (w tym 176 ops, 19 pcp i 3 mops)

Porównując preferencje ankietowanych dotyczące form szkoleniowych w 2009 i 2010 roku⁷⁶ można zauważyć pewną zmianę. Nadal najczęściej wybieraną formą zdobywania wiedzy są szkolenia. Nieco straciły na znaczeniu warsztaty. Jednocześnie zwraca uwagę dużo mniejsze niż przed rokiem zainteresowanie konferencjami i seminariami (w mops powiatów grodzkich niema go w ogóle).

WYKRES 60: Oczekiwane formy szkoleniowe w ramach projektu ROPS „Szkolenie i doskonalenie kadr pomocy społecznej” – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2009 i 2010⁷⁷

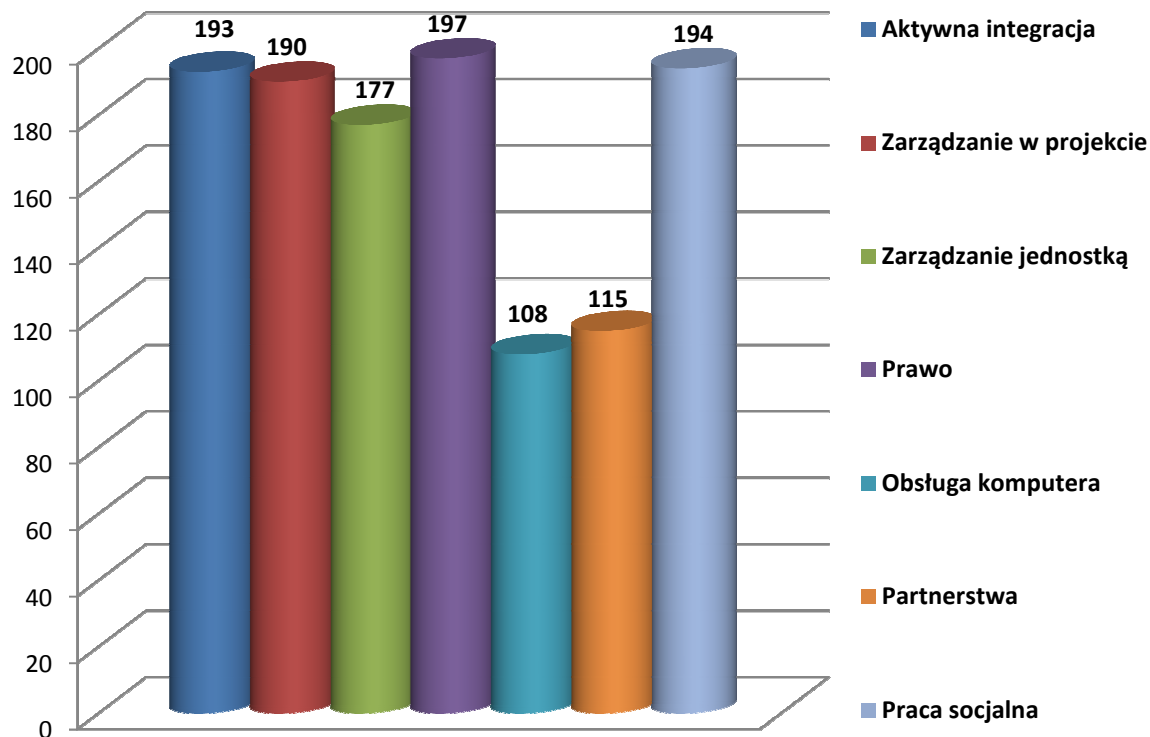

W badaniu zidentyfikowano nie tylko zapotrzebowanie na określone formy szkoleniowe, ale przede wszystkim preferowaną ich tematykę. W tym celu przedstawiono respondentom szeroki wachlarz możliwości tematycznych. Potencjalną tematykę szkoleń podzielono w ankiecie na ogólne działy, w ramach których wymieniono konkretne tematy szkoleń, przy czym przy każdym dziale zostawiono możliwość dopisania własnych, nie przewidzianych w kafeterii, propozycji tematycznych. Generalnie można stwierdzić, iż największym zainteresowaniem respondentów cieszy się tematyka związana z pracą socjalną oraz przepisami prawa. Natomiast zainteresowane szkoleniami związanymi z obsługą komputera i partnerstwami jest mniejsze.

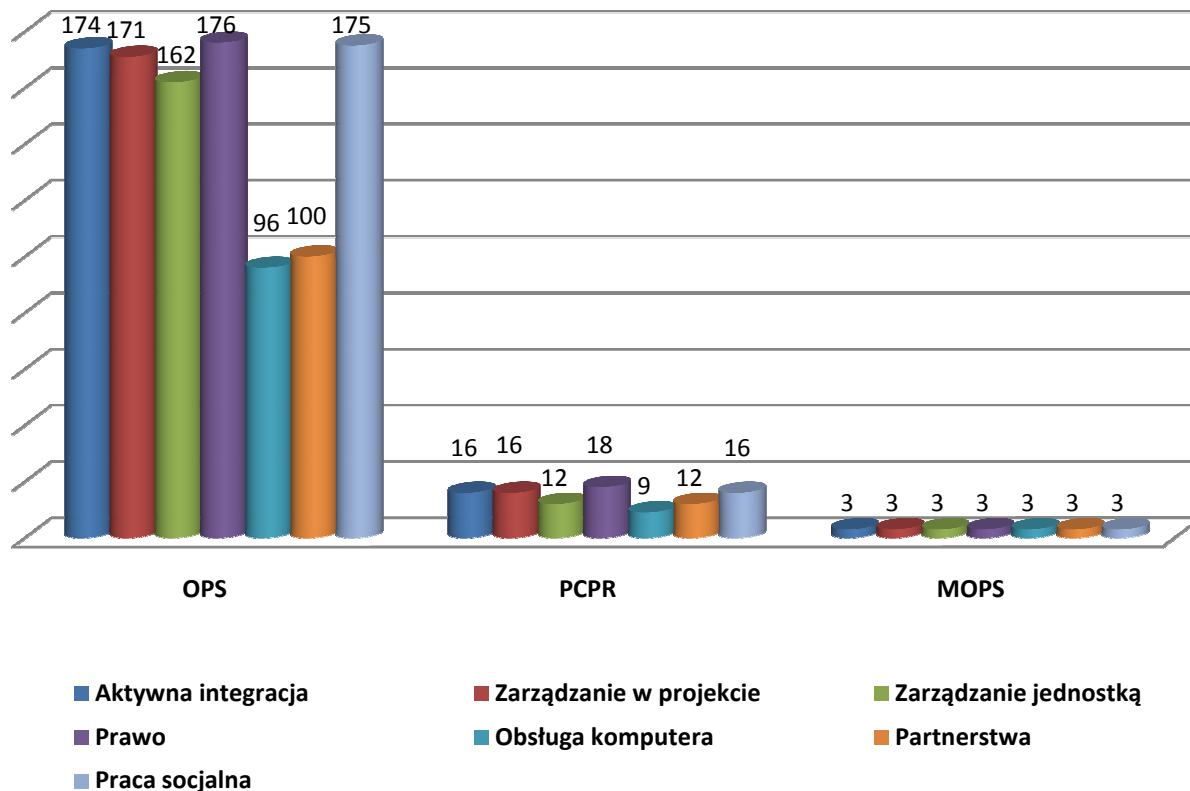
⁷⁶ Na to pytanie w roku 2009 r. odpowiedziało łącznie 196 jednostek (w tym 174 ops, 19 pcpr i mops 3), w 2010 r. odpowiedziało łącznie 198 jednostek (w tym 176 ops, 19 pcpr i 3 mops)

⁷⁷ J.w.

WYKRES 61: Potrzeby szkoleniowe pracowników – ogółem (ops, pcpr, mops)

WYKRES 62: Potrzeby szkoleniowe pracowników – w podziale na ops, pcpr, mops

Aby dokładnie przedstawić potrzeby szkoleniowe badanych jednostek pomocy społecznej wyniki analizy zostaną zaprezentowane w podziale na poszczególne ich typy (ops, pcpr i mops powiatów grodzkich) i główne działy tematyczne wskazane w ankiecie, a następnie szczegółowe zakresy tematyczne szkoleń.

W kolejnych zaproponowanych w ankiecie działach tematycznych dotyczących szkoleń wypowiedziały się dość różna liczba ops. Dla przejrzystości analizy odsetek jednostek deklarujących chęć uczestnictwa w poszczególnych szkoleniach został policzony z sumy jednostek pomocy społecznej uczestniczących w badaniu, czyli: 179 ops, 19 pcpr i 3 mops (łącznie 201 jednostek). Jednocześnie przy każdym zakresie tematycznym podana jest liczba jednostek, które zgłosiły potrzebę szkoleń.

Potrzeby szkoleniowe małopolskich ośrodków pomocy społecznej

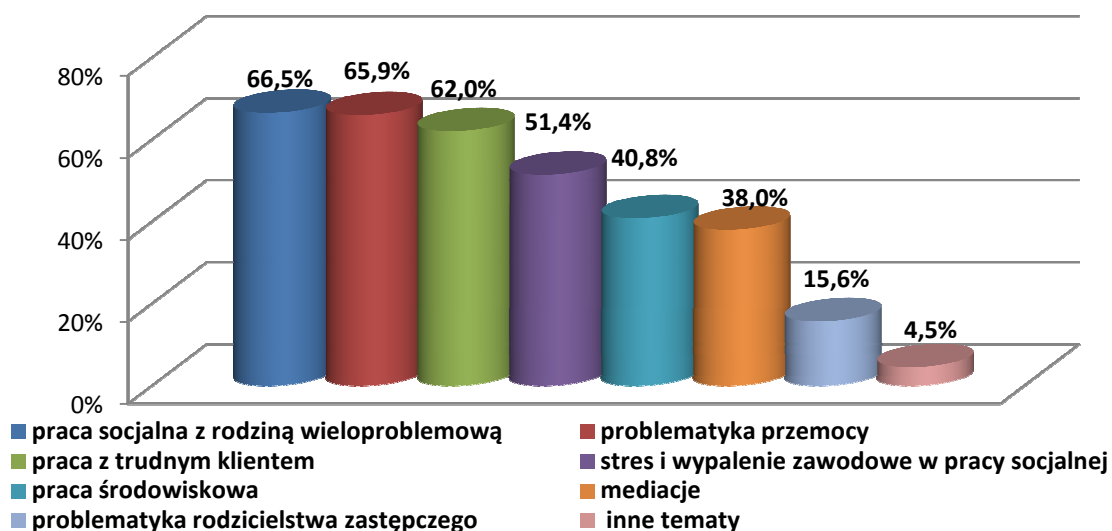
➤ Praca socjalna⁷⁸

Przedstawiciele ops wykazywali największe zainteresowanie pogłębianiem wiedzy z zakresu pracy socjalnej. Wśród tematów z tego obszaru największe potrzeby jednostek gminnych związane są z następującymi:

- praca socjalna z rodziną wieloprotblemową (119 wskazań, tj. 66,5%),
- problematyka przemocy (118 wskazań, tj. 65,9%),
- praca z trudnym klientem (111, tj. 62,0%).

Połowa ops zadeklarowała w badaniu potrzebę szkoleń doskonalących wiedzę i umiejętności pracowników w zakresie radzenia sobie ze stresem i wypaleniem zawodowym (92 wskazania, tj. 51,4%). Cztery na dziesięć jednostek gminnych (40,8%) wyraziło w badaniu potrzebę doksztalcania pracowników w zakresie pracy środowiskowej. Natomiast ponad 1/3 badanych ops (68 wskazań, 38,0%) jest zainteresowana tematyką mediacji. Mniejsze zainteresowanie szkoleniowe pracowników ośrodków związane jest z problematyką rodzicielstwa zastępczego (28 wskazań, tj. 15,6%).

WYKRES 63: Potrzeby szkoleniowe w zakresie pracy socjalnej - ops

⁷⁸ Potrzebę szkoleń w zakresie pracy socjalnej zadeklarowało w badaniu 175 ops

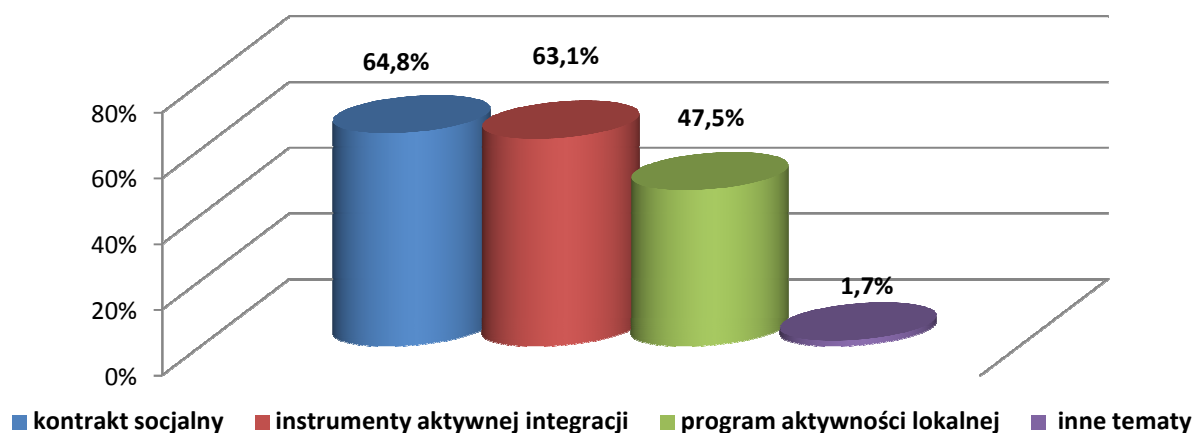
Wśród innych szkoleń (8 wskazań, tj. 4,5%) związanych z pracą socjalną przedstawiciele ops byli zainteresowani szkoleniami:

- związanymi z pracą w charakterze asystenta rodziny, czy animatora społecznego,
- dotyczącymi pracy socjalnej z osobami chorymi psychicznie i z zaburzeniami psychicznymi,
- z zakresu kreowania wizerunku pracownika socjalnego w środowisku,
- doskonalącymi przeprowadzanie wywiadów środowiskowych,
- poszerzającymi wiedzę na temat zagadnień związanych z interwencją kryzysową,
- z zakresu superwizji.

➤ Aktywna integracja⁷⁹

Pracownicy ops wykazują także spore zainteresowanie problematyką aktywnej integracji. Pracownicy tych jednostek deklarują chęć uczestnictwa w szkoleniach głównie z zakresu kontraktu socjalnego (116, tj. 64,8%) i instrumentów aktywnej integracji (113 wskazań, tj. 63,1%). Natomiast szkolenia pogłębiające wiedzę na temat programów aktywności lokalnej (PAL) cieszą się zainteresowaniem prawie połowy badanych jednostek gminnych (85 wskazań, tj. 47,5%). Należy zaznaczyć, iż od ubiegłego roku nie zmienił się poziom zainteresowania problematyką aktywnej integracji. Nadal najmniejsze zainteresowanie dotyczy pogłębiania wiedzy o programach aktywności lokalnej. Tymczasem, jak pokazują wcześniejsze wyniki, PAL ciągle jeszcze jest bardzo rzadko stosowanym narzędziem w ramach realizacji aktywnej integracji PO KL. Jak wiadomo to narzędzie realizacji projektu jest dość złożone, bo dotyczy grupy, a nie pojedynczych klientów. Wymaga także opracowania stosownego programu, który następnie zatwierdza Rady Gminy, Powiatu, czy Miasta. Z drugiej strony jest ono ważnym elementem rozwoju form aktywnej integracji, bo zacieśnia współpracę i koordynację działań instytucji istotnych dla zaspokojenia potrzeb członków społeczności lokalnej. O ile na początku wdrażania PO KL ops nie miały jeszcze doświadczenia w prowadzeniu projektów systemowych i tak można było tłumaczyć stosowanie podstawowych narzędzi, które są kontynuacją zadań, jakie realizowali wcześniej, o tyle w trzecim roku trwania Programu należałoby się zastanowić nad formą zachęcania ośrodków do poznania, a w konsekwencji stosowania tego narzędzia.

WYKRES 64: Potrzeby szkoleniowe dotyczące aktywnej integracji - ops

⁷⁹ Potrzebę szkoleń w zakresie aktywnej integracji zadeklarowało w ankiecie 174 ops

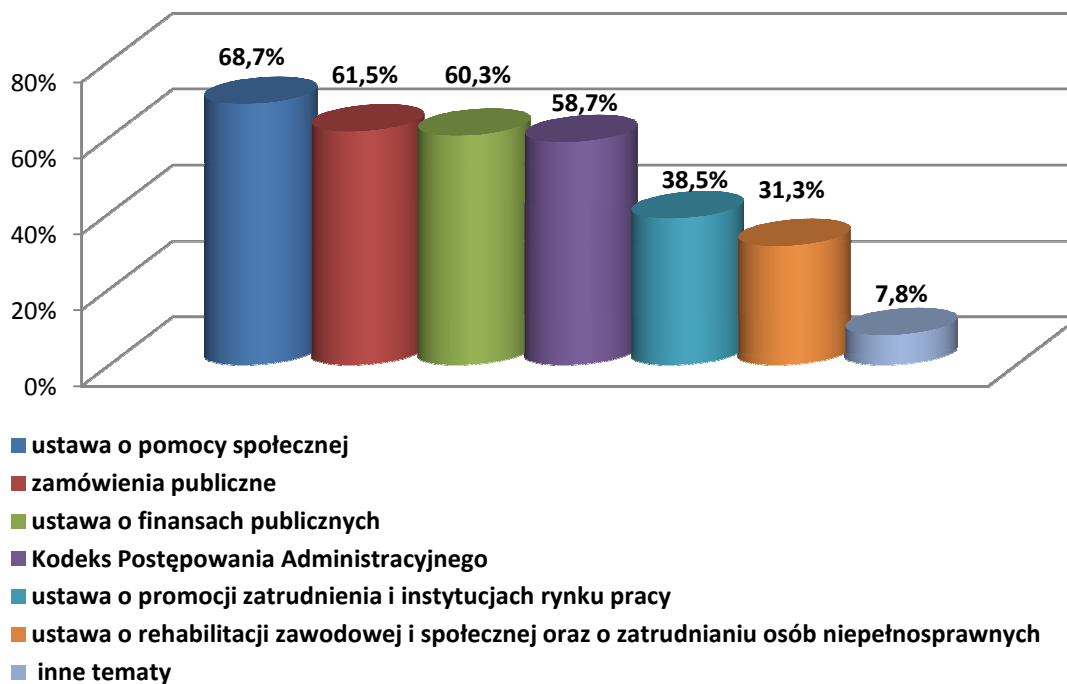
Wśród innych potrzebnych szkoleń związanych z aktywną integracją (3 wskazania, tj. 1,7%) ops wymieniły ewaluację w kontrakcie socjalnym oraz metody pracy z ofiarą i sprawcą przemocy. Jeżeli chodzi o zainteresowanie wszystkimi trzema wymienionymi w ankiecie tematami szkoleń łącznie (instrumentami aktywnej integracji, kontraktem socjalnym i programem aktywności lokalnej), to deklaruje je jedynie 28 jednostek (15,6%).

➤ **Prawo**⁸⁰

Bardzo duże zainteresowanie pracowników ośrodków pomocy społecznej dotyczy szkoleń związanych ze stosowaniem przepisów prawa. Ops wskazywały na konieczność szkolenia swoich pracowników w zakresie zagadnień związanych ze zmianami w:

- ustawie o pomocy społecznej (123 wskazania, tj. 68,7%),
- ustawie o zamówieniach publicznych (110 wskazań, tj. 61,5%),
- ustawie o finansach publicznych (108 wskazań, tj. 60,3%),
- Kodeksie Postępowania Administracyjnego (105 wskazań, tj. 58,7%).

WYKRES 65: Potrzeby szkoleniowe w zakresie stosowania przepisów prawa – ops

Badane ośrodki wykazują nieco mniejsze zainteresowanie szkoleniami dotyczącymi zmian w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (69 wskazań, tj. 38,5%) oraz ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (56 wskazań, tj. 31,3%). Natomiast 14 ops (tj. 7,8%) wymieniło inne niż wskazane w ankiecie zagadnienia prawne, które chcieliby poznać w trakcie szkoleń. Dotyczą one zmian w ustawach: o świadczeniach rodzinnych, o funduszu alimentacyjnym, o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, o ochronie zdrowia psychicznego, o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, o dodatkach mieszkaniowych oraz w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym.

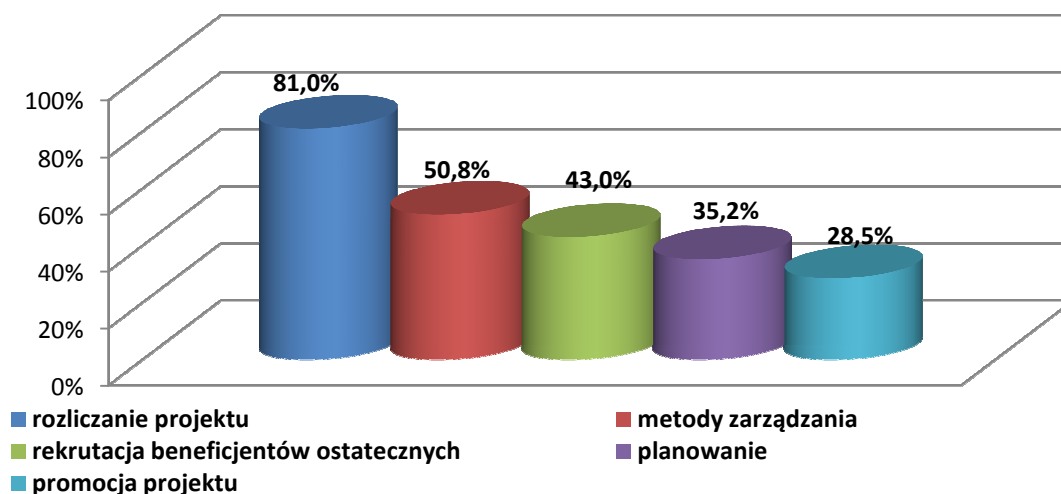
⁸⁰ Potrzebę szkoleń w zakresie stosowania przepisów prawa zadeklarowało w badaniu 176 ops

Porównując dane zgromadzone w poprzednim badaniu (2009 r.) i obecnie⁸¹ zwraca uwagę niezmiennie duże zainteresowanie jednostek omawianą tematyką szkoleń. Zmiana, jaką można zauważyć to znaczne zwiększenie zapotrzebowania na szkolenia związane z zamówieniami publicznymi (z 55 wskazań w 2009 r. do 110 wskazań w 2010 r.) oraz dużego zainteresowania tematyką zmian w ustawie o finansach publicznych, która w kafeterii w 2009 r. nie była wymieniona, nie można zauważyć większych różnic. Niewątpliwie ma na to wpływ realizacja projektów systemowych, w których konieczne jest stosowanie tych procedur.

➤ Zarządzanie w projekcie⁸²

Jeżeli chodzi o kwestie związane z zarządzaniem w projekcie, to z badania wynika, iż przedstawiciele ops wykazują ogromne zapotrzebowanie – podobnie jak przed rokiem – na szkolenia dotyczące rozliczania projektu (145 wskazań, tj. 81,0%). Połowa badanych ośrodków jest natomiast zainteresowana pogłębianiem swojej wiedzy w zakresie metod zarządzania w projekcie (91 wskazań, tj. 50,8%). Szkoleniami poszerzającymi wiedzę w zakresie rekrutacji beneficjentów ostatecznych jest zainteresowanych 77 ops (43,0%). Natomiast planowanie w projekcie i jego promocja zainteresowały zdecydowanie mniej ośrodków. Jeżeli chodzi o pierwszy temat to deklaracja chęci uczestnictwa w tego typu szkoleniach została złożona przez 63 ośrodki (35,2%), w drugim temacie przez 51 ops (28,5%).

WYKRES 66: Potrzeby szkoleniowe dotyczące zarządzania w projekcie - ops

➤ Zarządzanie jednostką⁸³

W obszarze zagadnień związanych z zarządzaniem jednostką największe zapotrzebowanie na szkolenia dotyczy finansów i księgowości (134 wskazania, tj. 74,9%). Połowa jednostek gminnych jest zainteresowana podnoszeniem wiedzy swoich pracowników na temat metod zarządzania Ośrodkiem (wskazań, tj. 51,4%). Natomiast ponad 1/3 badanych ośrodków (62 wskazania, tj. 34,6%) deklaruje chęć uczestniczenia w szkoleniach poszerzających wiedzę w zakresie planowania w jednostce. Wśród innych

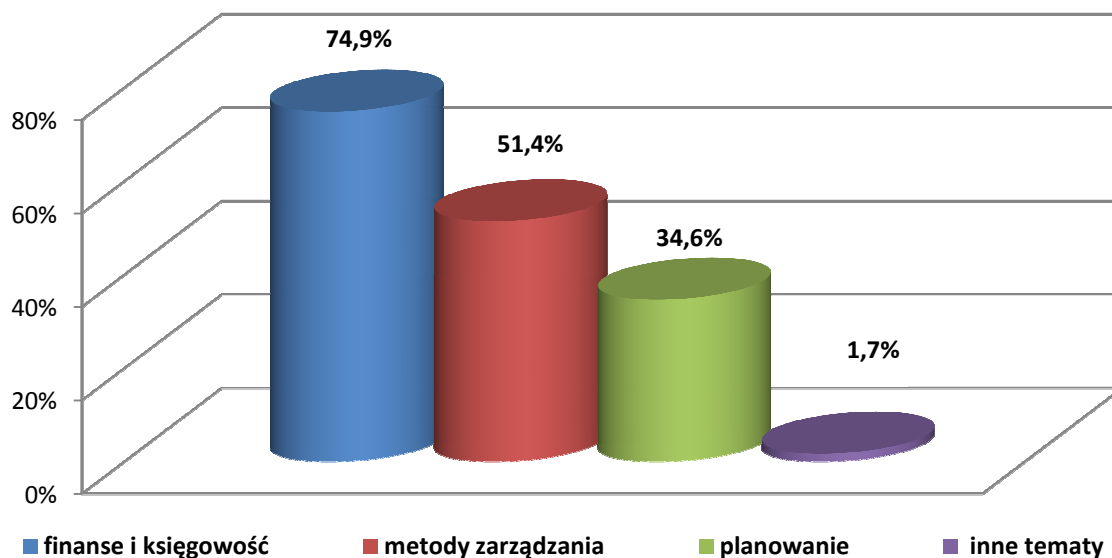
⁸¹ W 2009 r. kafeteria odpowiedzi nie zawierała tematyki związanej z ustawą o finansach publicznych

⁸² Potrzebę szkoleń w zakresie zarządzania w projekcie zadeklarowało w ankiecie 171 ops

⁸³ Potrzebę szkoleń w zakresie zarządzania jednostką zadeklarowało w ankiecie 162 ops

tematów związanych z zarządzaniem jednostkami ośrodki wymieniały (3 wskazania, tj. 1,7%): regulaminy wewnętrzne konieczne w pracy ops, finanse publiczne, zarządzanie jakością oraz monitoring i ewaluację działań w pomocy społecznej.

WYKRES 67: Potrzeby szkoleniowe dotyczące zarządzania jednostką - ops

➤ Partnerstwa⁸⁴

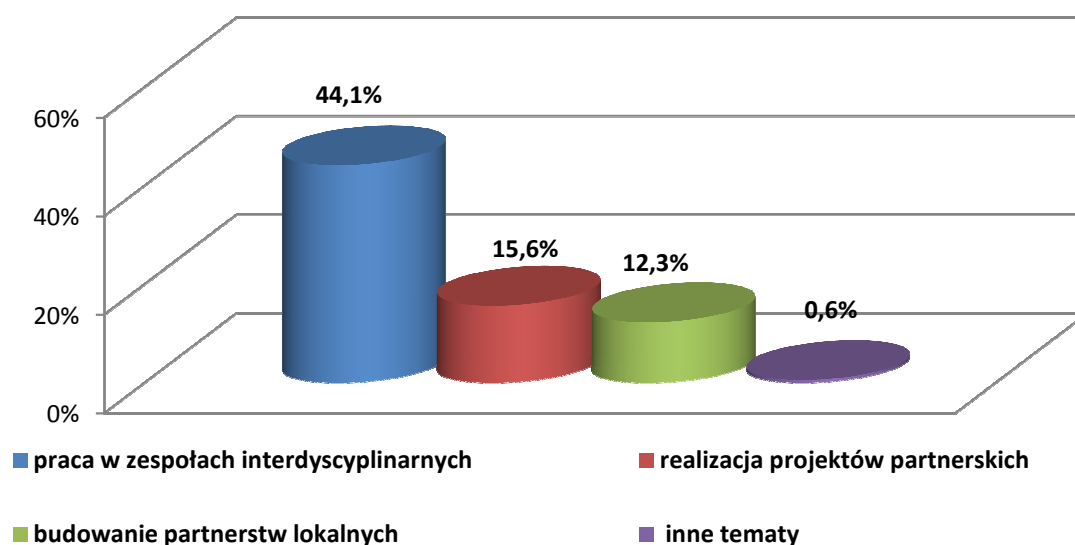
Ponad połowa ops (100 jednostek, tj. 55,9%) wskazała w badaniu na potrzebę szkoleń dotyczących partnerstw. Największe zainteresowanie wśród tych ośrodków dotyczy pogłębiania wiedzy związanej z pracami w zespołach interdyscyplinarnych (79 wskazań, tj. 44,1%). Natomiast szkoleniami z zakresu realizacji projektów partnerskich i budowania partnerstw lokalnych zainteresowanych jest niewiele ośrodków. Pierwszy temat wzbudził zainteresowanie jedynie 28 ops (15,6%), drugi – 22 ops (12,3%). Jedna jednostka gminna wskazała na potrzebę szkolenia swoich pracowników w zakresie budowania partnerstw z jednostkami zagranicznymi.

Porównując obecne zainteresowanie szkoleniami dotyczącymi partnerstw z tym, jakie miało miejsce w 2009 r. – mimo, iż zakres tematyczny tego obszaru był nieco odmienny – można zauważyć pozytywną zmianę. Drugie tyle ośrodków pomocy społecznej (z 47 jednostek w 2009 r. do 100 ops w 2010 r.)⁸⁵ widzi potrzebę poszerzania wiedzy swoich pracowników w tym zakresie. Jedną z przyczyn wzrostu zainteresowania tą tematyką może być pozytywne doświadczenie ops, które realizują projekty partnerskie zachęciły inne jednostki do poznawania tych zagadnień.

⁸⁴ Potrzebę szkoleń na temat partnerstw zadeklarowało w ankiecie 100 ops

⁸⁵ W badaniu 2009 r. w pytaniu dotyczącym szkoleń związanych z partnerstwami zaproponowano tematy: zawieranie partnerstw, zarządzanie w partnerstwie, sposoby rozliczania w partnerstwie, partnerstwa z urzędami pracy, natomiast w 2010 r.: budowanie partnerstw lokalnych, realizacja projektów partnerskich, praca w zespołach interdyscyplinarnych

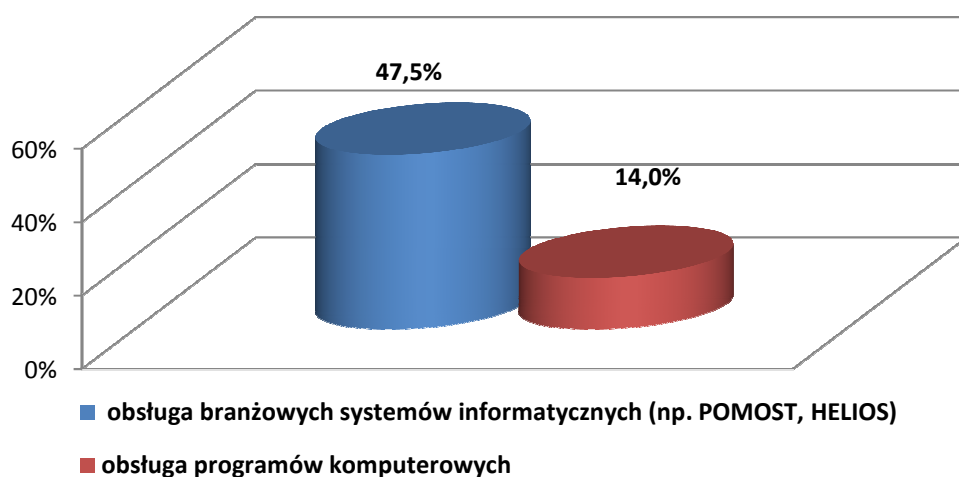
WYKRES 68: Potrzeby szkoleniowe dotyczące partnerstw - ops

➤ **Obsługa komputera⁸⁶**

Poziom zainteresowania szkoleniami z obsługi komputerów nie jest wysoki (podobnie jak w poprzednim badaniu 2009 r.). 96 ops (53,6%) zadeklarowało w ankiecie chęć uczestnictwa w szkoleniach z tej tematyki. Większość z nich (85 wskazań, tj. 47,5% wszystkich jednostek uczestniczących w badaniu) widzi konieczność szkolenia swoich kadr w obsłudze branżowych systemów informatycznych, np. POMOST, czy HELIOS. Natomiast niespełna 1/7 ops dostrzega potrzebę przeszkolenia pracowników w obsłudze programów komputerowych (25 wskazań, tj. 14,0%).

WYKRES 69: Potrzeby szkoleniowe dotyczące obsługi komputera - ops

⁸⁶ Potrzebę szkoleń z obsługi komputera zadeklarowało w ankiecie 96 ops

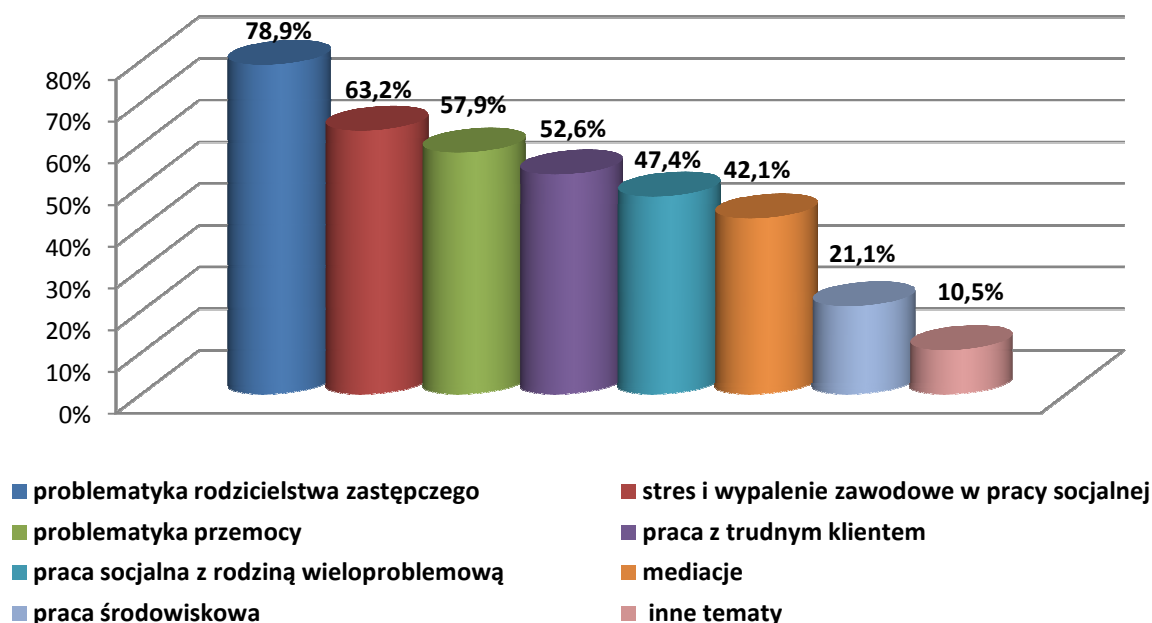
Potrzeby szkoleniowe powiatowych centrów pomocy rodzinie

➤ Praca socjalna⁸⁷

Największe zainteresowanie szkoleniowe powiatowych centrów pomocy rodzinie związane jest z zagadnieniami pracy socjalnej (podobnie jak ośrodków pomocy społecznej). W tym obszarze przedstawiciele pccpr deklarują chęć poszerzania swojej wiedzy głównie w zakresie rodzicielstwa zastępczego (15 wskazań, tj.78,9%), co wydaje się być zrozumiałe ze względu na specyfikę zadań realizowanych przez te jednostki. 12 pccpr, tj. 63,2% widzi potrzebę uczestnictwa pracowników w szkoleniach podejmujących problematykę stresu i wypalenia zawodowego w pracy socjalnej. Kolejnymi tematami z zakresu pracy socjalnej jest zainteresowana ok. połowa powiatowych centrów pomocy rodzinie, w tym: problematyką przemocy – 11 wskazań, tj.57,9%; pracą z trudnym klientem – 10 wskazań, tj.52,6%, pracą socjalną z rodziną wieloproblemową – 9 wskazań, tj.47,4%; mediacje – 8 wskazań, tj.42,1%. Najmniej jednostek powiatowych wykazało zainteresowanie szkoleniami dotyczącymi pracy środowiskowej (4 wskazania, tj.21,1%).

Wśród innych tematów szkoleń (2 wskazania, tj.10,5%) przedstawiciele pccpr wymienili: pracę socjalną ze sprawcą przemocy oraz z usamodzielniającymi się wychowankami i z klientami chorymi psychicznie.

WYKRES 70: Potrzeby szkoleniowe w zakresie pracy socjalnej - pccpr

➤ Aktywna integracja⁸⁸

Zagadnienia związane z aktywną integracją interesują dużą część powiatowych centrów pomocy rodzinie. Pogłębianiem wiedzy o instrumentach aktywnej integracji oraz programie integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych jest zainteresowanych po 11 jednostek (po 57,9%). Potrzebę szkolenia w zakresie tworzenia i realizacji programu aktywności lokalnej widzi 10 pccpr (52,6%), a programów indywidualnych (usamodzielniania, czy integracji) 9 jednostek

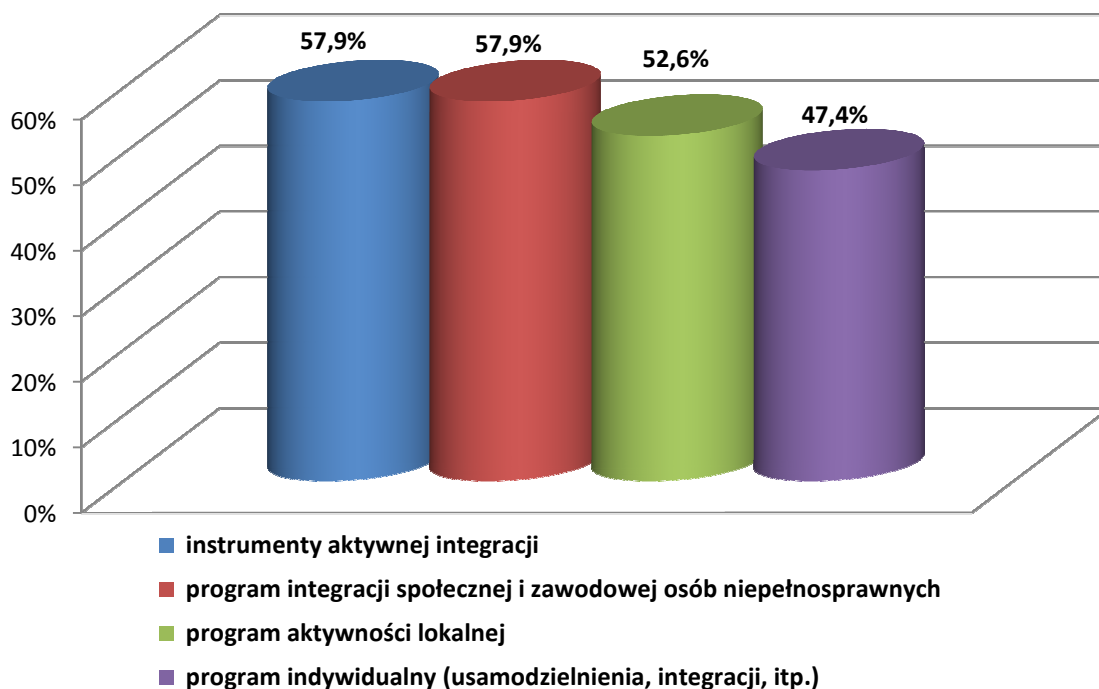
⁸⁷ Potrzebę szkoleń w zakresie pracy socjalnej zadeklarowało w ankiecie 16 pccpr

⁸⁸ Potrzebę szkoleń w zakresie aktywnej integracji zadeklarowało w ankiecie 16 pccpr

(47,4%). Wśród innych zagadnień związanych z aktywną integracją, które chcieliby poznać w trakcie szkoleń przedstawiciele pcpr znalazła się rola i funkcje asystenta rodziny.

Poziom zainteresowania szkoleniami poszerzającymi wiedzę o aktywnej integracji pomiędzy rokiem 2009 r. i 2010 r. nie zmienił się w tej grupie badanych jednostek.

WYKRES 71: Potrzeby szkoleniowe dotyczące aktywnej integracji - pcpr

➤ Prawo⁸⁹

Przedstawiciele pcpr wykazują duże zainteresowanie szkoleniami na temat zmieniających się przepisów prawa (podobnie jak ops). Najwięcej powiatowych centrów deklaruje chęć dokształcania pracowników z zakresu ustawy o finansach publicznych (14 wskazań, tj. 73,7%) i Kodeksu Postępowania Administracyjnego (13 wskazań, tj. 68,4%). Ponad połowa jednostek chciałaby skorzystać ze szkoleń związanych z ustawą o:

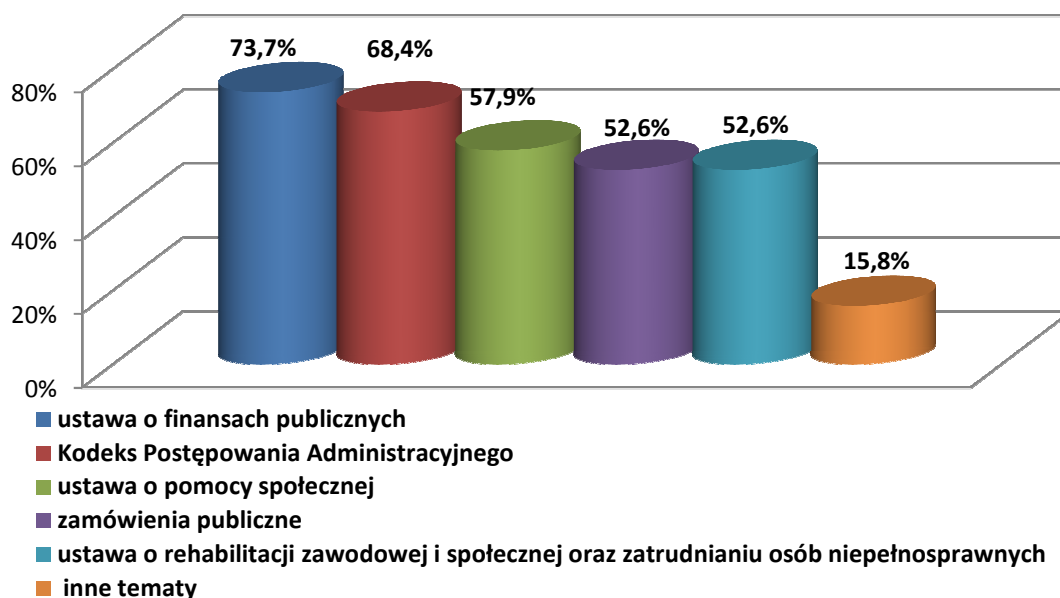
- pomocy społecznej (11 wskazań, tj. 57,9%);
- zamówieniach publicznych (10 wskazań, tj. 52,6%);
- rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (10 wskazań, tj. 52,6%).

Wśród innych zagadnień prawnych, pozostających w kręgu zainteresowań szkoleniowych przedstawicieli pcpr można wymienić: ustawę o ochronie danych osobowych i przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Kodeks Karny, rozporządzenie w sprawie udzielania pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie.

Porównując zapotrzebowanie szkoleniowe pcpr z roku 2009 do roku 2010 r.⁹⁰, oprócz dużego zainteresowania tematyką zmian w ustawie o finansach publicznych, która w kafeterii w 2009 r. nie była wymieniona, nie można zauważyć większych różnic.

⁸⁹ Potrzebę szkoleń w zakresie stosowania przepisów prawa zadeklarowało w ankiecie 18 pcpr

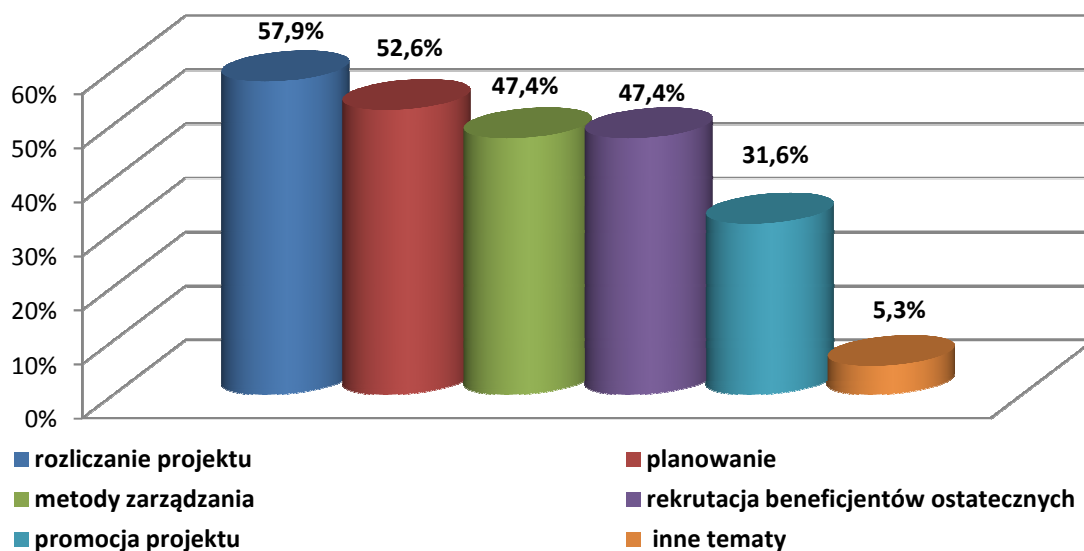
WYKRES 72: Potrzeby szkoleniowe w zakresie stosowania przepisów prawa - pcpr

➤ **Zarządzanie w projekcie⁹¹**

Z zagadnień związanych z zarządzaniem w projekcie największe zainteresowanie szkoleniami dotyczącymi rozliczania projektu (11 wskazań, tj. 57,9%) oraz planowania w nim zadań (10 wskazań, tj. 52,6%). Prawie połowa pcpr widzi potrzebę szkolenia swoich pracowników z metod zarządzania w projekcie i sposobów rekrutowania beneficjentów ostatecznych (po 9 wskazań, tj. po 47,4%). Najmniejsze zainteresowanie pcpr dotyczy poszerzania wiedzy związanej z promocją projektu (6 wskazań, tj. 31,6%). Wśród innych szkoleń związanych z zarządzaniem w projekcie respondenci z pcpr wymienili księgowość projektu.

WYKRES 73: Potrzeby szkoleniowe dotyczące zarządzania w projekcie - pcpr

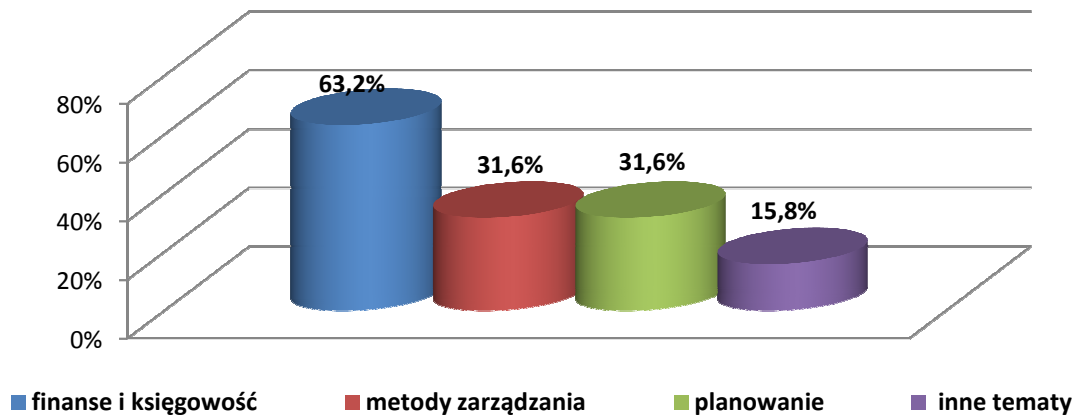
⁹⁰ W 2009 r. kafeteria odpowiedzi nie zawierała tematyki związanej z ustawą o finansach publicznych

⁹¹ Potrzebę szkoleń w zakresie zarządzania w projekcie zadeklarowało w ankiecie 16 pcpr

➤ **Zarządzanie jednostką**⁹²

Jeżeli chodzi o szkolenia z zarządzania jednostką to największe zainteresowanie dotyczyło finansów i księgowości (12 wskazań, tj. 63,2%). Dużo mniej jednostek (po 6, tj. po 31,6%) deklaruje chęć poszerzania wiedzy pracowników z metod zarządzania i planowania w jednostce. Wśród innych tematów respondenci wymienili szkolenia związane z tematyką kadrową i budżetową oraz ocenami pracowniczymi.

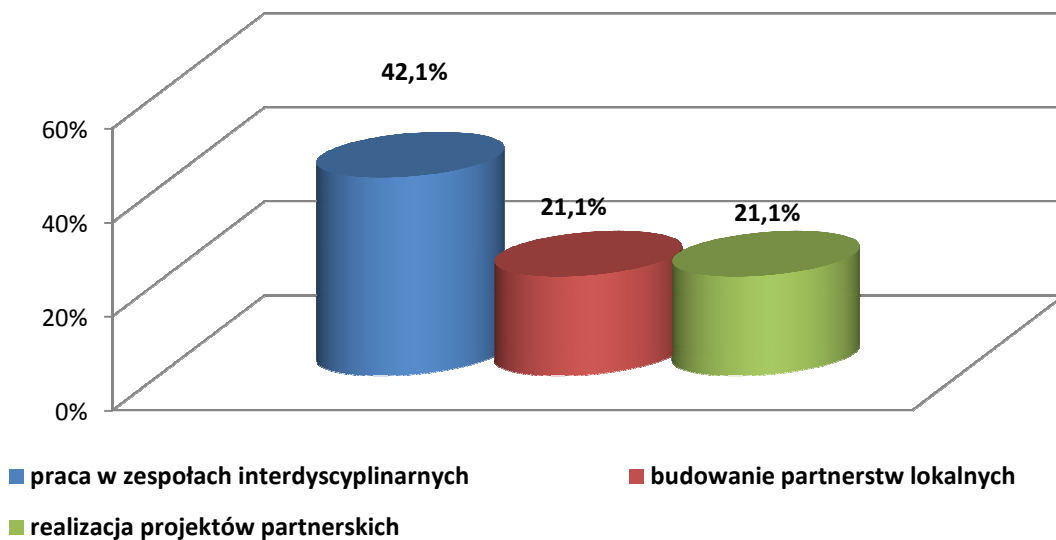
WYKRES 74: Potrzeby szkoleniowe dotyczące zarządzania jednostką - pcpr

➤ **Partnerstwa**⁹³

Jeżeli chodzi o szkolenia związane z partnerstwami, to 8 jednostek widzi potrzebę szkoleń przybliżających metody pracy w zespołach interdyscyplinarnych, a po 4 pcpr deklaruje chęć przeszkolenia pracowników w zakresie budowania partnerstw lokalnych i realizacji projektów partnerskich.

WYKRES 75: Potrzeby szkoleniowe dotyczące partnerstw - pcpr

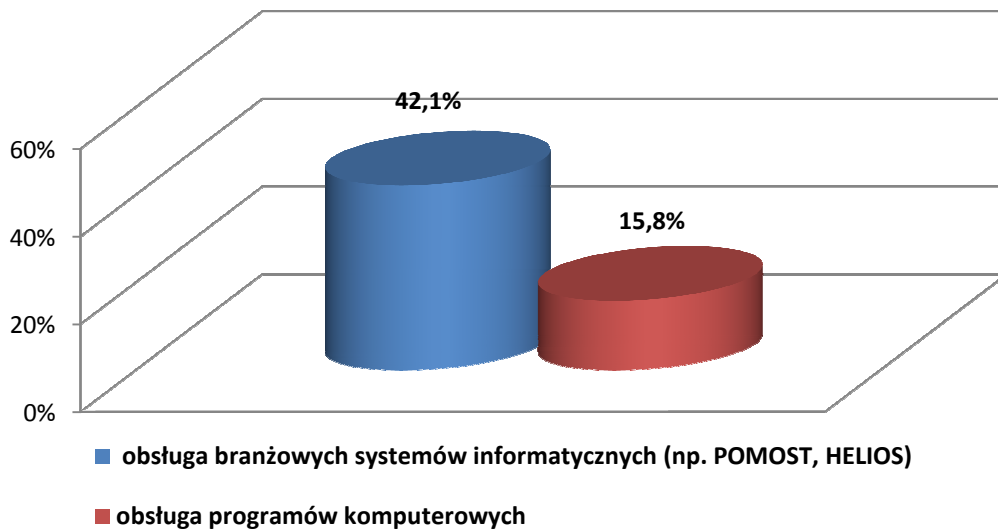
⁹² Potrzebę szkoleń w zakresie zarządzania jednostką zadeklarowało w ankiecie 12 pcpr

⁹³ Potrzebę szkoleń w zakresie partnerstw zadeklarowało w ankiecie 12 pcpr

➤ **Obsługa komputera**⁹⁴

Zainteresowanie szkoleniami z obsługi komputera nie jest zbyt duże w pcpr i jest ono na poziomie sprzed roku. 8 jednostek (42,1%) zadeklarowało potrzebę przeszkolenia pracowników z obsługi branżowych systemów informatycznych (np. POMOST, HELIOS), a 3 kolejne centra z obsługi programów komputerowych (15,8%).

WYKRES 76: Potrzeby szkoleniowe dotyczące obsługi komputera - pcpr

Potrzeby szkoleniowe miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich

Mimo, iż miejskie ośrodki pomocy społecznej w miastach na prawach powiatów są jedynie trzy w Województwie Małopolskim warto zaprezentować potrzeby szkoleniowe ich pracowników, gdyż zatrudniają one zdecydowaną największą ich liczbę spośród wszystkich typów badanych jednostek pomocy społecznej. Mops powiatów grodzkich deklarują zapotrzebowanie właściwie na każdy typ szkoleń zaproponowanych w ankiecie. Najbardziej jednostki te wskazują na potrzebę szkoleń dotyczących obsługi komputera. Pozostałe zakresy tematyczne są wybierane często przez wszystkie jednostki. I tak:

➤ **Praca socjalna**

Z zagadnień związanych z pracą socjalną wszystkie trzy mops są zainteresowane: pracą socjalną z rodziną wieloprotblemową, pracą z trudnym klientem oraz problematyką przemocy i szkoleniami na temat przeciwdziałania stresowi i wypaleniu zawodowemu w pracy socjalnej. Natomiast po dwa ośrodki z miast na prawach powiatu wskazały dodatkowo na potrzebę doskonalenia pracowników w zakresie: pracy środowiskowej, problematyki rodzicielstwa zastępczego i mediacji.

⁹⁴ Potrzebę szkoleń w zakresie obsługi komputera zadeklarowało w ankiecie 9 pcpr

➤ **Aktywna integracja**

Jeżeli chodzi o aktywną integrację, to wszystkie trzy mops miast na prawach powiatu są zainteresowane pogłębianiem swojej wiedzy z zakresu: programu aktywności lokalnej, kontraktu socjalnego, programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Natomiast instrumentami aktywnej integracji są zainteresowane dwa z nich.

➤ **Prawo**

Jeżeli chodzi o tematykę szkoleń związanych z przepisami prawa to wszystkie trzy mops powiatów grodzkich zgłaszają potrzebę szkoleń z każdego z wymienionych w ankiecie tematów (zamówienia publiczne, Kodeks Postępowania Administracyjnego, ustawy: o pomocy społecznej, promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, finansach publicznych, rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych). Dodatkowo jeden mops zainteresowany jest szkoleniami z zakresu prawa pracy, a inny Kodeksem Rodzinnym i Opiekuńczym oraz Kodeksem Cywilnym.

➤ **Zarządzanie w projekcie**

W obszarze wiedzy na temat zarządzania projektem zainteresowanie wszystkich trzech ośrodków funkcjonujących w miastach na prawach powiatu skierowane jest na rozliczanie projektu (podobnie jak w ops i pcpr). Pracownicy jednego z mops są zainteresowani planowaniem w projekcie, a innego – promocją projektu. Dodatkowo jeden z mops wskazał na następującą tematykę szkoleń z zakresu zarządzania projektem: metodyka ewaluacji projektu, narzędzia badawcze w ewaluacji, metody i narzędzia badania potrzeb beneficjentów, tworzenie zespołów i kierowanie zespołami, administrowanie danymi w projekcie, podstawy prawne realizacji projektów, kontrola zarządcza, klasyfikacja budżetowa w realizacji projektu.

➤ **Zarządzanie jednostką**

Z zagadnień związanych z zarządzaniem jednostką dwa z mops są zainteresowane planowaniem działalności w jednostce oraz finansami i księgowością. Natomiast jeden – metodami zarządzania jednostką.

➤ **Partnerstwa**

W zakresie poznawania zagadnień związanych z partnerstwami wszystkie trzy mops miast na prawach powiatów są zainteresowane szkoleniami związanymi z realizacją projektów partnerskich. Natomiast dwa z trzech mops chciałyby dodatkowo pogłębiać wiedzę dotyczącą budowania partnerstw lokalnych oraz pracy w zespołach interdyscyplinarnych.

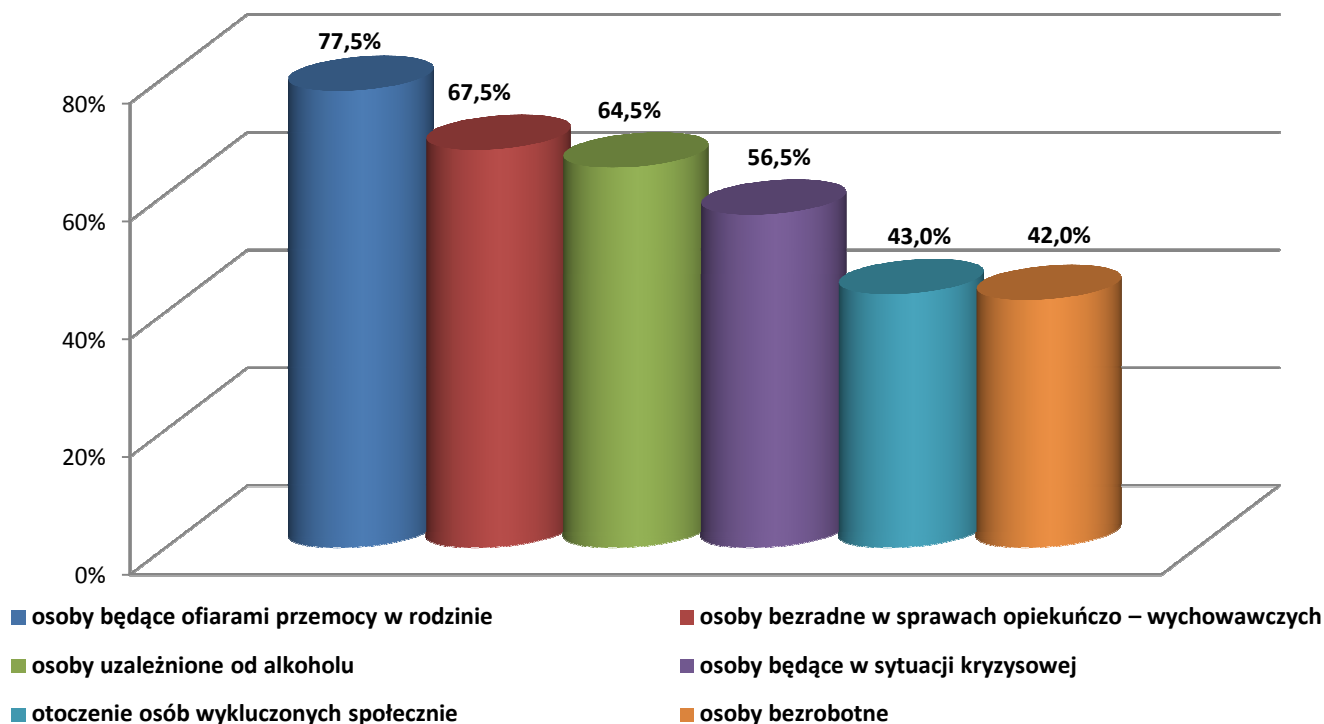
➤ **Obsługa komputera**

Zainteresowanie szkoleniami z obsługi komputera wśród mops powiatów grodzkich nie jest zbyt duże. Dwa z nich deklarują potrzebę szkoleń z obsługą branżowych systemów informatycznych, a jeden z obsługi programów komputerowych.

Dla pełnego obrazu potrzeb szkoleniowych badanych jednostek pomocy społecznej oprócz wskazania preferowanych tematów szkoleń, poproszono respondentów o określenie potrzeb szkoleniowych w zakresie doskonalenia pracy z różnymi grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym. Z analizy wynika, iż wśród badanych jednostek największe zapotrzebowanie dotyczy szkoleń doskonalących pracę z osobami:

- będącymi ofiarami przemocy w rodzinie (155 wskazań);
- bezradnymi w sprawach opiekuńczo – wychowawczych (135 wskazań);
- uzależnionymi od alkoholu (129 wskazań).

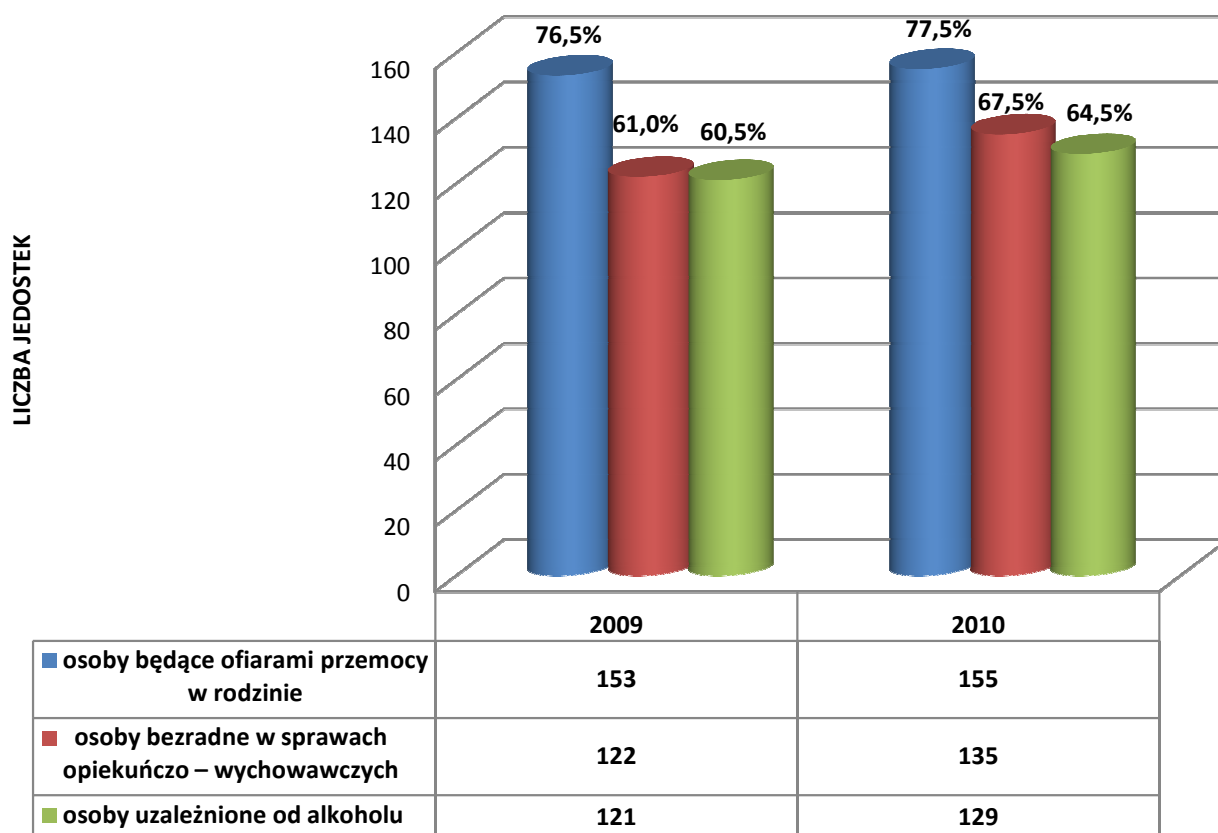
WYKRES 77: Potrzeba doskonalenia zawodowego w pracy z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym (wskazania najczęstsze) - ogółem (ops, pcpr, mops)

Porównując wyniki obecnie analizowanego badania z pochodzącymi z 2009 r.⁹⁵ można zauważyć, iż aktualne zapotrzebowanie jednostek pomocy społecznej na szkolenia doskonalące pracę z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym ogólnie dotyczy tych samych grup co przed rokiem.

⁹⁵ W 2009 roku na to pytanie odpowiedziało 198 jednostek (w tym 177 ops, 18 pcpr i 3 mops), a w 2010 r.– 200 jednostek (w tym 178 ops, 19 pcpr i 3 mops),

WYKRES 78: Potrzeba doskonalenia zawodowego w pracy z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2009 i 2010

Biorąc pod uwagę trzy typy badanych jednostek pomocy społecznej należy zauważyć, iż mają one nieco inne zapotrzebowanie na szkolenia dotyczące doskonalenia zawodowego w pracy z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym, zależnie od rodzaju zadań przez nie realizowanych.

Ośrodki pomocy społecznej wskazywały najczęściej na potrzebę szkoleń na temat pracy z osobami⁹⁶:

- będącymi ofiarami przemocy w rodzinie (141 wskazań, tj. 79,2%);
- uzależnionymi od alkoholu (121 wskazań, tj. 68,0%);
- bezradnymi w sprawach opiekuńczo – wychowawczych (119 wskazań, tj. 66,9%);
- będącymi w sytuacji kryzysowej (97 wskazań, tj. 54,5%);
- bezrobotnymi (97 wskazań, tj. 44,4%).

Nieco mniejsze zainteresowanie dotyczy szkoleń podnoszących wiedzę na temat pracy z otoczeniem osób wykluczonych społecznie (71 wskazań, tj. 39,9%) oraz rodzinami wielodzietnymi (67 wskazań, tj. 37,6%). Chęć poszerzania wiedzy w zakresie pracy z pozostałymi grupami społecznymi jest dużo rzadziej wskazywana przez jednostki gminne:

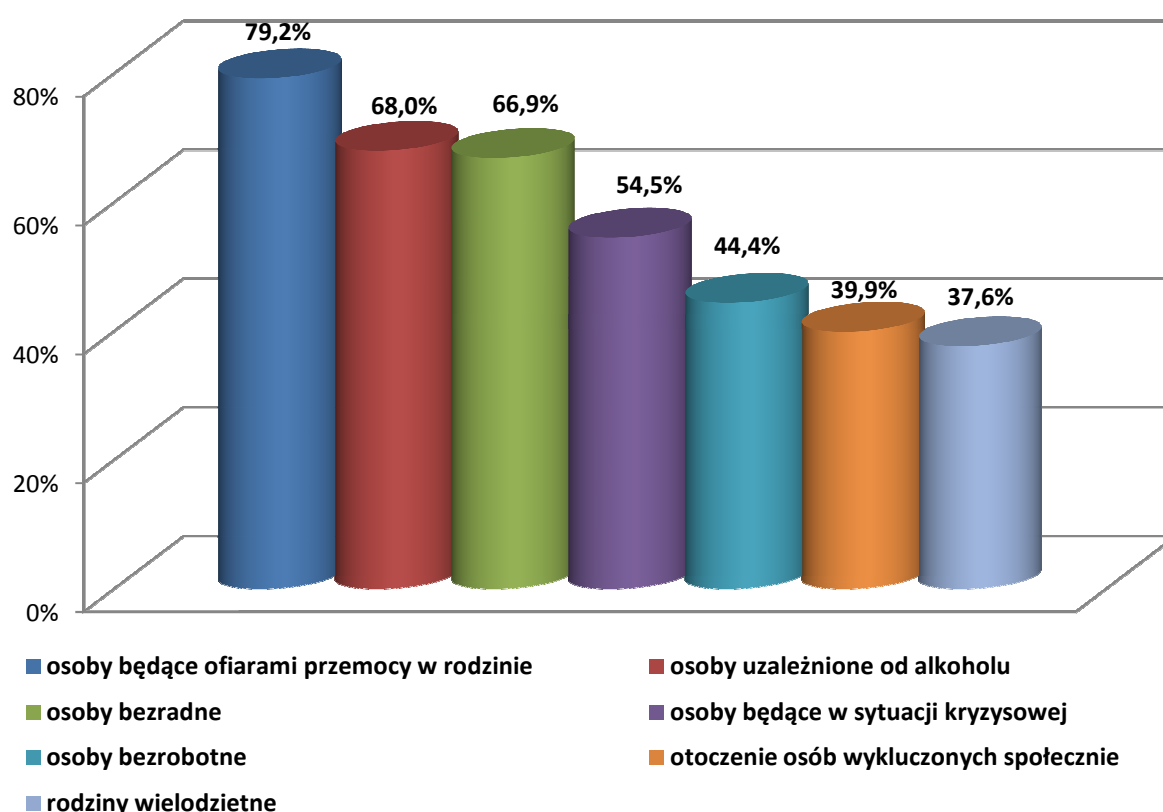
- osoby zwolnione z zakładu karnego (47 wskazań, tj. 26,4%);
- osoby niepełnosprawne (44 wskazania, tj. 24,7%);

⁹⁶ Na to pytanie odpowiedziało łącznie 178 ops

- osoby długotrwale lub ciężko chore (43 wskazań, tj. 24,2%);
- dzieci i młodzież pozbawione opieki rodzicielskiej (41 wskazań, tj. 23,0%);
- osoby ubogie (38 wskazań, tj. 21,3%);
- osoby będące samotnymi rodzicami (38 wskazań, tj. 21,3%);
- osoby uzależnione od narkotyków (27 wskazań, tj. 15,2%);
- młodzież opuszczająca całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze (24 wskazania, tj. 13,5%);
- osoby bezdomne (23 wskazania, tj. 12,9%);
- osoby dotknięte klęską żywiołową lub ekologiczną (11 wskazań, tj. 6,2%);
- osoby będące ofiarami handlu ludźmi (8 wskazań, tj. 4,5%);
- uchodźcy (5 wskazań, tj. 2,8%).

Warto dodać, iż od poprzedniego badania (w 2009 r.) nie zmieniły się znacząco potrzeby szkoleniowe małopolskich ośrodków pomocy społecznej w zakresie doskonalenia pracy z osobami wykluczonymi społecznie.

WYKRES 79: Potrzeba doskonalenia zawodowego w pracy z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym – ops (wskazania najczęstsze)

Powiatowe centra pomocy społecznej, ze względu na specyfikę swojej działalności kładą nacisk na doskonalenie pracy z nieco innymi grupami społecznymi niż ops. Pcp⁹⁷ wskazywały głównie na potrzebę szkoleń przybliżającej metody pracy z:

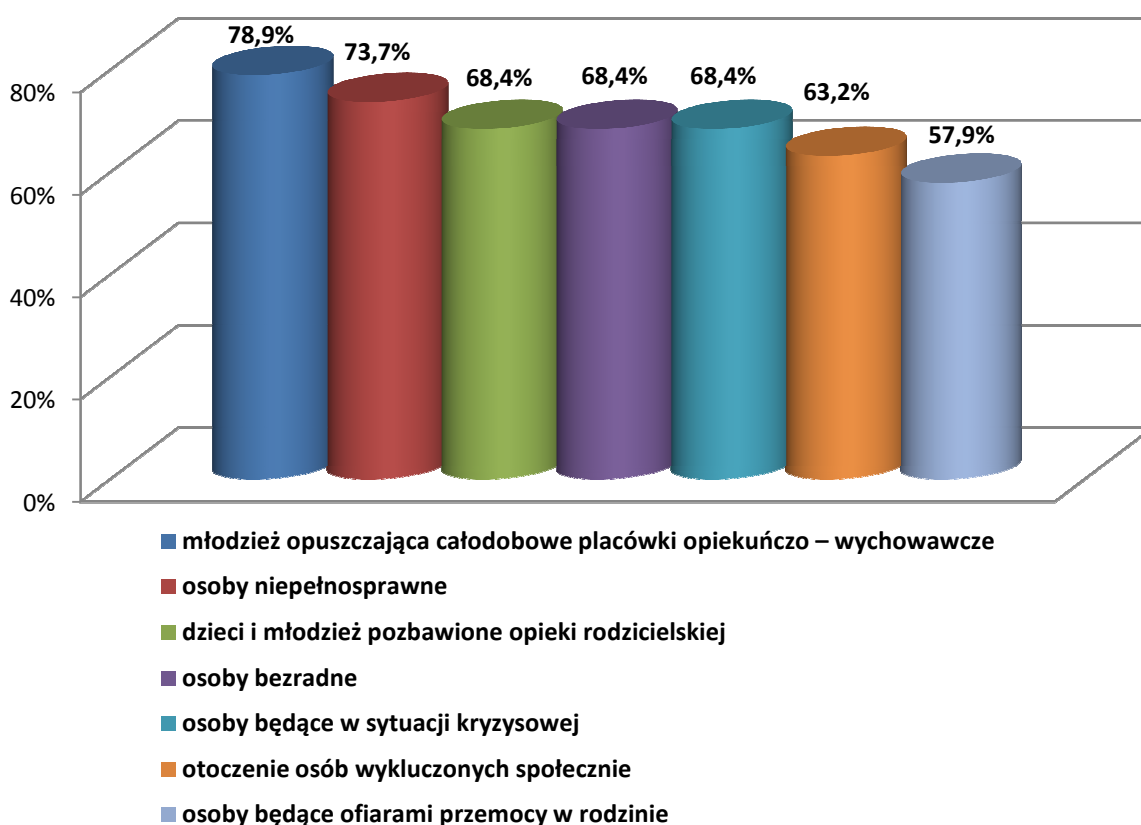
⁹⁷ Na to pytanie odpowiedziały wszystkie pcp, tj. 19 jednostek

- młodzieżą opuszczającą całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze (15 wskazań, 78,9%);
- osobami niepełnosprawnymi (14 wskazań, tj. 73,7%);
- dziećmi i młodzieżą pozbawionymi opieki rodzicielskiej (13 wskazań, tj. 68,4%);
- osobami bezradnymi w sprawach opiekuńczo – wychowawczych (13 wskazań, tj. 68,4%);
- osobami będącymi w sytuacji kryzysowej (13 wskazań, tj. 68,4%);
- otoczeniem osób wykluczonych społecznie (12 wskazań, tj. 63,2%);
- osobami będącymi ofiarami przemocy w rodzinie (11 wskazań, tj. 57,9%).

Nieco mniejsze zainteresowanie wykazały jednostki powiatowe poszerzaniem wiedzy zakresie pracy z:

- osobami długotrwale lub ciężko chorymi (6 wskazań, tj. 31,6%);
- osobami będącymi samotnymi rodzicami (6 wskazań, tj. 31,6%);
- rodzinami wielodzietnymi (5 wskazań, tj. 26,3%);
- uchodźcami (5 wskazań, tj. 26,3%);
- osobami uzależnionymi od alkoholu (5 wskazań, tj. 26,3%);
- osobami uzależnionymi od narkotyków (5 wskazań, tj. 26,3%).

WYKRES 80: Potrzeba doskonalenia zawodowego w pracy z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym – pcpr (wskazania najczęstsze)

Pojedyncze deklaracje przedstawicieli pcpr dotyczyły szkoleń doskonalących metodykę pracy z osobami:

- bezrobotnymi (3 wskazanie);
- dotkniętymi klęską żywiołową lub ekologiczną (2 wskazania);
- będącymi ofiarami handlu ludźmi (1 wskazanie);
- zwolnionymi z zakładu karnego (1 wskazanie).

Porównując zainteresowanie pcpr szkoleniami związanymi z metodologią pracy z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym wskazane w 2009 i 2010 r. zwraca uwagę fakt, iż od poprzedniego roku zmieniła się nieco hierarchia potrzeb szkoleniowych w tym zakresie. Poprzednio najczęściej wskazywanymi szkoleniami było poszerzanie wiedzy z metod pracy z:

- bezradnymi w sprawach opiekuńczo – wychowawczych (16 wskazań, tj. 88,9%),
- będącymi ofiarami przemocy w rodzinie (14 wskazań, tj. 77,8%),
- niepełnosprawnymi (13 wskazań, tj. 72,%)
- dziećmi i młodzieżą pozbawioną opieki rodzicielskiej (13 wskazań, tj. 72,2%)
- młodzieżą opuszczającą całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze (13 wskazań, tj. 72,2%).

Wszystkie miejskie ośrodki powiatów grodzkich deklarują chęć poszerzania wiedzy swoich pracowników na temat specyfiki pracy z osobami: bezdomnymi, niepełnosprawnymi, długotrwale lub ciężko chorymi, będącymi ofiarami przemocy w rodzinie, bezradnymi w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, uzależnionymi od alkoholu i od narkotyków oraz będącymi w sytuacji kryzysowej, a także z młodzieżą opuszczającą całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze i otoczeniem osób wykluczonych społecznie. Dwa mops chciałyby dodatkowo szkolić kadrę w zakresie pracy z osobami: bezrobotnymi, będącymi samotnymi rodzicami i zwolnionymi z zakładu karnego, a także z dziećmi i młodzieżą pozbawionymi opieki rodzicielskiej oraz z rodzinami wielodzietnymi. Jeden mops wymienił także potrzebę doskonalenia metod pracy z osobami ubogimi oraz będącymi ofiarami handlu ludźmi. Kolejny ośrodek miasta na prawach powiatu wskazał na inne niż wymienione w ankiecie szkolenia – potrzebę gołębiarnia wiedzy pracowników w zakresie pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi. W stosunku do potrzeb szkoleniowych wskazanych przez mops powiatów grodzkich w 2009 r., obecnie (w 2010 r.) zwiększyła się ilość grup społecznych, w pracy z którymi wszystkie jednostki miast na prawach powiatu chciałyby szkolić swoich pracowników.

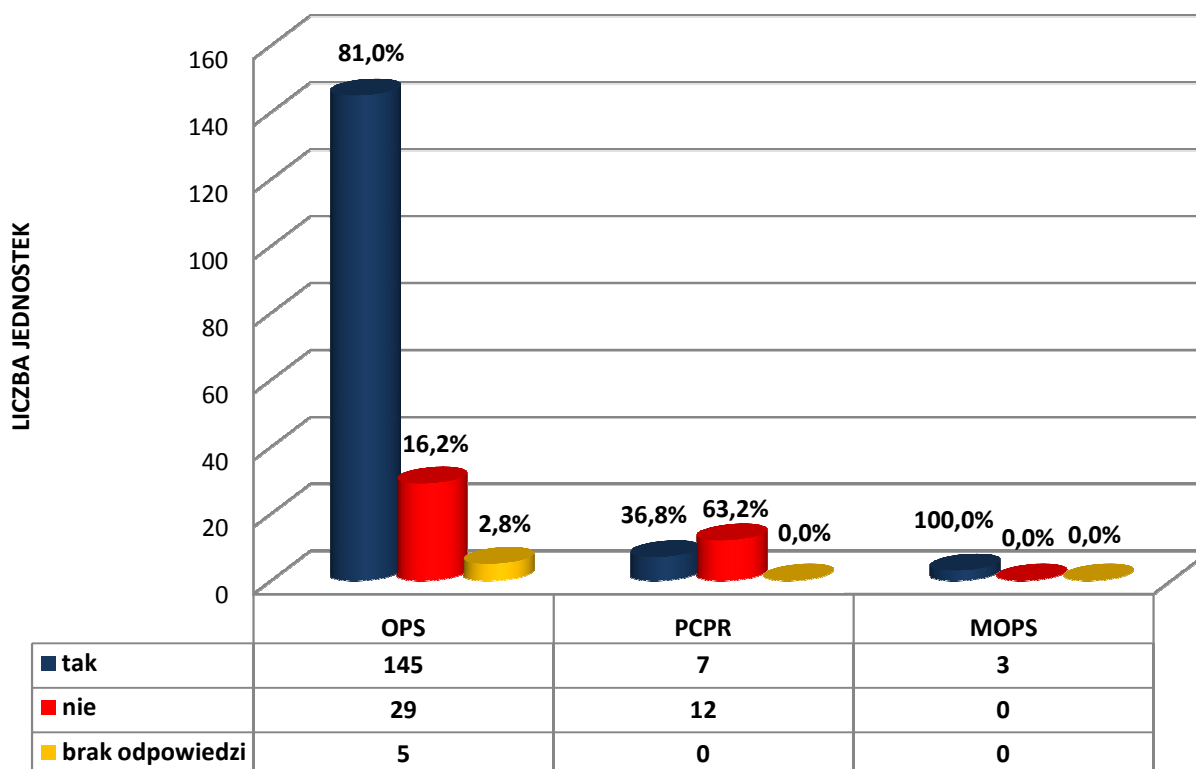
CZĘŚĆ II

I. Programy celowe

Aby w pełni realizować zadania pomocy społecznej jednostki pomocy społecznej wdrażają programy celowe. Składają się na nie programy osłonowe wynikające z rozpoznanych lokalnych potrzeb⁹⁸, powiatowe programy pomocy dziecku i rodzinie⁹⁹, programy rządowe, w których uczestniczą jednostki pomocy społecznej¹⁰⁰ oraz wszystkie inne projekty, których koordynatorem czy liderem jest inny podmiot, a ośrodek pomocy społecznej lub powiatowe centrum pomocy rodzinie jest współrealizatorem. W celu oceny skali i zakresu realizacji takich programów w badaniu zapytano zarówno gminne, jak i powiatowe jednostki pomocy społecznej o realizację w 2009 r. programów celowych.

Z analizy zebranego materiału wynika, iż ponad 3/4 badanych jednostek pomocy społecznych (155 jednostek, tj. 77,1%) realizowało programy rządowe na swoim terenie w 2009 r. Należy zaznaczyć, iż w programach tych uczestniczyły wszystkie trzy miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich oraz większość ośrodków pomocy społecznej (145 jednostek, czyli 81,0%). Najbardziej programy rządowe były realizowane w powiatowych centrach pomocy rodzinie (7 jednostek, tj. 36,8%).

WYKRES 81: Realizacja programów rządowych w 2009 r. – w podziale na ops, pcpr, mops

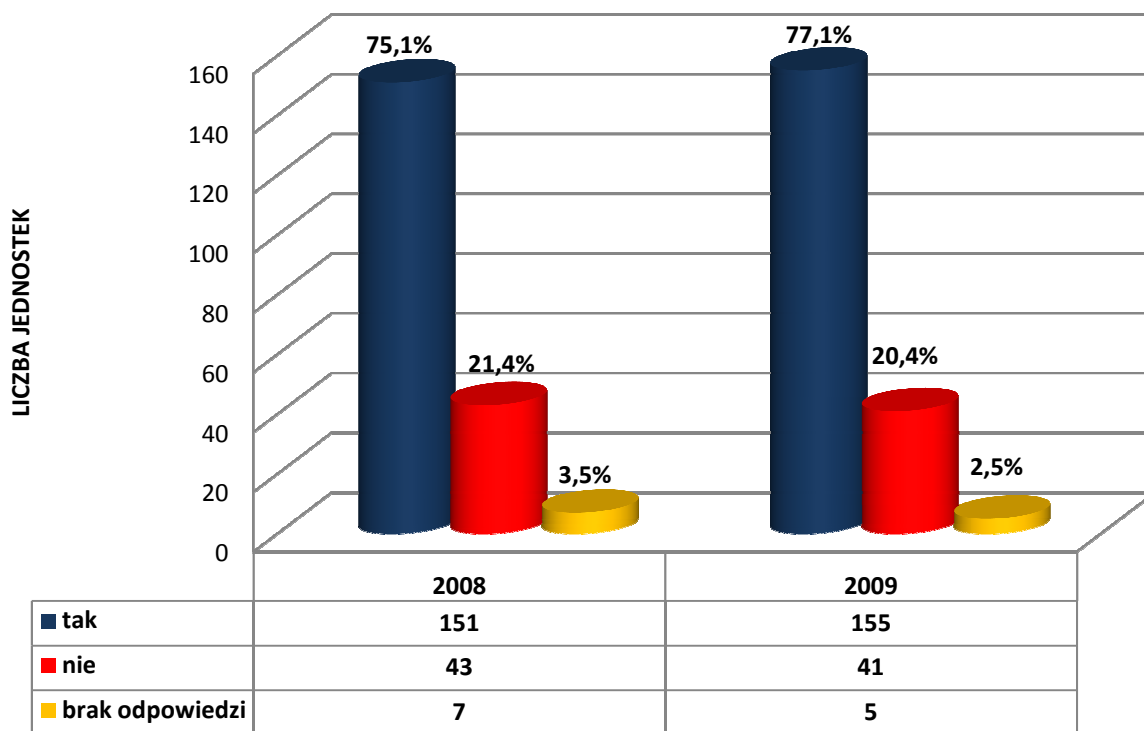
⁹⁸ Art.17 ust. 2 pkt. 4; art.19 pkt. 16 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

⁹⁹ Art.19 pkt. 4 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

¹⁰⁰ Art. 18 ust. 1 pkt 6; art.20. ust. 1. pkt.3 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

Porównując poziom realizacji programów rządowych w 2008 i w 2009 r. można stwierdzić, iż w ciągu roku nie zaszły znaczące zmiany. Nadal programy te najrzadziej są realizowane w powiatowych centrach. Natomiast wszystkie miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich i większość jednostek gminnych realizuje je.

WYKRES 82: Realizacja programów rządowych w 2008 r. – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2008 i 2009

Te jednostki pomocy społecznej, które realizują programy rządowe zostały także poproszone w badaniu o ich wymienienie. Analiza zebranego materiału będzie przedstawiona w podziale na trzy typy badanych jednostek:

➤ Prawie wszystkie ośrodki pomocy społecznej poproszone o wskazanie programów rządowych, w których brały udział w 2009 r. wymieniały – podobnie jak przed rokiem - wieloletni program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” (141 wskazań, tj. 97,7% realizatorów programów rządowych)¹⁰¹. Jego celem jest wsparcie gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym w zakresie dożywiania dzieci oraz zapewniania posiłku osobom go pozbawionym, ze szczególnym uwzględnieniem osób z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich. Oprócz wymienionego programu nieliczne jednostki gminne uczestniczyły dodatkowo w innych programach rządowych, takich jak:

- program Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) „Uczeń na wsi”, adresowany do niepełnosprawnych uczniów w celu wyrównania szans w zdobyciu przez nich wykształcenia (10 wskazań, tj. 6,9%);

¹⁰¹ Ze 145 ops, które uczestniczą w programach rządowych 144 jednostki gminne wskazały je

- „Program na rzecz społeczności romskiej w Polsce”, którego celem jest pełne uczestnictwo Romów w życiu społeczeństwa obywatelskiego i zniwelowanie różnic dzielących tę grupę od reszty społeczeństwa (3 wskazania, tj. 2,1%);
- „Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, mający na celu zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie, zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i zwiększenie dostępności pomocy oraz zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie (2 wskazania, tj. 1,4%);
- „Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu” – program prowadzony w celu mobilizacji samorządów gminnych do tworzenia partnerstw na rzecz organizowania centrów i klubów integracji społecznej, szczególnie na obszarach wiejskich i małomiasteczkowych, a także wykorzystywania programów prac społecznie użytecznych, wzmocnienia roli i funkcji centrów integracji społecznej oraz promowania dobrych praktyk, szczególnie w zakresie zawiązywania partnerstw pomiędzy instytucjami administracji samorządowej oraz organizacjami obywatelskimi (2 wskazania, tj. 1,4%);
- program pomocy dla rodzin rolniczych, które poniosły straty w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej w wyniku powodzi w 2009 r. (2 wskazania, tj. 1,4%);
- „Program Opieki nad Dzieckiem i Rodziną” wspierający budowanie lokalnych systemów opieki nad dzieckiem i rodziną (1 wskazanie, tj. 0,7%).

Jeden z ops za program rządowy uznał projekt dostarczania żywności z Banku Żywności dla najuboższej ludności realizowany przy współpracy stowarzyszenia Akcja Katolicka w Polsce.

Wszystkie trzy miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich uczestniczyły w 2009 r., podobnie jak jednostki gminne, w programie „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Natomiast dwa mops dodatkowo realizowały:

- wieloletni program edukacyjny na rzecz społeczności romskiej w Polsce „Bliżej, Razem” – adresatami programu są dzieci romskie w wieku przedszkolnym, a jego celem organizacja zajęć edukacji przedszkolnej dla dzieci romskich, wyrównanie szans w związku ze startem szkolnym, integracja i nauka języka polskiego;
- „Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”.

Dodatkowo jedna jednostka była uczestnikiem „Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości Wśród Dzieci i Młodzieży”, a druga realizuje program pod nazwą „Znam swoje prawa i możliwości”. Program ma na celu tworzenie infrastruktury niezbędnej dla dobrego funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej, w tym rodzin zastępczych oraz tworzenie jednostek specjalistycznego poradnictwa dla rodzin zastępczych, naturalnych i adopcyjnych.

Trzecia jednostka realizowała kilka projektów dofinansowanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej (MPiPS):

- „Na huśtawce – wspieranie osób prowadzących rodzinne domy dziecka”, którego celem było wspieranie osób prowadzących rodzinne domy dziecka poprzez zorganizowanie cyklu wykładów – warsztatów w ramach „Szkoły dla rodziców” oraz spotkań grupy wsparcia;

- „WIEM. Wypoczynek – Inspiracja – Edukacja - Miłość.” – projekt, który miał na celu wsparcie rodzin zastępczych niespokrewnionych w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. W ramach projektu zorganizowano dwudniowy wyjazd integracyjno – edukacyjny do Bochni dla 19 rodzin zastępczych (łącznie 71 osób), przeprowadzono cykl warsztatów i spotkań grupy wsparcia, przygotowano 30 pakietów edukacyjnych dla rodzin zastępczych;
- „Kocham. Wychowuję. Pracuję. Jestem rodzicem zastępczym” – projekt promujący zastępcze rodzicielstwo. Jego celem było pozyskanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziców zastępczych i prowadzenia rodzinnych domów dziecka oraz propagowanie rodzicielstwa zastępczego. Projekt był adresowany do mieszkańców – potencjalnych kandydatów do pełnienia w/w ról;
- „Program Zdrowotny – dofinansowanie do zakupu leków i środków higienicznych, pielęgniarka romska” – adresatami programu były osoby pochodzenia romskiego, w szczególności dzieci i osoby starsze. Celem programu było podniesienie poziomu zdrowotnego oraz higienicznego wśród osób pochodzenia romskiego poprzez dofinansowanie do zakupu leków i środków czystości.

Dodatkowo ośrodek ten prowadził prace społecznie użyteczne i roboty publiczne.

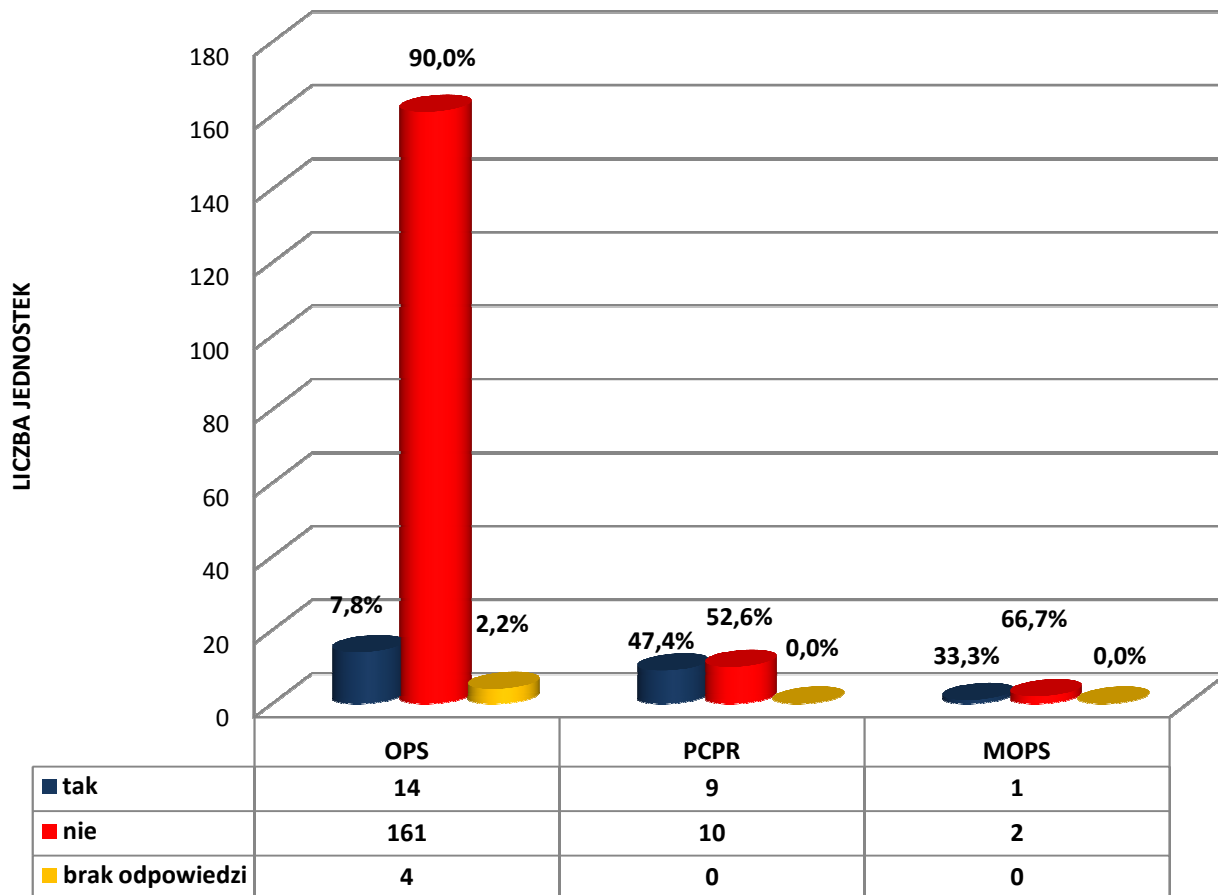
W realizacji programów rządowych uczestniczyło w 2009 r. 7 powiatowych centrów pomocy rodzinie. Wśród nich trzy jednostki realizowały „Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”. Programy kolejnych czterech to:

- „Program Wyrównywania Różnic Między Regionami” – program finansowany przez PFRON, mający na celu wyrównanie szans osób niepełnosprawnych, zamieszkujących regiony słabo rozwinięte gospodarczo i społecznie w dostępie do rehabilitacji zawodowej i społecznej;
- „Aktywni Tak Samo” – projekt z zakresu organizacji i funkcjonowania sieci oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców – część III. Nastolatki” – program koordynowany przez Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej powołane przez Ministra Edukacji Narodowej¹⁰². Zajęcia miały charakter warsztatów psychologicznych w małych grupach, w czasie których następowała z wymiana doświadczeń między uczestnikami oraz praktyczne wypróbowywanie nowych umiejętności w postaci zadań domowych;
- „Dziecko sercem Rodziny” – Projekt wyróżniony i finansowany przez MPIPS.

¹⁰² Inne powiatowe centrum pomocy rodzinie ten sam program opisało jako realizację programu osłonowego

Oprócz programów rządowych badane jednostki pomocy społecznej w 2009 r. realizowały programy osłonowe wynikające z rozpoznanych lokalnych potrzeb¹⁰³. Takie programy realizowały w 2009 r. jedynie 24 jednostki (11,9%) w tym 14 ops¹⁰⁴, 9 pcpr i 1 mops powiatu grodzkiego.

WYKRES 83: Realizacja programów osłonowych w 2009 r.- w podziale na ops, pcpr, mops

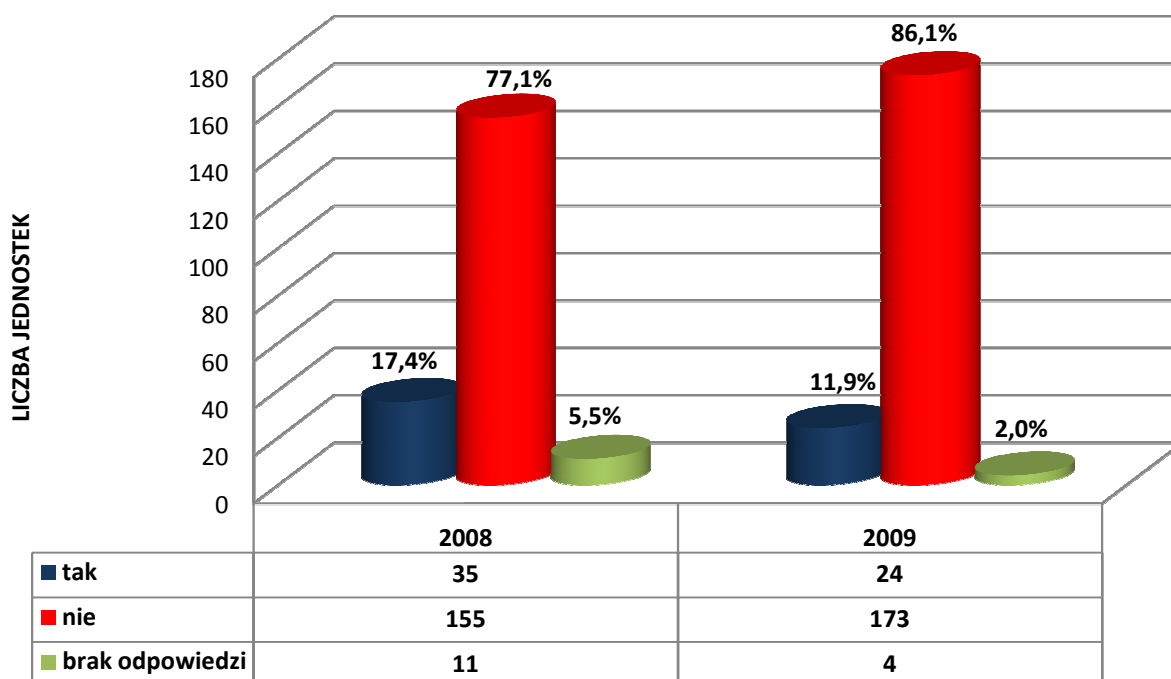

Porównując dane pochodzące z 2008 r. i 2009 r. można zauważyć zmniejszenie się ilości realizowanych programów osłonowych. Dotyczy to ośrodków pomocy społecznej i miejskich ośrodków pomocy społecznej miast na prawach powiatów. Wśród jednostek gminnych ubyło w 2009 r. 11 programów osłonowych, a wśród mops powiatów grodzkich – 1 program. Natomiast przybyły 3 takie programy w pcpr.

¹⁰³ Na to pytanie nie odpowiedziały 4 jednostki (ops)

¹⁰⁴ Należy zaznaczyć, iż 25 ops zadeklarowało w ankiecie realizację 32 programów osłonowych. Jednak 11 programów zostało opisane przez jednostki gminne jako programy osłonowe, mimo iż są programami rządowymi. Dlatego ostatecznie liczba jednostek realizujących programy osłonowe została ustalona na 14 ops

WYKRES 84: Realizacja programów osłonowych – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2008 i 2009

Jednostki pomocy społecznej realizujące programy osłonowe wynikające z rozeznaczonych lokalnych potrzeb, tak jak w przypadku programów rządowych, zostały poproszone w badaniu o ich opisanie. Ich analiza będzie przedstawiona w podziale na trzy typy badanych jednostek:

W małopolskich ośrodkach pomocy społecznej łącznie realizowano w 2009 r. 21 programów osłonowych. Jednostki gminne najczęściej wdrażały jeden program osłonowy (9 jednostek z 14 realizujących). Trzy jednostki gminne wdrażały po 2 takie programy, a dwa – 3 programy osłonowe.

Wśród 21 omawianych programów realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej 4 to gminne programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie, kierowane do osób dotkniętych przemocą. Programy te były finansowane ze środków własnych gminy. Kolejne 3 programy były realizowane przez dwa ops w ramach Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich, programu realizowanego na podstawie umowy pożyczki pomiędzy Bankiem Światowym a Rządem Polski. Dwa z nich były kierowane do osób starszych, przy czym jeden realizowany był na rzecz ich integracji, a drugi zapewnienia usług opiekuńczych. Natomiast kolejny miał na celu zwrócenie uwagi na problematykę bezpieczeństwa wśród młodych ludzi.

Pozostałe programy osłonowe jednostek gminnych miały na celu:

- przeciwdziałanie marginalizacji mieszkańców gminy;
- aktywizację zawodową i społeczną osób wykluczonych społecznie;
- zmniejszenie negatywnych skutków w związku z nadużywaniem alkoholu w środowisku rodzinnym i lokalnym;

- dostarczanie obiadu osobom potrzebującym, np. starszym i chorym (nie objętych programem rządowym);
- zapewnienie węgla na okres grzewczy osobom ubogim;
- zabezpieczenie lekarstw osobom ubogim w czasie nagłej choroby;
- budowanie lokalnej koalicji na rzecz wolontariatu i promocja idei związanej z wolontariatem poprzez pośrednictwo pracy wolontarycznej.

Dwie gminy realizowały w 2009 r. program PEAD, którego celem jest bezpłatne przekazywanie osobom potrzebującym żywności pochodzącej z rezerw Unii Europejskiej poprzez akredytowane organizacje charytatywne z terenu Wspólnoty, w tym Banki Żywności. Natomiast jedna gmina realizowała program osłonowy „Rodziny adopcyjne”, który był projektem prowadzonym wspólnie holenderską fundacją „Stichting Hulp aan Limanowa” z miasta Hoogeveen. W ramach tego projektu oferowane było wsparcie dla najuboższych rodzin. W 2009 r. objęto tym projektem 40 rodzin.

Liderami opisywanych wyżej programów osłonowych były ośrodki pomocy społecznej lub urzędy gminne. Programy osłonowe wynikające z rozpoznanych potrzeb gminy były najczęściej finansowane ze środków własnych jednostek. Wskazywano jednak i inne źródła finansowania wdrażanych programów jak: środki rządowe, środki powiatowego urzędu pracy, czy prywatnych, a nawet zagranicznych sponsorów.

W tym miejscu należy dodać, iż 11 ops umieściło w katalogu programów osłonowych także programy rządowe. 4 z nich opisało wieloletni program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Natomiast pozostałe 7 jednostek gminnych uznało inny program rządowy, w którym uczestniczą za osłonowy. Chodzi tutaj o program rządowy „Uczeń na wsi”, który był kierowany do uczniów niepełnosprawnych zamieszkujących gminy w celu wyrównania szans w zdobyciu przez nich wykształcenia.

Wśród trzech miejskich ośrodków powiatów grodzkich jedynie MOPS w Krakowie realizował w 2009 r. programy osłonowe, których łącznie było osiem. Wśród nich pięć to programy pomocy dziecku i rodzinie, a trzy jednostka opisała jako inne programy osłonowe wynikające z rozeznanych potrzeb. Jednak wśród nich dwa to programy rządowe:

- Pomoc państwa w zakresie dożywiania;
- Program pomocy dla rodzin rolniczych, które poniosły straty w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej w wyniku powodzi w 2009 r.

Trzecia inicjatywa to „Program reintegracji zawodowej i społecznej osób bezrobotnych i ich rodzin w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Krakowie”. Jego celem była reintegracja zawodowa i społeczna osób bezrobotnych i ich rodzin, a adresatami były osoby korzystające z pomocy mops, zgłaszające się do Klubu Integracji Społecznej (KIS) oraz skierowane do KIS przez pracownika socjalnego mops.

Wskazane pięć programów pomocy dziecku i rodzinie zrealizowano w ramach konkursu Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej na finansowanie i wspieranie programów z zakresu Opieki nad Dzieckiem i Rodziną:

- „Program Zdrowotny – dofinansowanie do zakupu leków i środków higienicznych, pielęgniarstwo romskie”,
- „Blżej, Razem – program edukacyjny – edukacja przedszkolna dzieci romskich”,
- „WIEM. Wypoczynek – Inspiracja – Edukacja - Miłość”,
- „Kocham. Wychowuję. Pracuję. Jestem rodzicem zastępczym”,
- „Na huśtawce – wspieranie osób prowadzących rodzinne domy dziecka”.

Wszystkie te programy zostały już wcześniej wymienione i szerzej opisane jako programy rządowe.

 W 9 powiatowych centrach pomocy rodzinie realizowano w 2009 r. łącznie 15 programów osłonowych, w tym 7 programów pomocy dziecku i rodzinie oraz 8 innych. Jedna z jednostek realizowała w sumie 4 programy, w tym 2 dotyczące pomocy dziecku i rodzinie. Inna prowadziła 3 programy osłonowe, a kolejna – 2 programy (w tym jeden pomocy dziecku i rodzinie). Pozostałe 6 pcpr realizowało po jednym programie.

Celem 7 programów pomocy dziecku i rodzinie prowadzonych w 6 powiatowych centrach pomocy rodzinie było zapewnienie kompleksowej opieki i wsparcia dzieciom i rodzinom z terenu powiatu oraz koordynacja działań na rzecz dziecka i rodziny. Adresatami tych programów były zarówno rodziny biologiczne, jak i zastępcze oraz placówki opiekuńczo – wychowawcze i usamodzielniani wychowankowie.

Dodatkowo jedno powiatowe centrum pomocy rodzinie, oprócz programu na rzecz dzieci i ich rodzin realizowało dwa inne programy osłonowe. Pierwszy z nich to budowanie regionalnego systemu wczesnej interwencji, program polegający na kompleksowej diagnozie i terapii dzieci w wieku do 7 lat zagrożonych niepełnosprawnością. Natomiast drugi to „System opieki nad dzieckiem i rodziną oraz Konferencja Grupy Rodzinnej”. W ramach tego programu jednostka uczestniczyła w pilotażowym projekcie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie pod nazwą „Spotkanie Rodzinne”, polegającego na wdrażaniu nowatorskiej metody pracy z rodziną w systemie pomocy społecznej. Metoda ta polega na zorganizowaniu spotkania rodzinnego, w którym uczestniczy jak największa liczba członków rodziny. „Rodzina spotyka się, by we własnym gronie podjąć próbę rozwiązania problemu, jaki się w niej pojawił. Głównym celem spotkania jest stworzenie przez rodzinę planu, który ma doprowadzić do udzielenia wsparcia w rozwiązaniu problemu”¹⁰⁵.

Jeden z pcpr w ramach działań na rzecz dziecka i rodziny w 2009 r. opisał ogólnopolski program „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców – część III Nastolatki” (inny pcpr zaś ten sam program wpisał do programów rządowych). Jest to program organizowany przez Centrum Metodyczne Pomocy

¹⁰⁵ Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie (www.roops.krakow.pl/?sid=74)

Psychologiczno-Pedagogicznej (centralną publiczną placówkę doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym powołaną przez Ministra Edukacji Narodowej).

Oprócz realizacji programów na rzecz dziecka i rodziny 5 jednostek powiatowych wdrażało w 2009 r. 8 innych programów osłonowych:

- „Przeciw przemocy. Budowanie lokalnych koalicji” – dwie jednostki opisały w ankiecie realizowanie programu koordynowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie: „Małopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2007 – 2013”. Jego celem jest ograniczenie skali problemu oraz skutków przemocy domowej. Należy dodać, iż z danych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w roku 2009 w programie tym uczestniczyło znacznie więcej badanych jednostek pomocy społecznej. W 2009 r. funkcjonowało 18 porozumień z powiatami ziemskimi w ramach projektu „Przeciw przemocy...”;
- Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych – w ramach tak nazwanego programu dwa pcpr realizowały programy osłonowe, przy czym program jednej jednostki powiatowej zakładał szeroką pomoc osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom, natomiast program innego pcpr ma na celu wsparcie społeczne osób niepełnosprawnych oraz dostosowanie infrastruktury lokalnej do ich potrzeb;
- „ABC gospodarki społecznej” – projekt mający na celu aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu niepełnosprawności i bezrobocia. Adresatami projektu realizowanego w ramach projektu systemowego z Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki były osoby niepełnosprawne;
- „Powiatowy Plan Rozwoju i Promocji Ekonomii Społecznej” – celem programu była „promocja działań społecznych”, zaś adresatami jednostki organizacyjne pomocy społecznej, powiatowy urząd pracy oraz organizacje pozarządowe i przedsiębiorcy. Liderem programu było Stowarzyszenie „Klucz”, a środki na jego realizację pochodziły z Funduszu Inicjatyw Obywatelskich oraz własnych zasobów finansowych Stowarzyszenia;
- „Ośrodki Informacji Dla Osób Niepełnosprawnych” – jednostka uczestniczyła w programie PFRON, którego celem było dostarczenie adresatom programu (osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom lub opiekunom, instytucjom i organizacjom pozarządowym oraz pracodawcom), rzetelnych i kompleksowych informacji służących wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych w aktywizacji społecznej i zawodowej.

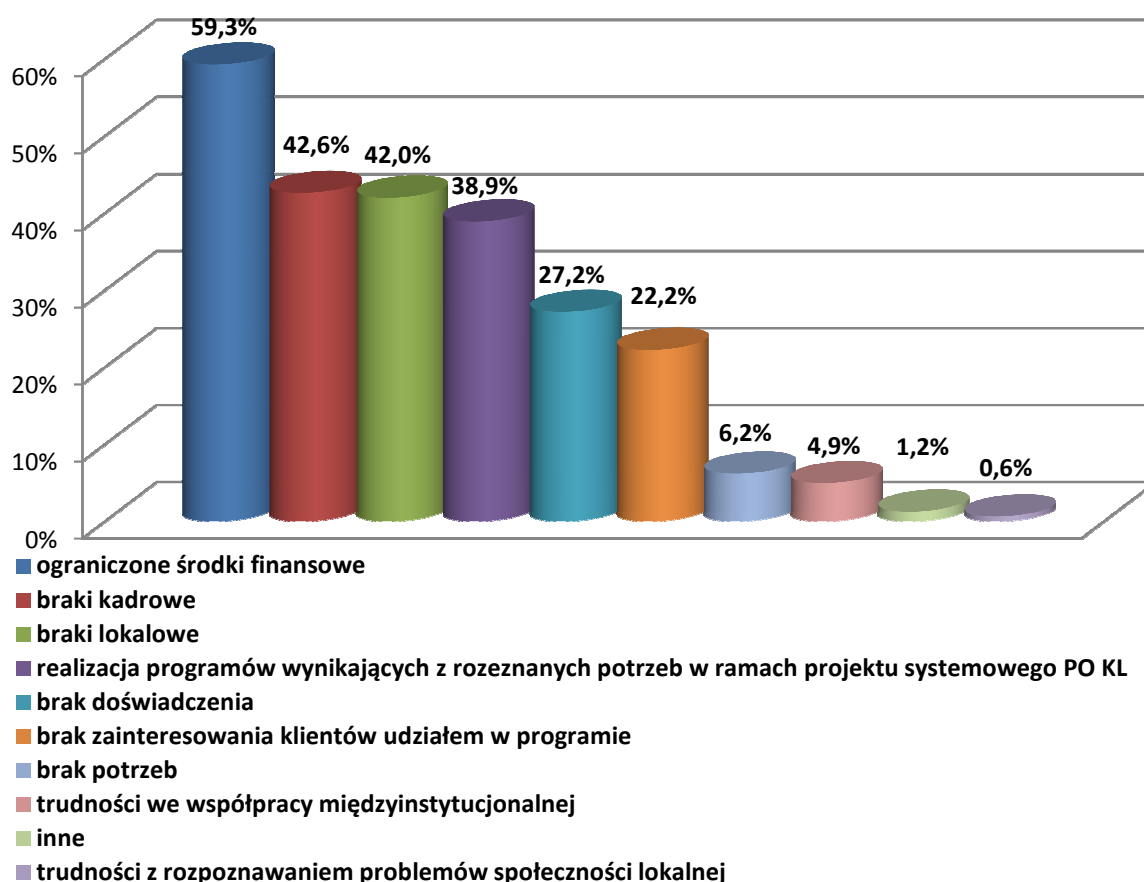
Należy dodać, iż jeden pcpr do programów osłonowych realizowanych przez jednostkę wymienił „Program Korekcyjno - Edukacyjny dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie” określony przepisami ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie¹⁰⁶ i finansowany z budżetu Państwa. Jego celem było ograniczanie zjawiska przemocy domowej poprzez edukację i korygowanie postaw osób stosujących różne formy przemocy. Program był adresowany do osób skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy wobec osób bliskich.

¹⁰⁶ Art. 6, ust 4 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Jak pokazała powyższa analiza, jedynie niewielka część gmin i powiatów (łącznie 11,9%) prowadziła w 2009 r. na swoim terenie programy osłonowe, które wynikają z rozeznanych potrzeb społeczności lokalnej. W badaniu zapytano więc respondentów co było przyczyną braku takich projektów w gminie czy powiecie.

Z analizy materiału badawczego wynika¹⁰⁷, iż wśród jednostek pomocy społecznej, które wskazywały na brak realizacji w 2009 r. programów osłonowych wynikających z rozeznanych lokalnych potrzeb 63 jednostki pomocy społecznej (tj. 38,9%, w tym: 55 ops, 7 pcpr i 1 mops) realizowały programy wynikające z rozeznanych potrzeb w ramach projektu systemowego Działania 7.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

WYKRES 85: Przyczyny braku programów osłonowych – ogółem (ops, pcpr, mops)

Wśród przeszkód w realizacji programów osłonowych badane jednostki najczęściej wymieniały ograniczone środki finansowe (96 wskazań, tj. 59,3%; w tym: 91 ops, 4 pcpr, 1 mops). Kolejnymi dość powszechnie podnoszonymi przez przedstawicieli jednostek pomocy społecznej barierami w realizacji programów osłonowych były braki kadrowe (69 wskazań, tj. 42,6%; w tym: 68 ops i 1 mops) i braki lokalowe (68 wskazań z ops, tj. 42,0%). Dużo mniejszą przeszkodą, jak pokazuje analiza, był brak

¹⁰⁷ Analizę przeprowadzono na podstawie odpowiedzi 162 jednostek (w tym: 151 ops, 9 pcpr i 2 mops) które wypowiedziały się w tej kwestii, podczas gdy pytanie dotyczyło łącznie 173 jednostek (w tym: 161 ops, 10 pcpr i 2 mops), które nie realizowały w 2009 r. programów osłonowych wynikających z rozeznanych potrzeb lokalnych

doświadczenia pracowników jednostek w realizacji takich projektów (44 wskazania, tj. 27,2%; w tym: 43 ops, 1 pcpr), brak zainteresowania klientów udziałem w programie (36 wskazań, tj. 22,2%; w tym: 35 ops, 1 pcpr), trudności we współpracy międzyinstytucjonalnej (8 wskazań, tj. 4,9%; w tym: 7 ops, 1 pcpr), czy trudności z rozpoznawaniem problemów społeczności lokalnej (1 wskazanie z ops, tj. 0,6%).

Należy dodać, iż 10 jednostek (tj. 6,2%, w tym: 9 ops i 1 pcpr) nie widzi potrzeby realizowania programów celowych wynikających z rozeznaczonych lokalnych potrzeb.

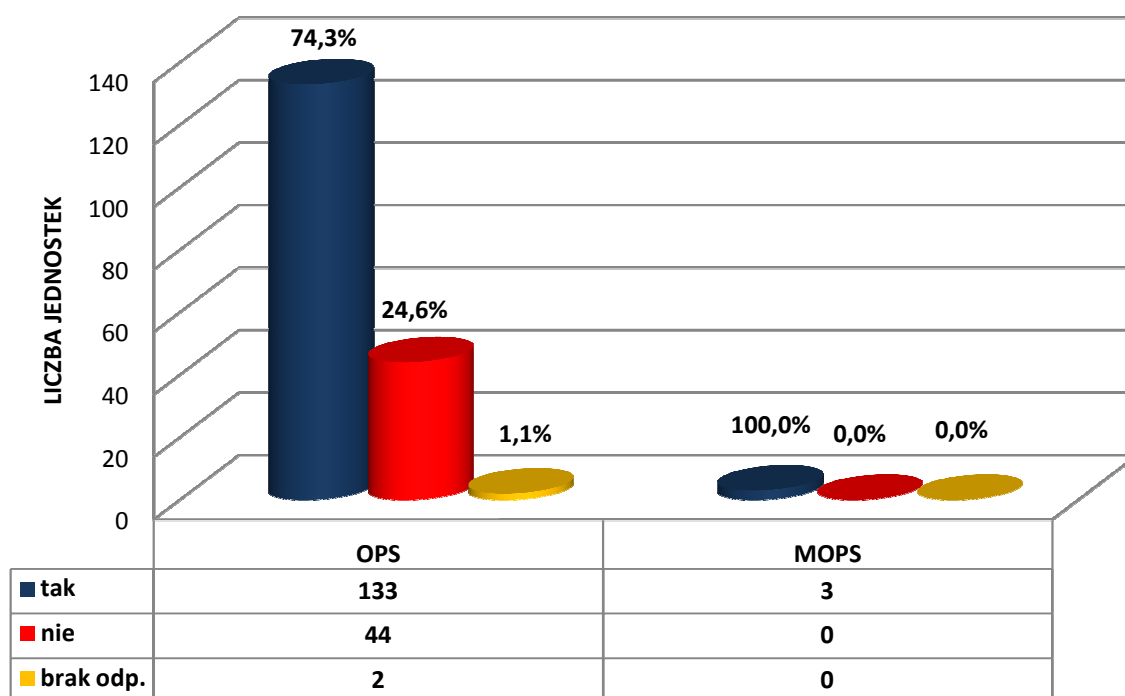
Biorąc pod uwagę argumentację poszczególnych typów badanych jednostek (ops, pcpr, mops) dotyczącą przyczyn nierealizowania programów osłonowych można zauważyć, iż powody wymieniane przez ośrodki pomocy społecznej są zbieżne z omówionymi wcześniej ogólnymi barierami (jest to uzasadnione, gdyż jednostki te stanowią przeważającą część badanych). Natomiast w pcpr największy problem stanowią ograniczone środki finansowe centrów. Jeżeli chodzi o dwa mops, które nie realizują programów osłonowych to jeden z nich wskazuje na braki kadrowe i ograniczone środki finansowe jednostki.

II. Gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej¹⁰⁸ gminy mają obowiązek budowania lokalnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Aby zdiagnozować stan realizacji tego zadania w badaniu zapytano jednostki odpowiadające za zadania gminne (ośrodki pomocy społecznej i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich) czy na ich terenie funkcjonuje taki system. Badane jednostki zostały także poproszone o wskazanie działań prowadzonych w ramach tego systemu. Dodatkowo zapytano również o to, jakie problemy napotymane są przy tworzeniu i funkcjonowaniu gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

Z analizy zebranego materiału wynika, iż większość gmin (133 ops, tj. 74,3%) i wszystkie trzy małopolskie miasta na prawach powiatu, tj. Kraków, Nowy Sącz i Tarnów w 2009 r. posiadały lokalny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Natomiast taki system nie funkcjonował łącznie w 44 jednostkach gminnych (44 ops, tj. 24,6%).

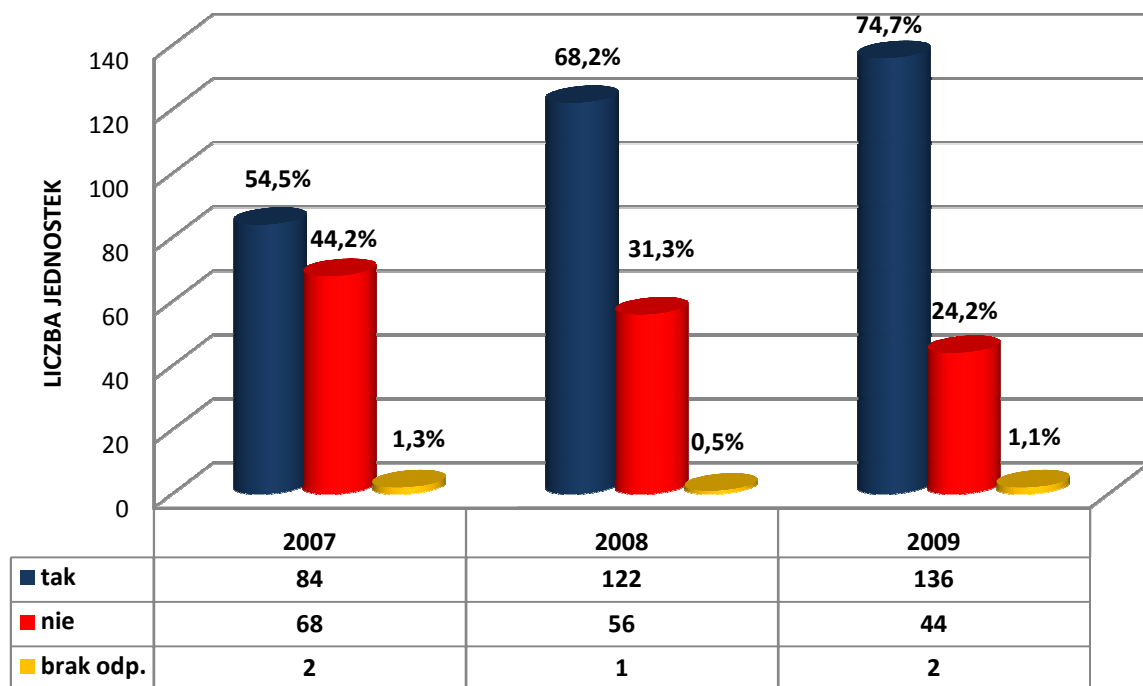
WYKRES 86: Funkcjonowanie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną w 2009 r. – w podziale na ops, mops

Porównując powszechność funkcjonowania systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną diagnozowaną w kolejnych latach można odnotować (w latach 2007 - 2009) stały wzrost liczby gmin, w których jest taki system budowany. Należy dodać także, iż wszystkie trzy funkcjonujące w Małopolsce miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich od 2007 posiadają gminne systemy profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

¹⁰⁸ Art. 17 ust. 1 pkt 13 Ustawy z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej.

**WYKRES 87: Funkcjonowanie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną -
ops (w latach 2007 – 2009)**

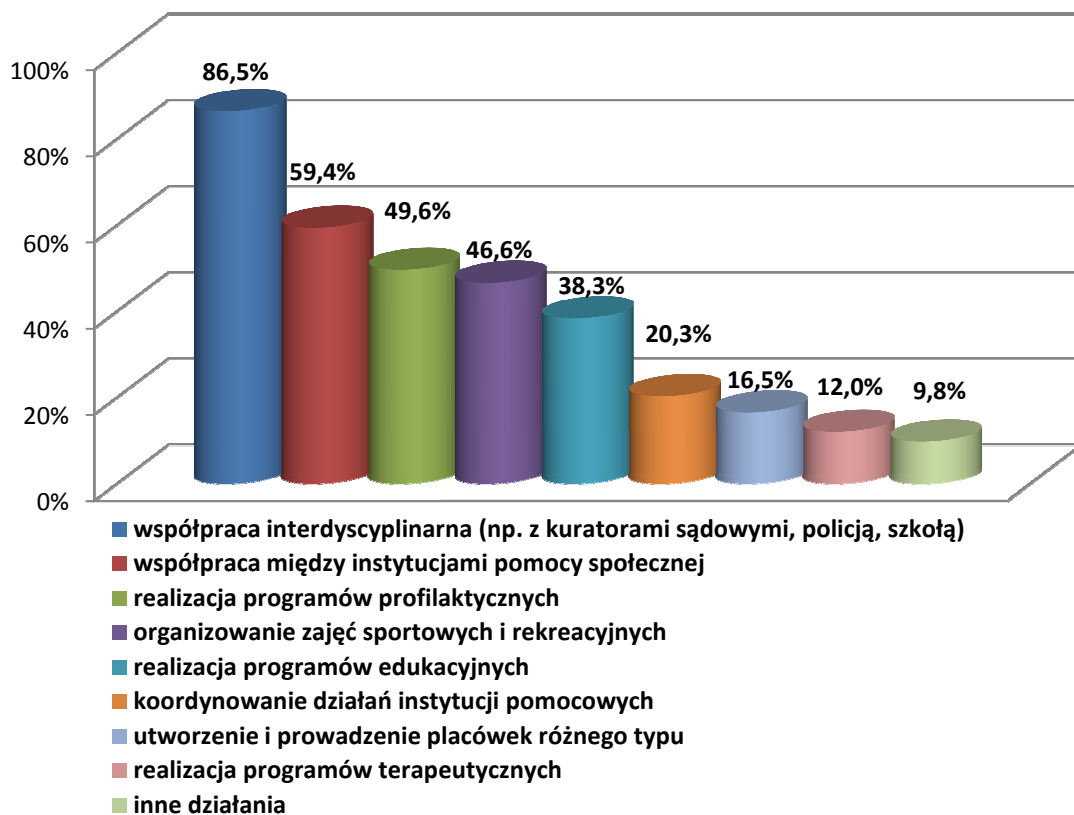
Oprócz wskazania czy w gminie funkcjonuje system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną małopolskie gminne jednostki, które budują takie systemy zostały poproszone o opisanie działań prowadzonych w tym zakresie¹⁰⁹.

Analiza materiału badawczego pozwala stwierdzić, iż ośrodki pomocy społecznej najczęściej w ramach budowy systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną podejmują interdyscyplinarną współpracę z różnymi instytucjami spoza systemu pomocy społecznej, np. z kuratorami sądowymi, policją, szkołą (115 wskazań, tj. 86,5%), a nieco rzadziej współpracę między instytucjami pomocy społecznej (79 wskazań, tj. 59,4%). Połowa ops organizuje zajęcia sportowe i rekreacyjne (62 wskazań, tj. 46,6%). Innym typem działań jest prowadzenie różnorodnych programów. Prawie połowa ośrodków posiadających system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną na swoim terenie realizuje programy profilaktyczne (66 wskazań, tj. 49,6%), a ponad 1/3 – programy edukacyjne (51 wskazań, tj. 38,3%). Dużo rzadziej wdrażane są na terenie gmin programy terapeutyczne (16 wskazań, tj. 12,0%). Część ośrodków pomocy społecznej (22 wskazań, tj. 16,5%) wskazała, iż w ramach budowy omawianego systemu tworzy i prowadzi różnego rodzaju placówki. Najwięcej jednostek (9 ops) prowadzi świetlice środowiskowe, prawie tyle samo (8 ops) ma na swym terenie świetlice opiekuńczo – wychowawcze. Najmniej ośrodków (5 ops) prowadzi świetlice socjoterapeutyczne.

Należy odnotować, iż jedynie co piąty ośrodek pomocy społecznej (27 wskazań, tj. 20,3%) wskazał w badaniu, że koordynuje działania instytucji pomocowych w zakresie systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

¹⁰⁹ Analizę przeprowadzono na podstawie odpowiedzi wszystkich 133 ops, które zadeklarowały w badaniu budowanie gminnych systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną na swoim terenie

WYKRES 88: Działania prowadzone w ramach systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną w 2009 r. - ops

Wśród innych działań podejmowanych w ramach systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną (13 wskazań, tj. 9,8%) ops wymieniały bardzo różnorodne działania. Trzy ops wskazały na tworzenie w gminie koalicji przeciw przemocy w rodzinie. Inne ośrodki wskazywały na:

- inicjowanie działań samopomocowych;
- rozwój budownictwa socjalnego;
- uruchomienie telefonu zaufania.

Niektóre jednostki do działań związanych z budową lokalnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną zaliczały: pracę socjalną, dożywianie dzieci, pomoc finansową (stypendia, czy finansowanie mieszkania dla osób w kryzysie i system interwencji kryzysowej). Jedna z jednostek wskazała, iż organizuje grupy terapeutyczne i grupy samopomocy w ramach kontynuacji programu z 2008 r. „CALa naprzód - nowa jakość usług integracji społecznej w Małopolsce”, realizowanego przez Fundację Instytut Studiów Strategicznych wspólnie ze Stowarzyszeniem Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL pod patronatem Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie. Inny ops zaś realizuje zadania systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną poprzez wsparcie młodzieży w wieku 15-18 lat w ramach projektów systemowych PO KL.

Jeżeli chodzi o miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich to w ramach systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną wskazują one na współpracę między instytucjami pomocy społecznej oraz współpracę interdyscyplinarną np. z kuratorami sądowymi, policją, szkołą. Dwa mops miast na prawach powiatów organizowały zajęcia sportowe i rekreacyjne. Także dwie jednostki

powiatów grodzkich realizowały programy profilaktyczne. Dodatkowo jeden z mops wdrażał program edukacyjny, a inny – terapeutyczny. Jeden ośrodek z miasta na prawach powiatu w ramach omawianego systemu wskazał na prowadzenie w 2009 r. placówek opiekuńczo – wychowawczych wsparcia dziennego, rodzinnych placówek opiekuńczo – wychowawczych, całodobowych placówek opiekuńczo – wychowawczych, a także podnosił standardy w istniejących placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz obejmował wsparciem usamodzielnionych wychowanków tych placówek poprzez świadczenie w postaci pobytu w mieszkaniu chronionym.

Należy dodać, iż jedynie jeden mops powiatu grodzkiego w ramach systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną wskazał, iż koordynował w mieście działania instytucji pomocowych.

Aby zdiagnozować czy istnieją ograniczenia związane z wdrażaniem gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną zapytano badane jednostki pomocy społecznej o problemy, jakie napotykają przy realizacji tych działań. Z badania wynika, iż największą barierą jest brak środków na realizację zadań związanych z tworzeniem i funkcjonowaniem systemu (95 wskazań, tj. 59,7%). Kolejnymi wymienianymi przez jednostki przeszkodami były: rozproszenie i indywidualizacja działań instytucji (53 wskazania, tj. 33,3%) oraz brak infrastruktury socjalnej (52 wskazania, tj. 32,7%), w tym najczęściej świetlic (środowiskowych, socjoterapeutycznych, szkolnych przy małych szkołach wiejskich) i klubów młodzieżowych oraz ośrodków wsparcia, ośrodków interwencji kryzysowej, placówek poradnictwa specjalistycznego, przedszkoli, czy żłobków, a także placówek opiekuńczo – wychowawczych. Badani podnosili także problem braku lokali socjalnych (w tym hostelu dla ofiar przemocy), a także zawodowych rodzin zastępczych.

Co piąty ośrodek pomocy społecznej – w kontekście budowy gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną – podnosił problemy w koordynowaniu działań instytucji (32 wskazań, tj. 20,1%). Dodatkowo 16,4% ops (26 wskazań) zwracało uwagę na słaby przepływ informacji między poszczególnymi instytucjami. Badani wymieniają wśród nich: placówki edukacyjne, Sąd Rodzinny, Policję, służbę zdrowia (m.in. pielęgniarki środowiskowe), punkty konsultacyjne dla ofiar przemocy, a nawet inne ośrodki pomocy społecznej. Natomiast 10,1% ośrodków pomocy społecznej (16 wskazań) wskazywało na trudności związane ze współpracą między instytucjami. Wskazując konkretne instytucje, oprócz wymienionych przy niedostatecznym przepływie informacji (służba zdrowia, Policja, punkty konsultacyjne dla ofiar przemocy, sądy rodzinne i placówki edukacyjne), przedstawiciele ops wymienili: kuratorów sądowych i instytucje lokalne, takich jak np. poradnie, czy wydziały urzędu gminy oraz organizacje pozarządowe.

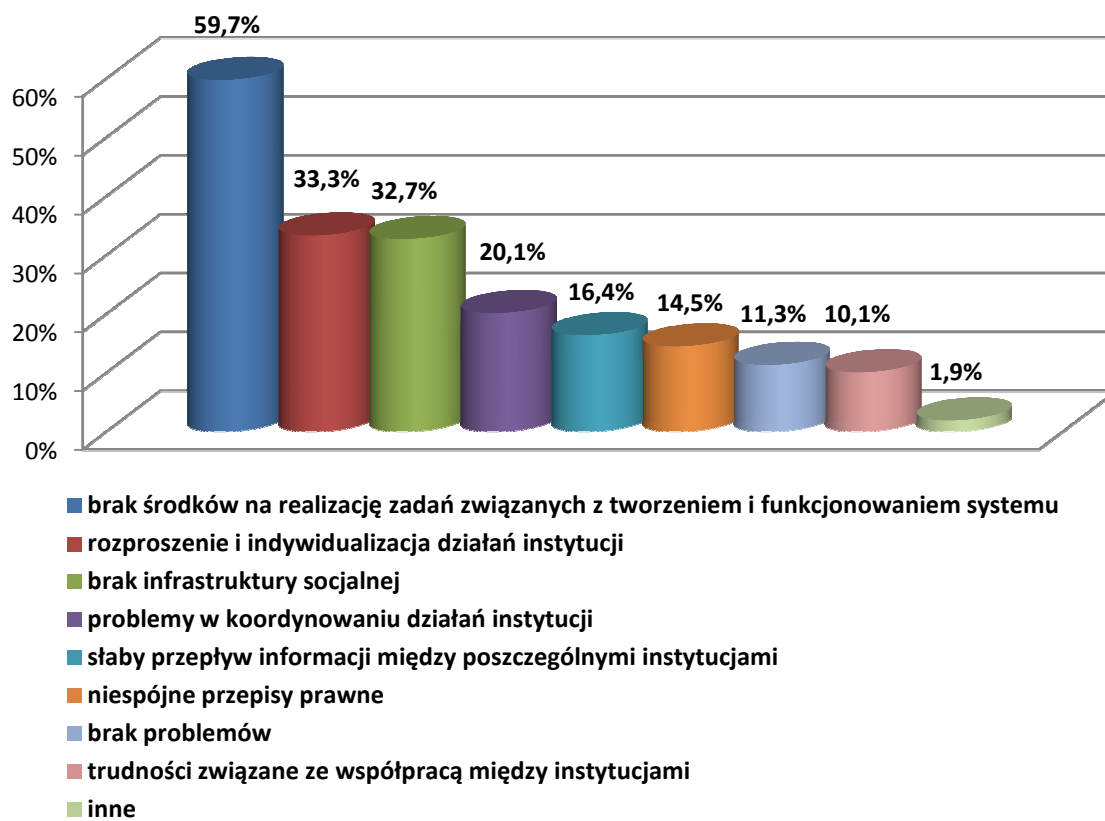
Dla części przedstawicieli ops (23 wskazania, tj. 14,5%) przeszkodę w sprawnym funkcjonowaniu omawianego systemu stanowią niespójne przepisy prawne. Badani poproszeni o wskazanie konkretnych problemów prawnych wskazywali na brak korelacji ustaw: o ochronie zdrowia psychicznego i o pomocy społecznej oraz ciągle zmieniające się zapisy ustaw: o pomocy społecznej, świadczeniach rodzinnych, funduszu alimentacyjnym, itd.

Wśród innych (nie wskazanych w ankiecie) problemów związanych z budową gminnych systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną (5 wskazań, tj. 1,9%) respondenci wymienili:

- brak pedagogów w placówkach oświatowych,
- brak organizacji pozarządowych na terenie gminy,
- zbyt duże obciążenie ośrodka pomocy społecznej realizowanymi zadaniami.

Należy dodać, iż 18 ośrodków pomocy społecznej (11,3%) deklaruje, iż nie ma żadnych problemów związanych z funkcjonowaniem systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną na swoim terenie.

WYKRES 89: Problemy związane z tworzeniem i funkcjonowaniem gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną w 2009 r. – ops

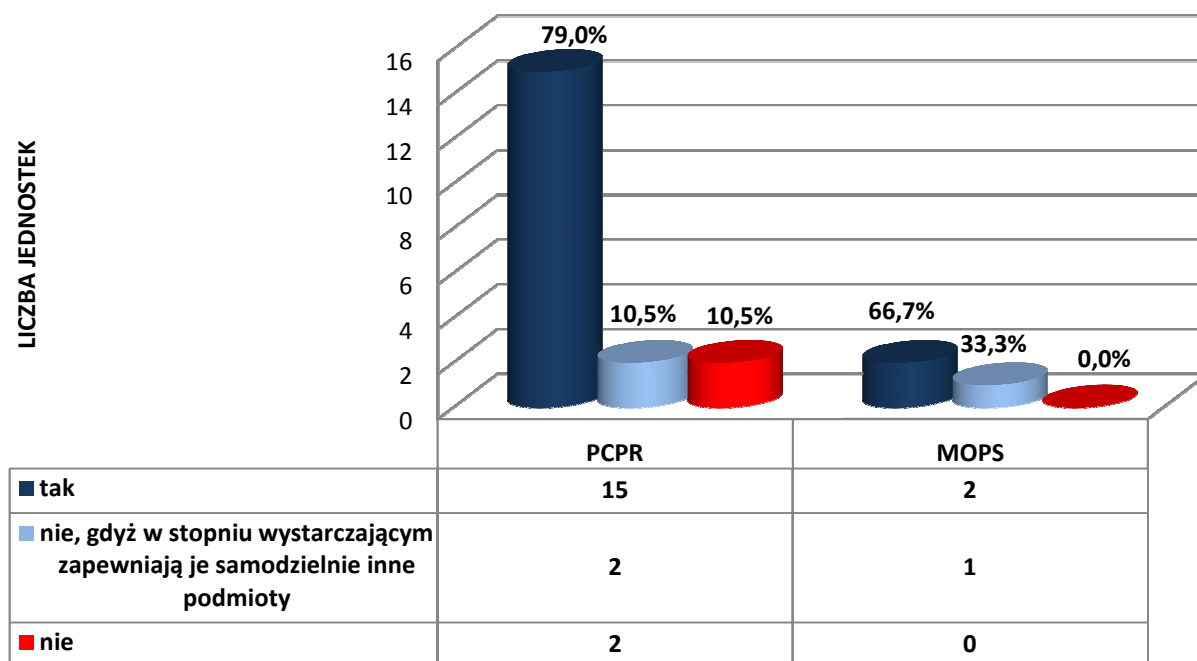
Jeżeli chodzi o miejskie ośrodki pomocy społecznej to – odnosząc się do problemów związanych z funkcjonowaniem systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną – dwa z nich wskazały na brak infrastruktury socjalnej. Pierwszy podnosił niedostatek placówek opiekuńczo – wychowawczego wsparcia dziennego (głównie o charakterze specjalistycznym), mieszkań chronionych oraz ośrodków wsparcia dla osób psychicznie chorych. Natomiast drugi – brak lokalów do prowadzenia w szerszym zakresie zajęć wspierających. Dodatkowo jeden ośrodek powiatu grodzkiego podniósł brak środków na realizację zadań związanych z tworzeniem i funkcjonowaniem systemu, a inny problem w koordynowaniu działań instytucji. Trzeci natomiast skarżył się na niewielką ilość osób zainteresowanych prowadzeniem rodzinnych form opieki nad dziećmi.

III. Specjalistyczne poradnictwo

Ustawa o pomocy społecznej¹¹⁰ nakłada na powiaty obowiązek prowadzenia specjalistycznego poradnictwa dla mieszkańców. To zadanie własne powiatu polega na świadczeniu pomocy społecznej o charakterze niepieniężnym i skierowane jest do osób i rodzin, które mają trudności życiowe lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. W ramach specjalistycznego poradnictwa wyróżniamy trzy jego rodzaje. Pierwsze z nich – poradnictwo prawne – polega na udzielaniu informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego oraz ochrony praw lokatorów. Kolejny rodzaj poradnictwa wskazanego przez Ustawodawcę to poradnictwo psychologiczne, realizowane poprzez diagnozowanie, profilaktykę i terapie. Trzeci rodzaj poradnictwa – rodzinne – to wsparcie (także poprzez terapię rodzinną) w szeroko rozumianych problemach funkcjonowania rodzin, w tym problemach wychowawczych w rodzinach naturalnych i zastępczych oraz problemach opieki nad osobą niepełnosprawną. Aby ocenić poziom realizacji opisanego wyżej zadania ustawowego w naszym województwie, powiatowym centrum pomocy rodzinie oraz miejskim ośrodkom pomocy społecznej miast na prawach powiatów (realizującym zadania powiatowe) zadano pytania o poziom świadczenia specjalistycznego poradnictwa na swoim terenie w 2010 r.

W wyniku analizy zgromadzonego materiału badawczego można stwierdzić, iż obowiązek realizacji zadania własnego powiatów polegającego na świadczeniu dla mieszkańców specjalistycznego poradnictwa jest w dużym stopniu realizowany przez powiaty małopolskie. 16 powiatów ziemskich (84,2%) i wszystkie grodzkie prowadzą wszystkie trzy rodzaje specjalistycznego poradnictwa. Jedynie trzy powiaty nie świadczą jednego jego rodzaju.

WYKRES 90: Organizacja specjalistycznego poradnictwa prawnego – w podziale na pcpr, mops

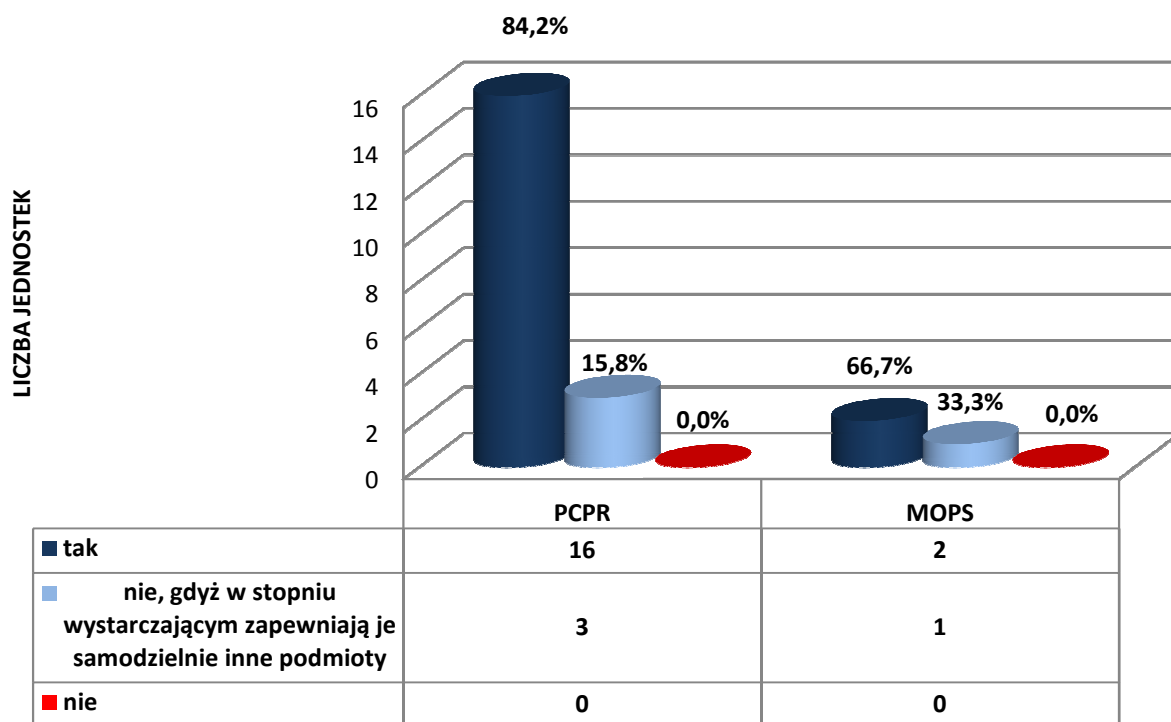

¹¹⁰ Art.19 pkt.2; Art.46 ust.1,2,3,4 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

Jeżeli chodzi o poradnictwo prawne prowadzi je 15 z 19 pcpr i dwa z trzech funkcjonujących w Małopolsce mops powiatów grodzkich. Dodatkowo w dwóch powiatach ziemskich i jednym grodzkim także zabezpieczone są – jak twierdzą respondenci – potrzeby mieszkańców w zakresie poradnictwa prawnego, ale zabezpiecza je inna jednostka niż pcpr i mops. W jednym przypadku jest to specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, w drugim – ośrodek interwencji kryzysowej. Natomiast w powiecie grodzkim poradnictwo prawne jest oferowane w dwóch instytucjach: ośrodka interwencji kryzysowej oraz ośrodka adopcyjno – opiekuńczego.

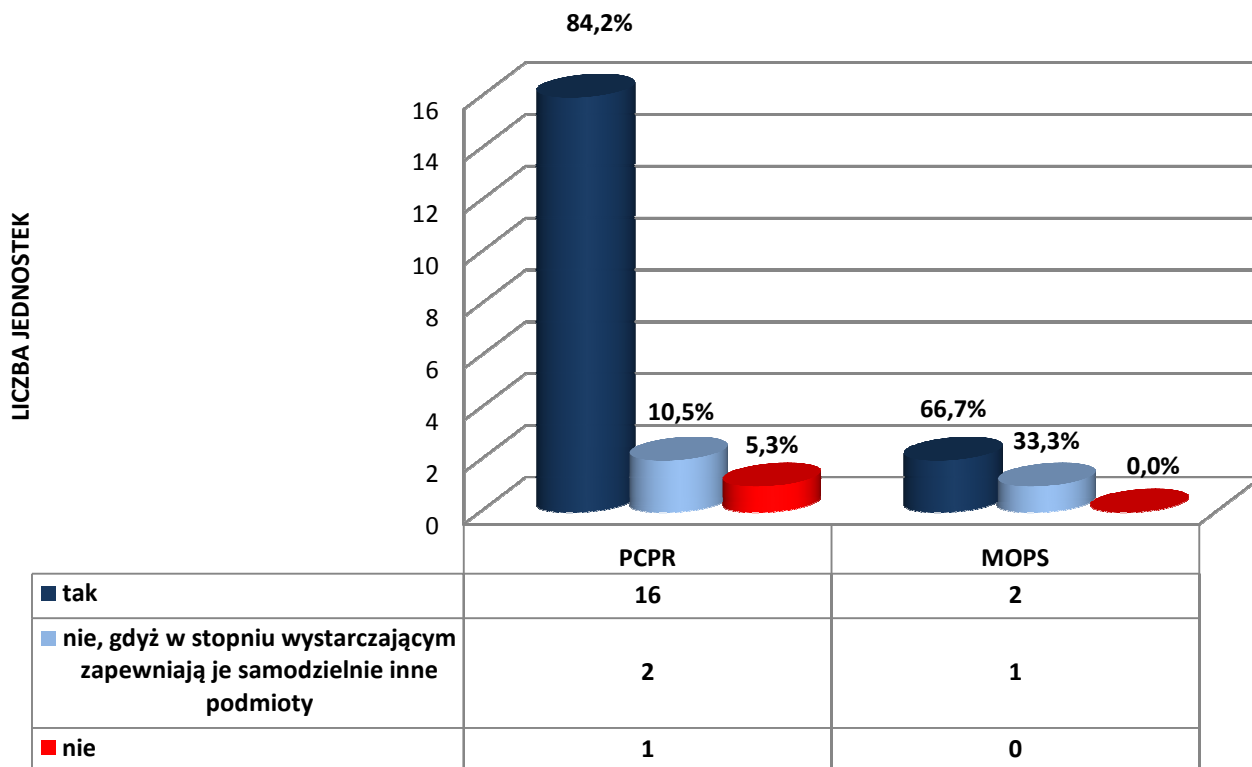
Poradnictwo psychologiczne oferowane jest w 16 pcpr i dwóch mops miastach na prawach powiatu. W pozostałych trzech powiatach ziemskich i jednym grodzkim wsparcie tego rodzaju zabezpieczają inne jednostki. W jednym z powiatów ziemskich są to: poradnia psychologiczna i pedagogiczna, poradnia rodzinna oraz NZOZ Promedicum. W innym powiecie ziemskim rolę tę pełni specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie i ośrodek interwencji kryzysowej. W trzecim powiecie ziemskich funkcjonuje ośrodek interwencji kryzysowej i oferuje tego rodzaju wsparcie. Natomiast w powiecie grodzkim zabezpieczone są potrzeby mieszkańców w zakresie poradnictwa psychologicznego poprzez dwa ośrodki: interwencji kryzysowej oraz adopcyjno – opiekuńczy.

WYKRES 91: Organizacja specjalistycznego poradnictwa psychologicznego – w podziale na pcpr, mops

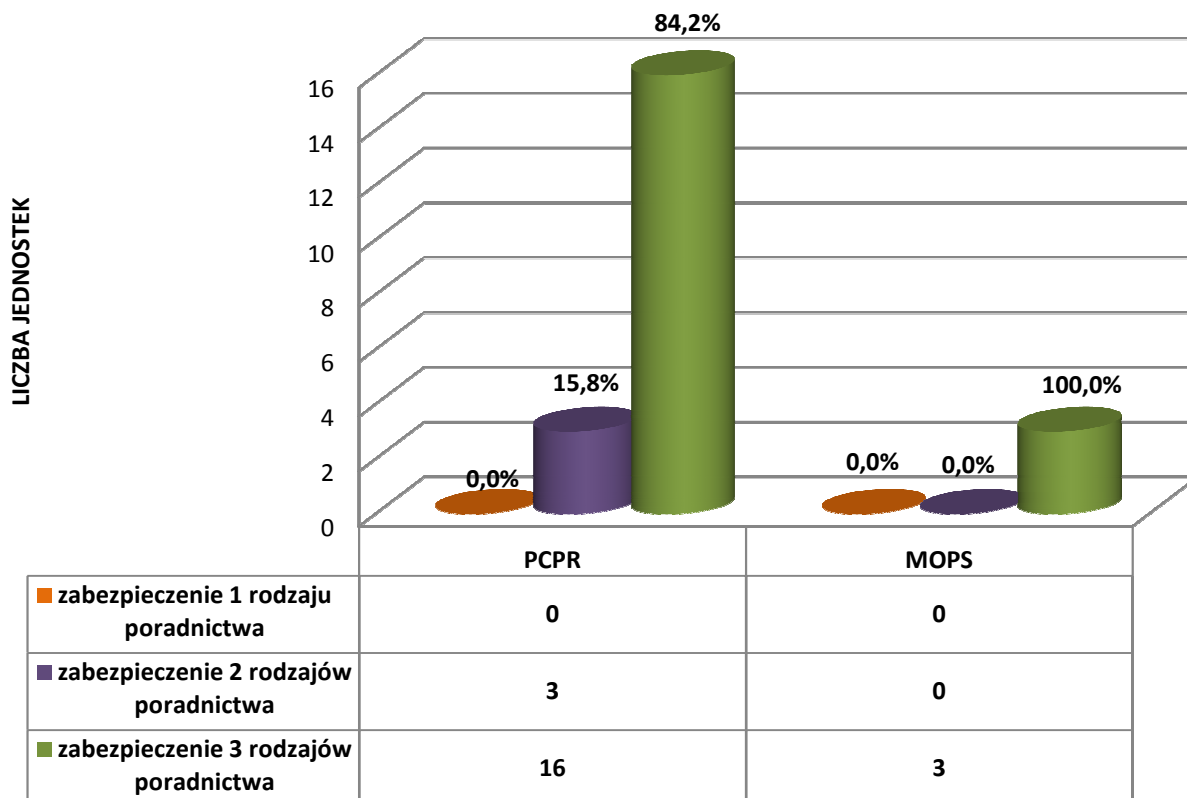

Poradnictwo rodzinne funkcjonuje w 16 powiatach ziemskich i dwóch grodzkich. Dodatkowo w dwóch powiatach ziemskich potrzeby mieszkańców w zakresie poradnictwa rodzinnego zabezpieczają ośrodki interwencji kryzysowej. Natomiast w jednym powiecie grodzkim poradnictwo rodzinne oferowane jest w ośrodku interwencji kryzysowej oraz ośrodku adopcyjno – opiekuńczym.

WYKRES 92: Organizacja specjalistycznego poradnictwa rodzinnego - w podziale na pcp, mops

WYKRES 93: Organizacja specjalistycznego poradnictwa – łącznie trzy rodzaje (prawne, psychologiczne i społeczne) w podziale na pcp, mops

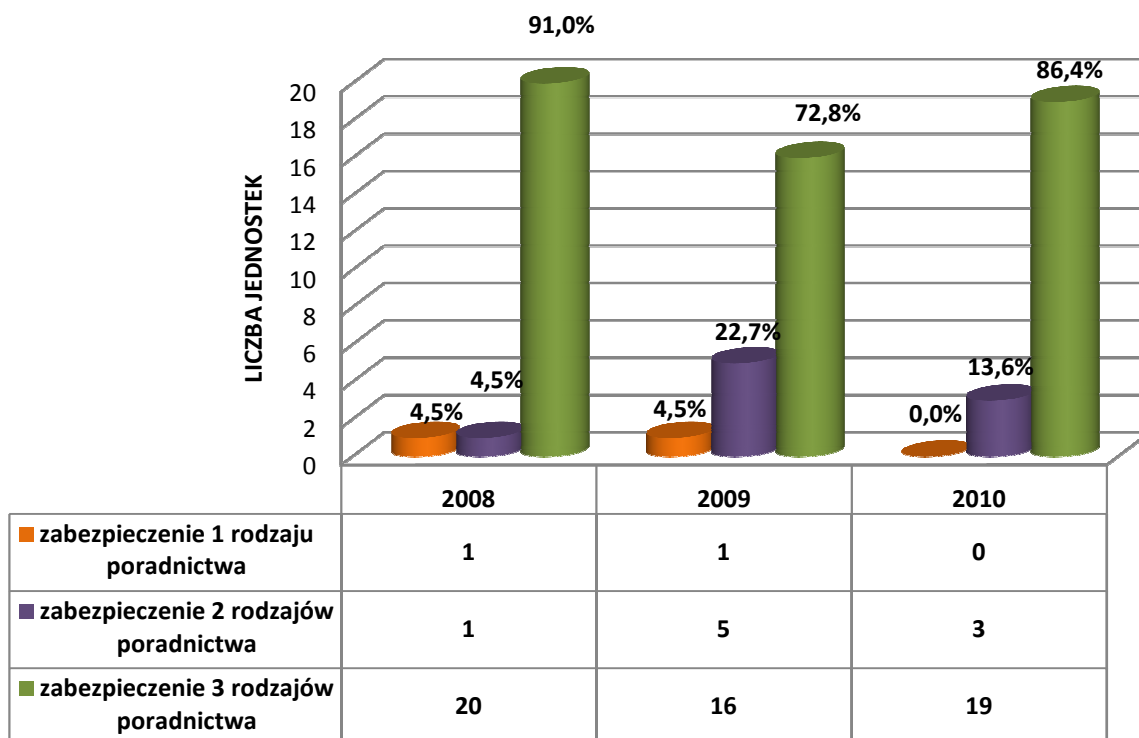

Podsumowując należy zaznaczyć, iż wszystkie trzy wymagane ustawą rodzaje poradnictwa zabezpieczone są w 16 powiatach ziemskich i we wszystkich trzech istniejących w Małopolsce powiatach grodzkich. Dwa rodzaje poradnictwa oferowane są w 3 powiatach ziemskich:

- w dwóch przypadkach oferowane jest poradnictwo psychologiczne i rodzinne, a brakuje wsparcia dla mieszkańców polegającego na funkcjonowaniu poradnictwa prawnego;
- w jednym powiecie ziemskim funkcjonuje poradnictwo prawne i psychologiczne, a nie oferuje się poradnictwa rodzinnego dla mieszkańców.

Porównując sytuację w roku 2010, z tą jaką miała miejsce w latach poprzednich w zakresie funkcjonowania poradnictwa specjalistycznego oferowanego dla mieszkańców powiatów można zauważyć, iż w 2008 r. dwa powiaty ziemskie nie spełniały wymogu ustawowego mówiącego o konieczności zapewnienia mieszkańcom trzech rodzajów poradnictwa. Natomiast w 2009 roku liczba tych powiatów zwiększyła się do 6, gdyż zwiększyła się ilość pcpr (o 4 jednostki), które prowadziły jedynie dwa rodzaje poradnictwa dla mieszkańców. Natomiast w 2010 r. poziom świadczenia poradnictwa specjalistycznego w Małopolsce wrócił do stanu z 2008 r. – 19 jednostek powiatowych (16 powiatów ziemskich i wszystkie trzy grodzkie) świadczy wsparcie dla mieszkańców w postaci trzech rodzajów specjalistycznego poradnictwa. Jedynie trzy powiaty ziemskie świadczą dwa rodzaje poradnictwa, podczas gdy rok wcześniej było takich jednostek 5, a jeden powiat ziemski oferował jedynie jeden rodzaj wsparcia.

WYKRES 94: Organizacja specjalistycznego poradnictwa – łącznie trzy rodzaje (prawne, psychologiczne i społeczne) – (pcpr, mops) w latach 2008 – 2010

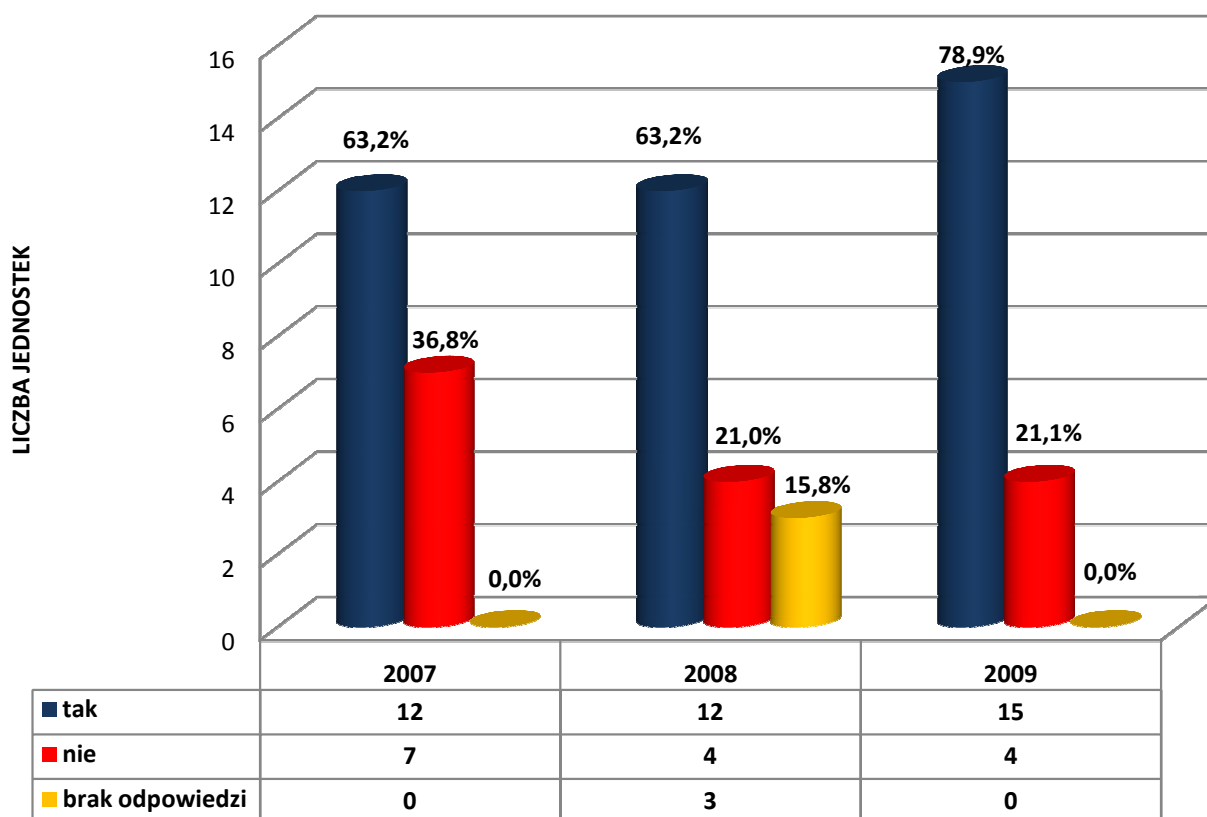

IV. Działania na rzecz osób mających trudności z integracją ze środowiskiem

Do zadań powiatowych należą również działania na rzecz osób mających trudności z integracją ze środowiskiem. Ustawa o pomocy społecznej¹¹¹ nakłada na powiaty obowiązek pomocy w integracji ze środowiskiem osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia, w tym młodzieży opuszczającej: całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, rodziny zastępcze oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, a także osobom opuszczającym domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Do tego rodzaju wsparcia, które powinno być oferowane przez powiaty zalicza się także pomoc cudzoziemcom mającym trudności w integracji ze środowiskiem, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą.

Analiza zgromadzonego materiału badawczego pozwala stwierdzić, iż większość powiatowych centrów pomocy rodzinie (15 z 19 pcpr) realizowało w 2009 r. zadanie ustawowe polegające na pomocy osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem. Jednak 4 jednostki powiatów ziemskich nie realizowały tego zadania.

WYKRES 95: Podejmowanie działań mających na celu pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem - pcpr w latach 2007 – 2009

¹¹¹ Art.19 pkt.7,8 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej:

Porównując dane za 2009 r. z poprzednimi latami można zauważyć poprawę sytuacji w kwestii pomocy osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem. W 2008 r. (podobnie jak w 2007) 12 pcpr realizowało omawiane zadanie własne powiatu, a więc o trzy jednostki powiatowe mniej niż w 2009 r.

W badaniu zapytano również jakie działania były podejmowane w ramach działań nakierowanych na integrację ze środowiskiem osób mających z tym trudności. Okazuje się, iż pomoc w integracji ze środowiskiem osobom mających trudności w przystosowaniu się do życia w określonych Ustawą sytuacjach kierowana jest w przeważającej większości do młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo - wychowawcze i rodziny zastępcze. Jedynie w jednym centrum w ramach realizacji tego zadania likwiduje się bariery architektoniczne, co może wskazywać na pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem w powodu niepełnosprawności. Natomiast 5 powiatowych centrów pomocy rodzinie bardzo ogólnie opisało podejmowane działania nie wskazując grup, do których wsparcie było kierowane.

Realizacja zadania związanego ze wsparciem osób mających problemy z integracją ze środowiskiem to głównie działania związane z prowadzeniem pracy socjalnej i organizowaniem poradnictwa. Udzielano również pomocy finansowej na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki i na zagospodarowanie w formie rzeczowej oraz pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych (najczęściej w formie mieszkań chronionych). Należy zauważyć, iż część jednostek powiatowych opisując podejmowane w 2009 r. działania w ramach realizacji tego zadania wskazywało, iż są one elementem realizacji kompleksowego wsparcia w ramach projektów systemowych z Poddziałania 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

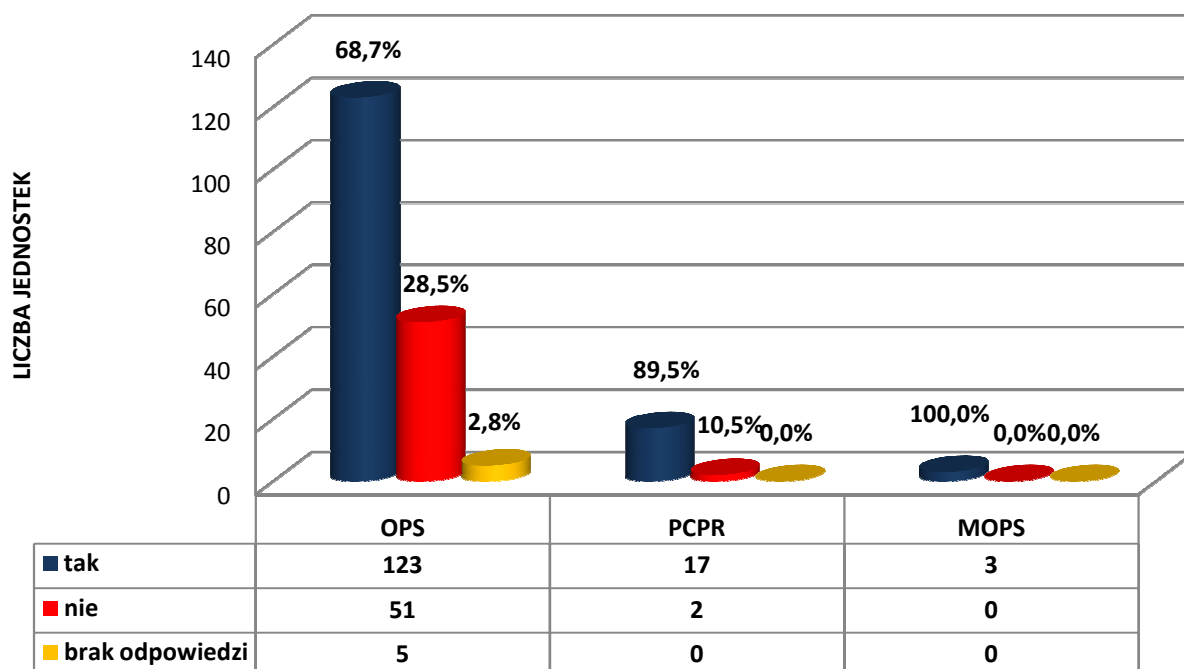
V. Współpraca z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań pomocy społecznej

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi¹¹². Możliwe formy współpracy określa Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹¹³. Zalicza się do nich:

- zlecenie organizacjom pozarządowym (oraz innym podmiotom wymienionym w przepisach) realizację zadań publicznych,
- wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i współdziałanie w celu zharmonizowania tych kierunków,
- konsultowanie z organizacjami pozarządowymi projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji,
- tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym.

W ankiecie zapytano jednostki pomocy społecznej czy w roku 2009 współpracowały z organizacjami pozarządowymi, czy w ramach takiej współpracy zlecano realizację zadań z zakresu pomocy społecznej oraz jakie są efekty owej współpracy i problemy z tym związane.

WYKRES 96: Współpraca z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej w 2009 r. – w podziale na ops, pcpr, mops

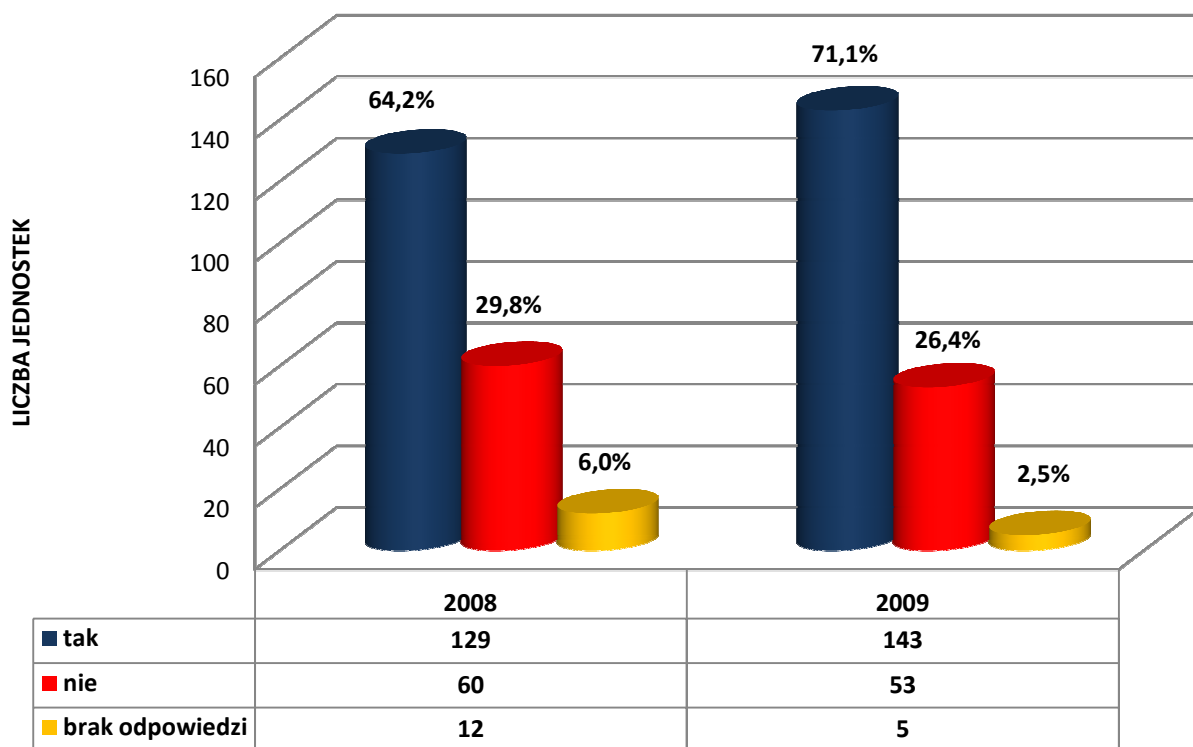
¹¹² Art.2. ust.2 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

¹¹³ art. 5. ust.1. Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

Z badania wynika, iż prawie 3/4 małopolskich jednostek pomocy społecznej (143 jednostki) współpracowało w 2009 r. z organizacjami pozarządowymi. Taką współpracę deklarowały w ankiecie wszystkie trzy funkcjonujące w województwie miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, a także 17 z 19 pcpr (tj. 89,5%) oraz większość ośrodków pomocy społecznych (123 ops, tj. 68,7%). Należy jednak zauważyć, iż stosunkowo najmniej jednostek współpracujących z organizacjami pozarządowymi wywodzi się grupy jednostek gminnych.

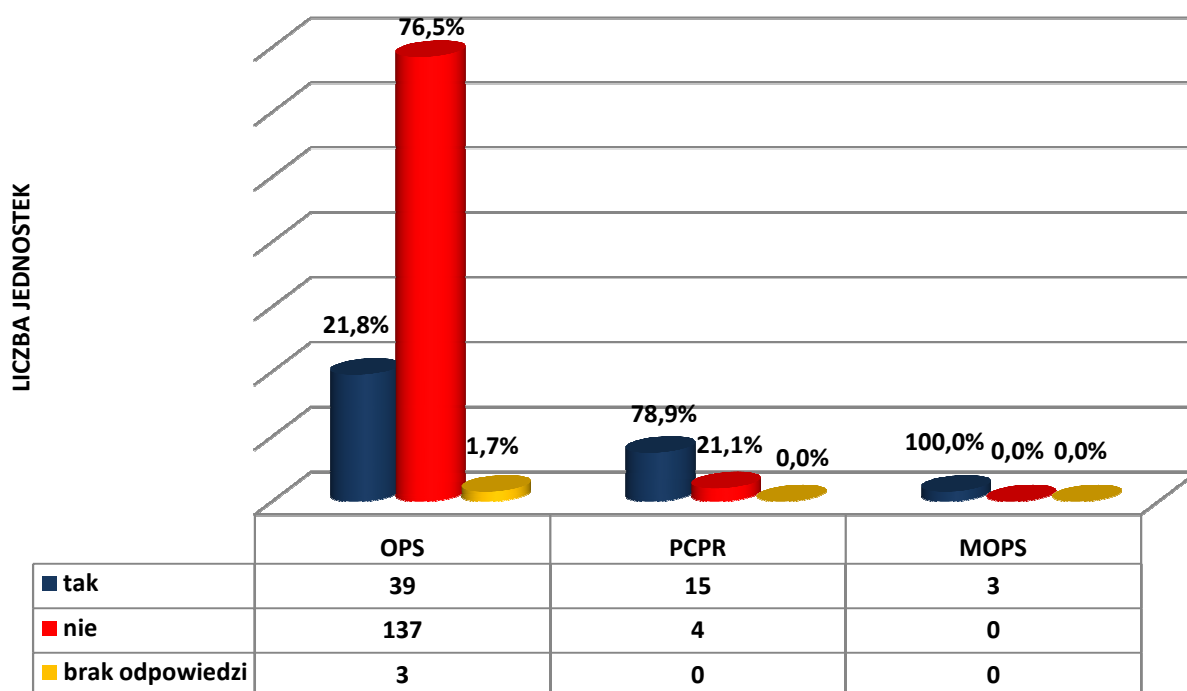
Porównując diagnozę współpracy badanych jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi w 2008 i 2009 r. można zauważyć wzrost odsetka jednostek, które taką współpracę podejmują. Dotyczy to jednostek gminnych – o ile w 2008 r. 109 ops współpracowało z organizacjami pozarządowymi, o tyle w 2009 r. takich ośrodków było już 123. Wśród pozostałych typów jednostek nadal wszystkie mops powiatów grodzkich współpracują z organizacjami pozarządowymi oraz taka sama liczba pcpr (17 jednostek).

WYKRES 97: Współpraca z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2008 i 2009

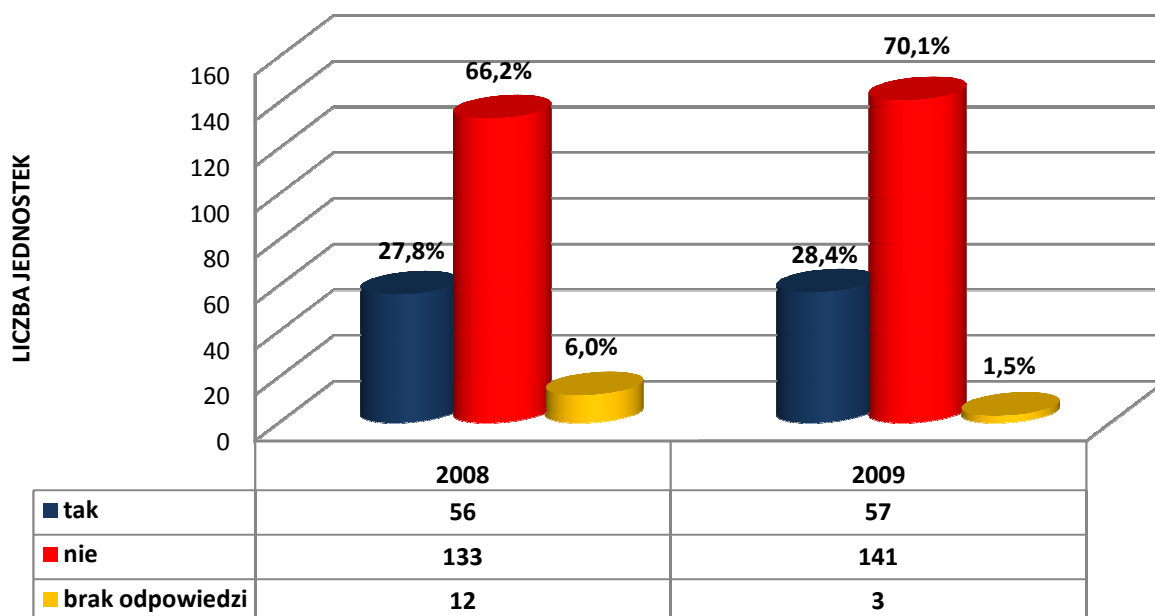
O ile większość jednostek pomocy społecznej – jak deklarują w badaniu – współpracowała w 2009 r. z organizacjami pozarządowymi, o tyle zlecenie tym organizacjom zadań z zakresu pomocy społecznej nie było tak powszechne. Z badania wynika, iż jedynie nieco więcej niż co czwarta jednostka pomocy społecznej (57 jednostek, tj. 28,4%) podejmowała w roku 2009 r. takie działania. Należy jednak dodać, iż tak mały procent jednostek pomocy społecznej zlecających zadania ze swojego obszaru organizacjom pozarządowym dotyczy głównie ośrodków pomocy społecznej. Podobnie jak w przypadku ogólnej współpracy, tak przy kwestii zlecenia zadań z zakresu pomocy społecznej wśród ops był najmniejszy odsetek jednostek, które zlecają zadania III sektorowi (39 jednostek, tj. 21,8%). Tymczasem wszystkie mops powiatów grodzkich i większość pcpr (15 jednostek, tj. 78,9%) zlecają realizację zadań organizacjom pozarządowym.

WYKRES 98: Zlecenie organizacjom pozarządowym zadań z zakresu pomocy społecznej w 2009 r. – w podziale na ops, pcpr i mops

Porównując kwestię zlecenia organizacjom pozarządowym zadań z zakresu pomocy społecznej w 2008 i w 2009 r. można zauważyć, że wzrósł odsetek jednostek, które nie zlecają zadań III sektorowi. Wydaje się jednak, iż nie jest to wynik obniżenia poziomu współpracy jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi, a większej ilości udzielonych odpowiedzi – w poprzednim badaniu na to pytanie nie udzieliło odpowiedzi aż 12 jednostek (11 ops i 1 pcpr), w tym roku jedynie 2 jednostki (ops).

WYKRES 99: Zlecenie organizacjom pozarządowym zadań z zakresu pomocy społecznej – ogółem (ops, pcpr i mops) w latach 2008 i 2009

Jednostki pomocy społecznej zlecające w 2009 r. realizację zadań z obszaru pomocy społecznej organizacjom pozarządowym zostały poproszone w badaniu o opisanie ich zakresu¹¹⁴. Analiza zebranego materiału będzie przedstawiona w podziale na trzy typy badanych jednostek:

Jednostki gminne najczęściej zlecały organizacjom pozarządowym prowadzenie różnego rodzaju placówek (27 ops). Wśród wymienianych przez respondentów z ops znalazły się: placówki opiekuńczo – wychowawcze wsparcia dziennego (11 wskazań), świetlice środowiskowe (7 wskazań) i socjoterapeutyczne (3 wskazania), środowiskowe domy samopomocy (7 wskazań) oraz rodzinne domy pomocy (2 wskazania) oraz ognisko wychowawcze (1 wskazanie).

Drugim w kolejności liczby wskazań rodzajem zadania zlecanego przez gminy III sektorowi było świadczenie usług opiekuńczych (11 wskazań). Na kolejnym miejscu znalazło się prowadzenie jadłodajni oraz dożywianie dzieci w szkole (po 8 wskazań). Część respondentów deklarowała w ankiecie, iż gmina zleciła w 2009 r. organizacjom pozarządowym także organizację wypoczynku dla dzieci (6 wskazań). Wśród innych (nie wymienionych w ankiecie) zadań (2 wskazania), które przekazano do realizacji III sektorowi jeden ośrodek pomocy społecznej wymienił pomoc rzeczową dla potrzebujących. Inna gmina udostępniła konto bankowe na potrzeby zbiórki pieniędzy, a także zleciła organizacji pozarządowej prowadzenie lokalnego funduszu stypendialnego przeznaczonego dla uzdolnionych uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych pochodzących z małych miejscowości i niezamożnych środowisk w celu wyrównywania szans edukacyjnych, kulturalnych i rozwojowych oraz przeciwdziałania izolacji społecznej dzieci niepełnosprawnych. Fundusz ten został stworzony w ramach konkursu „Lokalne Programy Stypendialne” w programie Fundacji im. Stefana Batorego „Równe Szanse”. Celem programu jest upowszechnianie systemu pomocy stypendialnej opartego o lokalne zasoby i prowadzonego przez lokalne organizacje pozarządowe we współpracy z samorządem i miejscowymi przedsiębiorcami.

Wszystkie powiaty ziemskie, które przekazują organizacjom pozarządowym realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, podobnie jak większość gmin, zlecają tym organizacjom głównie prowadzenie placówek: domów pomocy społecznej (6 wskazań) i środowiskowych domów samopomocy (3 wskazania), a także placówek opiekuńczo – wychowawczych całodobowych (3 wskazania) i wsparcia dziennego (2 wskazania) oraz warsztatu terapii zajęciowej (1 wskazanie), ogniska wychowawczego (1 wskazanie) i ośrodka adopcyjno – opiekuńczego (1 wskazanie).

Jeden z powiatów zlecił organizację wypoczynku dla dzieci. Trzy jednostki powiatowe wymieniły w badaniu inne (niż wskazane w ankiecie) zadania:

- prowadzenie szkoleń dla rodzin zastępczych oraz kwalifikowanie kandydatów na rodziny zastępcze;
- zajęcia integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych w warsztatach terapii zajęciowej;
- prowadzenie rewalidacji i rehabilitacji dla dzieci i młodzieży oraz zapewnienie usług socjalnych dla kobiet i dzieci będących w sytuacjach kryzysowych.

¹¹⁴ Analiza została przeprowadzona na podstawie odpowiedzi 56 jednostek (w tym 38 ops, 15 pcp i 3 mops), które wskazały jakie zadania zlecają organizacjom pozarządowym z 57 jednostek, (w tym 39 ops, 15 pcp i 3 mops), które w ogóle zlecały organizacjom pozarządowym realizację zadań z obszaru pomocy społecznej.

Porównując zadania zlecane organizacjom pozarządowym w 2008 i w 2009 r. przez powiaty ziemskie można stwierdzić, iż są one takiego samego rodzaju.

➤ Wszystkie trzy funkcjonujące w Małopolsce miejskie ośrodki pomocy społecznej z miast na prawach powiatów zlecały w 2009 r. organizacjom pozarządowym świadczenie usług opiekuńczych oraz organizację wypoczynku dla dzieci. Dodatkowo dwie jednostki powiatów grodzkich zleciły prowadzenie:

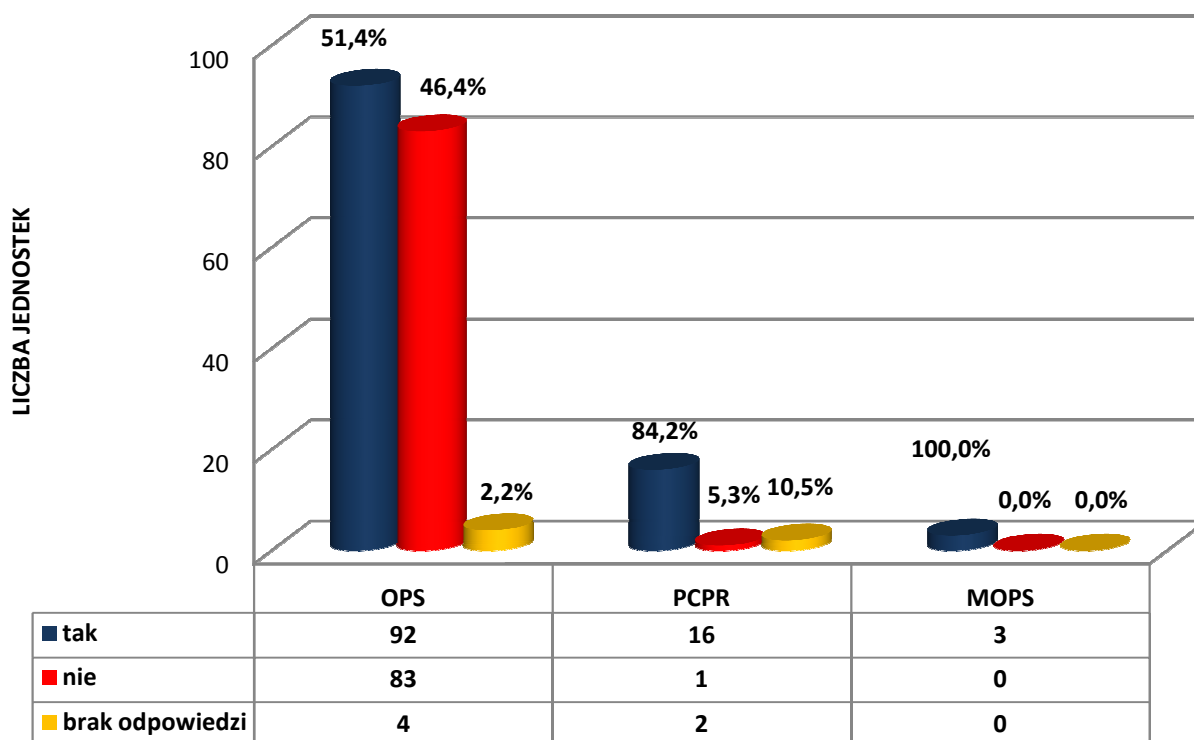
- noclegowni, schronisk i łazienki dla bezdomnych (2 wskazania),
- domów pomocy społecznej (2 wskazania),
- ośrodków terapii i poradnictwa dla osób dotkniętych przemocą oraz wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi i osób starszych (1 wskazanie),
- placówek opiekuńczo – wychowawczych: wsparcia dziennego, specjalistycznych, interwencyjnej (1 wskazanie),
- placówek opiekuńczo – wychowawczych: wielofunkcyjnej i socjalizacyjnych (1 wskazanie),
- rodzinnych domów dziecka (1 wskazanie),
- grup usamodzielniających (1 wskazanie),
- rodzinnych domów pomocy (1 wskazanie),
- środowiskowego domu samopomocy dla osób niepełnosprawnych intelektualnie (1 wskazanie),
- mieszkań chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (1 wskazanie).

Najwięcej zadań zlecił organizacjom pozarządowym Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie. Oprócz wymienionych już wcześniej dodatkowo przedstawiciele tego ośrodka wskazali na zlecenie III sektorowi świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, a także prowadzenie „pracy socjalnej na ulicy” (streetworking). Ośrodek ten przekazał także realizację zadań z zakresu pomocy społecznej ośrodkom adopcyjno-opiekuńczym oraz organizacjom pozarządowym wyłonionym w drodze otwartego konkursu ofert, w oparciu o „Roczny Program współpracy samorządu Miasta Krakowa z organizacjami pozarządowymi”, finansowany ze środków Rad Dzielnic Miasta Krakowa (tzw. granty Dzielnic). Projekty te obejmują takie obszary jak: pomoc rzeczowa dla ubogich (głównie paczki żywnościowe) i okolicznościowe spotkania integracyjne.

Porównując dane za 2008 i 2009 r. można stwierdzić, iż nie nastąpiły większe zmiany w rodzaju zadań, jakie są zlecane organizacjom pozarządowym przez miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich.

Ponieważ współpraca z organizacjami pozarządowymi nie zawsze ma formalny charakter zapytano badane jednostki pomocy społecznej czy współpracowały w 2009 r. z organizacjami pozarządowymi w związku z zadaniami z zakresu pomocy społecznej jeszcze w innej formie. Analiza wskazuje, iż nieco ponad połowa badanych jednostek pomocy społecznej (111 jednostek, tj. 55,2%) podjęła taką współpracę w 2009 r. Takie działania miały miejsce we wszystkich miejskich ośrodkach pomocy społecznej powiatów grodzkich, znacznej większości pcpr (16 jednostek, tj. 84,2%) oraz w połowie ops (92 jednostki, tj. 51,4%).

WYKRES 100: Współpraca z organizacjami pozarządowymi w innej formie niż zlecenie zadań z zakresu pomocy społecznej w 2009 r.– w podziale na ops, pcpr i mops

Jednostki pomocy społecznej, które współpracowały z organizacjami pozarządowymi w 2009 r. w innej formie niż zlecenie im zadań z zakresu pomocy społecznej zostały poproszone o opisanie tej współpracy¹¹⁵. Analiza zebranego materiału będzie przedstawiona w podziale na trzy typy badanych jednostek:

➤ Ośrodki pomocy społecznej najczęściej współpracowały z III sektorem poprzez wymianę informacji o osobach potrzebujących wsparcia (58 wskazań, tj. 62,4%). Połowa jednostek gminnych współorganizowała pomoc rzeczową dla potrzebujących (50 wskazań, tj. 53,8%), dożywianie osób potrzebujących (46 wskazań, tj. 49,5%). Natomiast prawie 1/3 ops współorganizowała imprezy lokalne (30 wskazań, tj. 32,3%) wraz z organizacjami pozarządowymi.

Część ośrodków pomocy społecznej wspiera organizacje pozarządowe poprzez:

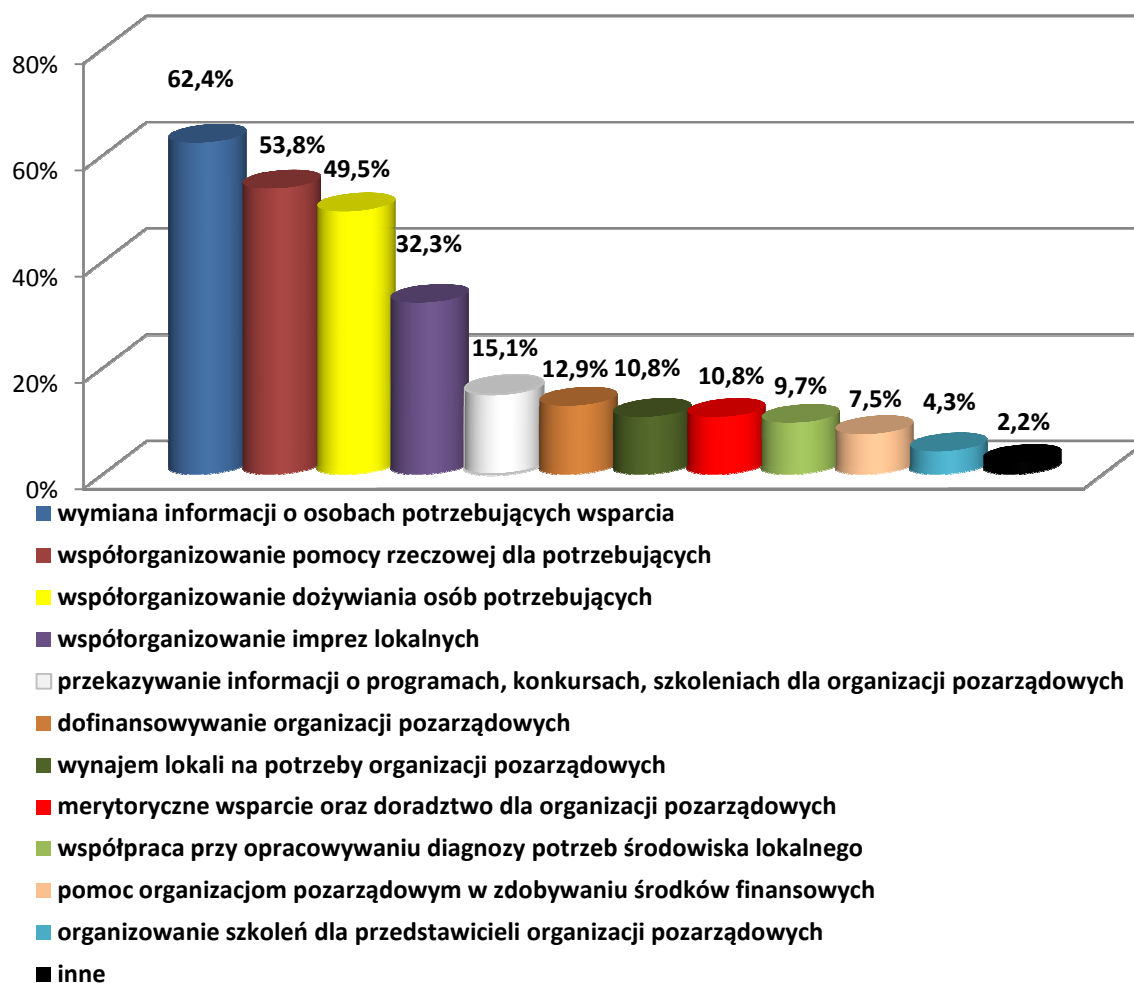
- przekazywanie informacji o programach, konkursach, szkoleniach dla organizacji pozarządowych (14 wskazań, tj. 15,1%);
- dofinansowywanie organizacji pozarządowych (12 wskazań, tj. 12,9%);
- wynajem lokali na potrzeby organizacji pozarządowych (10 wskazań, tj. 10,8%);
- merytoryczne wsparcie oraz doradztwo dla organizacji pozarządowych (10 wskazań, tj. 10,8%);
- współpraca przy opracowywaniu diagnozy potrzeb środowiska lokalnego (9 wskazań, tj. 9,7%);

¹¹⁵ Analiza została przeprowadzona na podstawie 111 jednostek (w tym 92 ops, 16 pcpr i 3 mops), które zadeklarowały współpracę z organizacjami społecznymi w innym zakresie niż zlecenie zadań z zakresu pomocy społecznej.

- pomoc organizacjom pozarządowym w zdobywaniu środków finansowych (7 wskazań, tj. 7,5%);
- organizowanie szkoleń dla przedstawicieli organizacji pozarządowych (4 wskazania, tj. 4,3%).

Wśród innych (nie wymienionych w ankiecie) elementów współpracy ops z III sektorem (2 wskazania, tj. 2,2%) wymieniono współpracę z wolontariatem młodzieżowym w obszarze pomocy osobom starszym, chorym i samotnym oraz organizację pomocy psychologicznej.

WYKRES 101: Współpraca z organizacjami pozarządowymi w innej formie niż zlecenie zadań z zakresu pomocy społecznej w 2009 r.– ops¹¹⁶

Współpraca powiatowych centrów pomocy rodzinie w 2009 r. z organizacjami pozarządowymi nie związana ze zlecaniem im zadań z zakresu pomocy społecznej polegała na wspieraniu podmiotów III sektora w ich działalności. Pomoc dla organizacji pozarządowych wyrażała się w:

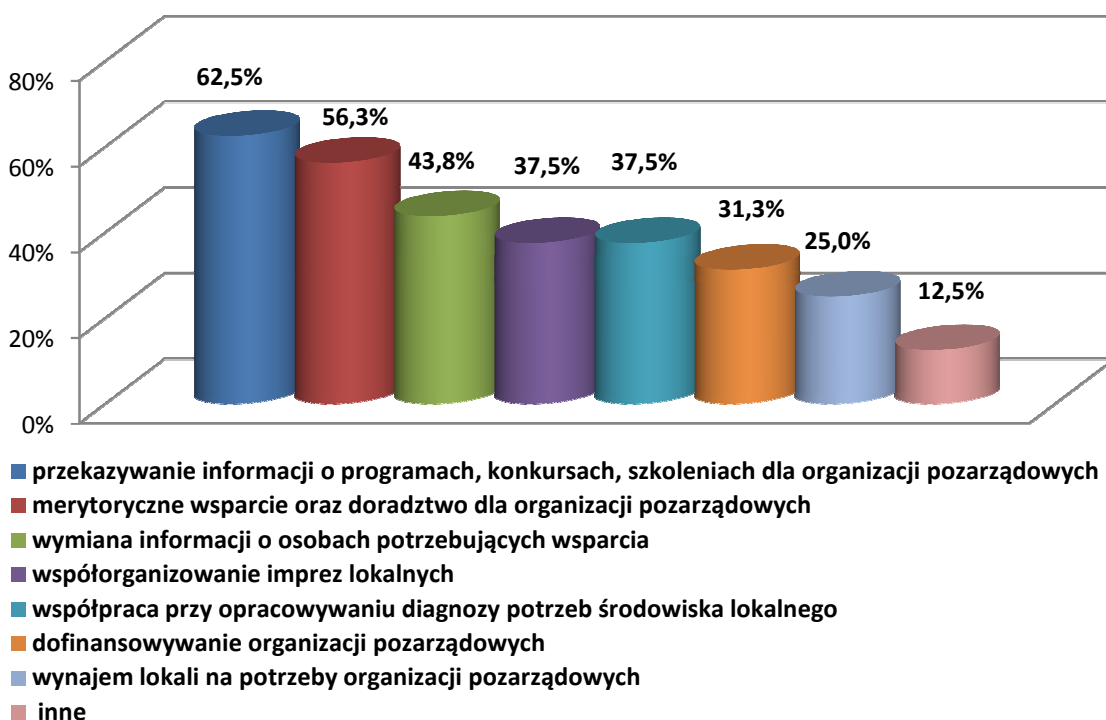
- przekazywaniu informacji o programach, konkursach, szkoleniach dla organizacji pozarządowych (10 wskazań, tj. 62,5%);
- merytorycznym wsparciu oraz doradztwie dla organizacji pozarządowych (9 wskazań, tj. 56,3%);

¹¹⁶ Analiza została przeprowadzona na podstawie 92 ops, które zadeklarowały współpracę z organizacjami społecznymi w innym zakresie niż zlecenie zadań z zakresu pomocy społecznej.

- wymianie informacji o osobach potrzebujących wsparcia (7 wskazań, tj. 43,8%);
- współorganizowaniu imprez lokalnych (6 wskazań, tj. 37,5%);
- współpracy przy opracowywaniu diagnozy potrzeb środowiska lokalnego (6 wskazań, tj. 37,5%);
- dofinansowywaniu organizacji pozarządowych (5 wskazań, tj. 31,3%);
- wynajmie lokali na potrzeby organizacji pozarządowych (4 wskazań, tj. 25,0%).

Wśród innych form współpracy, które nie znalazły się w kafeterii ankiety jedna jednostka wymieniła prowadzenie programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców przemocy domowej. Druga zaś opisała partnerstwo z Fundacją PLUS w ramach realizacji projektu pn. „Budowanie regionalnego systemu wczesnej interwencji dla rodziny z dzieckiem niepełnosprawnym w celu jej wzmocnienia i lepszej integracji społecznej”.

WYKRES 102: Współpraca z organizacjami pozarządowymi w innej formie niż zlecenie zadań z zakresu pomocy społecznej w 2009 r.– pcpr

Współpraca wszystkich trzech miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich z organizacjami pozarządowymi nie związana ze zlecaniem im zadań z zakresu pomocy społecznej polegała na współorganizowaniu imprez lokalnych, przekazywaniu informacji o programach, konkursach, szkoleniach dla organizacji pozarządowych oraz wymianie informacji o osobach potrzebujących wsparcia. Natomiast dwie jednostki z miast na prawach powiatu wskazywały dodatkowo na:

- współorganizowanie dożywiania osób potrzebujących,
- współorganizowanie pomocy rzeczowej dla potrzebujących,
- dofinansowywanie organizacji pozarządowych,
- wynajem lokali na potrzeby organizacji pozarządowych,
- współpraca przy opracowywaniu diagnozy potrzeb środowiska lokalnego.

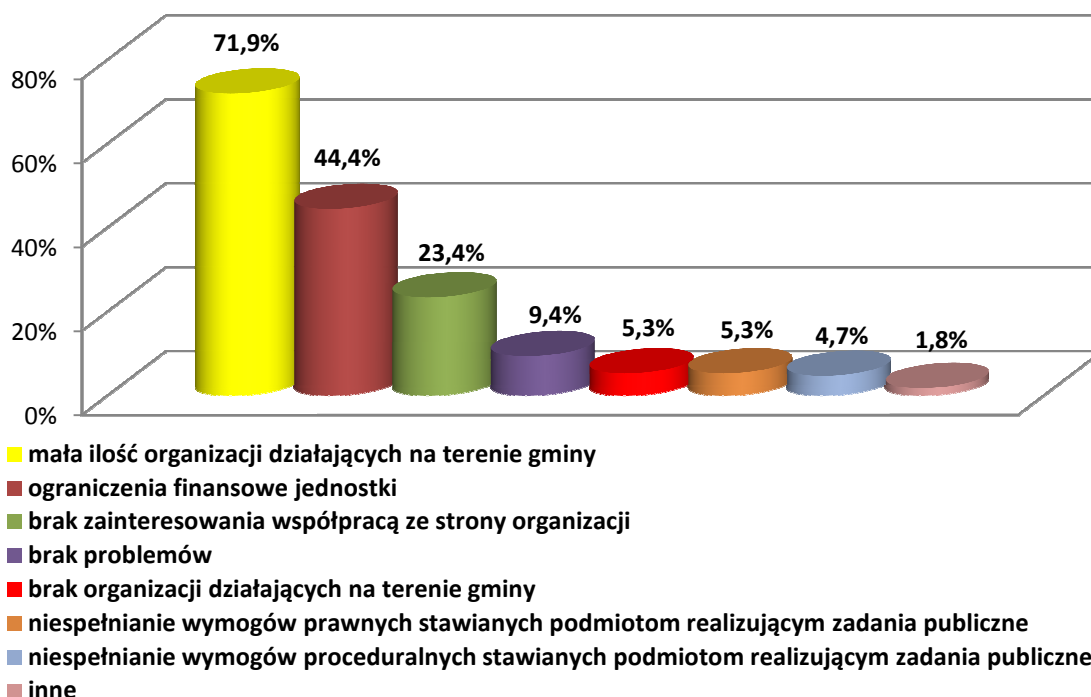
Dodatkowo jedna jednostka powiatu grodzkiego wspierała merytoryczne organizacje pozarządowe, a inna sporządzała opinie na potrzeby udziału organizacji w projektach konkursowych.

Jak pokazuje analiza nie wszystkie jednostki pomocy społecznej współpracują z organizacjami pozarządowymi. Jednocześnie istniejący stopień współdziałania z III sektorem nie pozwala także na stwierdzenie, iż administracja publiczna prowadząca działalność w sferze pomocy społecznej wykorzystuje w pełni możliwe formy współpracy z organizacjami pozarządowymi. W ankiecie zapytano jakie są problemy związane z prowadzeniem takiej współpracy.

Z analiza wynika, iż problemy związane ze współpracą z III sektorem są zróżnicowane. Każda z trzech typów badanych jednostek widzi je trochę inaczej, dlatego omówienie barier współdziałania jednostek pomocy społecznej i organizacji pozarządowych zostanie przedstawiona w podziale na badane typy jednostek:

➤ Ośrodki pomocy społecznej najczęściej wskazują, iż barierą w nawiązywaniu współpracy z III sektorem jest mała ich ilość na terenie gminy (123 wskazań, tj. 71,9%). Należy zaznaczyć, iż niektóre gminy podnosiły nawet, iż na ich terenie nie ma w ogóle takich podmiotów (9 wskazań, tj. 5,3%). Inną często podnoszoną przeszkodą były ograniczenia finansowe jednostki (76 wskazań, tj. 44,4%).

WYKRES 103: Problemy związane z prowadzeniem współpracy z organizacjami pozarządowymi – ops

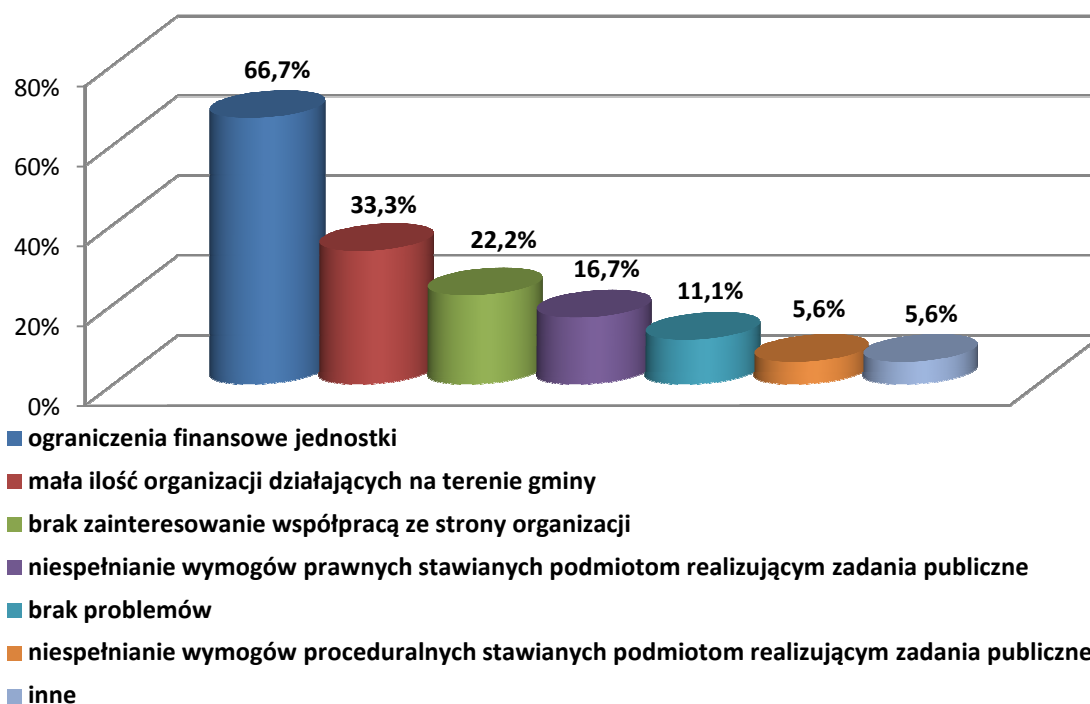
Część jednostek gminnych wskazywała, iż przyczyną braku współpracy z podmiotami III sektora był brak zainteresowania współpracą ze strony organizacji (40 wskazań, tj. 23,4%), niespełnianie wymogów prawnych stawianych podmiotom realizującym zadania publiczne (9 wskazań, tj. 5,3%) oraz niespełnianie wymogów proceduralnych stawianych podmiotom realizującym zadania publiczne (8 wskazań, tj. 4,7%). Wśród innych przeszkód w współpracy z organizacjami

pozarządowymi ops wymieniły (3 wskazania, tj. 1,8%): postawę roszczeniową członków tych organizacji oraz różnice priorytetów.

Należy dodać, iż część jednostek gminnych (16 wskazań, tj. 9,4%) wskazała w badaniu, iż nie występują żadne problemy, a współpraca z organizacjami pozarządowymi przebiega dobrze.

➤ Przeszkodą w prowadzeniu współpracy z organizacjami pozarządowymi najczęściej wymienianą przez przedstawicieli powiatowych centrów pomocy rodzinie były ograniczenia finansowe jednostki (12 wskazań, tj. 66,7%). Część pcpr wskazywała także na to, iż partnerów społecznych jest zbyt mało na terenie powiatu (6 wskazań, tj. 33,3%), by móc nawiązać taką współpracę. Inne pcpr winą za nienajlepszą współpracę obarczyły przedstawicieli III sektora twierdząc, iż nie są oni zainteresowane współpracą (4 wskazania, tj. 22,2%), nie spełniają wymogów prawnych (3 wskazania, tj. 16,7%), czy też proceduralnych stawianych podmiotom realizującym zadania publiczne (1 wskazanie, tj. 5,6%). Wśród innych barier związanych ze współdziałaniem z organizacjami pozarządowymi przedstawiciele jednostek powiatowych wymienili problemy związane z nadzorowaniem wykonywanego zadania i właściwego wydatkowania środków publicznych. Warto dodać, iż jedynie dwa powiaty ziemskie nie mają żadnych problemów we współpracy z III sektorem (11,1%).

WYKRES 104: Problemy związane z prowadzeniem współpracy z organizacjami pozarządowym – pcpr

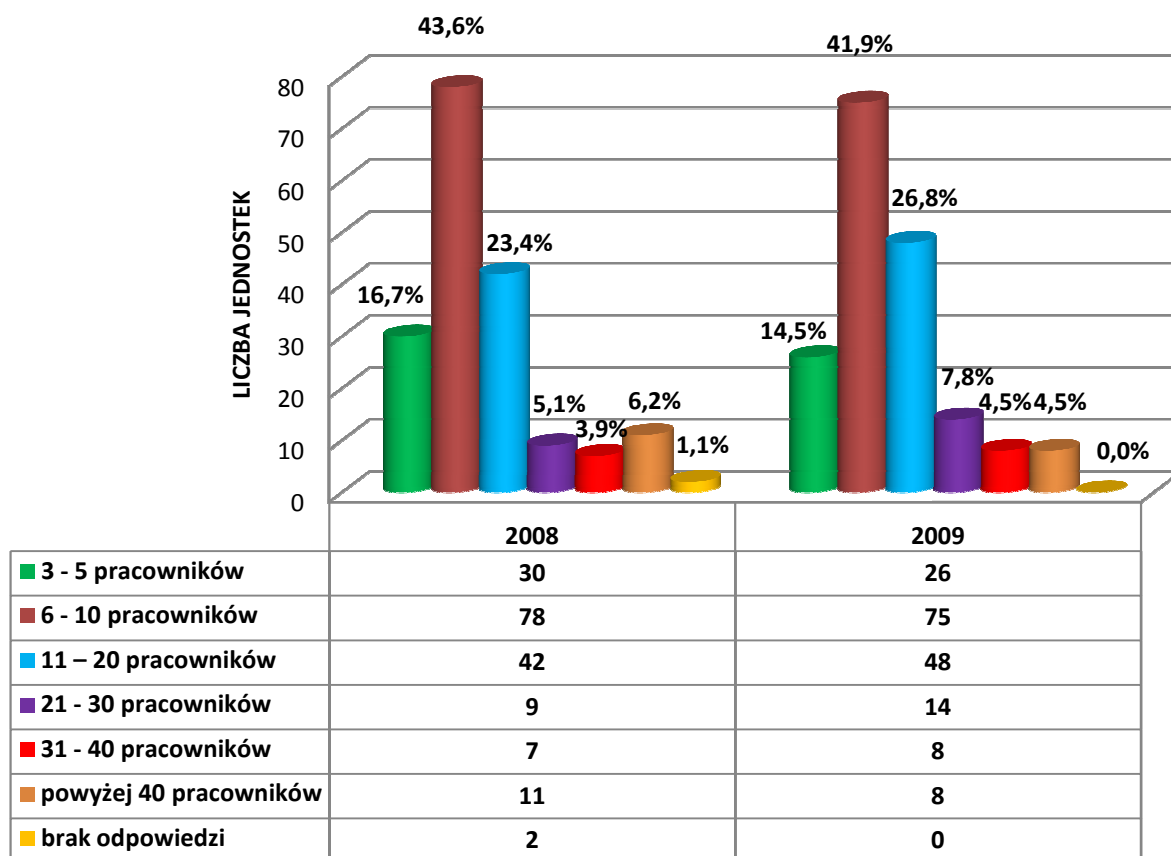
➤ Jeżeli chodzi o miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, to jeden z nich nie ma problemów ze współpracą z organizacjami pozarządowymi. Dwa pozostałe wśród przeszkód w tej współpracy wymieniły niespełnianie wymogów prawnych stawianych podmiotom realizującym zadania publiczne, a z drugiej strony ograniczenia finansowe jednostki.

VI. Kadra pomocy społecznej

Badane trzy typy jednostek pomocy społecznej (ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich) poproszono w ankiecie o podanie stanu zatrudnienia na dzień 31.12.2009 r. Zapytano sondowane jednostki, zarówno o ogół zatrudnionych pracowników, jak i poszczególne rodzaje stanowisk pracowniczych, a także o braki w zatrudnieniu na poszczególnych stanowiskach. Niedobory kadrowe zostały diagnozowane w podziale na zatrudnienie niezbędne do realizacji dotychczasowych zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zatrudnienie związane z realizacją projektów systemowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Podziałania 7.1.1 „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej” oraz 7.1.2 „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie”).

Potrzeby związane z zatrudnianiem dodatkowych pracowników do realizacji PO KL zostały omówione w części I opracowania. Niniejsza część opracowania stanowi bilans zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w zakresie realizacji dotychczasowych zadań jednostek pomocy społecznej¹¹⁷.

WYKRES 105: Liczba pracowników zatrudnionych w jednostce – ops w latach 2008 i 2009¹¹⁸

¹¹⁷ Są to deklaracje biorących udział w badaniu. Nie wszystkie badane ops podały stan zatrudnienia poszczególnych grup pracowniczych

¹¹⁸ Stan zatrudnienia za 2008 r. podało 177 ops, , a za 2009 r. - 179 ops

W ośrodkach pomocy społecznej na koniec 2009 r.¹¹⁹ było zatrudnionych – według deklaracji biorących udział w badaniu – średnio 14 pracowników (taki sam poziom jak na koniec 2008 r.). Najczęściej w jednostkach gminnych zatrudnionych było od 6 do 10 pracowników (75 jednostek). Jednak ciągle jeszcze są w Małopolsce ośrodki, w których zatrudniano jedynie trzech pracowników (2 jednostki). Z drugiej strony funkcjonują także duże jednostki, zatrudniające powyżej 40 pracowników (8 jednostek). W ośrodkach pomocy społecznej zatrudnia się w większości kobiety. Stanowią one prawie 89% kadry jednostek gminnych.

Porównując stan zatrudnienia z dnia 31.12.2008 r. i z dnia 31.12.2009 r. można zauważyć pozytywną tendencję. Chociaż średnia pracowników zatrudnionych w jednostce jest ciągle taka sama, to zmalała liczba jednostek zatrudniających najmniejszą liczbę pracowników (trzech pracowników zatrudnionych było w 2008 r. – w 5 jednostkach, a w 2009 - w 2 ops), a wzrosła liczba ops, w których pracuje powyżej 10 pracowników.

W 2009 r. w ośrodkach pomocy społecznej pracowało średnio 6 pracowników socjalnych (podobnie jak w 2008 r.). Jednak ciągle jeszcze w 19 ops jest mniej niż 3 takich pracowników. Natomiast najczęściej zatrudnia się w ops od 6 do 10 takich specjalistów (42 jednostki). Kobiety zatrudnione jako pracownicy socjalni stanowią 94%.

Ośrodki pomocy społecznej były zarządzane na koniec 2009 r. w większości jednoosobowo (132 jednostki, tj. 73,8%). Natomiast w 38 ośrodkach funkcje kierownicze pełniło więcej osób (21,2%).

W 22 ops był to dyrektor, bądź kierownik jednostki i jego zastępca (12,3%). Natomiast w 16 jednostkach zatrudnionych było kilka osób na stanowiskach zastępców dyrektorów, kierowników czy ich zastępców, a także kierowników działów, zespołów i sekcji (8,9%). Należy dodać, iż 9 jednostek nie wskazało liczebności dodatkowej kadry kierowniczej (5,0%).

Powyższa analiza pokazuje, iż zatrudnienie w jednostkach gminnych jest bardzo różnicowane, przy czym przeważają w Małopolsce małe jednostki. Zasoby kadrowe, jakie pozostają w dyspozycji ośrodków pomocy społecznej, nie zawsze są odpowiednie do nakładanych na nie zadań. Potwierdzają to odpowiedzi na następane pytanie¹²⁰. Do realizacji bieżących zadań ciągle jeszcze brakuje bardzo wielu specjalistów. Przedstawiciele ops łącznie zgłosili potrzebę zatrudnienia dodatkowych 389 pracowników, a średnio w jednostce brakuje ponad 3 specjalistów. Największe niedobory dotyczą pracowników socjalnych (tak jak w 2008 r.). Łącznie brakuje 112 etatów tych specjalistów w 68 jednostkach. Przeciętnie każdy ops zgłosił potrzebę dodatkowego 1,6 etatu pracownika socjalnego, przy czym niektóre jednostki chcą zatrudnić nawet sześciu, czy siedmiu takich specjalistów (po jednej jednostce). Z drugiej strony w 31 ops nie ma potrzeby zatrudniania dodatkowych pracowników socjalnych, jak deklarują ich przedstawiciele. Należy dodać, iż aż 80 jednostek gminnych nie wypowiedziało się na ten temat.

21 jednostek potrzebuje zatrudnić dodatkowe osoby na stanowisko pracownika świadczącego usługi opiekuńcze. Łącznie w tych ops jest potrzebne 31,5 etatu takich specjalistów. Do sprawnej realizacji usług opiekuńczych ops najczęściej potrzebują jednego dodatkowego pracownika (13 jednostek). Natomiast aż w 25 ops brakuje łącznie 29,5 etatu dla pracownika świadczącego

¹¹⁹ Analizowany stan zatrudnienia na dzień 31.12.2009 r. zgłoszony przez biorących udział w badaniu.

¹²⁰ Potrzeby zatrudnienia dodatkowych pracowników zgłosiło 121 ops

specjalistyczne usługi opiekuńcze. Kolejną grupą pracowniczą, w której występują niedobory w jednostkach gminnych są psychologowie i terapeuci. Tych specjalistów brakuje w 58 jednostkach. Łączna liczba brakujących etatów to prawie 55. Ops zgłosiły zapotrzebowanie na tego rodzaju specjalistów w różnym wymiarze godzin: od 0,2 etatu do 2 etatów. Najczęściej jednak istnieje potrzeba zatrudnienia jednego pracownika (48 ops).

Część ośrodków pomocy społecznej wskazała w ankiecie na potrzebę zatrudnienia dodatkowych pracowników obsługujących od strony organizacyjnej pracę jednostki. Są to następujący specjaliści:

- informatycy – w 33 jednostkach brakuje łącznie 26,5 etatu dla takich specjalistów. Najczęściej jednostki gminne deklarują chęć zatrudnienia jednego takiego specjalisty (22 ops), ale są i takie, którym potrzebny jest informatyk w niepełnym wymiarze godzin – od 0,25 do 0,5 etatu (11 ops);
- radcy prawni – w 59 jednostkach brakuje łącznie 50 prawników. Jednostki deklarują potrzebę zatrudnienia tych specjalistów najczęściej na pełny etat (44 ops);
- księgowi – w 30 jednostkach brakuje łącznie 26,5 etatu. Najczęściej istnieje potrzeba zatrudnienia jednego specjalisty z zakresu księgowości (20 ops);
- specjaliści do spraw zamówień publicznych – w 19 jednostkach brakuje łącznie ponad 18 etatów. Ops najczęściej zgłaszały potrzebę zatrudnienia 1 pracownika z taką specjalizacją;
- specjaliści do spraw rozliczeń – w 13 jednostkach brakuje łącznie 12 takich specjalistów, najczęściej w wymiarze jednego etatu (11 jednostek).

Porównując braki kadrowe zadeklarowane w badaniu tegorocznym (w 2010 r.) z ubiegłorocznymi (w 2009 r.) zwraca uwagę zmniejszenie zapotrzebowania na dodatkowych pracowników. Mniejsze zapotrzebowanie na dodatkowe etaty dotyczy zarówno pracowników socjalnych oraz świadczących usługi opiekuńcze, nawet specjalistyczne, a także radców prawnych, księgowych, informatyków, pracowników ds. zamówień publicznych, czy rozliczeń. Odwrotna tendencja dotyczy jedynie zatrudnienia dodatkowych psychologów i terapeutów. O ile w 2009 r. zapotrzebowanie na 42 etaty tego rodzaju specjalistów zgłosiły 46 ops, o tyle w tegorocznym badaniu 12 jednostek więcej zadeklarowało potrzebę zatrudnienia dodatkowych psychologów i terapeutów.

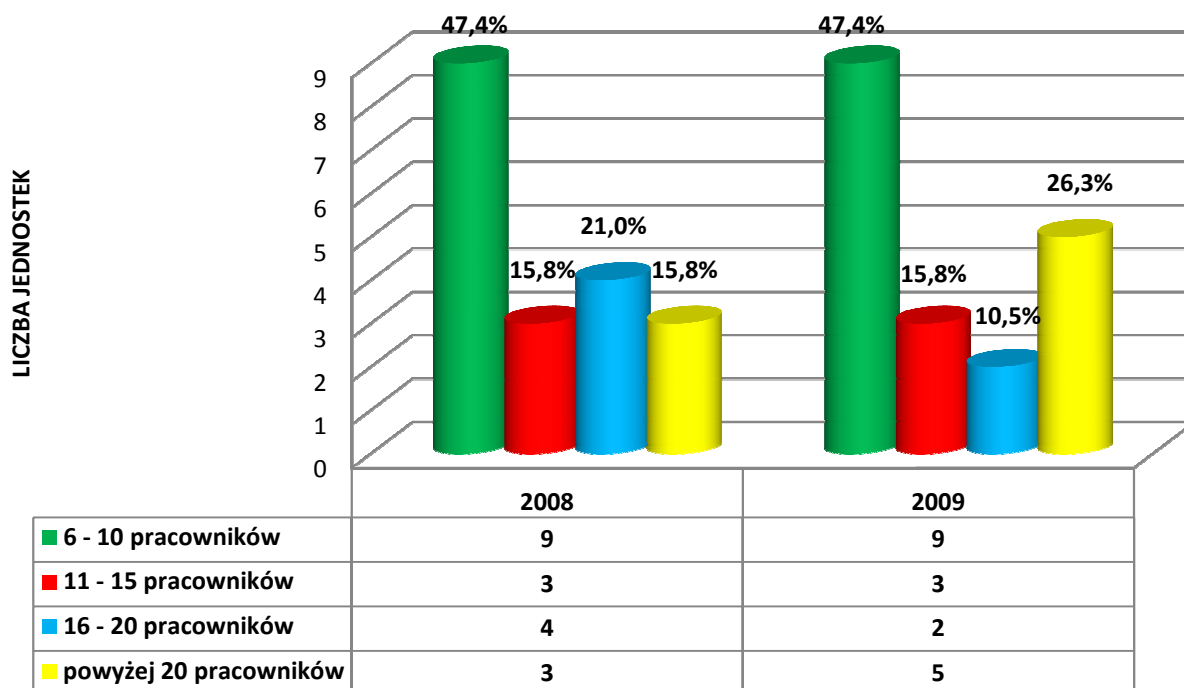

Według deklaracji badanych¹²¹ średnie zatrudnienie w powiatowych centrach pomocy rodzinie na dzień 31.12.2009 r. wynosiło 15 osób (średnio o jedną osobę więcej niż w 2008 r.). Liczebność kadry w jednostkach powiatowych jest jednak dość zróżnicowana – od 7 do 28 pracowników. Wśród pracowników powiatowych centrów pomocy rodzinie kobiety stanowią prawie 87,8%.

Porównując stan zatrudnienia z dnia 31.12.2008 r. i z dnia 31.12.2009 r. można zauważyć, iż zwiększyła się liczba centrów, w których było zatrudnionych powyżej 20 pracowników, a zmniejszyła się liczba jednostek, w których pracuje od 16 do 20 osób.

¹²¹ Są to deklaracje biorących udział w badaniu. Nie wszystkie badane pcpr podały stan zatrudnienia poszczególnych grup pracowniczych

WYKRES 106: Liczba pracowników zatrudnionych w jednostce – pcpw w latach 2008 i 2009

Biorąc pod uwagę poszczególne stanowiska należy stwierdzić, iż na koniec 2009 r. w 5 pcpw nie zatrudniano osoby pełniącej funkcję doradcy ds. osób niepełnosprawnych¹²² i aż w 10 jednostkach – specjaliści pracy z rodziną. Poziom ten jest to zbliżony do stanu zatrudnienia zadeklarowanego przez badanych na koniec 2008 r., tj. w ubiegłorocznym badaniu. Pozostałe jednostki zatrudniały najczęściej po jednym pracowniku pełniącym funkcję doradcy ds. osób niepełnosprawnych (11 jednostek) i specjaliści pracy z rodziną (4 jednostki). Należy dodać, iż jeden pcpw zatrudniał 3 specjalistów pracy z rodziną, inny 4 osoby, a kolejny nawet 6 takich pracowników. Z kolei w dwóch pcpw były zatrudnione po dwie osoby pełniące funkcje doradcy ds. osób niepełnosprawnych. Jeżeli chodzi o odsetek kobiet pracujących na tych stanowiskach, to w ostatnio wymienionej grupie jest on na poziomie 86,7%, natomiast specjaliści pracy z rodziną w powiatowych centrach pomocy rodzinie to same kobiety.

Jeżeli chodzi o pracowników socjalnych to każde powiatowe centrum pomocy rodzinie zatrudnia tego rodzaju pracowników. Najczęściej w centrum pracuje od dwóch do czterech takich osób, przy czym najmniej był to jeden pracownik, a najwięcej – dziesięciu. Wśród tej grupy zawodowej kobiety stanowią 93,5%.

Kadra kierownicza powiatowych centrów pomocy rodzinie nie jest na ogół rozbudowana. Jak dowodzi analiza deklarowanego przez respondentów stanu zatrudnienia na dzień 31.12.2009 r. 5 jednostek powiatowych było kierowanych jednoosobowo. W 7 jednostkach był jeden zastępca, a w 4 jednostkach – dwóch. Jedynie dwoma pcpw kierowało szersze grono kierownicze: jedną

¹²² Na temat stanu zatrudnienia na 31.12.2009 r. w zakresie pracowników pełniących obowiązki doradcy ds. osób niepełnosprawnych 1 pcpw nie wypowiedział się. Jednocześnie na inne pytanie dotyczące aktualnego stanu (na czas realizacji badania, tj. 2010 r.) spełniania wymogu zatrudniania co najmniej 1 pracownika pełniącego obowiązki doradcy ds. osób niepełnosprawnych 3 jednostki odpowiedziały negatywnie i nie było braku odpowiedzi. Różnica, jak wyjaśniono w rozmowach telefonicznych z tymi jednostkami, jest wynikiem wpisania w tym miejscu osób pełniących obowiązki doradcy ds. osób niepełnosprawnych, jako pracowników socjalnych.

jednostką – dyrektor i 3 zastępców, a w inną – jeden dyrektor i sześciu zastępców¹²³. Feminizacja stanowisk kierowniczych jest stosunkowo mniejsza niż wszystkich pracowników pcpr i wynosiła na koniec 2009 r. 80,0%.

Takie zasoby kadrowe nie zawsze są adekwatne do nakładanych na pcpr zadań. Mimo, iż w porównaniu potrzebami zadeklarowanymi w badaniu z 2009 r. można zauważyć znaczny spadek potrzeb w tym zakresie, ciągle jeszcze występują w jednostkach powiatowych pewne niedobory kadrowe. 12 jednostek powiatowych wyraziło w badaniu potrzebę zatrudnienia łącznie 35 dodatkowych osób do realizacji bieżących zadań. Jedna jednostka zadeklarowała, iż nie ma potrzeb związanych z zatrudnianiem dodatkowych pracowników, a 6 następnych nie wypowiedziało się w tej kwestii. Pozostałe pcpr mają potrzeby zatrudnieniowe. Najczęściej dotyczą one psychologów i terapeutów. Pięć jednostek powiatowych zgłosiło zapotrzebowanie łącznie na dodatkowe 8,5 etatu. Natomiast po trzy jednostki potrzebują dodatkowych:

- pracowników socjalnych (łącznie istnieje zapotrzebowanie na 2,5 etatu);
- specjalistów pracy z rodziną (istnieje zapotrzebowanie na jednego takiego specjalistę w każdej z trzech jednostek);
- pracowników pełniących obowiązki doradców ds. osób niepełnosprawnych (w trzech jednostkach istnieje zapotrzebowanie na jednego takiego pracownika). Dotyczy to tych pcpr, które dotąd nie zatrudniają tych specjalistów. Należy dodać, iż jednostki te zgłosiły potrzebę zatrudnienia takich specjalistów także w ramach realizacji projektu systemowego PO KL.

Należy dodać, iż w dwóch jednostkach istnieje potrzeba zatrudnienia dwóch dodatkowych osób do pełnienia funkcji kierowniczych. Jeżeli chodzi o pozostałą kadre, to największe niedobory dotyczą informatyków. Pięć jednostek potrzebuje łącznie takich specjalistów w wymiarze 3,25 etatu (nie wszystkie pcpr w pełnym wymiarze etatu). Natomiast cztery pcpr deklarują potrzebę zatrudnienia radców prawnych w wymiarze łącznie 3,5 etatu. W trzech pcpr brakuje księgowych (po 0,5 etatu) i specjalistów ds. zamówień publicznych (łącznie 2,5 etatu). Kolejne dwie jednostki potrzebują po jednym specjalistę ds. rozliczeń.

 Największe zasoby kadrowe są w dyspozycji w miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich. W jednym z nich na koniec 2009 r. było zatrudnionych ogółem 89 pracowników, w drugim – 107, a w trzecim aż 644 osoby. Ogółem w tych trzech ośrodkach kobiety stanowią 84,3%, przy czym odpowiednio w każdym z nich: 93,3%, 80,4% i 83,7%.

Jeżeli chodzi o poszczególnych specjalistów zatrudnionych w mops, to pracownicy socjalni stanowią największą grupę w każdym z nich – jeden zatrudnia 46 takich specjalistów, drugi – 56, a trzeci 400. Tylko jeden mops powiatu grodzkiego zatrudniał w 2009 r. (podobnie jak przed rokiem) specjalistów pracy z rodziną (2 pracowników). Natomiast w żadnym mops nie zatrudniono doradcy ds. osób niepełnosprawnych, co wykazano już w I części niniejszego opracowania.

Miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich są, jak przedstawiono wyżej, dużymi jednostkami. Nie dziwi więc, iż także kadra zarządzająca jest w nich dużo bardziej rozbudowana niż w innych jednostkach. Każdym z trzech mops kieruje dyrektor. Oprócz tego zarządzaniem tymi jednostkami zajmują się także zastępcy dyrektorów, kierownicy oraz ich zastępcy (w tym kierownicy

¹²³ Jeden pcpr nie odpowiedział na pytanie o ilość pozostałej kadry kierowniczej w jednostce

działów, zespołów i sekcji). W poszczególnych mops powiatów grodzkich zatrudnionych jest: 7, 16 i 58 osób na w/w stanowiskach kierowniczych.

Potrzeby w zakresie zatrudnienia dodatkowych pracowników niezbędnych do realizacji bieżących zadań, jakie zgłosiły miejskie ośrodki powiatów grodzkich są dość różnorodne:

- jeden mops potrzebuje łącznie cztery dodatkowe etaty, w tym dwóch pracowników socjalnych, jeden dla psychologa – terapeuty i jeden dla radcy prawnego;
- drugi mops zgłosił konieczność zatrudnienia dodatkowo łącznie 19 osób, w tym 7 pracowników socjalnych, konsultantów na 2,5 etatu (1/2 etatu psychologa i po 1 etacie pedagogów o specjalności: opiekuńczo – wychowawczej i resocjalizacyjnej), 2 osoby na stanowiska kierownicze, po jednym pracowniku: pełniącym obowiązki doradcy ds. osób niepełnosprawnych i o specjalizacji z pracy z rodziną oraz 1/2 etatu radcy prawnego. Dodatkowo przedstawiciele ośrodka wskazali na konieczność zatrudnienia: lekarza psychiatry (w formie umowy zlecenia), koordynatora ds.: przemocy domowej, uzależnień, osób niepełnosprawnych oraz starszych;
- największe zapotrzebowanie na dodatkowych pracowników zgłosił MOPS w Krakowie. łącznie potrzebnych jest w tym ośrodku 28 dodatkowych osób. Najliczniejszą grupą, jaka niezbędna jest, aby realizować bieżące zadania są pracownicy socjalni – zapotrzebowanie dotyczy 23 dodatkowych specjalistów z tej dziedziny. Oprócz takich pracowników przedstawiciele mops zgłosili potrzebę zatrudnienia pracownika pełniącego obowiązki doradcy ds. osób niepełnosprawnych, specjalisty ds. rozliczeń oraz osoby, która będzie zatrudniona na stanowisku kierowniczym. Dodatkowo mops chciałby zatrudnić: pracownika administracyjnego oraz podinspektor ds. monitoringu informacji;

W badaniu oprócz stanu zatrudnienia w jednostkach pomocy społecznej (ośrodkach pomocy społecznej, powiatowych centrach pomocy rodzinie, miejskich ośrodkach pomocy społecznej powiatów grodzkich) zdiagnozowano również wykształcenie kadr tych trzech typów jednostek.

Analiza poziomu wykształcenia kadr w ośrodkach pomocy społecznej jest utrudniona, gdyż duża część jednostek nie udzielała odpowiedzi na pytanie o wykształcenie poszczególnych grup pracowniczych. Jednak pewne zależności można zaobserwować. I tak:

- w 92 jednostkach (51,4% wszystkich ops)¹²⁴ kadra kierownicza (dyrektorska) posiada wykształcenie wyższe, natomiast w 46 ops – nie (25,7%). Należy jednak dodać, iż 41 ośrodków (22,9%) nie udzieliło odpowiedzi na pytanie o wykształcenie dyrektorów, bądź kierowników jednostek;
- specjalizację z organizacji pomocy społecznej posiada 156 dyrektorów, czy kierowników ośrodków pomocy społecznej (87,1%). Takiej specjalizacji nie posiada ciągle 6 osób kierujących jednostkami gminnymi (3,4%). Należy dodać, iż 17 ops (9,5%) nie odpowiedziało na to pytanie;
- jeżeli chodzi o wykształcenie osób zajmujących stanowiska zastępców dyrektorów, kierowników czy ich zastępców, a także kierowników działów, zespołów i sekcji w ośrodkach pomocy społecznej to – na 83 takie stanowiska w 38 jednostkach – 18 pracowników je

¹²⁴ Wartości procentowe zostały policzone do wszystkich uczestników badania, czyli 179 ops.

piastujących w 18 ops (10,0% wszystkich ops)¹²⁵ legitymuje się wyższym wykształceniem. Natomiast w 9 ops pozostała kadra kierownicza nie posiada wykształcenia wyższego (5,0% wszystkich ops). Z kolei w 8 ops (4,5%) nie wszystkie osoby zajmujące wymienione wyżej stanowiska posiadają wyższy poziom wykształcenia. Należy jednak dodać, iż 3 ośrodki (1,7%) nie udzieliły odpowiedzi na pytanie o wykształcenie pozostałej kadry kierowniczej, mimo że podały liczebność pozostałej kadry kierowniczej;

- wśród 167 ops (93,3%), które odpowiedziały na pytanie o poziom wykształcenia pracowników socjalnych w 19 jednostkach (10,6% wszystkich ops)¹²⁶ wszystkie osoby zajmujące te stanowiska posiadają wykształcenie wyższe. Natomiast w 128 ops (71,5%) nie wszyscy pracownicy socjalni legitymują się takim wykształceniem, a w 20 jednostkach (11,2%) – żaden z nich. Należy jednak dodać, iż 12 ośrodków (6,7%) nie udzieliło odpowiedzi na pytanie o wykształcenie pracowników socjalnych, mimo że podały ich liczebność w jednostce.

➤ Wszyscy dyrektorzy powiatowych centrów pomocy rodzinie na koniec 2009 r. posiadali wykształcenie wyższe. Natomiast w jednym z pcpr osoba kierująca jednostką nie posiadała specjalizacji z organizacji pomocy społecznej. W pozostałych jednostkach zarządzający posiadają wymaganą ustawowo specjalizację¹²⁷. Należy odnotować, iż 1 jednostka powiatowa nie wypowiedziała się w tej kwestii.

Postała kadra kierownicza w pcpr także posiadała w 2009 r. wyższe wykształcenie (oprócz jednej jednostki). Osoby zatrudnione na stanowiskach doradców do spraw osób niepełnosprawnych (oprócz jednej jednostki) i specjalistów pracy z rodziną także legitymowały się wyższym poziomem wykształcenia. Jeżeli chodzi o pracowników socjalnych to ponad 84% pracowników zatrudnionych na takich stanowiskach w pcpr posiadało wykształcenie wyższe.

➤ Także w trzech funkcjonujących w Małopolsce miejskich ośrodkach pomocy społecznej powiatów grodzkich wszyscy dyrektorzy posiadają wyższe wykształcenie oraz specjalizację z organizacji pomocy społecznej. Pozostała kadra kierownicza nie legitymuje się już w 100% takim wykształceniem. W jednym mops pracownicy z wyższym wykształceniem stanowią 87,5% wszystkich piastujących stanowiska kierownicze, w drugim – 69,0%, a trzecim – 42,9%. Jeżeli chodzi o pracowników socjalnych, to wyższe wykształcenie posiada odpowiednio: 45,7%, 55,0% oraz 33,9% osób zatrudnionych jako tego rodzaju specjaliści. Natomiast specjaliści pracy z rodziną zatrudnieni w jednym z miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatu grodzkiego posiadają wykształcenie wyższe.

¹²⁵ Wartości procentowe zostały policzone do wszystkich uczestników badania, czyli 179 ops. Natomiast na pytanie o stan zatrudnienia pozostałej kadry kierowniczej odpowiedziało 170 ops, natomiast na pytanie o wykształcenie tej grupy – 167 ops

¹²⁶ Wartości procentowe zostały policzone do wszystkich uczestników badania, czyli 179 ops. Natomiast na pytanie o wykształcenie pracowników socjalnych odpowiedziało 167 ops

¹²⁷ Art. 122 ust.1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

VII. Środki finansowe na realizację zadań pomocy społecznej

Jednym celów badania był bilans realizacji ustawowych zadań pomocy społecznej przez gminy i powiaty województwa małopolskiego. W tym celu diagnozowano stan środków finansowych na realizację świadczeń, jakie jednostki pomocy społecznej miały do dyspozycji w swoich budżetach. By zebrać informacje odnoszące się do stopnia zabezpieczenia finansowego zadań pomocy społecznej, zapytano szczegółowo ośrodki pomocy społecznej, w tym także miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich oraz powiatowe centra pomocy rodzinie o pokrycie zapotrzebowania na wypłaty świadczeń z obszaru zadań własnych i zadań zleconych w budżecie na rok 2009¹²⁸.

Diagnozowany poziom zabezpieczenia środków finansowych w ośrodkach pomocy społecznej dotyczył następujących zadań:

- własnych o charakterze obowiązkowym:
 - udzielanie schronienia,
 - zapewnianie posiłku (w tym dożywianie dzieci),
 - zapewnianie niezbędnego ubrania,
 - wypłacanie zasiłków okresowych,
 - wypłacanie zasiłków celowych,
 - wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
 - wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom nie mającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń (na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ),
 - przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego,
 - opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
 - organizowanie usług opiekuńczych (w tym usług specjalistycznych) z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
 - sprawianie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
 - ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w domu pomocy społecznej,
 - wypłacanie zasiłków stałych,
 - opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej, finansowanych ze środków publicznych;

- własnych o charakterze fakultatywnym:
 - wypłacanie zasiłków specjalnych celowych,
 - wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie;

¹²⁸ Jednostki miały wskazać czy środki finansowe na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej pozwoliły zaspokoić istniejące w 2009 r. potrzeby

➤ zleconych przez administrację rządową:

- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- wypłacanie zasiłków celowych, udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom.

Z analizy zebranego materiału wynika, iż na realizację **zadań własnych o charakterze obowiązkowym**¹²⁹ prawie wszystkie ośrodki pomocy społecznej miały w pełni zabezpieczone środki w budżecie roku 2009¹³⁰ na następujące zadania: zapewnianie posiłku (168 jednostek, tj. 93,9%), w tym także na dożywianie dzieci (169 jednostek, tj. 94,4%); wypłacanie zasiłków stałych (166 jednostek, tj. 92,7%) oraz na opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne (162 jednostki, tj. 90,5%). Części jednostek gminnym zbrakło środków w budżetach na finansowanie zadań własnych o charakterze obowiązkowym. Najczęściej dotyczyło to: wypłacania zasiłków okresowych (40 jednostek, tj. 22,3%) i celowych (50 jednostek, tj. 27,9%) oraz ponoszenia odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w domu pomocy społecznej (46 jednostek, tj. 25,7%).

Po przeprowadzeniu analizy należy dodać, iż nie wszystkie zadania własne o charakterze obowiązkowym były w 2009 r. realizowane przez ośrodki pomocy społecznej. Najwięcej ops nie przyznało w 2009 r. zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego (166 jednostek, tj. 92,7%). Połowa jednostek gminnych nie realizowała zaś następujących zadań:

- opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką ojcem lub rodzeństwem (108 jednostek, tj. 60,3%),
- wypłacania zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom nie mającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ (96 jednostek, tj. 53,6%),
- udzielania schronienia (90 jednostek, tj. 50,3%).

Jeżeli chodzi o pozostałe obowiązkowe zadania własne gmin, to środki finansowe w budżetach gminnych były w poszczególnych ops zabezpieczone w dość różnym stopniu w 2009 r. :

- wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego – na to zadanie wystarczające środki w budżecie miały 133 jednostki (74,3%). Jednak w 24 ośrodkach brakło na to zadanie środków finansowych (13,4%). Natomiast 19 ops nie realizowano tego zadania (10,6%)¹³¹;

¹²⁹ Poziom zabezpieczenia środków w gminach na zadania własne o charakterze obowiązkowym zobrazowano na wykresie nr 107

¹³⁰ Należy zaznaczyć, iż nie wszystkie jednostki oszacowały poziom zaspokojenie potrzeb finansowych na realizację zadań własnych o charakterze obowiązkowym w budżecie jednostek w 2009 r. W zależności od rodzaju zadania nie wypowiedziało się w tej kwestii od 1 do 8 ops

¹³¹ Na pytanie o środki finansowe na realizację zadania „wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego” nie udzieliły odpowiedzi 3 ops (1,7%).

- zapewnianie niezbędnego ubrania – zadanie to w pełni było realizowane w 2009 r. przez 131 jednostek gminnych (73,2%). Natomiast w 11 ops brakło pieniędzy w budżecie (6,1%) na ten cel. Dodatkowo 34 ośrodki nie realizowały tego zadania (19,0%)¹³²;
- organizowanie usług opiekuńczych (w tym usług specjalistycznych) z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 103 ops miały w 100% zabezpieczone środki w budżecie roku 2009 r. na ten cel (57,5%). Jednak już w 19 jednostkach brakło środków na to zadanie (10,6%). Natomiast 55 ops nie realizowało tego zadania (30,7%)¹³³;
- sprawianie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym – takie zadanie było w pełni realizowane w 105 ops (58,7%), a w 6 jednostkach nie starczyło środków w budżecie na ten cel (3,4%). Natomiast aż 62 jednostki nie realizowały w 2009 r. tego zadania (34,6%)¹³⁴.

Z zadań **własnych gmin o charakterze fakultatywnym**¹³⁵ prawie wszystkie ośrodki pomocy społecznej wypłacały w 2009 r. zasiłki specjalne celowe. W większości ops (137 jednostek, tj. 76,5%) środki zabezpieczone na ten cel w budżecie roku 2009 były wystarczające. Część jednostek (39 ops, tj. 21,8%) zgłosiła jednak niedobory finansowe w tym zakresie. Jedynie jedna jednostka (0,6%) nie realizowała tego zadania w 2009 r., a dwie nie wypowiedziały się w tej kwestii (1,1%). Natomiast jeżeli chodzi o wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze, zadanie to właściwie nie było realizowane przez jednostki gminne całkowicie. Jedynie dwie jednostki zgłosiły, iż wypłacały takie świadczenie, przy czym jedna z nich miała w pełni zagwarantowane środki w budżecie w 2009 r. na ten cel, a druga - nie¹³⁶. Pozostałe gminy nie realizowały tego zadania (171 ops, tj. 95,5%).

Zadania zlecone gminom przez administrację rządową¹³⁷, nie są realizowane przez większość ośrodków pomocy społecznej. 163 jednostki gminne (91,1%) nie realizowały w 2009 r. świadczeń w formie zasiłków celowych, udzielania schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom¹³⁸, a jedynie 12 ops wypłacało świadczenia z tego tytułu (6,7%), z czego jeden nie posiadał na ten cel wystarczających środków w budżecie. Natomiast 134 ops (74,9%) nie udzielały pomocy w 2009 r. w formie organizowania i świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi¹³⁹. Taką pomoc oferowały jedynie 43 ops (24,0%), przy czym w budżetach 32 ośrodków (17,9%) były zagwarantowane pełne środki na ten cel, a w 11 jednostkach gminnych – brakowało środków (6,1%).

¹³² Na pytanie o środki finansowe na realizację zadania „zapewnianie niezbędnego ubrania” nie udzieliły odpowiedzi 3 ops (1,7%).

¹³³ Na pytanie o środki finansowe na realizację zadania „organizowanie usług opiekuńczych (w tym usług specjalistycznych) z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi” nie udzieliły odpowiedzi 2 ops (1,2%).

¹³⁴ Na pytanie o środki finansowe na realizację zadania „sprawianie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym” nie udzieliło odpowiedzi 6 ops (3,3%).

¹³⁵ Poziom zabezpieczenia środków w gminach na zadania własne o charakterze fakultatywnym zobrazowano na wykresie nr 108

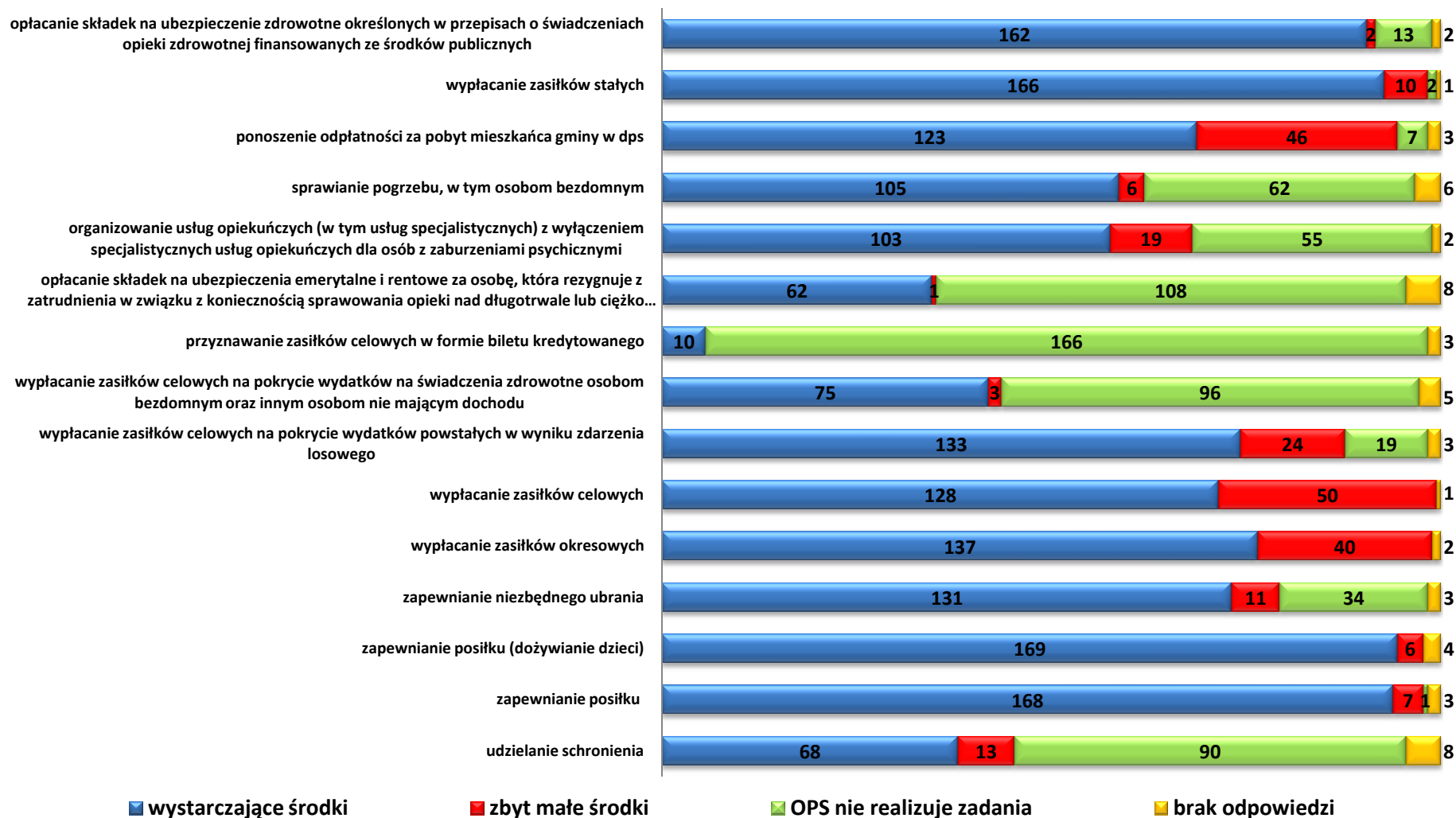
¹³⁶ Na pytanie o środki finansowe na realizację zadania „wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie” nie udzieliło odpowiedzi 6 ops (3,3%).

¹³⁷ Poziom zabezpieczenia środków na zadania zlecone gminom zobrazowano na wykresie nr 109

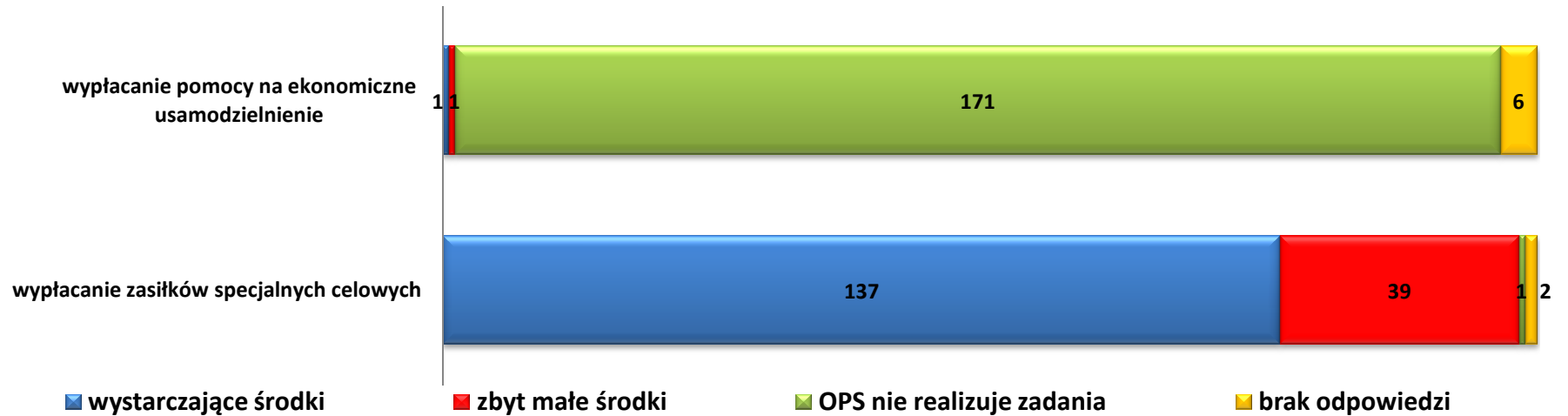
¹³⁸ Na pytanie o środki finansowe na realizację zadania „wypłacanie zasiłków celowych, udzielaniu schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom” nie udzieliły odpowiedzi 4 ops (2,2%).

¹³⁹ Na pytanie o środki finansowe na realizację zadania „organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi” nie udzieliły odpowiedzi 2 ops (1,1%).

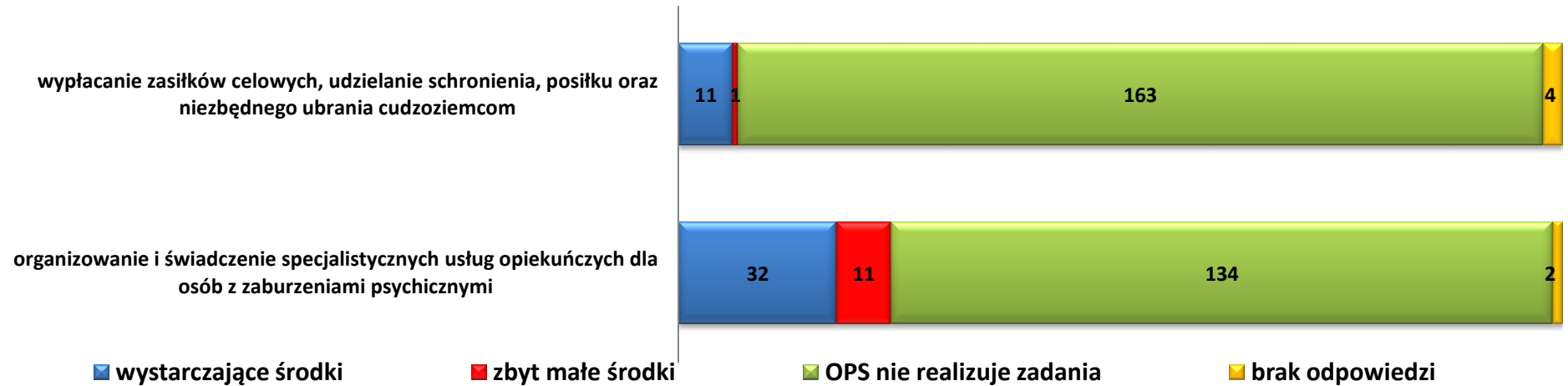
WYKRES 107: Stopień zaspokojenia potrzeb finansowych na zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym w 2009 r.: - ops

WYKRES 108: Stopień zaspokojenia potrzeb finansowych na zadania własne gminy o charakterze fakultatywnym w 2009 r.: - ops

WYKRES 109: Stopień zaspokojenia potrzeb finansowych na zadania zlecone gminom przez administrację rządową w 2009 r.: - ops

↪ Diagnozowany poziom zabezpieczenia środków finansowych w powiatowych centrach pomocy rodzinie dotyczył następujących zadań:

- zadania własne o charakterze obowiązkowym:
 - pomoc pieniężna na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki przez osoby opuszczające niektóre typy placówek,
 - pomoc pieniężna na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci i wypłacanie wynagrodzeń rodzinom zastępczym,
 - utrzymanie dzieci z terenu powiatu umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na terenie innego powiatu,
 - utrzymanie dzieci z terenu powiatu umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie innego powiatu;

- zadania własne o charakterze fakultatywnym – jednorazowa pomoc przyznawana przez starostę rodzinom zastępczym;

- zadanie zlecone powiatom przez administrację rządową – opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne za uchodźców.

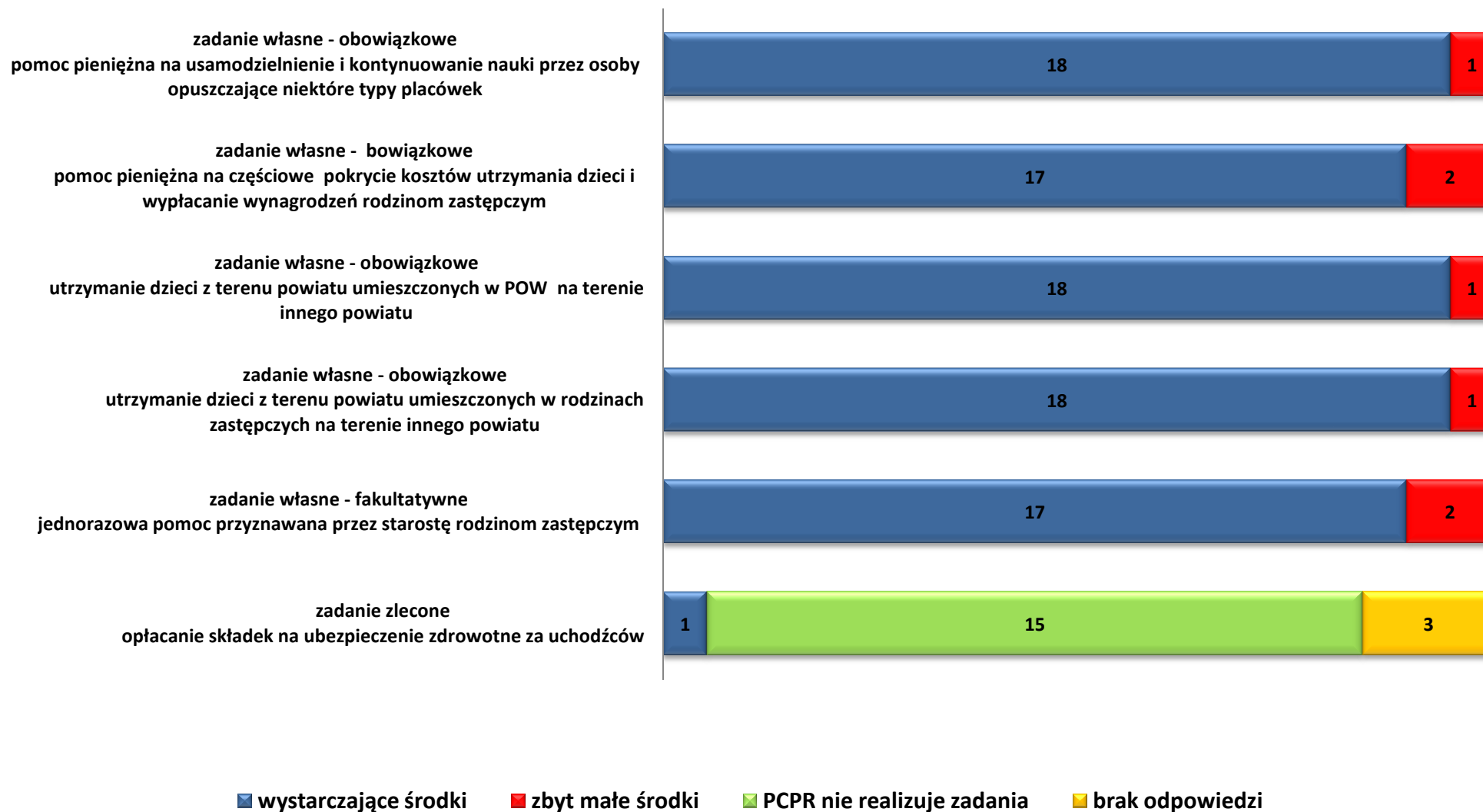
Prawie wszystkie jednostki powiatów ziemskich realizują świadczenia będące zadaniami własnymi powiatu¹⁴⁰. Na wypłacanie świadczeń związanych z realizacją zadań własnych powiatu o charakterze zarówno obowiązkowym, jak i fakultatywnym, były też zabezpieczone środki w budżetach powiatów w 2009 r. Jedynie pojedyncze jednostki powiatowe wskazywały na niewystarczające środki, jakie miały do dyspozycji w budżecie w 2009 r. na realizację tych świadczeń.

Zupełnie inną sytuację zdiagnozowano po analizie zabezpieczenia środków na **zadania zlecone jednostkom powiatowym** przez administrację rządową. Większość pcpr (15 jednostek, tj. 78,9%) nie zrealizowała zadania zleconego, jakim jest opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne za uchodźców¹⁴¹. Realizuje go jedynie jedna jednostka powiatowa.

¹⁴⁰ Poziom zabezpieczenia środków w powiatach na zadania własne o charakterze obowiązkowym i fakultatywnym oraz za zadania zlecone zobrazowano na wykresie nr 110

¹⁴¹ Na pytanie o środki finansowe na realizację zadania „opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne za uchodźców” nie udzieliły odpowiedzi 3 pcpr (15,8%).

WYKRES 110: Stopień zaspokojenia potrzeb finansowych na zadania własne o charakterze obowiązkowym i fakultatywnym oraz zadania zlecone powiatom przez administrację rządową w 2009 r. – pcpr

Miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, z uwagi na charakter swojej działalności zostały zapytane w badaniu o stopień zaspokojenia potrzeb finansowych w budżecie roku 2009 zarówno w zakresie realizacji zadań gminnych, jak i powiatowych.

Jeżeli chodzi o **zadania własne o charakterze obowiązkowym**, to wszystkie trzy mops miały w budżecie w 2009 r. w pełni zagwarantowane środki na następujące zadania:

- udzielanie schronienia,
- zapewnianie niezbędnego ubrania,
- wypłacanie zasiłków celowych,
- wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- organizowanie usług opiekuńczych (w tym usług specjalistycznych) z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- sprawianie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
- ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w domu opieki społecznej,
- pomoc pieniężna na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki przez osoby opuszczające niektóre typy placówek,
- pomoc pieniężna na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci i wypłacanie wynagrodzeń rodzinom zastępczym,
- utrzymanie dzieci z terenu gminy umieszczonych placówkach opiekuńczo - wychowawczych na terenie innego powiatu,
- utrzymanie dzieci z terenu gminy umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie innego powiatu.

Jeżeli chodzi o zadania: zapewnianie posiłku, w tym dożywianie dzieci, wypłacanie zasiłków: okresowych, stałych i specjalnych celowych, a także opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych dwa mops powiatów grodzkich miały w budżetach w 2009 r. zapewnione środki w 100%, natomiast budżet trzeciego z nich nie był wystarczający do realizacji wymienionych świadczeń.

Dwa z trzech ośrodków w miastach na prawach powiatów posiadały także w 100% zabezpieczone środki w budżetach w 2009 r. na zadania związane z: wypłacaniem zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń (na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ) oraz opłacaniem składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką ojcem lub rodzeństwem. Natomiast jeden mops powiatu grodzkiego nie realizował w 2009 r. wymienionych zadań.

Wszystkie trzy funkcjonujące w Małopolsce miejskie ośrodki pomocy społecznej z miast na prawach powiatów nie przyznawały w 2009 r. zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego.

Jeżeli chodzi o **zadania własne o charakterze fakultatywnym** to wypłacanie jednorazowej pomocy przyznawanej przez Prezydenta rodzinom zastępczym było w pełni zabezpieczone w budżetach ośrodków miejskich w 2009 r. Natomiast środki finansowe na wypłacanie zasiłków specjalnych celowych miały zagwarantowane w 100% w budżecie w 2009 r. dwie jednostki, natomiast w jednej brakowało środków na ten cel. Wszystkie trzy mops nie wypłacały zaś w 2009 r. pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie.

Środki finansowe na realizację **zadań zleconych** pozwoliły miejskim ośrodkom pomocy społecznej powiatów grodzkich zaspokoić istniejące potrzeby w 2009 r. w zakresie organizowania i świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Natomiast dwa zadania zlecone jednostkom samorządowym (wypłacanie zasiłków celowych, udzielanie schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom oraz opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne za uchodźców) nie były w 2009 r. przez nie realizowane.

Oprócz zebrania informacji odnoszących się do stopnia zabezpieczenia finansowego zadań własnych i zleconych pomocy społecznej w 2009 r. w budżetach ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich w badaniu zapytano ankietowane jednostki o to, czy w 2009 r. wystąpiły problemy związane z finansowaniem zadań własnych i zleconych, inne niż niedobór środków. Po analizie odpowiedzi na to pytanie można stwierdzić, iż jedynie część ośrodków pomocy społecznej zgłosiła swoje problemy. Natomiast jednostki powiatowe, zarówno powiatów grodzkich, jak i ziemskich nie wyartykułowały przeszkód w realizacji zadań związanych z wypłacaniem świadczeń.

Jeżeli chodzi o jednostki gminne, to przedstawiciele 28 z nich (15,6%) podzielili się w badaniu trudnościami, jakie napotykają w trakcie realizacji zadań gminnych z zakresu pomocy społecznej. Najczęściej problemy podnoszone przez respondentów związane były ze współpracą z Małopolskim Urzędem Wojewódzkim w Krakowie. Przedstawiciele ośrodków pomocy społecznej wskazywali na:

- zmniejszenie w trakcie roku budżetowego środków na zasiłki i utrzymanie ośrodka pomocy społecznej;
- czasowe ograniczanie kwoty wydatków budżetowych (zaniżanie planów finansowych na początku roku i zwiększanie środków na zasiłki okresowe pod koniec roku budżetowego);
- brak regularności w przepływie środków finansowych;
- uciążliwe składanie miesięcznego: rozliczenia z otrzymanej dotacji od Wojewody i zapotrzebowania na następny miesiąc;
- zmiany zasad dotacji na program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” w trakcie roku budżetowego;
- zbyt dużą ingerencję ze strony służb Wojewody w sposób realizacji programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” – ustalone w wytycznych ograniczenia i wymagania bardzo utrudniają lub nawet uniemożliwiają rozszerzenie sieci punktów wydawania gorących posiłków;

- przewidywany problem z realizacją zadań własnych i zleconych w 2010 roku, gdyż dotacja Państwa (zwłaszcza na wypłatę zasiłków okresowych) została zmniejszona, mimo iż zwiększa się liczba bezrobotnych.

Oprócz problemów wynikających ze współpracy z organem administracji rządowej w województwie (Małopolskim Urzędem Wojewódzkim w Krakowie) przedstawiciele ośrodków pomocy społecznej podnosili, iż utrudnienia w realizacji zadań pomocy społecznej związane były z ograniczeniami finansowymi ośrodka powodującymi z jednej strony braki kadrowe (dotyczące osób świadczących usługi opiekuńcze, czy radców prawnych), a z drugiej – zaplecza technicznego, np. środków transportu.

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1: Wymóg merytoryczny – obowiązywanie lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2006 - 2010	21
Wykres 2: Wymóg organizacyjny – 1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej niż trzech pracowników socjalnych w ośrodku – ogółem (ops, mops) w latach 2009 – 2010....	22
Wykres 3: Wymóg organizacyjny - 1 doradca ds. osób niepełnosprawnych – ogółem (pcpr, mops) w latach 2008 – 2010.....	22
Wykres 4: Ocena wiedzy na temat Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – ogółem (pcpr, mops) w latach 2008 – 2010.....	23
Wykres 5: Najczęściej wykorzystywane źródła wsparcia informacyjnego – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2009 – 2010.....	24
Wykres 6: Realizacja programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych – ogółem (pcpr, mops) w latach 2008 – 2010.....	24
Wykres 7: Pozytywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2009 r. – ogółem (ops, pcpr, mops)	25
WYKRES 8: Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych – ogółem (ops, pcpr, mops).....	38
WYKRES 9: Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych – w podziale na ops, pcpr, mops	38
WYKRES 10: Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2006 - 2010.....	39
WYKRES 11: Końcowy rok obowiązywania strategii rozwiązywania problemów społecznych – w podziale na ops, pcpr, mops.....	40
WYKRES 12: Wymóg organizacyjny - 1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców - ogółem (ops, mops)	42
WYKRES 13: Wymóg organizacyjny - 1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców - ogółem (ops, mops) w latach 2008 – 2010	43
WYKRES 14: Wymóg organizacyjny - przynajmniej 3 pracowników socjalnych zatrudnionych w jednostce – ops.....	43
WYKRES 15: Wymóg organizacyjny - przynajmniej 3 pracowników socjalnych zatrudnionych w jednostce – ogółem (ops, mops) w latach 2007 - 2009.....	44
WYKRES 16: Spełnianie wymogów organizacyjnych (1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców gminy, ale nie mniej niż trzech pracowników socjalnych w ośrodku) – ops	46
WYKRES 17: Spełnianie wymogów organizacyjnych (1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców gminy, ale nie mniej niż trzech pracowników socjalnych w ośrodku) – ogółem (ops, mops) w latach 2009 i 2010.....	47
WYKRES 18: Wymóg organizacyjny - 1 doradca ds. osób niepełnosprawnych - ogółem (pcpr, mops)	48
WYKRES 19: Wymóg organizacyjny - 1 doradca ds. osób niepełnosprawnych – ogółem (pcpr, mops) w latach 2008, 2009 i 2010.....	48
WYKRES 20: Porozumienia o współpracy z powiatowymi urzędami pracy - w podziale na ops i mops ...	49
WYKRES 21: Realizacja programu aktywności lokalnej w ramach projektu systemowego PO KL – ogółem (ops, pcpr, mops)	53
WYKRES 22: Realizacja programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych w ramach projektu systemowego PO KL – ogółem (pcpr, mops).....	54

WYKRES 23: Stosowanie instrumentów aktywnej integracji w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – w podziale na ops, pcpr i mops.....	55
WYKRES 24: Stosowanie instrumentów aktywizacji zawodowej w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – ops	57
WYKRES 25: Stosowanie instrumentów aktywizacji zawodowej w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – pcpr	57
WYKRES 26: Stosowanie instrumentów aktywizacji edukacyjnej w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – ops	59
WYKRES 27: Stosowanie instrumentów aktywizacji edukacyjnej w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – pcpr	59
WYKRES 28: Stosowanie instrumentów aktywizacji społecznej w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – ops (wskazania najczęstsze).....	61
WYKRES 29: Stosowanie instrumentów aktywizacji społecznej w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – pcpr (wskazania najczęstsze)	62
WYKRES 30: Stosowanie instrumentów aktywizacji zdrowotnej w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – ops	65
WYKRES 31: Stosowanie instrumentów aktywizacji zdrowotnej w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – pcpr	66
WYKRES 32: Sposób realizacji projektów systemowych – w podziale na ops, pcpr i mops.....	67
WYKRES 33: Sposób realizacji projektów systemowych – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2008, 2009 i 2010 – 2012.....	68
WYKRES 34: Pozytywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2009 r. – ops.....	74
WYKRES 35: Pozytywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2009 r. – pcpr	75
WYKRES 36: Pozytywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2009 r. – mops.....	76
WYKRES 37: Negatywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2009 r. – ops.....	77
WYKRES 38: Negatywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2009 r. – pcpr	78
WYKRES 39: Negatywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2009 r. – mops.....	79
WYKRES 40: Przyczyny braku realizacji projektu systemowego w ramach PO KL w latach 2010 - 2012 – ops.....	80
WYKRES 41: Problemy klientów pomocy społecznej utrudniające udział w projekcie systemowym – ops	81
WYKRES 42: Problemy klientów pomocy społecznej utrudniające udział w projekcie systemowym – pcpr	83
WYKRES 43: Problemy klientów pomocy społecznej utrudniające udział w projekcie systemowym – mops	83
WYKRES 44: Ocena wysokości środków alokowanych na realizację projektów systemowych w latach 2010 - 2012 – w podziale na ops, pcpr, mops.....	84
WYKRES 45: Aplikowanie o środki unijne w trybie konkursowym – w podziale na ops, pcpr, mops	86

WYKRES 46: Zatrudnienie dodatkowych pracowników socjalnych w ramach projektu systemowego PO KL – ops.....	87
WYKRES 47: Zatrudnienie dodatkowych pracowników pełniących obowiązki doradcy ds. osób niepełnosprawnych w ramach projektu systemowego PO KL – pcpr.....	89
WYKRES 48: Ocena wiedzy na temat PO KL – w podziale na ops, pcpr, mops.....	92
WYKRES 49: Ocena wiedzy na temat PO KL – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach.....	92
WYKRES 50: Autor wniosku o dofinansowanie projektu systemowego – w podziale na ops, pcpr, mops	93
WYKRES 51: Autor wniosku aplikacyjnego projektu systemowego – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2008 – 2010.....	94
WYKRES 52: Koordynator projektu systemowego – w podziale na ops, pcpr, mops.....	95
WYKRES 53: Koordynator projektu systemowego – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2008 – 2010....	96
WYKRES 54: Najczęściej wykorzystywane źródła wsparcia informacyjnego przy realizacji projektu systemowego PO KL – ogółem (ops, pcpr, mops).....	97
WYKRES 55: Korzystanie z usług instytucji szkolących – ogółem (ops, pcpr, mops)	99
WYKRES 56: Podejmowanie działań mających na celu szkolenie i doskonalenie kadr pomocy społecznej z terenu powiatu – pcpr w latach 2008 – 2010	100
WYKRES 57: Korzystanie ze szkoleń organizowanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie – ops w latach 2008 – 2010.....	101
WYKRES 58: Korzystanie z doradztwa metodycznego powiatu – ops w latach 2008 – 2010	102
WYKRES 59: Oczekiwane formy szkoleniowe w ramach projektu ROPS „Szkolenie i doskonalenie kadr pomocy społecznej” – ogółem (ops, pcpr, mops).....	103
WYKRES 60: Oczekiwane formy szkoleniowe w ramach projektu ROPS „Szkolenie i doskonalenie kadr pomocy społecznej” – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2009 i 2010.....	104
WYKRES 61: Potrzeby szkoleniowe pracowników – ogółem (ops, pcpr, mops).....	105
WYKRES 62: Potrzeby szkoleniowe pracowników – w podziale na ops, pcpr, mops	105
WYKRES 63: Potrzeby szkoleniowe w zakresie pracy socjalnej - ops	106
WYKRES 64: Potrzeby szkoleniowe dotyczące aktywnej integracji - ops	107
WYKRES 65: Potrzeby szkoleniowe w zakresie stosowania przepisów prawa – ops	108
WYKRES 66: Potrzeby szkoleniowe dotyczące zarządzania w projekcie - ops	109
WYKRES 67: Potrzeby szkoleniowe dotyczące zarządzania jednostką - ops	110
WYKRES 68: Potrzeby szkoleniowe dotyczące partnerstw - ops.....	111
WYKRES 69: Potrzeby szkoleniowe dotyczące obsługi komputera - ops	111
WYKRES 70: Potrzeby szkoleniowe w zakresie pracy socjalnej - pcpr.....	112
WYKRES 71: Potrzeby szkoleniowe dotyczące aktywnej integracji - pcpr	113
WYKRES 72: Potrzeby szkoleniowe w zakresie stosowania przepisów prawa - pcpr.....	114
WYKRES 73: Potrzeby szkoleniowe dotyczące zarządzania w projekcie - pcpr	114
WYKRES 74: Potrzeby szkoleniowe dotyczące zarządzania jednostką - pcpr.....	115
WYKRES 75: Potrzeby szkoleniowe dotyczące partnerstw - pcpr	115
WYKRES 76: Potrzeby szkoleniowe dotyczące obsługi komputera - pcpr.....	116
WYKRES 77: Potrzeba doskonalenia zawodowego w pracy z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym (wskazania najczęstsze) - ogółem (ops, pcpr, mops)	118
WYKRES 78: Potrzeba doskonalenia zawodowego w pracy z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2009 i 2010	119
WYKRES 79: Potrzeba doskonalenia zawodowego w pracy z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym – ops (wskazania najczęstsze).....	120

WYKRES 80: Potrzeba doskonalenia zawodowego w pracy z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym – pcpr (wskazania najczęstsze)	121
WYKRES 81: Realizacja programów rządowych w 2009 r. – w podziale na ops, pcpr, mops.....	123
WYKRES 82: Realizacja programów rządowych w 2008 r. – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2008 i 2009	124
WYKRES 83: Realizacja programów osłonowych w 2009 r.- w podziale na ops, pcpr, mops.....	127
WYKRES 84: Realizacja programów osłonowych – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2008 i 2009	128
WYKRES 85: Przyczyny braku programów osłonowych – ogółem (ops, pcpr, mops)	132
WYKRES 86: Funkcjonowanie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną w 2009 r. – w podziale na ops, mops.....	134
WYKRES 87: Funkcjonowanie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną - ops (w latach 2007 – 2009).....	135
WYKRES 88: Działania prowadzone w ramach systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną w 2009 r. - ops	136
WYKRES 89: Problemy związane z tworzeniem i funkcjonowaniem gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną w 2009 r. – ops	138
WYKRES 90: Organizacja specjalistycznego poradnictwa prawnego – w podziale na pcpr, mops	139
WYKRES 91: Organizacja specjalistycznego poradnictwa psychologicznego – w podziale na pcpr, mops	140
WYKRES 92: Organizacja specjalistycznego poradnictwa rodzinnego - w podziale na pcpr, mops	141
WYKRES 93: Organizacja specjalistycznego poradnictwa – łącznie trzy rodzaje (prawne, psychologiczne i społeczne) w podziale na pcpr, mops	141
WYKRES 94: Organizacja specjalistycznego poradnictwa – łącznie trzy rodzaje (prawne, psychologiczne i społeczne) – (pcpr, mops) w latach 2008 – 2010.....	142
WYKRES 95: Podejmowanie działań mających na celu pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem - pcpr w latach 2007 – 2009	143
WYKRES 96: Współpraca z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej w 2009 r. – w podziale na ops, pcpr, mops.....	145
WYKRES 97: Współpraca z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2008 i 2009	146
WYKRES 98: Zlecenie organizacjom pozarządowym zadań z zakresu pomocy społecznej w 2009 r. – w podziale na ops, pcpr i mops.....	147
WYKRES 99: Zlecenie organizacjom pozarządowym zadań z zakresu pomocy społecznej – ogółem (ops, pcpr i mops) w latach 2008 i 2009	147
WYKRES 100: Współpraca z organizacjami pozarządowymi w innej formie niż zlecenie zadań z zakresu pomocy społecznej w 2009 r.– w podziale na ops, pcpr i mops	150
WYKRES 101: Współpraca z organizacjami pozarządowymi w innej formie niż zlecenie zadań z zakresu pomocy społecznej w 2009 r.– ops	151
WYKRES 102: Współpraca z organizacjami pozarządowymi w innej formie niż zlecenie zadań z zakresu pomocy społecznej w 2009 r.– pcpr	152
WYKRES 103: Problemy związane z prowadzeniem współpracy z organizacjami pozarządowymi – ops	153
WYKRES 104: Problemy związane z prowadzeniem współpracy z organizacjami pozarządowym – pcpr	154
WYKRES 105: Liczba pracowników zatrudnionych w jednostce – ops w latach 2008 i 2009.....	155
WYKRES 106: Liczba pracowników zatrudnionych w jednostce – pcpr w latach 2008 i 2009	158

WYKRES 107: Stopień zaspokojenia potrzeb finansowych na zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym w 2009 r.: - ops	165
WYKRES 108: Stopień zaspokojenia potrzeb finansowych na zadania własne gminy o charakterze fakultatywnym w 2009 r.: - ops	166
WYKRES 109: Stopień zaspokojenia potrzeb finansowych na zadania zlecone gminom przez administrację rządową w 2009 r.: - ops.....	166
WYKRES 110: Stopień zaspokojenia potrzeb finansowych na zadania własne o charakterze obowiązkowym i fakultatywnym oraz zadania zlecone powiatom przez administrację rządową w 2009 r. – pcpr.....	168

SPIS MAP

Mapa nr 1: Porozumienia o współpracy z powiatowymi urzędami pracy – ops, mops	50
---	----

SPIS TABEL

Tabela 1: Wskaźniki monitoringu Działania 7.1 PO KL.....	72
--	----